

ОЖЕК ЛОНДОН

3

БЯЛОТО МЪЛЧАНИЕ

ИЗДАТЕЛСТВО ОТЕЧЕСТВО

ДЖЕК ЛОНДОН

БЯЛОТО МЪЛЧАНИЕ

Превод: Сидер Флорин, Борис Дамянов, Тодор Вълчев

chitanka.info

В ДАЛЕЧНА СТРАНА

Когато човек отиде в далечна страна, трябва да е готов да забрави много от нещата, които е научил, да придобие навици, присъщи на живота в новата земя; трябва да се отрече от старите идеали и старите си божества, а често дори коренно да промени самите си разбирания за чест, служили до тогава за ръководно начало на поведението му. За онези, които притежават изключителна способност да се нагаждат, новото при такава промяна може да стане дори източник на удоволствие; ала за хора, сраснали с всекидневието, в което са се родили, тежестите в променената обстановка са непоносими и те се терзаят телом и духом от новите ограничения, които не разбират. Това терзание нерядко оказва своето действие и противодействие, поражда най-различни Вини и води към всевъзможни злополучия. Защото човек, който не може да се приспособи към новия строй на живота, би било по-добре да се върне в родината си; ако отлага това прекалено дълго, той, положително ще умре.

Човек, който обръща гръб на удобствата на една цивилизация, за да се сблъска с неопитната младост, с първобитната простота на Севера, може да смята, че успехът му ще е обратно пропорционален на количеството и качеството на безнадеждно закостенелите му навици. Той скоро ще открие (ако е способен на такова нещо), че навиците, свързани с материалния живот, са най-маловажни. Да смени такива неща като изискано меню с проста храна, стегнати кожени обувки с меки безформени мокасини, пухено легло със спане на снега, в края на краищата е много лесно. Истинското затруднение ще дойде, когато му се наложи да си изработи правилно отношение към всичко, което го заобикаля, а особено към ближния си. Учтивостта в обикновения живот трябва да замести със себеотрицание, сдържаност и търпимост. Така и само така може да спечели този скъпоценен бисер — истинското другарство. Трябва не да изказва благодарност, а да я проявява, без да си отваря устата, и да я доказва, като се отплаща по

същия начин. Накъсо трябва да замени думите с дела, външната форма с вътрешно съдържание.

Когато вестта за полярното злато прогърмя из целия свят и обаянието на Севера плени сърцата на хората, Картър Уедърби напусна спокойната си чиновническа служба, даде половината от спестяванията на жена си, а с остатъка си купи необходимото снаряжение. Той не беше романтичен по природа — робската работа на търговски служещ бе смазала у него всичко това; просто му беше омръзнало непрекъснатото еднообразие и му се поиска да рискува и да се изложи на големи опасности с надеждата те да му донесат големи печалби. Както много други глупци, презрели утъпканите пътища, използвани от пионерите на Севера вече от двадесетина години, той побърза да замине през пролетта за Едмънтън и там, за свое лично нещастие, влезе в съдружие с група златотърсачи.

В тази група нямаше нищо необикновено освен плановете ѝ. Дори крайната ѝ цел, както и на всички други групи, беше Клондайк. Обаче пътят, който си бяха начертали за достигането на тази цел, можеше да смае и най-каления туземец, роден и отрасъл сред превратностите на Северозапада. Изненада се дори и Жан Батист, синът на пропаднал уоуаски и индианка от племето чипеуа, проплакал за първи път в шатра от еленови кожи, северно от шестдесет и петия паралел, и умирил се, смучейки блажено сурова лой. Макар че им продаде услугите си и се съгласи да отиде чак до вечните ледове, той злокобно поклати глава, когато го попитаха за съвет.

Сигурно тъкмо тогава беше изгряла и нещастната звезда на Пърси Кътфърт, защото и той се присъедини към тази компания аргонавти. Пърси беше обикновен човек с банкова сметка, неизчерпаема, както и културата му, което вече значи много нещо. Той нямаше никаква причина да се впуска в подобно начинание — съвсем никаква наистина, освен дето страдеше от извънредно голяма сантименталност. Пърси погрешно я смяташе за истински романтизъм и любов към приключения. Много други мъже бяха смятали така и бяха направили същата съдбоносна дрешка. Пукването на пролетта завари златотърсачите на току-що очистилата се от ледовете Еленова река. Това беше внушителна флотилия, защото групата и беше голяма, а освен това я придружаваха и събрани от кол и от въже мелези водачи с жените и децата им. Ден след ден се трудеха те на своите лодки и

кану, воюваха с комарите и други подобни напасти накацали по тях. Те се потяха и псуваха, когато трябваше да пренасят лодките на гръб. Такъв тежък труд разголва човека до дъното на душата и преди още езерото в Атабаока да се загуби на юг зад гърба им, всеки член на групата се беше показал в истинската си светлина.

Картър Уедърби и Пърси Кътфърт вечно кръшкаха и мърмореха. Всички останали, взети заедно, се оплакваха по-малко от своите болки и страдания, отколкото тези двамата, взети поотделно. Нито веднъж те не се нагърбиха с някое от безбройните задължения в стана. Имаше ли нужда да се донесе кофа вода, да се нацепи още един наръч дърва, да се измият и избършат чиниите или да се потърси в багажа някой станал изведнъж необходим предмет, и тези две немощни издънки на цивилизацията веднага откриваха у себе си навехнати стави или плюски, които изискваха незабавното им внимание. Те първи си лягаха вечер и оставяха недовършени двадесетина свои задължения; ставаха последни сутрин, когато всичко трябваше да бъде готово за тръгване още преди закуска. Първи сядаха да се хранят и последни се наемаха да помогнат в готвенето; първи посягаха към оскъдните лакомства, последни забелязваха, че са добавили към дажбата си падащото се на някой друг. Когато беше техен ред да гребат, хитро разцепваха водата с всеки удар и оставяха устремът на лодката да вдигне греблата. Мислеха си, че никой не забелязва, ала другарите им тихо ги псуваха и ги намразваха все повече, а Жак Батист открито ги подиграваше и ги кълнеше от сутрин до вечер. Но Жак Батист не беше джентълмен.

При Голямото робско езеро златотърсачите купиха впрегатни кучета и флотилията затъна до самите бордове от допълнителния товар от сушена риба и пемикан. След това бързото течение на Макензи понесе каиутата и лодките и те навлязоха във Великата безплодна земя. Изследваха всеки „даващ — надежда“ приток, но неуловимият златоносен пясък сякаш бягаше все по на север. При Голямото мечо езеро, обзети от общия ужас пред Непознатата земя, куриерите започнаха да ги напускат, а при Форт Добра Надежда последните и най-храбрите прехвърлиха през рамо въжета и помъкнаха лодките си нагоре по коварното течение, което толкова лесно ги беше носило насам. Остана само Жак Батист. Не беше ли се закълел да отиде чак до вечните ледове?

Сега постоянно се съветваха с лъжливите карти, съставени главно по разни слухове. А чувствуваха, че трябва да бързат, понеже слънцето вече беше минало точката на лятното слънцестоене и водеше зимата отново на юг. Минаха край бреговете на залива, където Макензи се влива в Ледовития океан, и навлязоха в устието на Литъл Пил. Тогава започна мъчителното пътуване нагоре по течението, а двамата некадърници заработиха още по-лошо. Да теглиш лодка с въже, да я буташ с прът, да гребеш, да минаваш прагове и да пренасяш целия товар на гръб — тези мъчения помогнаха на единия да се изпълни с дълбоко отвращение към рискованите начинания, а за другия заклеяха с огнен печат истинската романтика и любовта към приключенията. Един ден те се разбунтуваха и след като Жак Батист ги нападна с най-грозни ругатни, не си замълчаха, защото понякога и червеят надига глава. Но мелезът им тегли хубав бой и целите ожулени и разкъравени, ги изпрати да си гледат работата. Това беше за тях първият бой в живота им.

Златотърсачите оставиха лодките в горното течение на Литъл Пил и до края на лятото пренасяха снаряжението си по тежкия път през вододела на река Макензи до река Уест Рат. Това поточе се влива в Таралежовата река, която на свой ред се втича в Юкон, където този велик воден път на Севера на два пъти пресича Полярния кръг. Но не успяха да изпреварят зимата — един ден вързаха саловете си за дебелия лед на вировете и побързаха да свалят всичкия багаж на брега. Тази нощ реката на няколко пъти се задръстваше с лед и отново протичаше; на другата сутрин тя беше потънала в непробуден сън.

— Не може да сме на повече от четиристотин мили от Юкон — отсъди Слоупър, след като измери разстоянието по картата с нокътя на палеца си и ГО умножи по съответния брой мили според мащаба, Съветът, пред който двамата некадърници напразно бяха хленчили, приближаваше своя край. Пункта на Дружеството на Хъдсъновия залив, имаше пункт тук много отдавна. Сега няма. — Бащата на Жак Батист минал едно време по този път за Кожухарското дружество и между другото след това останал с два замръзнали пръста на крака си.

— Тоя се е побъркал! — провикна се Друг златотърсач. — Тук няма бели?

— Никакви бели — наставнически потвърди Слоупър; — но има още само петстотин мили нагоре по Юкон до Доусън. Едно на друго

хиляда мили от Тука.

Уедърби и Кътфърт изпъшкаха в един глас:

— Колко време ще отнеме това, Батист? Мелезът се позамисли за миг.

— Работи като дявол, никой кръшка, десет... дваيسة, четирийсе, пейсе дена. Тези пеленачета дойде — той кимна към некадърниците, — никой не знае кота стигне. Може би, кога адът замръзне; може би и тогава не.

Всички, които правеха снегоходки и мокасини, спряха да работят. Някой извика по име одного от отсъстващите членове на експедицията и той излезе от стара хижа до самия огън и се присъедини към другите. Хижата представляваше една от многото загадки, които се таят в безпределните простори на Севера. Никой не можеше да каже кога и от кого е била построена. Двата гроба наблизко с високо натрупани на тях камъни може би криеха в себе си тайната на тези ранни пришълци. Но чия ръка бе струпала камъните?

Настъпи решителният миг. Жак Батист спря да натъкмява хамутите и притисна борещото се куче на снега. Готвачът мълчливо изрази недоволството си от бавенето, хвърли малко бекон в къкрещата тенджерата с боб и се обърна към другите. Слоупър се изправи на крака. Тялото му представляваше смешна противоположност на цветущото здраве на некадърниците. Жълт и слаб, избягал от заразата на треската в някаква южноамериканска дупка, той беше преминал без спиране през всичките климатични пояси и още можеше да работи наред с другите. Тежеше сигурно деветдесет фунта заедно с тежкия си ловджийски нож, а прошарената му коса говореше за отминала вече младост. Неизтощените млади мускули и на Уедърби, и на Кътфърт бяха десет пъти по-жилави от неговите, но той можеше да ги умори до смърт, ако се опитаха да ходят наравно с него един ден. И целия този ден той беше убеждавал по-силните си другари да се решат на хиляда мили най-тежки изпитания, каквито може да си представи човек. В него бе въплътен неспокойният дух на расата му, а древното тевтонско твърдоглавие, към което се добавяше схватливостта и предприемчивостта на янки, държаха плътта в подчинение на духа.

— Всички, които са съгласни да продължим с кучетата, щом реката замръзне, да кажат „да“.

— Да — екнаха осем гласа, — гласове, на които бе съдено да оставят диря от проклетия по протежение на много стотин мили страдания.

— Някой на обратно мнение?

— Аз! — За първи път двамата некадърници бяха единодушни, без да правят някакъв компромис с личните си интереси.

— Е, какво ще правите сега? — свадливо добави У едър би.

— Мнозинството печели! Мнозинството печели! — завикаха другите.

— Зная, че ако не дойдете, експедицията може да се провали — любезно отвърна Слоупър; — но смятам, че ако се напънем здравата, ще можем да минем и без вас. Какво ще кажете, момчета?

Въздухът екна от общото одобрение.

— Питам се, знаете ли — страхливо се обади Кътфърт — какво трябва да прави човек като мене?

— Няма ли да дойдеш с нас?

— Нее!

— Тогава прави, каквото си искаш, дявол да го вземе. Ние няма да ти се бъркаме.

— Чини ми се, че можеш да я решиш тая работа със сърдечния си приятел — подхвърли един западняк от Дакота и посочи Уедърби. — Той като нищо ще те пита какво ще правиш, като се стигне до готвене и събиране на дърва.

— Тогава да смятаме, че всичко е уредено — заключи Слоупър. — Утре тръгваме и ще спрем на пет мили по-нататък само колкото окончателно стегнем всичко и да си помислим дали не сме забравили нещо.

Шейните заскърцаха на окованите си със стомана лазове; кучетата, приведени, напъваха хамутите, което от рождение им е било съдено да умрат. Жак Батист се спря до Слоупър, за да хвърли сетен оглед към хижата. От кюнеца на конската печка бавно се виеше дим. Двамата некадърници ги наблюдаваха от прага. Слоупър сложи ръка на рамото на мелеза.

— Жак Батист, чувал ли си някога приказката за котките от Килкени? Мелезът поклати глава.

— Да ти кажа, приятелю и добър другар: котките от Килкени се били, докато от тях не останало нито кожа, нито косъм, нито помен.

Разбираш ли? До като не останало нищо. Та така. Тези двамата там не обичат да работят. Те няма да работят. Ние го Знаем. Те ще бъдат самички в тая хижа цялата зима, безкрайно дълга, тъмна зима. Котки от Килкени, разбра ли?

Французинът в Батист сви рамене, а индианецът в него не промълви нито дума. Въпреки всичко свиването на раменете беше много красноречиво, изпълнено с пророчество.

Отначало в хижата всичко вървеше чудесно. Грубите закачки на другарите бяха накарали Уедърби и Кътфърт да разберат стоварилата се върху тях Взаимна отговорност; освен това в края на краищата нямаше и чак толкова много работа за двама здрави мъже. Отърваването от вдигнатия над главите им камшик или, с други думи, от тормозещия ги мелез донесе със себе си радостна промяна. Първо всеки от тях се мъчеше да надмине другия и те извършваха всякакви дребни задължения с такова усърдие, че ако можеха да ги видят другарите им, които сега си вадеха душите по Дългата пъртина, биха зяпнали от учудване.

За тях вече нямаше никакви грижи. Гората, която ги заграждаше от три страни, предлагаше неизчерпаем запас от дърва. На няколко крачки от хижата спеше Таралежовата река и една дупка, изсечена в зимната ѝ завивка, образуваше бълболещ извор от кристално чиста и до болка студена вода. Но много скоро те започнаха да се дразнят дори от това. Дупката постоянно замръзваше и изсичането на леда им струваше много мъчителни часове труд. Неизвестните строители на хижата бяха продължили двете странични стени така, че отзад да се образува помещение за склад. Там беше натрупана по-голяма част от припасите на експедицията. Храната можеше богато да стигне за тройно повече хора от тези, за които беше предопределена. Обаче повечето беше от този вид, който поддържа силите — и издръжливостта, но не задоволява изтънчения вкус. Наистина захарта беше предостатъчно за двама обикновени мъже, ала тези двама малко се различаваха от деца. Те веднага откриха достойнствата на горещата вода с много захар в нея и започнаха обилно да поливат палачинките и да топят тиганиците в гъст бял сироп. Унищожаваша я безмилостно с кафе и чай и особено със сушените плодове. За първи път се спречкаха заради захарта. А положението става наистина сериозно, когато двама

души, принудени да прекарват цялото си време съвсем сами, започнат да се карат.

Уедърби обичаше да спори шумно за политика докато Кътфърт, който бе предпочитал да реже купоните от облигациите си и да оставя държавата да си крета сама колкото може, или не му обръщаше внимание, или изригваше удивителни епиграми. Но писарушката бе твърде тъп, за да може да оцени изтънчената форма на мислите му, и Кътфърт се дразнеше, че напразно си хаби барута. Свикнал да заслепява хората с бляскавото си красноречие, той започна да страда от тази липса на слушатели. Кътфърт се чувствуваше лично засегнат и без сам да си дава сметка, държеше отговорен за това положение плиткоумния си другар.

Освен съвместното съществуване те нямаха нищо общо — нито една допирна точка. Уедърби беше чиновник, който през целия си живот не бе знаел друго освен чиновничеството, Кътфърт беше магистър на изкуствата, рисуваше с маслени бои и имаше доста литературни трудове. Единият беше човек от низшата класа, който се смяташе за джентълмен, Другият беше джентълмен, който знаеше, че е аскет. Оттука може да се заключи, че човек може да бъде джентълмен, без да притежава и основното чувство за истинско другарство. Чиновникът беше Похотлив в същата степен, в каквата другият беше: естет, и любовните му приключения, разказвани на; дълго и нашироко и изкалъпени главно от въображението му, действаха върху свръхчувствителния магистър на изкуствата, както би му подействувала, вонята от някоя клоака. Той смяташе писарушката за мръсно, необразовано животно, чието място е сред Нечистотиите със свинете и му го казваше; в замяна го осведомяваха, че той е блудкав глезльо и дебелак. Уедърби за нищо на света не би могъл да обясни какво е „дебелак“, но думата постигаше желания ефект, което като че ли в края на краищата е най-важното в живота.

Уедърби фалшивеше на всяка трета нота и с часове не прекъсваше да пее такива песни като „Бостънският бандит“ и „Хубавият юнга“, а Кътфърт плачеше от яд, когато не можеше да издържи повече, изскачаше въвн на студа. Но нямаше спасение. Човек не можеше да остане за дълго на нетърпимия мраз, а хижичката беше тясна за двамата — легла, печка, маса, и всичко това на площ от десет на дванадесет фута. Самото присъствие на всекиго от тях се превърна

в лично оскърбление да другия и те започнаха да изпадат в мрачно мълчание, което ставаше все по-продължително и по-дълбоко с течение на дните. От време на време не успяваха да сдържат някой мигновен поглед или изкривяване на устните, макар и да се мъчеха съвсем да не се забелязват един другия, докато траеха тези периоди на онемяване. А в душата си всеки от тях не можеше да се начуди какво е накарало господ да създаде другия.

Понеже нямаха почти никаква работа, времето се превърна за тях в непоносимо бреме. Това естествено ги направи още по-мързеливи. Те изпаднаха в някакво телесно вцепенение, от което нямаше начин да се избавят и което ги караше да се бунтуват против извършването и на най-малката домакинска работа. Една сутрин, когато беше негов ред да приготи общата закуска, Уедърби се измъкна изпод одеялата и под съпровод от хъркането на другаря си запали първо лоения светилник, а след това печката. Водата в съдовете беше замръзнала и в хижата нямаше с какво да се измие. Но това не го разтревожи. Докато чакаше да се размрази водата, той нарязва бекона и се зае с омразната задача да замеси тесто за тиганиците. Кътфърт го беше наблюдавал крадешком през полузатворените си клепачи. Последва разправия, в която те щедро се благославяха един другия и накрая решиха отсега нататък всеки да си готви сам. Подир една седмица Кътфърт пренебрегна утринното миене, но въпреки това с удоволствие изяде закуската, която си беше сготвил. Уедърби се подсмихна. След това глупавият обичай на миенето бе зачеркнат в техния живот.

Тъй като запасът от захар и други дребни лакомства понамаля, взе да ги хваща страх, че неизяли полагащите им се дажби и за да не би единият да бъде измамен от другия, започнаха да се тъпчат с храна. От това ненаситно надяждане пострадаха, и лакомствата, и хората. Поради липса на пресни зеленчуци и движение кръвта им стана по-слаба и телата им се покриха с противни морави петна. Но те не пожелаха да си вземат бележка от това предупреждение. След това мускулите и ставите им започнаха да отичат, месата им почерняха, а устата, венците и устните добиха цвета на гъст каймак. Вместо да се почувствуват по-близки в общото си нещастие, всеки от тях злорадствуваше при явните признаци на скорбута у другия.

И двамата престанаха да обръщат каквото и да било внимание на външния си вид, а наред с това и на обикновеното приличие. Хижата

се превърна в свинска кочина, престанаха да си оправят леглата и да настилат пресни борови клони на пода. Биха предпочели изобщо да не се измъкват изпод одеялата, но студът бе неумолим и печката поглъщаше много гориво. Косите ѝ брадите им бяха станали дълги и рошави, а облеклото им би отвратило дори и вехтошар. Но това не ги интересуваше. Бяха болни — нямаше кой да ги види, освен това да се движат беше много болезнено. Е Към всичко това се прибави нова беда — страхът на Севера. Този страх бе обща рожба на Великия дух и Великото мълчание и се роди в декемврийския мрак, когато слънцето окончателно се спусна зад южния хоризонт. Той действуваше на всеки от двамата според неговия нрав. Уедърби стана жертва на невъобразими суеверия и по всевъзможни начини възкресяваше духовете, които спяха в забравените гробове. Това го увличаше и те идваха при него насън от студа вън, сгущаха се под одеялата и му разправяха за мъките и бедите, които бяха преживели, преди да умрат. Уедърби се дърпаше от лепкавия им допир, те се притискаха все по-близо сплитаха замръзналите си ръце около него, а когато започваха да му шепнат на ухото какво го чака, в хижата екваха уплашените му писъци. Кътфърт нищо не разбираше — те отдавна не си говореха — и когато се събудеше от тези викове, неизменно грабваше револвера си. След това сядаше в леглото, обзет от нервни тръпки, насочил револвера срещу спящия човек. Кътфърт смяташе, че Уедърби е на път да се побърка и започна да се страхува за живота си. Неговото заболяване пък имаше по-неопределена форма. Тайнственият строител, който дърво по дърво бе изградил хижата, беше сложил на върха на покрива ветропоказател. Кътфърт забеляза, че той винаги сочи на юг и един ден, раздразнен от упоритото му постоянство, го обърна на изток. Жадно го наблюдаваше, но ни най-малък полъх не раздвижваше ветропоказателя. Тогава Кътфърт го обърна на север и се заклетта. Не го докосва, докато не излезе вятър. Но въздухът го плашеше със свръх естествената си неподвижност и той често ставаше посред нощ да види дали не се е завъртял ветропоказателят — би се задоволил и с десет градуса. Но не, ветропоказателят се издигаше над главата му, непоклатим като съдба. Въображението му се разюзда така, че ветропоказателят се превърна за него във фетиш. Понякога тръгваше по пътя, който той сочеше през мрачните простори, докато душата му прелееше от страх. Размишляваше за невидимото и

незнайното, докато започнеш да му се струва, че ще го смаже бремето на вечността; Всичко на Север имаше това смазващо действие: липсата на живот и движение, тъмнината, безграничното спокойствие на унеслата се земя, злокобната тишина, която превръщаше всеки отглас от ударите на сърцето му в светотатство, величествената гора, която сякаш пазеше някаква страшна, недостижима тайна, неизразима нито с думи, нито с мисли.

Светът, който наскоро беше напуснал, и неговите дейни народи и велики предприятия му се струваха много далечни. Понякога му се натрапваха спомени — спомени за тържища, галерии и изпълнени с хора улици във вечерно облекло и светски задължения, за добри мъже и мили жени, които бе познавал, — но това бяха смътни възпоминания за живот, който бе живял преди дълги столетия на някаква друга планета. Тази призрачна обстановка беше действителност. Застанал под ветропоказателя и втренчил поглед в полярното небе, той не можеше да убеди себе си, че Югът наистина съществува, че в същия този миг там кипи живот и дейност. Няма никакъв Юг, няма мъже, родени от жени, никой не се жени. Отвъд неприветливия му кръгзор се простират безпределни самоти, а зад тях — още по-безпределни самоти. Няма страни, огрени от слънце, потънали в ухание на цветя. Всичко това са само стари мечти за рая. Слънчевите земи на Запада и напоените с мирис на подправки земи на Изтока, засмените Аркадии и честите Острови на блажените...

— Хахаха! — Смехът му разцепи пустошта и той сам се стресна от непривичния звук. Нямаше никакво слънце. Това беше вселената, мъртва, студена и тъмна, и той бе единственият ѝ обитател. Уедърби ли? В такива мигове Уедърби не влизаше в сметката. Уедърби беше някакъв Калиоан, чудовищен призрак, прикован към него за безброй векове наказание за някакво забравено престъпление.

Той живееше със Смъртта сред мъртъвци, омаломощен от чувството за собствено нищожество, смазан от безучастното господство на дремеците векове. Огромните размери на всичко наоколо го плашеха. Всичко, освен самия него, бе изключително — съвършеното отсъствие на всякакъв вятър и движение, безпределността на заснежената пустиня, висотата на небето и дълбочината на мълчанието. Този ветропоказател... само да искаше да се раздвижи! Да паднеше гръм или гората да лумнеше в пламъци!

Небето да се разтвореше, да дойдеше второто пришествие — само да станеше нещо! Но не, нищо не помръдваше; мълчанието го обгръщаше от всички страни и страхът от Севера стягаше с ледени пръсти сърцето му.

Веднъж, като някакъв нов Робинзон Крузо, той забеляза край брега на реката следа — едва забележими дири на заек върху тънката снежна кора. Това бе откровение. Имало живот на Север! Той Ще го проследи, ще го види, ще му се нарадва! Кътфърт забрави за отеκληте си мускули и се втурна Напред през дълбокия сняг, обзет от възторга на очакването. Гората го погълна и краткият пладнешки здрач помръкна, но той продължи търсенето, докато крайното изтощение не го повали безпомощен на снега. Изстена и се прокълна за глупостта си, Защото разбра, че следата е била рожба на въображението му; късно вечерта се домъкна до хижата на четири крака, със замръзнали бузи и някак си странно изтръпнали ходила. Уедърби злобно се усмихна, но не предложи да му помогне. Кътфърт се залови да бодне пръстите на краката си с игла и да ги размразява край печката. След една седмица започнаха да гангренияват.

— А писарушката си имаше свои грижи. Сега мъртъвците излизаха по-често от гробовете си и рядко го напускаха и насън, и наяве. Той свикна да ги чака и да се страхува от идването им и не можеше да мине край двете грамади от камъни, без да потрепери. Една нощ те дойдоха при него насън и го изведоха навън, за да извърши някаква работа. Онемял от ужас, той се събуди между двете купчини камъни и като безумен се втурна обратно в хижата. Но вече беше лежал на снега известно време, защото и неговите ходила и бузи бяха замръзнали.

Понякога се вбесяваше от натрапчивото им присъствие, започваше да скача из хижата, да цепи празния въздух с брадва и да руши всичко. По време на такива сражения с призраците, Кътфърт се свиваше под одеялата си и следеше побъркания с револвер в ръка, готов да го разстреля, ако дойде твърде близо. Но веднъж, когато се съвзе от такъв пристъп на безумие, чиновникът забеляза насоченото срещу него оръжие. Това събуди подозрението му и от този миг и той заживя в страх за живота си. Те започнаха внимателно да се следят и стреснато да се обръщат, когато единият минаваше зад гърба на другия. Тази подозрителност се превърна в мания, която не ги

оставяше дори и насън. Взаимният страх ги доведе до мълчаливото споразумение да оставят светилника да гори цялата нощ и да се грижат да има в него достатъчно лой, преди да си легнат. Най-лекото размърдване на единия беше достатъчно да събуди другия и много пъти двамата се дебнеха с погледи мълчешком, разтреперани под завивките си, сложили пръст върху спусъка на револвера.

Под влиянието на страха от Севера, нервното напрежение и пораженията на болестта те окончателно загубиха всякакъв човешки вид и заприличаха на диви зверове, подгонени и настървени. От замръзването бузите и носовете им почерняха. Замръзналите пръсти на краката започнаха да скапват до първата и втората става. Всяко движение предизвикваше болка, но печката беше ненаситна и ги караше да терзаят нещастните си тела. Ден след ден тя си искаше храната — също както Шейлок бе искал по един фунт месо — и те се измъкнаха в гората, за да секат на колене дърва. Веднъж двамата се затътриха да търсят сухи съчки, без да знаят един за друг, и навлязоха в гъстака от противоположни страни. Неочаквано, без всякакво предупреждение, между дърветата се показаха една срещу друга две облещени мъртвешки глави. Страданията ги бяха променили толкова, че беше невъзможно да се познаят. Те скочиха на крака и с викове на ужас се втурнаха да бягат с осакатените си чукани и строполили се пред вратата на хижата, се вкопчиха един в друг и започнаха да се дерат като дяволи, докато не откриха грешката си.

Случваше се и да дойдат на себе си и по време на едно от тези прояснения разделиха по равно захарта — главната ябълка на раздора. Всеки ревниво пазеше своята торбичка в склада, защото им оставаха само по няколко чаши захар, а си нямаха никаква вяра. Но един ден Кътфърт сгреша. Беше почти съвсем загубил способност да се движи, прилошаваше му от болки, виеше му се свят, пред очите му беше причерняло и когато се дотътра до склада с кутийката за захар в ръка, сбърка и взе торбичката на Уедърби вместо своята.

Това се случи, когато бяха минали едва няколко часа от януари. Слънцето беше вече изминало най-ниското си южно отклонение и сега по пладне хвърляше ярки ивици жълта светлина върху северното небе. На другия ден след грешката със захарта Кътфърт се почувствува по-добре и телом, и духом, когато наближи пладне и просветля, той се измъкна навън, за да се наслади на краткотрайното сияние, което беше

за него залог за бъдещите намерения на слънцето. Уедърби също се чувствуваше малко по-добре и изпълзя във при него. Те се изправиха на снега под неподвижния ветропоказател и зачакаха.

Безмълвието на смъртта ги обгръщаше от всички страни. По други места, когато природата така занемее, се долавя сдържана надежда, очакване някакво гласче да подхване прекъснатия напев. На Север не е тъй. Двамата мъже като че ли бяха живели цяла вечност в този злокобен покой. Те не можеха да си припомнят никаква песен от миналото, не можеха да събудят във въображението си никаква песен на бъдещето. Тази зловеща тишина бе съществувала винаги — това спокойно мълчание на вечността.

Те не откъсваха поглед от север. Невидимо зад гърба им, зад възвишаващите се на юг планини, слънцето се издигаше към зенита на други небеса, мечта на техните мисли. Единствени зрители на тази величествена картина, те наблюдаваха бавното разгаряне на лъжливата зора. Първо припламна и се замержеля слабо сияние. Постепенно то се засили и започна да прелива в червеникаво-жълто, пурпурно и шафра. Скоро Блясъкът стана толкова ярък, че Кътфърт си помисли: „Ей сега ще се покаже слънцето. Ще стане чудо и слънцето ще изгрее от север!“ Изведнъж, без всякакъв преход и без да избледнява, цялата картина угасна. В небето нямаше вече никакви багри. Дневната светлина помръкна. Дъхът на двамата мъже секна в сподавено ридание. Но какво е това! Въздухът заблестя от посипал се искрящ скреж и там, на север, върху снега неясно изпъкнаха очертанията на ветропоказателя. Сянка! Сянка! Беше точно пладне. Те бързо обърнаха глави на юг. Златно крайче надзърна през заснежената снага на планината, усмихна им се за миг и пак изчезна от погледа.

Те се спогледаха и от очите им бликнаха сълзи. Обзе ги странна разнеженост. Нещо непреодолимо ги влечеше един към друг. Слънцето се връщаше. То ще дойде при тях утре, други ден, по други ден. И всеки път ще остава все по-дълго, а ще дойде време, когато ще обикаля тяхното небе ден и нощ, без нито веднъж да се спусне зад кръгозора. Няма да има нощ. Скованата от леда зима ще свърши; ще задухат ветрове и горите ще им отговорят; земята ще се къпе в благословената слънчева светлина и животът ще се поднови. Те ще се отърсят от този страшен сън и ръка за ръка ще потеглят обратно на Юг. Двамата

залитнаха слепешката напред и ръцете им се срещнаха — скритите в ръкавици бедни, осакатени ръце, подпухнали и обезобразени.

Но на този оброк бе съдено да остане неизпълнен. Северът си е Север и чувствата на хората там се подчиняват на странни правила, които други хора, непътували в далечни страни, не могат никога да проумеят.

Подир един час Кътфърт сложи питки във фурничката и се задълбочи в размишления какво ще могат да направят лекарите с неговите крака, когато се върне у дома. Родното място не му се виждаше така далечно сега. Уедърби тършуваше в склада. Внезапно той изригна поток ругатни, които секнаха със същата удивителна ненадейност. Другият беше откраднал от захарта му. И все пак всичко можеше да свърши другояче, да не бяха двамата мъртъвци, излезли изпод камъните и пресекли ядните думи, които напиреха в гърлото му. Те го изведоха съвсем тихичко от склада, който той забравил да затвори. Развързката бе приближила: това, което му бяха нашепвали в неговите сънища, щеше да стане. Тихо, много тихо те го заведоха при купчината дърва и там сложиха в ръцете му брадвата. След това му помогнаха да отвори вратата на хижата и той беше сигурен, че я затвори след него — но не я чу да се хлопва и мандалото рязко да изщраква. Сега знаеше, че те го чакат пред вратата, чакат го да довърши делото си.

— Картър! Хей, Картър!

Пърси Кътфърм се уплаши от изражението на чиновника и побърза да дръпне масата помежду им. Картър Уедърби настъпваше, без да бърза и без въодушевление. По лицето МУ не се четеше нито Съжаление, нито гняв, то имаше по-скоро търпеливия, безстрастен вид на човек, който трябва да свърши дадена работа и я върши методично. — Слушай, какво има?

Писарушката се дръпна назад, за да му препречи пътя към вратата, но не отвори уста.

— Слушай, Картър, казвам ти: хайде да поговорим. Бъди разумен.

Магистърът на изкуствата мислеше бързо и с умело флангово движение стигна леглото, където лежеше неговият „Смит и Уесън“. Без да свали поглед от лудия, той се търколи заднишком на одъра и същевременно сграбчи пистолета.

— Картър!

Барутът блесна право в лицето на Уедърби, но той замахна с оръжието си и се хвърли напред. Бладвата се заби дълбоко в долната част на гръбнака и Пърси Кътфърт усети, че краката му изтръпнаха. След това чиновникът тежко се повали върху него и впи отслабнали пръсти в гърлото му. Силният удар на бладвата накара Кътфърт да изтърве пистолета и сега, запъхтян от усилието да се освободи, той напразно се мъчеше да го напипа между одеялата. После се сети. Ръката му се хлъзна по колана на чиновника към ловджийския му нож; и те се притиснаха много близо един до друг в тази последна схватка.

Пърси Кътфърт чувствуваше, че силите го напускат. Долната половина на тялото му съвсем не го слушаше. Неподвижната тежест на Уедърби го Смазваше — смазваше и приковаваше там като някоя мечка, хванала се в капан. Хижата се изпълни с позната миризма и той се сети, че питките започват да изгарят. Но какво значение имаше това? Те вече нямаше да му трябват. А в склада имаше цели шест чаши захар — ако беше предвидил това, нямаше да бъде толкова пестелив през последните няколко дни. Дали ветропоказателят ще се раздвижи някога? Може да се върти и сега. Защо пък не? Нали беше видял слънцето днес? Ще отиде да види. Не, не може да се помръдне. Не беше мислил, че писарушката е толкова тежък.

Колко бързо изстива хижата! Огънят трябва да е угаснал. Студът нахлува вътре. Трябва вече да е под нулата и ледът сигурно пълзи нагоре по вътрешната страна на вратата. Той не може да го види, но опитът от миналото му помага да прецени това по температурата в хижата. Долната панта трябва вече да е побеляла. Дали светът ще чуе някога за всичко това? Как ли ще го приемат приятелите му? Най-вероятно ще го прочетат във вестника, докато си пият кафето сутринта, и ще обсъждат новината в клубовете. Можеше много ясно да си ги представи. „Бедничкият Кътфърт — ще промърморят те, — съвсем не беше лош човек в края на краищата.“ Той се усмихна на хвалебствията им и се запъти мислено да търси турска баня. Улиците все така гъмжат от хора. Чудно, че не забелязват неговите мокасини от еленова кожа и окъсаните вълнени чорапи. Ще вземе фойтон. А след банята няма да е зле да се обръсне. Не, първо ще яде. Пържола с картофи; и зеленчуци — колко прясно е всичко! Това пък какво е? Медена пита, преляла от течен кехлибар! Но защо са донесли толкова много? Хаха! Никога не

ще може да изяде всичкия. Да си лъсне обувките ли? Ами, разбира се. Той слага крак на сандъчето. Ваксаджийчето с учудване вдига очи към него, той се сеца за мокасините от еленова кожа и бързо си отива.

Ш-шшт! Ветропоказателят положително се върти. Не, само ушите му пицят. Само толкова — пицят му ушите. Ледът трябва вече да се е качил над мандалото. Много вероятно е да се е покрила и горната панта. По мъха, натъпкан в пролуките между гредите на тавана, започват да се появяват малки точици от скреж. Колко бавно растат! Не, не чак толкова бавно. Ето още една, и още една. Две... три... четири никнат толкова бързо, че не може да ги преброи. Ето че две се сляха. Ето и трета се е присъединила към тях. Ами че то вече няма петна! Те са се слели в едно, образували са едно цяло.

Е, ще си има и другар. Ако архангел Гавраил наруши някога тишината на Севера, те ще застанат заедно, ръка за ръка, пред великия бял престол. И господ ще отсъди кой от двамата е прав, господ ще съди!

След това Пърси Кътфърт затвори очи и се унесе в сън.

СЪЮЗЪТ НА СТАРЦИТЕ

В казармата съдеха човек. Той беше стар местен жител от поречието на река Бяла риба, която се влива в Юкон, под езерото Льо Барж. Не само целият Доусън, но и жителите на Юконския край, на хиляда мили нагоре и надолу по течението на реката, се развълнуваха от случката. За англосаксонца — завоевател на земи и морета — беше обичайно да раздава правосъдие на покорените народи, като много често таваното правосъдие бе твърде сурово. Но при делото на Имбер правосъдието за първи път се оказа недостатъчно и слабо. От гледна точка на прецизността наказанието нямаше да отговаря на това, което бе извършил. Че ще го накажат, нямаше никакво съмнение и въпреки че наказанието щеше да е голямо, Имбер имаше само един живот, а беше похитил живота на мнозина.

Всъщност ръцете му бяха изцапани от кръвта на толкова много хора, че приписаните му убийства не можеха да се преброят. Пушейки лулите си край пъртината или седейки на топло край печките, мъжете грубо пресмятаха броя на хората, които бяха загинали от неговата ръка. Те всички бяха бели, тези нещастници, и бяха избивани поотделно, по двама или на групи. Тези убийства бяха толкова безпричинни и произволни, че дълго време представляваха загадка за конната полиция, даже по време на капитаните, а дори и по-късно, когато хората започнаха да добиват злато и правителството на доминиона изпрати губернатор, който да застави този край да плаща за своето забогатяване.

Но още по-загадъчно беше пристигането на самия Имбер в Доусън, за да се предаде на правосъдието. Бе към края на пролетта. Юкон реवेशе и се мяташе под леда, когато старият индианец се отклони от пъртината, която минаваше по реката, с мъка се изкачи по брега и застана на главната улица с примигващи очи. Хората, които го видяха, забелязаха, че е слаб и че му се преплитат краката.

Като залиташе, той се дотътри до купчина греди и седна. Седя така през целия ден, отправил поглед право пред себе си, към

безкрайния поток от бели хора, който течеше около него. Много хора го поглеждаха с любопитство и пускаха разни забележки по адрес на стария сиваш, който имаше толкова странен израз на лицето. Мнозина си спомняха по-късно, че необикновеният му вид им направил силно впечатление, и се гордееха с острата си проникателност за необикновеното.

Но на Дикенс, на Малкия Дикенсън, беше съдено да стане герой на тази случка. Малкия Дикенсън бе пристигнал в страната с големи мечти и с джоб, пълен с пари, но заедно с парите се стопиха и мечтите и за да спечели пари за обратния път до Щатите, той бе приел чиновническа длъжност в комисионерската фирма на Холбрук и Мейзън. Купчината греди, на която седеше Имбер, се намираше точно срещу кантората на Холбрук и Мейзън. Дикенсън погледна към Имбер, преди да отиде на обяд; когато се върна, той отново погледна през прозореца — старият сиваш беше още там.

Дикенсън продължи да гледа през прозореца и винаги след това, подобно на останалите, се гордееше с острата си наблюдателност. Малкия Дикенсън имаше романтична душа и в неподвижния стар езичник видя някакво олицетворение на сивашкия народ, който се визира с непроницаемо спокойствие в тълпата англосаксонски завоеватели. Часовете се нижеха, но Имбер не променяше положението си; не трепваше даже и един мускул от тялото му. Това напомни на Дикенсън за друг човек, който също така беше седял изправен в една шейна на главната улица, а хората минаваха нагоре-надолу край него. Всички мислеха, че човекът си почива, но по-късно, когато се докоснаха до него, откриха, че тялото му е сковано и студено, и разбраха, че човекът е умрял от замръзване, и то точно по средата на многолюдната улица. За да може да се намести тялото му в ковчега, те се принудиха да го завлекат до един огън, малко да се размрази. Ледени тръпки полазиха по гърба на Дикенсън при този спомен.

Малко по-късно Дикенсън излезе да се поразхлади и да изпуши една пура на тротоара пред кантората. Не след дълго оттам мина Емили Трејвис. Тя

бе изискана, деликатна и нежна и независимо дали се намираше в Лондон или Клондайк, се обличаше както подобава на дъщерята на минен инженер, притежател на милиони. Малкия Дикенсън остави

пурата на перваза на един прозорец, откъдето да може да я вземе отново, и свали шапка.

Те вече бърбеха десетина минути, когато Емили Трејвис погледна през рамото на Дикенсън и нададе изплашен вик. Дикенсън се обърна и също се изплаши. Имбер бе пресякъл улицата и стоеше зад него като мрачна сянка, приковал поглед в момичето.

— Какво искаш? — попита Малкия Дикенсън със смел, но несигурен глас.

Имбер измърмори нещо и се приближи до Емили Трејвис. Той я огледа от главата до петите с остър и изучаващ поглед. Изглежда, особено го привлякоха копринените кестеняви коси на момичето и руменият цвят на бузите ѝ, покрити с нежен мускул като крилото на пеперудата. Той се завъртя около нея, като я оглеждаше с преценяващото око на човек, който изучава телосложението на кон или конструкцията на лодка. Обикаляйки я, ухото ѝ попадна между погледа му и лъчите на залязващото слънце и той се спря да съзерцава, удивен, неговата розова прозрачност. След това пак спря поглед върху лицето ѝ и дълго и настойчиво гледа в сините ѝ очи.. Той отново измърмори, нещо, хвана ръката ѝ между рамото и лакътя и я прегърна с другата си ръка. Отвращение и учудване се изписаха по лицето му и той пусна ръката на момичето с презрително мърморене. След това произнесе няколко гърлени срички, обърна ѝ гръб и запита нещо Дикенсън.

Дикенсън не разбра нищо и Емили Трејвис се засмя. Имбер се обръщаше ту към единия, ту към другия, като се мръщеше, но и двамата клатеха отрицателно глави. Той се канеше да си тръгне, когато момичето извика:

— Ей, Джими! Ела тук!

Джими дойде от насрещната страна на улицата, Той беше висок, тромав индианец, облечен по модата на белите, с широкопола шапка, подобна на тези, които носят кралете на Елдорадо. Той заговори на Имбер със заекване и гърлени звуци. Джими беше ситканец и имаше съвсем слаби познания по диалектите, на който говореха във вътрешността на страната.

— Той от племе Бяла риба — обърна се Джими към Емили Трејвис. — Мене не разбира него много добре. Той иска види вожда на бели хора.

— Губернаторът — подсказа му Дикенсън. Джими поговори още малко с индианеца от племето Бяла риба и на лицето му легна мрачна сянка

и недоумение.

— Мисля, търси капитан Алгзандър — обясни той. — Казва, убил бял мъж, бял жена, бял момче. Много бели хора убил. Той иска умира.

— Сигурно е побъркан — каза Дикенсън.

— Какво е това? — попита Джими. Дикенсън вдигна пръст и като даде вид, че го пъха в главата си, и го завъртя.

— Може да, може да — каза, Джими, като се обърна към Имбер, който все още настояваше да види вожда на белите хора.

Един конен полицај (в Клондайк конната полиция не използва коне) се присъедини към групата и чу желанието на Имбер. Той беше едър млад мъж с широки рамене, голям гръден кош и стройни крака, които сега беше разкراчил широко. Въпреки че Имбер бе висок, той го надвишаваше с половин глава. Очите му бяха хладни и сиви, погледът — решителен; държеше се с особена увереност в силата, наследена от поколения. Прекрасната му мъжественост се подчертаваше от неговата младост — той бе почти момче, а по загладените му бузи руменината пламваше така бързо, както по бузите на което и да било момиче.

Той веднага привлече вниманието на Имбер. В очите на индианеца блесна пламък при вида на сабления белег, който разсичаше бузата на полицајя. Той прекара сухата си ръка надолу по бедрото на младежа и поглади изпъкналите му мускули. С кокалчетата на пръстите си почука по широките му гърди, след това опипа и мушна с пръст твърдите мускули, които обвиваха раменете му подобно на броня. Към групата се присъединиха любопитни минувачи — златотърсачи, планинари и жители от пограничните райони, синове на дългокраки и широкоплещести поколения. Имбер местеше погледа си от един на друг, след това заговори високо на езика

на племето Бяла риба.

— Какво казва индианецът? — попита Дикенсън.

— Казва, всички направени като един човек, като полицајя — преведе Джими.

Малкия Дикенсън беше дребен на ръст. Какво щеше да си помисли сега мис Трејвис? Той се разкая, че зададе подобен въпрос.

Полицаят съжали Дикенсън и реши да му помогне. — Струва ми се, че от тази история ще излезе нещо. Ще го заведе на разпит при капитана. Кажи му да дойде с мен, Джими!

Джими започна отново да предъква звуците, а Имбер смънка нещо с доволен вид.

— Попитай го, Джими, какво искаше да каже, когато ме хвана за ръката.

Джими преведе въпроса на Емили Трејвис и Имбер отговори.

— Казва, че вие не страхлива — обясни Джими. Емили Трејвис остана доволна.

— Казва, че вие не силна, но много пухкава като малко бебе. Той може вас счупи с две ръце. Той мисли много смешно и много чудно как може вие бъде майка на такива големи и силни мъже като този полицай.

Бузите на ЕМИЛИ Трејвис пламнаха, но тя не наведе глава. Малкия Дикенсън се изчерви и много се смути. Кръвта зарумени лицето и на полицая.

— Ей ти, тръгвай! — извика грубо той, като проби с рамото си път сред тълпата.

Така Имбер попадна в казармата, направи пълно и доброволно признание и вече не излезе оттам.

Имбер изглеждаше много уморен. По лицето му се четеше умората и унието на възрастта. Раменете му бяха сведени безпомощно надолу, а в очите му нямаше блясък. Косите му биха били бели, но слънцето и времето ги бяха изгорили и похабили така, че те висяха безжизнени и безцветни. Той не се интересуваше от това, което ставаше около него. Заседателната стая беше претъпкана със златотърсачи и ловци и зловещите нотки в гърления им брътвеж долитаха до ушите му като грохота на морето от дълбоки пещери.

Той седеше близо до един прозорец и от време на време отправяше безразличен поглед към тъжния пейзаж, който се разстиляше отвън. Небето беше забулено от облаци и ръмеше ситен сив дъждец.

Настъпило бе пълноводието на Юкон. Ледът беше отплавал и сега реката заливаше града. По главната улица, нагоре и надолу, кръстосваха лодки с хора, които никога не почиваха. Имбер често виждаше как някои от лодките се отбиваха от главната улица и

навлизаха в наводнения плац на казармата. Понякога те изчезваха от погледа му и той ги чуваше как се блъскаха в дървените греди на сградата и как пътниците се покатерваха през прозорците. След туй до него долиташе плясъкът на водата под краката на мъжете, докато пресичаха залятата от Юкон голяма стая и се изкачваха по стълбите. След това се показваха на вратата със свалени шапки, обути с ботуши, от които се стичаше вода, и се присъединяваха към чакащата тълпа.

Докато хората насочваха погледите си към него и с враждебно очакване се радваха на наказанието, което трябваше да понесе, Имбер ги наблюдаваше и размишляваше за техния живот и за техния закон, който никога не спеше, а действуваше непрестанно, в добри и лоши времена, при наводнения и

глад, при бедни, ужаси и смърт и щеше да съществува, както си мислеше той, до края на света.

Някакъв мъж почука силно по масата и глъчката стихна. Имбер погледна към него. Изглеждаше да е от главните, но Имбер предполагаше, че човекът с четвъртитото чело, седнал на друга маса малко по-назад, е най-главният и стои над всички даже и над човека, който беше почукал по масата. Един друг мъж от същата маса стана, взе в ръцете си тънки листове хартия и започна да ги чете на глас.: В началото на всеки лист той прочистваше гърлото си, а в края наплюнчваше пръсти. Имбер не разбираше нищо от неговата реч, но другите я разбираха и той знаеше, че това ги разгневява. Понякога те се разгневяваха много, а един мъж даже го изруга с кратки и гневни думи, докато друг човек от масата тропна, и той млъкна.

Човекът чете безкрайно дълго. Неговият монотонен и напевен глас приспиваше Имбер и когато: човекът престана да чете, той вече спеше дълбок сън. Изведнъж някакъв глас му заговори на езика на племето Бяла риба; той се събуди и без да се изненада, видя лицето на сина на сестра си, младежа,

който преди няколко години бе напуснал племето, за да се засели при белите.

— Ти сигурно не си спомняш за мен — каза той вместо поздрав.

— Помня те — отвърна Имбер. — Ти си Хаукан, който ни напусна отдавна. Твоята майка е мъртва.

— Тя беше стара жена — каза Хаукан. Но Имбер не го слушаше; тогава Хаукан постави ръка на рамото му и го събуди отново.

— Аз ще ти разкажа всичко, което каза човекът; за злимите, които си извършил и за които си разказал, глупчо такъв, на капитан Алегзандър. Сега трябва да кажеш дали това, което ще чуеш, е истина, или не. Така е заповядано.

Хаукан беше попаднал сред мисионери, които го бяха научили на писмо и четмо. Сега той държеше в ръцете си многобройните тънки листовце хартия, които човекът прочете на глас и които бяха написани от един чиновник, когато Имбер, с помощта на Джими, бе направил първото самопризнание пред капитан Алегзандър. Хаукан започна да чете. Имбер се заслуша, по лицето му се изписа удивление и той го прекъсна рязко.

— Това са мои думи, Хаукан. Те идват от твоите уста, а твоите уши не са ги чували никога.

Хаукан се усмихна самодоволно и приглади вчесаните си на път коси.

— Не, о Имбер, защото думите идват от хартията. Моите уши никога не са ги чували. Те идват от хартията, чрез очите отиват в главата ми, а после моите уста ги съобщават на тебе. Ето откъде идват.

— Оттам ли идват? Значи думите са върху хартията? — попита с благоговееен шепот Имбер, попипа с два пръста листовците хартия и погледна със страхопочитание към знаците, които бяха надраскани на тях. — Това е голяма магия, Хаукан, а ти си истински магьосник.

— Това е дребна работа, дребна работа — отвърна небрежно и гордо младежът. Той зачете наслуки от документа: — „В тази година, преди да се бе разпукал ледът, пристигна един старец с момче, което куцаше с единия си крак. Тях аз също убих, а старият човек вдигаше такъв шум...“

— Истина е — прекъсна го Имбер със задъхан глас. — Той крещеше през цялото време и не искаше да умира. Но откъде знаеш всичко това, Хаукан? Да не би да ти го е казал вождът на белите хора? — Никой не ме е видял, а аз съм го казал само на него.

Хаукан поклати нетърпеливо глава:

— Не ти ли казах, глупчо такъв, че всичко това е написано върху хартията? и

Имбер внимателно разгледа надраскания с мастилени знаци лист. — Също както когато ловецът разглежда снега и казва: „Вчера оттук е минал заек; тук до върбата се е спрял й се е послушал, дочул е нещо и

се е уплашил; тук се е обърнал и е побягнал назад, после се е затичал презглава с големи скокове, но по-бързо и с по-големи скокове е тичал рисът; а тук, където и ноктите му са потънали по-дълбоко в снега, той е направил огромен скок, малко по-нататък е сграбчил заека, търкулнал се е по гръб и от тук нататък водят само стъпките на риса, а от заешките няма и следа.“ И ти ли можеш така, както ловецът гледа следите, останали върху снега, и знае какво се е случило тук и там, да гледаш хартията и да откриваш делата, които е извършил старият Имбер?

— Точно така — отвърна Хаукан. — А сега слушай и дръж бързивия си език между зъбите, докато не ти кажат да говориш.

Дълго чете Хаукан неговите показания, а Имбер мълчеше, потънал в мисли. Накрая той каза:

— Това са мои думи и всички думи са прави, но аз съм стар, Хаукан, и неща, които съм забравил, сега идват в главата ми, а добре е главният там на масата да знае и за тях. Веднъж от Ледените планини дойде мъж, който носеше хитро измайсторени железни капани; той ловеше бобри по река Бяла риба. Аз го убих. След това, а то беше отдавна, трима мъже търсеха злато, пак в река Бяла риба. Тях също убих и ги оставих за храна на дивите зверове. А при Петте пръста убих един човек, той плаваше със сал и имаше много месо.

Когато Имбер спираше за малко, за да си припомни миналото, Хаукан превеждаше, а един чиновник записваше думите му. Всички в съдебната стая слушаха като вкаменени всяка от тия неукрасени малки трагедии, докато Имбер разказа за червеноокия мъж с кривогледите очи, когото убил с

необикновено далечен удар със стрела.

— По дяволите! — извика някакъв мъж от предната редица на зрителите. В гласа му звучеше силна

мъка. Косата му бе червена. — По дяволите — повтори той. — Та това е моят брат Бил!

И от време на време в стаята се чуваше неговото мрачно „По дяволите“ и нито приятелите му, нито човекът на масата можеха да го накарат да млъкне.

Главата на Имбер клюмна отново, очите му се замъглиха, като че пред тях се спусна някаква завеса, която го отдели от заобикалящия го

свят. Той се замисли дълбоко, така както само старостта може да се замисля върху безсмислените постъпки на младостта.

Хаукан го събуди отново и му каза:

— Стани, о Имбер. Нарездат ти да кажеш защо си извършил всички тези престъпления, убивал си хора, а накрая си дошъл тука да дириш закрила.

Имбер се повдигна с мъка на крака и се олюля. Той започна да говори с нисък, леко треперещ глас, но Хаукан го прекъсна.

— Този старец е НАПЪЛНО полудял — каза той на английски, като се обърна към човека с четвъртитото чело. — Говори глупости като някое малко дете.

— Ние ще изслушаме неговите думи, нищо, че са глупави — отвърна човекът с четвъртитото чело. — И ще го изслушаме дума по дума, до края. Разбра ли?

Хаукан разбра и в очите на Имбер проблесна пламък; той се досети за какво говореха синът на сестра му и началникът. Даже започна разказът, епичният разказ на един патриот с бронзова кожа, чиито думи заслужаваха да се излеят от бронз за идните поколения. Тълпата слушаше като онемяла, а съдията с четвъртитото чело бе подпрял глава на ръката си и размишляваше за душата на цялата негова раса. Във въздуха се носеше само басовият тембър на Имбер, редуващ се с резкия глас на преводача, и от време на време, подобно на църковна камбана, долиташе учуденото възклицание „По дяволите“ на червенокосия.

— Аз съм Имбер от племето Бяла риба — започна да превежда Хаукам. Наследеният от Хаукан див инстинкт изведнъж се пробуди, той потисна повърхностното възпитание, което бе получил при мисионерите, когато долови в разказа на Имбер ритъма на първобитния живот. — Моят баща, Отсоаок, беше силен човек. Слънце и радост заливаха земята ни, когато бях малко момче. Хората не ламтяха по чуждото и животът на нашите бащи беше и техен живот. Жените намираха одобрение в очите на младежите, а младежите ги гледаха със задоволство. Жените кърмеха бебета на гърдите си и слабините им бяха изтощени от непрестанното увеличение на племето. Мъжете тогава бяха истински мъже. В мир и изобилие, във война и глад те се държаха като истински мъже.

В реките имаше повече риба, отколкото сега, а в горите повече дивеч. Кучетата ни бяха вълча порода, с топла рунтава козина, издръжливи на бури и мраз. Както кучетата, така и ние издържахме на бурите и мраза. Когато племето пели нахлуваше по нашите земи, ние го избивахме и нас ни избиваха, защото бяхме мъже ние, от племето Бяла риба, и нашите бащи и бащите на нашите бащи са се били срещу хората от племето пели и са определили границите на нашите земи.

Както казах, и ние бяхме издръжливи като кучетата. И един ден три нас дойде първият бял човек. Той пълзеше на четири крака по снега. Кожата му бе силно изопната и костите му стърчаха под нея. Никога преди това не бяхме виждали такъв човек и се чудехме от кое ли племе и земя е дошъл. Човекът беше много слаб, толкова слаб, че приличаше на малко дете. Сложихме го да легне на топли кожи край огъня и го нахранихме така, както се хранят малки деца.

Със себе си човекът водеше куче, три пъти по-голямо от нашите кучета, но също много отслабнало. Козината на кучето беше с къси косми и не го топлеше, а опашката му бе замръзнала и краят ѝ окапа. И на това особено куче също дадохме храна, подслонихме го край огъня и го бранехме от нашите кучета, които иначе щяха да го разкъсат. От еленовото месо и сушената лакерда човекът и кучето възвърнаха силите си, напериха се и станаха смели. Човекът започна да говори големи приказки, да се присмива на старците и на младежите, да гледа дръзко девойките. Кучето му се биеше с нашите кучета и въпреки меката си и къса козина разкъса три от тях само в един ден.

Когато запитахме човека за неговото племе, той каза „Аз имам много братя“ и се засмя така, както не трябва да се смее. Когато силите му се възвърнаха напълно, той си замина, а с него отиде и Нода, дъщерята на вожда. Наскоро след това една от нашите кучки се окучи. Никога не бяхме виждали такава порода кученца — с големи глави и силни челюсти, с къса козина и съвсем безпомощни. Аз си спомням добре моя баща, Отсбаок, силния човек. Лицето му потъмня от гняв при вида на тяхната безпомощност. Той взе един камък, замахна и от безпомощните кучета не остана и следа. След две лета Нода се върна с момченце на ръце.

Това беше началото. След това дойде втори бял човек, с кучета с къса козина, които остави, когато си замина. Той отведе със себе си шест от нашите най-силни кучета, за които в задяна даде на Ку-Со-Ти,

брата на моята майка, чуден пистолет, с който можеше да се стреля бързо шест пъти по ред. Ку-Со-Ти се гордееше много с този пистолет и започна да се присмива на нашите лъкове и стрели. Той ги наричаше женски работи и с пистолет в ръка се нахвърли на една мечка. Сега всички знаем, че на лов за мечки не се ходи с пистолет, но откъде можехме да знаем тогава? Откъде можеше да знае и КУ-Со-Ти? И така той тръгна безстрашно към мечката и стреля бързо шест пъти поред; но мечката изръмжа и го хвана за гърдите, смачка го като че мачка яйце, а мозъкът му изтече върху земята като мед от гнездото на пчели. Той беше добър ловец и нямаше вече кой да носи месо на неговата индианка и на децата. Ние всички се натъжихме и казахме:

„Това, което е добро за белия човек, не е добро за нас.“ И това е истина. Белите хора са много и са дебели, но заради тях ние се изтощихме и станахме по-малко на брой.

Дойде и третият бял човек с голямо богатство от различни неща и хубава храна. Той взе двадесет от нашите най-силни кучета заради някои от тези неща. Къде с подаръци, къде с обещания той отведе със себе си, и десет от нашите млади ловци и никой не можа да каже накъде заминаха. Казват, че измрели в снеговете на Ледените планини, където никога не е стъпвал човешки крак, или по Хълмовете на мълчанието, които се намират на края на света. Но така или иначе никой от племето Бяла риба не видя повече кучетата и младите ловци.

Времето минаваше и идваха все повече и повече бели хора. С възнаграждения и подаръци те отвеждаха младите мъже със себе си. Понякога някои от тях се завръщаха и разказваха небивали истории за трудностите и опасностите по местата, които лежат отгатък земите на племето пели, но обикновено не се завръщаше никой. Ние си казахме: „Ако белите не се страхуват от нищо, то е, защото са много, но ние, хората от племето Бяла риба, сме малко, затова младите няма да заминават повече с тях.“ Но младите продължаваха да заминават, заминаваха и девойките, а нашият гняв растеше.

Вярно е, че ние ядяхме брашно и солено свинско и пиехме чай, който ни доставяше голямо удоволствие; когато не можехме да си набавим чай, беше много лошо: тогава приказвахме малко и бързо се дразнехме. Така започнахме да изпитваме глад към нещата, с които търгуваха белите хора. Търговия! Търговия! Нищо друго не правехме, а само търговия. Една зима продадохме месото си за будилници;и

часовници с развалени пружини, за изхабени пили и за негодни пистолети, защото липсваха патрони. Тогава настъпи глад, Нямахме никакво месо и преди настъпването на пролетта умряха четиридесет души.

„Сега сме много слаби — казвахме ние, — хората от племето пели ще ни нападнат и ще заграбят земите ни.“ Но бедата беше връхлетяла не само върху нас, а и върху племето пели. И те бяха твърде слаби, за да се решат да ни нападнат.

Моят баща, Отобаск, силният човек, по това време бе вече много стар и много мъдър. Той каза на вожда такива думи: „Погледни, нашите кучета не са годни за нищо. Козината им не е вече гъста, не са вече силни и измират от мраза и от хамутите на шейните. Искаш ли да отделим кучетата вълча порода и да ги пуснем през нощта в гората да се кръстосат с дивите вълци, а останалите да избием? Така отново ще имаме силни кучета с топла козина.“

Вождът се вслуша в думите му и скоро племето Бяла риба се прочу със своите кучета, от които нямаше по-добри из целия край. Прочухме се само с кучетата, но не и с хората. Най-добрите млади мъже и жени бяха заминали с белите хора да скитат по пъртини и реки към далечни места. Младите жени се връщаха като Нода, остарели и съсипани, или не се връщаха изобщо. И младежите, ако се върнеха, не се заседаваха дълго край огньовете; те говореха лоши думи и се държаха грубо, пиеха дяволски питиета и по цели дни и нощи играеха на комар, а сърцата им винаги бяха пълни с безпокойство. Когато до тях достигаше зовът на белите хора, те тръгваха наново към непознати земи. Те бяха вече без чест и чувство за уважение, подиграваха се със старинните ни обичаи и се присмиваха в лицата, на вожда и на шаманите.

Както вече казах, ние, хората от племето Бяла риба, много отслабнахме. Заменихме топлите си дрехи и кожуси за тютюн и уиски и за тънки памучни дрехи, които ни караха да треперим от студ. Нападна ни и болестта, от която човек непрестанно кашля;

мъже и жени кашляха и се топяха през дългите нощи, а ловците хрочеха кръв по снега. Днес на един, утре на друг кръвта потичаше изведнъж от устата и той умираше. Жените започнаха да раждат малко деца, а тези, които раждаха, бяха слаби и болнави. От белите хора прихванахме и други болести, за които не знаехме и не бяхме чували

нищо. По-късно разбрах, че ги наричат едра шарка и дребна шарка. Ние измирахме от тях така, както измира лакердата при водовъртежите, след като есенес хвърли хайвера си и няма защо повече да живее.

Най-чудното е, че белите хора дойдоха при нас като смъртен полъх, всичките им пътища водят към смъртта, самият им дъх е пълен със смърт и въпреки това те не умират. Техни са уискито, тютюнът и кучетата с къса козина; техни са безбройните болести: едрата шарка, дребната шарка, кашлицата и кървавите хрочки; кожата им е бяла и те не издържат на студа и виелиците; техни са и негодните пистолети, които могат да стрелят бързо шест пъти поред. И въпреки многобройните им болести те пълнеят и преуспяват, простират тежката си ръка върху целия свят и потискат всички народи. Техните жени са нежни като малки бебета, крехки на вид, но иначе здрави, майки на силни мъже. И излиза, че

от цялата тази изнеженост, болести и слабост се ражда сила, мощ и власт. Белите хора са или богове, или дяволи. Аз не зная. Какво ли пък зная и аз, старият Имбер от племето Бяла риба? Едно ми е ясно само: никой не може да разбере тези бели хора, скитници и воители, където и да се намират те.

Както казах, дивечът в гората ставаше все то-малко и по-малко. Истина е, че пушката на белия човек е чудесно оръжие и може да убива от голямо разстояние, но каква е ползата от нея, когато няма по какво да се стреля? Когато бях малко момче от племето Бяла риба, по всеки хълм се виждаха елени и всяка година идваха безброй много карибу. Сега ловецът може да пътува десет дни по пъртината и нито един елен да не зарадва погледа му, да не споменавам това, че безбройните стада карибу сега съвсем изчезнаха. Аз казвам: малка е ползата от пушката, която убива от далечно разстояние тогава, когато няма нищо за убиване.

И аз, Имбер, се замислих върху тези неща, като гледах как хората от племето Бяла риба, от племето пели и от всички други племена по нашите земи гинеха, както гинеше дивечът в гората. Дълго размишлявах. Говорих с шаманите и с мъдрите старци. За да не ми пречи шумът, излязох извън селото, престанах да ям месо, за да не тежи на стомаха ми и да притъпява остротата на зрението и слуха ми. Дълго седях в гората, забравил сън и почивка, и с отворени очи и

наострени уши чаках да доловя думата, която трябваше да дойде. Лутах се сам в тъмнината на нощта по брега на реката, където стенеше вятърът и плачеше водата, и сред дърветата дирех мъдрост от духовете на умрелите шамани.

Накрая пред очите ми се изпречиха като видение омразните кучета с къса козина и изведнъж всичко ми стана ясно. Благодарение на мъдростта на Отсбаок, мой баща и силен човек, кръвта на нашите кучета вълча порода се запази чиста, затова те имаха топла козина и издържаха в хамутите на шейните. Аз се върнах в селото и казах своята дума на мъжете. „Белите хора има племе — казах аз, — тяхното племе е много голямо, сигурно в страната им дивечът се е свършил, затова те са дошли при нас, за да отнемат земята ни. Белите хора ни направиха слаби и ние измираме. Те са много гладно племе. Ние вече нямаме дивеч и добре ще е, ако искаме да живеем, да се разправим с тях така, както се разправихме с техните кучета.“

Аз казах още много думи и ги съветвах да се бием. Мъжете от нашето племе слушаха, едни казваха едно, други — друго, а трети говореха за съвсем глупави неща, но нито един не заговори смели думи за подвизи и борба. Но докато младите се показваха слаби и страхливи, аз забелязах, че старите воители седят мълчаливи и в очите им от време на време проблясват пламъчета. По-късно, когато цялото село заспа, аз заведох старците в гората и им говорих още. Сега ние постигнахме съгласие, спомнихме си хубавите младежки години, за свободната ни земя, за дните на изобилие, радости и слънце, и решихме отсега нататък да се наричаме братя, обещахме да пазим великата тайна и дадохме тържествена клетва да очистим нашата земя от злото племе, което дойде при нас. Ясно е, че бяхме глупави, но откъде можехме да знаем това ние, старците от племето Бяла риба?

За да окуража другите, аз извърших първия подвиг. Стоях на пост край Юкон, докато се появи първото кану. В него имаше двама бели. Аз се изправих на крака и вдигнах ръка, те отбиха кануто и се насочиха към мен. Когато мъжът на носа дигна глава да разбере какво исках от него, моята стрела профуча във въздуха и се заби в гърлото му. И той разбра. Вторият мъж, който седеше на кърмата и управляваше кануто, не беше успял да вдигне пушката до рамото си, когато едното от трите ми копия го прониза.

„Тези са първите — казах аз на старите воители, когато дойдоха при мене. — По-късно ще съберем старите воители от всички племена, а след това и всички младежи, у които има още сили, и работата ще тръгне по-леко.“

След това хвърлихме трупoвете на двамата бели мъже в реката. Кануто, което беше много хубаво, запалихме заедно с нещата в него. Но първо разгледахме нещата. Там имаше кожени чували, които разрязахме с ножове. Те бяха пълни с книжа като тези, от които четете ти, Хаукан, с разни знаци по тях, на които се чудехме и които не успяхме да разгадаем. Сега съм по-умен и разбирам, както ми каза и ти, че това са словата на белите хора.

В заседателната стая се понесе шепот и глъч, кога го Хаукан преведе случката с лодката.

— Това е пощата, която изчезна през 91-ва година — обади се някакъв глас; — носеха я Питър Джеймс и Делени. Последен ги е видял Матюс при езерото Лъо Барж.

Чиновникът записваше усилено; към историята на Севера се прибавяше нова глава.

— Има още малко — продължи бавно Имбер. — Върху книгата е записано всичко, което извършихме. Всички бяхме стари хора и не разбирахме добре какво вършим. Аз, Имбер, и сега не разбирам. Ние убивахме тайно, защото годините ни бяха научили на сръчност и на това да вършим работата си добре, без да прибързваме. Веднъж при нас дойдоха бели мъже, изгледаха ни с мрачни погледи, наговориха ни груби думи, след това отделиха шест младежи и ги завързаха с железни вериги; тогава разбрахме, че трябва да убиваме повече. Един по един ние, старите хора, се отправяхме към непознати земи, нагоре и надолу по течението на реката. За тази работа се изискваше смелост. Ние бяхме стари и безстрашни, но далечните места все пак винаги всяват страх в сърцата на старците.

И така, ние избивахме хитро белите, без да бързаме. Ние ги избивахме и при Чилкут, и при Делтата, от планинските проходи до морето, навсякъде, където белите хора стануваха или пробиваха пъртина в снега. Вярно, че те измираха, но това не ни донасяше никаква полза. Те нахлуваха непрестанно през планините, броят им нарастваше бързо, докато ние, старците, ставахме все по-малко и по-малко. Помня още стана на белия човек край Еленовия проход. Той

беше дребен човечец и трима от нашите старци го нападнали, докато спял. На следния ден аз се натъкнах и на четиримата. Само белият човек дишаше още, но му бяха останали достатъчно сили да ме прокълне ядовито, преди да умре.

Така вървеше цялата работа: днес умираше един старец, утре друг. Понякога минаваше доста време, преди да научим за смъртта на някой от нашите, Друг път не научавахме нищо. Старците от другите племена бяха слаби и страхливи и не искаха да се бият. Един по един

всички си отидоха, докато останах сам. Аз съм Имбер от племето Бяла риба. Мой баща е Отобаок, силен човек. От племето Бяла риба не остана вече никой. Аз съм последният от старците на нашето племе. Младите хора ни напуснаха, едни отидоха при племето пели, други при племето Лакерда, а най-много се заселиха при белите. Сега съм много стар и много уморен и понеже е безсмислено да се боря против закова, както казваш ти, Хаукан, аз дойдох да потърся този закон тук при вас.

— О Имбер, ти наистина си полудял — отвърна Хаукан.

Но Имбер не го чу, потънал в мислите си. Съдията с четвъртитото чело също се беше замислил; пред погледа му се изправи като огромно привидение цялата негова раса — подкована със стомана, обвита в броня, раздаваща закони и определяща съдбата на другите народи. Той видя зората на своето бяло племе да блести с червени отблясъци в тъмнината на горите и мрачните морета; той видя как тази зора се разгаря в кървавочервени пламъци и преминава в тържествен и сияещ ден; а в подножието на потъналите в сянка склонове той видя кървавочервени пясъци да потъват в нощта. И зад всичко това той видя Закона — безмилостен и могъщ, неотменим и неизбежен, по-велик от нищожните човешки същества, които го изпълняват или умират, притиснати от неговата тежест, по-силен от самия него — съдията, чието сърце желаше опрощение.

ЗАКОНЪТ НА ЖИВОТА

Старият Коскуш жадно се послушваше. Въпреки че зрението му отдавна беше угаснало, неговият слух бе все още остър и най-слабият звук проникваше в мъждукащото съзнание, което продължаваше да живее зад съсухреното чело, чуждо на всичко земно по света. А! Това е СитКумТо-Ха, която проклинаше кучетата с писклив глас и с бой ги впрягаше в хамутите. СитКумТо-Ха беше дъщеря на неговата дъщеря, но сега беше твърде заета и нямаше време да мисли за стария си съсипан дядо, седнал сам на снега, забравен и безпомощен. Станът трябваше да се вдига. Очакваше ги безкрайната снежна пъртина, а краткият ден не искаше да се бави. Животът я зовеше и задълженията към него — не смъртта. А той сега бе много близо до смъртта.

При тази мисъл мигновен ужас обзе старика. Той протегна немоцната си ръка и опипа с треперещи пръсти малката купчина сухи дърва, оставена до него. Като се убеди, че тя наистина е там, той скри ръка под вехтия кожух и отново се превърна в слух. Скръбен пукот на полузамръзналата кожа му подсказа, че колибата на вожда, направена от еленови кожи, е вече скатана и сега я притягаха в удобен за носене вързоп. Вождът, снажен и силен, главатар на цялото племе и прочут ловец, бе негов син. Докато жените стягаха багажа, гласът му се надигна и започна да ги мъмри заради мудността им. Старият Коскуш наостри слух. Той чуваше този глас, за последен път. Развалиха колибата на Джихау! И на Туксен! Седма, осма девета; изглежда, че е останала само колибата на шамана. Ето! Сега се заемат и с нея. Той чуваше мърморенето на шамана, докато товареше колибата си на шейната. Разплака се дете и жена започна да го утешава, като запя нежно с тих гърлен глас. Това е малкият Ку-ти, помисли си старецът, капризно и болнаво дете. Сигурно скоро ще умре, тогава ще прегорят дупка в замръзналата тундра и ще натрупат отгоре му камъни, за да не го нападат дивите зверове. Всъщност какво значение има всичко това? В най-добрия случай ще поживее още няколко години и ще ходи по-често с празен стомах, отколкото с пълен. И в края на краищата пак

няма да убегне на смъртта — винаги гладна, най-гладната от всички тях.

това какво е? Да, мъжете завързват шейните и затягат здраво ремъците. Старецът се вслушваше за последен път. Камшиците изсъскаха и се стовариха върху гърбовете на кучетата. Ето ги, ръмжат! Как мразеха работата и дългия път! Тръгнаха! Една след Друга шейните бавно се плъзгаха в тишината. Заминаха. Откъснаха се от неговия живот и го оставиха да посрещне сам своя последен горчив час. Не! ..Снегът заскърца под нечий мокасини. До него се спря мъж и постави нежно ръка на главата му. Колко добър беше синът му! Той си спомни за други старци, чиито синове не бяха останали след заминаването на племето. Но неговият син не е като тях. Старецът се унесе в мисли за миналото, докато гласът на младия мъж не го върна в действителността. — Добре ли ти е? — попита той. Старецът отвърна:

— Добре ми е.

— До теб има дърва — продължи младият мъж, — а огънят се е разгорял силно. Утрото е мрачно и денят намалява. Скоро ще завали сняг. Даже и сега прехвъркват снежинки.

— Хората от племето бързат. Товарите им са тежки, а стомасите — празни. Пътят е дълъг и те се, Движат бързо. Аз тръгвам. Ти си добре, нали?

— Добре. Аз съм като последен есенен лист, който едва се крепи на стеблото. При първия полъх на вятъра и аз ще падна. Гласът ми е изтънял като на стара жена. Очите вече не показват пътя на краката, а краката ми са натежали и се чувствавам много уморен. Всичко е както трябва да бъде. Той наведе примирено глава, докато в далечината не заглъхнаха последните звуци от жалното поскърцване на снега, и разбра, че синът му не може повече да го чуе. Тогава ръката му се протегна бързо към снопчето клонки. Единствено то стоеше между него и очакващата го вечност. Ръчагът клонки беше мярката на неговия живот. Една по една клонките щяха да поддържат огъня и подобно на тях, стъпка по стъпка, смъртта щеше да се прокрадва към него. Когато и последната клонка отдадеше топлината си, тогава щеше да настъпи царството на студа. Първо ще замръзнат стъпалата,

след това ръцете и вцепенението ще пълзи бавно от крайниците към тялото. Главата ще клюмне на колената и той най-после ще си почине. Това е лесно. На всички е писано да умрат.

Той не се оплакваше. Животът е такъв, но е справедлив. Коскуш се бе родил близо до земята, живял бе близо до нея и нейният закон му беше добре известен. Това бе законът на всяка плът. Природата е безмилостна към живите същества. Тя не се интересува от отделната личност. Нейният интерес е насочен към видовете, към рода. Това представляваше най-дълбоката абстракция, на която бе способен примитивният ум на старя Коскуш, но той я съзнаваше превъзходно. Той видя, че правотата ѝ се доказваше от целия живот. Изпълването на дървото със сок, зеленината на разпукалата се върбова пъпка, окапването на пожълтелия лист — в това се състоеше всичко. Природата поставя една задача на всеки жив организъм. Не я ли изпълни, той умира. Изпълни ли я, все едно — пак умира. Природата е безучастна; много са тези, които ѝ се подчиняват, но вечността е отсъдена само на подчинението, а не на тези, които се подчиняват. Племето на Коскуш беше много старо. Старците, които познаваше като малко момче, познаваха от своя страна старци, живели много преди тях. Следователно истина е, че племето живееше, то олицетворяваше подчинението на всички негови членове от далечното забравено минало, чиито гробове не се помнеха. Те не оставяха следи, бяха краткотрайни явления и отминаваха като летни облаци. И Коскуш бе такова явление, което щеше да изчезне. Природата не се грижеше за това. Тя бе поставила на живота една задача, беше му изковала един закон. Задачата бе продължението на живота, а законът — смъртта. Девойката е същество, приятно за гледане, силна и с пълна гръд, с кръшна походка и огън в очите. Но задачата ѝ още не е изпълнена. Огънят в очите ѝ се разгаря, походката ѝ става още по-кръшна и тя е ту смела, ту свенлива с младежите

така ги заразява със своето безпокойство. Тя става все по-красива и по-красива, докато някой ловец, който не може повече да се въздържа, не я вземе в своята колиба да му готви и работи и да стане майка на неговите деца. С раждането на детето красотата започва да я напуска. Походката ѝ става провлачена и бавна, очите загубват своя блясък и потъмняват и само малките деца се притискат с радост до сбръчканата буза на старицата, седнала край огъня. Тя вече е изпълнила задачата си. След това при първата опасност от глад или при първия дълъг преход я изоставят така, както изоставиха и него, на снега, с малък наръч дърва. Такъв е законът.

Коскуш постави внимателно една клонка в огъня и се впусна отново в размишления. Така е навсякъде и с всичко. Комарите изчезват при първия мраз. Малката катеричка отива да умре надалеч. Когато старостта налегне заека, той става муден и тежък и не може да бяга пред неприятелите си. Даже и мечката става тромава и раздразнителна, ослепява и накрая става жертва на шепа джавкаци кучета. Той си спомни как една зима изостави своя собствен баща в Клондайк, зимата, преди да пристигне мисионерът с молитвените си книги и сандъка с лекарствата. Неведнъж Коскуш, беше преглъщал при спомена за този сандък, но сега в устата му нямаше никаква влага. Особено му бе харесал „умъртвителят на болките“. Въпреки всичко мисионерът им бе в тежест, защото не носеше месо в стана, а ядеше с охота и ловците недоволствуваха. Той се простуди при разклонението на реката Майо и кучетата след това разбутаха камъните и се спречкаха за кокалите му.

Коскуш хвърли нова вейка в огъня и потъна още по-дълбоко в миналото. По времето на големия глад старците се свиваха с празни стомаси край огъня и от устните им се ронеха смътни предания за това, как в незапомнени времена Юкон цели три зими влачел свободно водите си, а след това стоял скован в лед цели три лета. Той изгуби майка си в този глад. През лятото не се появи никаква лакерда и племето зачака с нетърпение зимата и идването на елените. Зимата настъпи, но елени не се появиха. Никога по-рано не се бе случвало подобно

Д нещо, даже и старците не помнеха. Цели седем години не се появиха елени, зайците престанаха да се плодят и кучетата заприличаха на чували с кокали. През дългата полярна нощ децата плачеха и умираха, а заедно с тях — жените и старците.

На десет човека от племето по един доживя да посрещне слънцето през пролетта. Това бе страшен глад!

Но той беше видял и дни на изобилие, когато имаше толкова много месо, че се разваляше, а затлъстелите кучета не можеха да вършат нищо от преяждане — времена, когато пропускаха дивеча, без да го убиват, когато жените бяха плодовити и из колибите пълзяха момченца и момиченца. Тогава мъжете забравяха стомасите си, подновяваха древните вражди, пресичаха вододелите и се отправяха на юг да избиват племето пели или отиваха на запад, за да се порадват на

угасналите огънове на племето танана. Той си спомни, как още като дете, през дните на изобилие, видя вълци да нападат елен. ЗингХа лежеше заедно с него на снега и наблюдаваше — ЗингХа, който по-късно стана най-изкусен измежду ловците и който накрая пропадна в една дупка на замръзалия Юкон. Месец по-късно го откриха, замръзнал до кръста в леда, така както се беше опитвал да се измъкне от реката.

Но за елена. Двамата със ЗингХа бяха излезли този ден да играят на ловци, да подражават на своите бащи. По коритото на замръзалия поток те се натъкнаха на пресните следи на елен и на следите на преследващата го голяма глутница вълци.

— Стар елен — каза ЗингХа, който умееше да разпознава бързо следите. — Това е стар елен, който няма сили да се движи повече със стадото си. Вълците са го отбили от неговите братя и сега няма да го изпуснат.

Това бе истина. Такъв е вълчийт обичай. Ден и нощ, без почивка, те щяха да го преследват по петите, да тракат зъби под самия му нос и да го дебнат докрай. Кръвта на двете момчета закипя. Краят заслужаваше да се види.

Горящи от нетърпение, те тръгнаха по следите и даже той, Коскуш, който нямаше остър поглед и не бе опитен в разчитане на следи, би могъл да върви със завързани очи, толкова широка бе оставената диря. Движеха се запъхтени по петите на преследвачите и на всяка крачка разчитаха мрачната, току-що написана трагедия. Стигнаха до мястото, където се беше спирал еленът. Снегът беше разровен и изпотъпкан във всички посоки на разстояние три човешки боя. В средата се виждаха дълбоките отпечатьци от широките копита на елена, а навсякъде около тях — леките следи на вълчите лапи. Някои от вълците са почивали, полегнали Върху снега, докато другите техни събратя са се нахвърляли на жертвата. Отпечатьците от продълговатите им туловища бяха така ясни, като че току-що бяха направени. Един вълк бе намерил смъртта си под копитата на обезумялата жертва. Няколко добре оглозгани кости потвърждаваха това.

На второто място, на което се беше спирал еленът, те отново престанаха да крачат със снегоходките. Тук едрото животно се беше борило отчаяно. На два пъти го бяха поваляли, както свидетелствуваше

снегът, и двата пъти еленът се бе освобождавал от нападателите си и се бе изправял на крака. Той бе изпълнил отдавна своята задача, но въпреки това Животът му беше скъп. ЗингХа каза, че е много странно веднъж повален елен да се изправи отново на крака, но този наистина се беше изправял. Шаманът щеше да види разни чудеса и предзнаменования, когато му разкажеха всичко това.

Накрая стигнаха до мястото, където еленът бе искал да се изкачи по брега и да се скрие в гората. Но неприятелите му се бяха нахвърлили върху него, той се бе изправил на задните си крака, бе паднал върху вълците и бе смазал два от тях. Ясно беше, че смъртта на елена бе предстояща, защото убитите вълци бяха оставени непокътнати от своите събратя. Отминаха още две места, много близко едно до друго, на които животните се бяха счепкали отново. Сега следите бяха почервенели от кръв, а плавният ход на голямото животно бе станал неравномерен и объркан. След туй те чуха първите звуци на борбата — това не беше гръмогласният вой на преследвачите, а краткият, отривист лай, който говореше за близостта на вълчите зъби до тялото на елена. Като се придвижваха срещу вятъра, ЗингХа запълзя по корем върху снега, а след него се запромъква и той, Коскуш, на когото предстоеше

през следващите години да стане вожд на племето. Разтвориха долните клонки на млада ела и погледнаха. Видяха само края.

Картината, подобно на всички впечатления от юношеските години, беше все още свежа в паметта му, и сега, с помръкналия си поглед, той видя края на битката така ясно, както в ония далечен ден. Коскуш се бе изумил от зрелището, въпреки че последствие, когато го избраха за вожд на мъжете и глава на съвета, той извърши велики подвизи и името му се произнасяше с проклятие от племето пели, да не споменаваме за белия чужденец, когото бе убил с нож в ръкопашен бой.

Още дълго размишлява той за дните на своята младост, докато огънят започна да гасне, а студът се засили. Този път той хвърли в огъня две клонки, а с тези, които останаха, измери дължината на живота си. Ако СитКумТо-Ха си беше спомнила за своя дядо и бе събрала повече дърва, часовете на неговия живот щяха да бъдат многобройни. Тогава щеше да е по-лесно. Но тя винаги си е била нехайна, а откакто Бобъра, синът на ЗингХа, ѝ хвърли око, тя престана

да уважава своите прародители. Всъщност какво значение имаше всичко това? Не беше ли се държал и той по същия начин през своята така бързо изживяна младост? Той се ослуша за миг в тишината. Може би сърцето на неговия син ще се смекчи и той ще се върне с кучетата, за да отведе стария си баща заедно с племето там, където има много елени с тлъсто месо.

Той напрегна слух, мозъкът му за момент преустанови своята дейност. Никакъв шум, нищо. Единствен той дишаше сред пълната тишина. Каква самота! А! Какво е това? По гърба му полазиха тръпки. Познат проточен вой проряза безмълвието някъде наблизо. Тогава пред помътнелите очи на стареца се изпречи еленът, старият елен, с разкъсани и окървавени хълбоци, орфана козина и наведени грамадни разклонени рога, отбраняващ се с последни сили. Той видя мяркащите се с бързината на мълния сиви тела, блестящите очи, изплезените езици, зъбите, от които се процеждаха лиги. Той видя как неумолимият кръг се стесняваше все повече и повече, докато се сля в една черна точка всред разровения сняг.

Една влажна муцуна се завря в бузата му и при нейното докосване душата му отново се върна в настоящето. Той протегна ръка и измъкна една горяща главня от огъня. Обладан от своя наследствен страх от човека, зверът отстъпи, като нададе проточен вой към своите събратя. Те отговориха настървени и кръгът от приведените сиви тела с лигави челюсти се разтегна. Старецът се ослушваше В шума около него. Той размаха безумно главнята и душенето се превърна в ръмжене, но запъхтените зверове не отстъпиха. Един придвижи гърди напред, като провлачваше задните си крака, после втори, трети, но нито един не се дръпна назад. „Защо трябва да се вкопчвам за живота?“ — запита се той и пусна пламтящата главня в снега. Тя засъска и угасна. Кръгът започна да ръмжи неспокойно, но не се помръдна. Отново пред очите му се мярна последното сражение на стария елен. Тогава Коскуш отпусна уморено глава на коленете си. Какво значение имаше в края на краищата всичко това? Нима това не е законът на живота?

БЯЛОТО МЪЛЧАНИЕ

— Кармен няма да издържи повече от един-два дена. — Мейсън изплю голямо парче лед и изгледа печално нещастното животно, след това тикна лапата му в устата си и продължи да изкъртва със зъби леда, набил се жестоко между пръстите.

— Никога не съм виждал куче с превзето име, от което да излезе нещо свястно — добави той, когато свърши, и бутна животното настрана. — Те само линейт и умират от тежката работа. Видял ли си някога да ти изневери куче с просто име като Касияр, Сиваш или Хъски? Не, драги! Я погледни само Шукъм, той е...

Ч-чат! Мършавият пес подскочи и малко остана белите му зъби да се впият в гърлото на Мейсън.

— Ще хапеш, а? — Тежък удар зад ухото с дръжката на камшика накара животното да се просне на снега; то леко потреперваше, жълти лиги капеха от зъбите му.

— Та, както ти казвах, погледни само Шукъм:
не се оставя. Хващам се на бас, че до края на седмицата ще изяде Кармен.

— Аз пък се обзалагам на друго — отговори Мейлмют Кид и обърна хляба, сложен пред огъня, за да се размрази. — Преди да свършим пътуването, ние ще изядем Шукъм. Какво ще кажеш, Рут?

Индианката пусна парченце лед в кафето, за да се утаи, изгледа Мейлмют Кид, мъжа си, сетне кучетата, но не благоволит да отговори. Това бе толкова очевидна истина, че нямаше нужда от отговор. При оставащите им двеста мили път без пъртина, с храна едва за шест дни за самите тях и никаква за кучетата, нямаше да имат друг избор. Двамата мъже и жената се събраха около огъня и започнаха да ядат оскъдната си храна. Кучетата лежеха неразпрегнати, понеже това беше обедна почивка, и завистливо следяха всеки техен залък.

— Никакъв обед от днес нататък — рече Мейлмют Кид. — И трябва хубавичко да се пазим от

кучетата; те започват да се озлобяват. Току виж, че са повалили някой от нас, ако им падне случай.

— А някога бях председател на Епуърт и учител в неделното училище. — След направеното ни в клин, ни в ръкав изявление Мейсън изпадна в мечтателно съзерцание на своите мокасини, от които се вдигаше пара, но Рут го върна към действителността, като му наля чаша кафе. — Слава богу, че имаме достатъчно чай! Виждаш ли го как расте на юг, в Тенеси. Какво ли не бих дал сега за една топла царевична питка! Нищо, Рут, няма още дълго да гладуваш, нито да носиш мокасини.

При тези думи мрачното лице на жената се разведри, а в очите ѝ припламна безгранична любов към белия ѝ господар — първия бял мъж, който бе срещнала, първия мъж, който беше видяла да се държи с жената като с нещо по-добро от добитък или товарно животно.

— Да, Рут — продължи нейният съпруг на това объркано наречие, на което единствено можеха да се разберат, — почакай да се оправим и да тръгнем за Отгатак. Ще се качим на лодката на белия човек и ще отидем при Солената вода. Да, лоша вода, бурна вода — огромни планини се вдигат и падат цялото време. И толкова голяма, толкова далече, толкова много далече, пътуваш и спиш десет пъти, спиш двадесет пъти, спиш четиридесет пъти... — Той нагледно отброяваше дните с пръстите си. — Цялото време вода, лоша вода. Тогава стигаш в голямо село, много хора, също като комари през лятото. Вигвами, о, толкова високи... десет, двадесет бора. Най-високи!

Той безпомощно млъкна, погледна умолително Мейлмют Кид, сетне старателно показа със знаци как трябва да се поставят един върху друг двадесет бора. Мейлмют Кид се усмихна насмешливо, но Рут широко отвори очи от удивление и удоволствие, защото беше почти уверена, че Мейсън се шегува и това снизхождение радваше бедното ѝ женско сърце.

— А после влизаш в... в една кутия и — фърр! — отиваш нагоре. — Той подхвърли във въздуха празното си канче, за да ѝ покаже нагледно, ловко го хвана и извика: — И ррръг! — слизаш долу. О, големи шамани! Ти отиваш Форт Юкон, аз отивам

Арктик Сити — двадесет и пет пъти спиш — голяма връв цялото време... аз хващам тази връв... аз казвам: „Здравей, Рут! Как си?“ А ти

казваш: „Моят добър мъж ли е това?“ И аз казвам: „Да!“... А ти казваш: „Не мога правя хубав хляб, няма вече сода“... Пък аз казвам: „Виж склада, под брашното; довиждане.“ Ти гледаш склада и хващаш много сода. Цялото време ти Форт Юкон, аз Арктик Сити. Хай-ю шамани!

Рут толкова простодушно се усмихна на вълшебната приказка, че двамата мъже прихнаха да се смеят. Избухналата между кучетата свада сложи край на чудесата на Оттатъка и докато мъжете разтърваваха ръмжащите побойници, тя успя да стегне шейните и всичко беше готово за път.

— Хайде, Келчо! Дий! Хайде напред! — Мейсън рязко изплющя с камшика, кучетата изскимтяха, опънали ремъците, а той откърти замръзналата шейна с управляващия прът. Рут тръгна подир него с втория впряг и остави Мейлмют Кид, който ѝ помогна да потегли, да завършва върволицата. Як и груб мъжага, способен да повали с юмрука си цял вол, Кид не можеше да бие нещастните животни и проявяваше към тях снизхождение, каквото водачите на кучета рядко проявяват — нещо повече, — едва не плачеше от състрадание към нещастната им съдба.

— Дий, хайде напред, нещастни окуцели гадинки! — промърмори Мейлмют след няколко безуспешни опита да подкара натоварената шейна. Ала най-сетне търпението му бе възнаградено и макар и да квичаха от болка, кучетата забързаха да настигнат своите другари. Вече никой не говореше, тежкият път не позволява такова разточителство. От всичките видове убийствен труд пътуването в Северния край е най-тежкият. Щастлив е онзи, който с цената на мълчанието може да издържи едnodневен преход, и то по утъпкан път.

А от всички душевадни видове труд проправянето на пъртина е най-лошият. На всяка крачка големите плетени снегоходки потъват, докато снегът ти стигне до коляно. Тогава трябва да вдигнеш снегоходката право нагоре, докато стигнеш повърхността, и всяко отклонение с едно деление на инча

положително предвещава нещастие; сетне придвижваш крака напред, надолу и вдигаш отвесно на не по-малко от половин ярд другия крак. Този, който опитва това нещо за пръв път, и избегне да докара снегоходките в опасна близост една до друга и не

се просне в цял ръст на предателската почва, ще се откаже, изнемощял, след стотина крачки; който успее цял ден да не попадне под краката на кучетата, с чиста съвест и с надминаваща всяко разбиране гордост, може, заслужено да се вмъкне в спалния си чувал, а онзи, който пропътува двадесет спанета по Дългата пъртина, е човек, на когото могат да завидят и боговете.

Подиробедът се влачеше бавно, а мълчаливите пътници вървяха напред със страхопочитанието, което внушава Бялото мълчание. Природата разполага с много начини да убеди човека в неговата тленност — безкрайното редуване на прилива и отлива, стихията на бурята, на земетресението, безкрайния тътен на небесната артилерия, — обаче най-могъщото, най-замайващото от всичко е безстрастното време на Бялото мълчание. Тогава спира всякакво движение, облаците изчезват, небето е сякаш от метал; най-тихият шепот звучи като светотатство и човек става боязлив и се плаши от звука на собствения си глас. Самотно зрънце живот, пътуващо през призрачната пустош на мъртъв свят, той трепери от своята дързост и си дава сметка, че животът му е живот на червей и нищо повече. Нека не ни спохождат странни мисли и тайната на всичко живо търси своя израз. Обхваща го страх от смъртта, от бога, от вселената; надежда за възкресение и живот; копнеж за безсмъртие; неплоден стремеж на окования му дух — именно тогава, ако въобще е възможно, човекът върви сам с господата.

Тъй се влачеше денят. Реката правеше голям завой и Мейсън насочи своя впряг напред през тесния провлак. Но кучетата не можеха да се изкачат по стръмния бряг. Отново и отново те се хлъзгаха назад, при все че Рут и Мейлмют Кид бутаха шейната. Тогава обединиха усилията си. Нещастните, изтощени от глад твари напънаха сетните си сили. Нагоре... нагоре... шейната се задържа на горния ръб на брега; но водачът дръпна следващите го кучета надясно и закачи снегоходките на Мейсън.

Последиците бяха печални. Мейсън се просна на земята; едно от кучетата падна, както беше впрегнато, шейната се преобърна и повлече всички обратно надолу, у

Прас! Камшикът яростно се стоварваше върху кучетата, особено върху падналото. .

— Недей, Мейсън — молеше се Мейлмют Кид, — то, нещастното, бездруго е на умирање. Чакай! Ще го впрегнем при моите кучета. —

Мейсън нарочно задържа камшика, докато чуе последната дума, сетне замахна с дългия бич и той целият се обви около тялото на виновното животно Кармен — защото това беше Кармен — се сви на снега, жално изквича и се претърколи на едната си страна.

Това беше трагичен миг, печална случка сред снеговете — умиращо куче, свада между двама другари. Рут погледна умолително първо единия, после другия. Обаче Мейлмют Кид се сдържа, макар в очите му да се четеше безграничен упрек; само се наведе над кучето и преряза ремъците. Никой не рече нито дума. Те сложиха по два впряга на шейна и преодоляха трудното място; шейните отново пътуваха напред, умиращото куче се влачеше подир тях. Докато едно животно може да върви, не го застрелват и му дават тази последна възможност да остане живо — да се домъкне, ако успее, до лагера с надеждата, че ще убият някой елен.

Разкажал се вече за избухването си, но твърде упорит, за да го признае, Мейсън утъпкваше пътя начело на колоната, без да подозира, че във въздуха витае опасност. Гъст храсталак се гушеше на завет в низината и те се провираха през него. На петдесетина стъпки от пътеката се издигаше величествен бор. Много поколения беше стоял той там и в течение на много поколения съдбата беше му готвила този определен край — може би същият край е бил предопределен и за Мейсън.

Той се наведе да върже разхлабилата се връзка на мокаси на си. Шейните спряха и кучетата легнаха на снега, без дори да изскимтят. Тишината беше злокобна; нито лъх не се чувствуваше в заскрежената гора; студът и мълчанието на безкрайното пространство бяха смразили сърцето и оковали треперещите устни на природата. Една въздишка пред мина през въздуха — всъщност те като че ли не я чува, а по-скоро я усетиха като някакъв предвестник на раздвижване в неподвижната пустош. След това огромното дърво, натежало от бремето на годините и снега, изигра последната си роля в трагедията на живота. Мейсън чу предупреждаващия трясък, помъчи се да скочи и вече почти се беше изправил, когато ударът се стовари право върху рамото му.

Неочакваната опасност, мигновената смърт — колко често се беше изправял пред нея Мейлмют Кид! Иглите на бора още трептяха, когато той вече даваше заповеди и се беше спуснал да помага. Индианката също не припадна, нито даде воля на безполезни ридания, както биха сторили много от белите ѝ сестри. По негово нареждане тя налегна с цялата си тежест края на пригответения набързо лост, за да намали натиска, заслушана в стоновете на мъжа си, а Мейлмют Кид се нахвърли на дървото с брадвата си. Стоманата весело звънтеше и се впиваше в замръзналия дънер, а след всеки удар се чуваше напрегнатото, ясно доловимо пъшкане — „Хъ! Хъ!“ — на дърваря.

Най-сетне Кид положи на снега жалкото нещо, било доскоро човек. Ала по-лоша от болката на неговия другар беше нямата мъка, застинала на лицето на жената — въпросителният поглед, в който се смесваха надеждата с безнадеждността. Малко нещо се каза; хората от Севера отрано научават безполезността на думите и неоченимата стойност на делата. При температура шестдесет и пет градуса под нулата човек не може да лежи много минути на снега и да остане жив. Затова те прерязаха ремъците на шейните, завиха нещастника с кожи и го положиха на легло от вейки. Пред него лумна огън, накладен от същото дърво, което беше причинило нещастиято. Отзад и малко над него бе опънат примитивен навес — едно платнище, което задържаше излъчваната от огъня топлина и я връщаше надолу към пострадалия — приспособление, известно на тези, които учат физика направо от извора.

А хората, които са споделяли леглото си със смъртта, разбират кога удря техният час. Мейсън беше страхотно смазан. Това пролича от най-повърхностния преглед. Дясната ръка, десният крак и гръбнакът бяха счупени. Краката му бяха парализирани от кръста, а по всяка вероятност имаше и вътрешни увреждания. Единствено редките стонове, показваха, че е още жив. Никаква надежда; нямаше начин да му се помогне. Безмилостната нощ бавно се приближаваше — за Рут оставаше само безутешният стоицизъм на нейното племе, а на бронзовото лице на Мейл мют Кид се изрязаха няколко нови бръчки. Всъщност ° най-малко от всички страдаше самият Мейсън, защото се беше пренесъл в Източен Тенеси, във великите Димящи планини, и отново изживяваше дните на своето детство. И най-затрогваща беше музиката на отдавна забравения му южняшки говор, на който

бълнуваше за плуване във вирове, за лов на миещи мечки и за плякосване на дини. Всичко това беше непонятно за Рут, но Кид разбираше и споделяше неговите чувства — споделяше ги тъй, както би могъл само човек, откъснат години наред от всичко, което олицетворява цивилизацията.

Сутринта пострадалият дойде на себе си и Мейлмют Кид се наведе по-ниско, за да долови това, което шепнеше.

— Помниш ли кога се събрах с нея на Танана? Ще станат четири години, когато пак започне да се пука ледът. Тогава не я обичах толкова много. По-скоро само я харесвах, пък струва ми се, че имаше и нещо като увлечение. Но знаеш ли, после много я обикнах. Тя ми е била добра другарка, винаги рамо до рамо с мене при всяка трудност. А колкото за нашия поминък, знаеш, че няма друг, равен на нея. Спомняш ли си деня, когато тя се спусна с лодката по праговете Еленови рога и ни прибра от онази скала, а куршумите се сипеха във водата като градушка?. .. Ами гладът в Нуклукайто?... Или когато изпревари тръгналия по реката лед, за да ни предупреди? Да, тя ми е била добра другарка, по-добра от онази, другата. Не си ли знаел, че вече съм бил женен? Никога ли не съм ти казал, а? Е да, бях се опитал веднъж, на юг, в Щатите. Затова съм тука. Заедно бяхме порасли. Заминах, за да ѝ дам повод за развод. Тя го получи.

Но това няма нищо общо с Рут — продължи той. — Бях намислил да уредя всичко тук и да тръгна за Оттатък идущата година... заедно с нея... но вече е твърде късно. Не я изпращай обратно при племето ѝ, Кид. Непоносимо тежко е за една жена да се върне. Само си го представи! Почти четири години да се храни с нашия бекон и боб, с брашно и сушени плодове и след това да се върне при своята риба и еленско месо. Няма да е добре за нея, след като веднъж е опитала нашия начин на живот и е разбрала, че е по-добър от живота на племето ѝ, да се върне там. Погрижи се за нея, Кид... защо пък ти да не... Не, ти винаги си странил от жените... и никога не си ми казал какво те е довело в тази страна. Бъди добър с нея и я изпрати в Щатите колкото можеш по-скоро. Но нареди тъй, че да може да се върне... може да тъгува по родината, нали знаеш.

А малкото... това ни сближи още повече, Кид — пак подхвана Мейсън. — Дано само да е момче. Само си помисли!... Плът от моята

плът, Кид. То не бива да остане в тази страна. А пък ако е момиче, тогава и не може да остане. Продай моите кожи;

за тях ще вземеш най-малко пет хиляди долара и още толкова ми дължи Компанията. Въобще оправяй моите работи заедно със своите. Вярвам, че нашият периметър ще излезе добър. Погрижи се момчето да получи добро образование и, Кид, повече от всичко ти се моля, не го оставяй да се върне тука. Този край не е бил създаден за бели хора.

Моята е свършена, Кид. В най-добрия случай три или четири нощувки. Вие трябва да вървите нататък! Помни, тя е моята жена, то е моето момче. .. О, боже! Дано да е момче! Вие не можете да останете при мене... и аз те задължавам в смъртния си час да вървите напред.

— Дай ми три дена — примоли му се Мейлмют Кид. — Може да ти стане по-добре; може нещо да се случи.

— Не!

— Само три дена.

— Трябва да вървите.

— Два дена.

— Това са моята жена и моят син, Кид. Не трябва да ме молиш.

— Един ден.

— Не, не! Задължавам те...

— Само един ден. Ще понамалим храната, пък може и да ударя някой елен. к

— Не... добре; един ден, обаче нито минутка повече. И слушай, Кид, недей... недей ме оставя да посрещна смъртта самичък. Само един куршум, едно натискане на спусъка. Нали разбираш. Само си помисли! Плът от моята плът, пък аз няма да доживея да го видя! Прати Рут при мене. Искам да се сбогувам и да й кажа, че трябва да мисли за момчето и да не чака, докато умра. Може да откаже да тръгне с тебе, ако не й кажа. Сбогом, приятелю, сбогом. Кид! Слушай... изкопай дупка по-нагоре, до урвата. Там промивах по четиридесет цента на една лопата. И слушай, Кид! — Мейлмют се наведе по-ниско, за да чуе сетните, едва доловими думи на умирация, обуздавал гордостта си.

— Прости ми... за... ти знаеш... за Кармен. Мейлмют Кид остави жената тихо да плаче над своя мъж, а сам намъкна парката^[1] и снегоходките, тикна под мишница пушката и се скри в гората. Не беше новак за суровите скърби на Севера, но никога още не беше се

изправял пред толкова неразрешима задача. Погледнато от страни, това беше въпрос на проста сметка — три живота срещу един обречен. Ала сега Кид се колебаеше. Пет години рамо до рамо по реки и пътеки, по лагери и мини, изправени пред угрозата на смъртта по пъртините, в наводнения и глад двамата бяха закрепвали връзките на своето другарство. Толкова голяма беше тяхната близост, щото Мейлмют Кид често бе долавял в себе си някаква смътна ревност към Рут още от първия път, когато тя беше застанала помежду им. А сега трябваше да разруши тази връзка със собствената си ръка.

Макар и да се молеше на бога да му прати елен, само един елен, всичкият дивеч като че ли беше избягал от тази местност и здрачът завари изнемощелия Мейлмют Кид да се връща в стана с празни ръце и изпълнено с мъка сърце. Врявата на кучетата и резките крясъци на Рут го накараха да забърза.

Когато се втурна в стана, той видя Рут, застанала в сред ръмжащата glutница, да размахва на на всички страни брадва. Кучетата бяха нарушили желязното правило на господарите си и бяха нападнали хранителните припаси. Кид се хвърли в боя, хванал пушката за цевта, и предвечната драма на естествения, подбор се развихри с цялата свирепост на първобитната си обстановка. Пушката и брадвата се вдигаха и спускаха, улучваха и не улучваха, с еднообразна отмереност; мятаха се гъвкави тела с безумни очи и капещи от зъбите лиги; човекът и звярът се биеха за господство до сетна капка мощ. След това битите животни се отдалечиха от светлината на огъня и се заловиха да ближат раните си и да изливат жалбата си на звездите.

Целият запас от сушена съомга беше унищожен и сега на пътниците им оставаше не повече от пет фунта брашно, което трябваше да им стигне за повече от двеста мили пустош. Рут се върна при мъжа си, а Мейлмют Кид се зае да нареже топлия още труп на едно от кучетата, чийто череп беше смазан от брадвата. Той грижливо прибра всичко до последното парче освен кожата и вътрешностите, които хвърли на доскорощните му другари.

Утрото донесе нова неприятност. Кучетата се нахвърлиха едно върху друго. Глутницата повали Кармен, която все още не се предаваше на смъртта. Сипещите се върху им удари на камшика не постигнаха нищо. Кучетата се свиваха под ударите и скимтяха, обаче

не се разпръснаха, докато не изядоха Кармен до сетното късче — кости, кожа, козина, всичко.

Мейлмют Кид вършеше работата си и се прислушваше в Мейсън, който пак бълнуваше за Тенеси, водеше объркани разговори и буйно призоваваше приятелите си от онези дни.

Кид реши да използва растящите наблизор борове, забърза с работата си и Рут видя, че той приготвя хранилище, каквито понякога си правят ловците, за да запазят убития дивеч от хищници и кучета. Един след друг той сблужи и приведе почти до самата земя върховете на две борчета и ги върза с ремъци от еленова кожа. После смири с бой кучетата и ги впрегна в две от шейните, където натовари всичко освен кожата, с които бе завит Мейсън. Той загърна кожата по-плътнор около него

и ги стегна с ремъци, а двата края завърза за върховете на приведените борчета. Един удар на ловджийския му нож щеше да ги освободи и да вдигне тялото високо във въздуха. Рут беше изслушала последната воля на мъжа си и не се противопоставяше. Бедната, тя добре си беше научила урока и се покоряваше. Още от дете сама се бе прекланяла и беше виждала всички жени да се прекланят пред господарите на живота и смяташе, че не е редно жената да противоречи на мъжа. Кид я остави да излее скръбта си и да целуне своя съпруг — собственото й племе нямаше такъв обичай, — след това я заведе при предната шейна и й помогна да си сложи снегоходките. Слепешком, машинално, тя стисна управляващия прът и камшика и подкара кучетата напред. Тогава Кид се върна при Мейсън, който беше изпаднал в безсъзнание, и дълго след като Рут се загуби от погледа, седя свит край огъня: той чакаше, надяваше се, молеше се другарят му да умре.

Не е приятно да останеш насаме с мъчителни размишления сред Бялото мълчание. Мълчанието на мрака е милостиво, то сякаш те загръща, за да те закрили, и ти нашепва хиляди недоловими съчувствени думи. Бялото мълчание, светло и студено, с надвиснало отгоре стоманено небе, е безмилостно.

Измина час... още един, но човекът не умираше. По пладне, без да се вдига над хоризонта на юг, слънцето хвърли някакво подобие на огнен блясък нагоре в небесата и веднага си го прибра обратно. Мейлмют Кид стана и се дотъртри до другаря си. Огледа се наоколо.

Бялото мълчание като че му се присмиваше и той почувствува как го обхваща остър страх. Чу се рязък гърмеж; Мейсън се издигна във въздушната си гробница, а Мейлмют Кид зашиба кучетата, докато не се понесоха в безумен галоп, и побягна подир тях през снега.

[1] Парка — кожена връхна дреха. Б. пр. ↑

СИНЪТ НА ВЪЛКА

Мъжът рядко цени както трябва жената, поне докато не се е лишил от нея. Той не си дава сметка за недоловимата топлина, излъчвана от женския пол, докато е обкръжен от нея; обаче отнемат ли му я, започва да усеща все по-голяма празнота в съществуването си и да изпитва някакъв смътен глад за нещо тъй неопределено, че не може да каже какво е то. Ако другарите му нямат повече опит от самия него, те поклащат със съмнение глави и му дават силно очистително. Но гладът не минава, а се засилва; той загубва интерес към всекидневието си и става мрачен, а един ден, когато тази празнота е вече непоносима, изведнъж настъпва миг на прозрение.

Когато се случи такова нещо на Юкон, мъжът обикновено слага храна в лодката, ако това става през лятото, запряга кучетата си, или ако е през зимата, поема на Юг. След няколко месеца, стига да надделее верността му към Севера, той се завръща с жена, която трябва да сподели с него тази вярна любов, а наред с нея и лишенията. Това е само още едно доказателство за вродения егоизъм на мъжа. То ни довежда и до промеждието, преживяно от Скръф Макензи в отдавнашните дни, преди вълната от чечако да нахлуе и да раздели целия край на златотърсачески участъци, когато Клондайк бе известен само като чудесно място за лов на съомга.

Личеше си, че Скръф Макензи е роден пионер и води живота на пионер. Лицето му носеше печата на двадесет и петте години неспирна борба с природата и най-суровите ѝ прояви — особено на последните две, най-сурови и най-трудни години, които бе прекарал в търсене на злато, скрито в сянката на Полярния кръг. Когато го завладя този мъчителен копнеж, Скръф не се изненада, защото бе практичен човек, а беше виждал и други мъже да страдат от същата болка. Но той с нищо не показва неразположението си, а само заработи по-настървено. Цяло лято воюва с комарите и промива богатите със

злато пясъчни наноси на реката Стюърт, за да може да се запаси с храна за двама души. След това направи сал от трупи, слезе с него по

Юкон до Четиридесета миля и си построи една от най-удобните хижи, с които би могло да се похвали селището. Наистина тя имаше такъв уютен вид, че много златотърсачи пожелаха да му станат другари и да заживеят там с него. Но той разби надеждите им с груби приказки, които се отличаваха със силата и краткостта си, и купи двоен запас храна от търговския пункт.

Както вече отбелязахме, Скръф Макензи беше практичен човек. Поискаше ли нещо, обикновено постигаше целта си, и то без да полага повече от необходимите за това усилия. При все че беше научен на тежък труд и лишения, съвсем не го привличаше мисълта да пропътува шестстотин мили по леда, след това две хиляди мили по океана и още хиляда мили до местата, където бе живял преди, и то само за да си намери жена. Животът е твърде кратък. Затова впрегна кучетата си, стегна с ремъци чудноват товар върху шейната и потегли на път през вододела, от западните склонове на който събира водите си река Танана.

Скръф бе издръжлив на ходене, а кучетата му можеха да работят повече и да пътуват по-бързо и с по-малко храна от всеки друг впряг на Юкон. След три седмици той влезе в ловния стан на племето стиси от горното течение на Танана. Индианците се изумиха от безстрашието му, защото им беше излязло име и се знаеше, че са убивали бели хора заради нищо и никаква остра брадва, или счупена пушка. Но той се появи сред тях съвсем самичък и в държанието му очарователно се смесваха смирение, непринуденост, хладнокръвие и дързост. Човек трябваше да бъде много ловък и да познава дълбоко психологията на примитивните хора, за да може успешно да борави с толкова разнообразно оръжие, но Скръф бе голям майстор в това изкуство и знаеше кога да предразположи, и кога да заплаши като разгневен гръмовержец.

Първо той изрази почитта си към вожда Тлинг Тинех и му поднесе няколко фунта черен чай и тютюн, с което спечели най-сърдечното му разположение. Сетне се позавъртя край мъжете и девойките,

а вечерта им даде потлач¹.

Снегът бе утъпкан в

овал — стотина фута на дължина и двадесет и петйна на ширина.

В средата накладоха продълговат огън, а от двете му страни настлаха

елхови клони. Шатрите се опразниха и стотина души от племето подеха народните си песни в чест на своя гост.

През последните две години Скръф Макензи беше научил няколкото стотин думи, от които се състоеше техният език, овладял беше и гърлените им звуци, заплетените изрази и изречения, почтителните им обръщения и частици. И той им държа реч по техния начин, като, се помъчи да задоволи вродената им обич към поетичното с изблици на грубовато красноречие, и подходящи метафори. След като Тлинг Тинех и шаманът му отговориха със същото, той раздаде дребни подаръци на мъжете, запя заедно с тях и се оказа познавач на хазартната им игра с петдесет и две клечки.

А те пушеха неговия тютюн и бяха доволни. Ала сред помладите мъже се долавяше предизвикателство, стремеж да се покажат, причината за което лесно можеше да се разбере от грубите подмятания на беззъбите баби и кискането на девойките. Те бяха познавали малко бели мъже, „Синове на Вълка“, но тези малцина им бяха дали няколко чудновати урока.

Въпреки привидното си безгрижие, Скръф Макензи също не пропусна да отбележи тези прояви. И наистина, когато се зави с кожените си одеяла, той обмисли още веднъж цялата работа, обмисли я сериозно и изпуши много лули тютюн, докато състави план за действие. Само една девойка му беше хванала окото, не друга, а Заринска, дъщерята на вожда. Чертите на лицето, фигурата, целият и външен вид отговаряха най-много на представите на белия мъж за красота — тя беше почти изключение сред съплеменничките си. Той, ще я завладее, ще я направи своя, жена и ще я нарече. . . а, ще я нарече Гертруда! След като реши това, Скръф се обърна на една страна и заспа, истински син на всепобедната си раса.

Това беше бавна работа, напрегната игра, но

’ Потлач — гощавка с раздаване на дарове у североамериканските индианци. Б. пр.

к Скръф Макензи я водеше хитро, с равнодушие, което озадачаваше индианците. Той положи големи усилия да направи впечатление на мъжете с безпогрешната си стрелба и изключителните си качества на ловец и целият стан заехтя от възторжени викове, когато

удари елен от шестстотин ярда разстояние. Една вечер посети вожда Тлинг Тинех в шатрата му от еленови кожи, разправя големи работи, и щедро го черпи с тютюн. Не пропусна да окаже същата чест и на шамана, защото си даваше сметка за влиянието на магьосника върху племето и държеше да го спечели за съюзник. Но този достоен мъж се държа високомерно, и отказа да се умилостиви и бе със сигурност отбелязан като сигурен бъдещ враг.

Макар,? и да не му се отдаваше случай да поприказва със Заринска, Макензи току я поглеждаше скришом и с това ѝ даваше да разбере какви са намеренията му. Тя много добре схващаше това, но кокетничеше и се заобикаляше с кръг жени, колчем наоколо нямаше мъже и Скръф би могъл да ѝ заговори. Но Скръф не бързаше; освен това беше сигурен, че тя не може да не мисли за него, а няколко дена такова мислене само щеше да засили позициите му.

Най-после, една вечер, когато реши, че моментът е назрял, той внезапно напусна опушеното жилище на вожда, и забърза към съседната шатра. Както обикновено Заринска седеше заобиколена от жени и девойки, всички заети с шиене на мокасини и обшиване на дрехи с мъниста. Те го посрещнаха със смях и от всички страни се посипаха закачки, в които името на Заринска се свързваше с неговото. Но една след друга те се видяха безцеремонно изхвърлени във на снега и побързаха да разпространят новината из целия стан.

Каузата му бе добре защитена, на нейния език, понеже тя не знаеше неговия, и след два часа той стана да си върви.

— И тъй, Заринска ще дойде в шатрата, на белия мъж? Добре! Сега отивам да говоря с баща ти, защото той може и да не е съгласен. И ще му дам много дарове; но не бива да ми иска прекалено много. Ами ако каже „не“? Добре! Заринска пак ще дойде в шатрата на белия мъж.

Той вече беше вдигнал кожата, която служеше за врата, и бе понечил да излезе, когато тих възглас го накара да се върне при девойката. Тя коленичи на постилката от мечка кожа с лице, светнало като на истинска Ева, и свенливо разкопча тежкия му колан. Скръф я гледаше озадачено, с подозрение, наострил уши за най-лекия шум, долитащ отвън, но следващото ѝ движение разсея съмненията му и той се усмихна от удоволствие. Заринска извади от своята торба с ръкоделия кания от еленова кожа, извезана с

фантастични шарки от пъстри мъниста, а Тя измъкна големия му ловджийски нож, загледа със страхопочитание добре наточеното острие, обзета от изкушение да го опита с палеца си, и го сложи в новата кания. След това надяна канията на колана, и я избута на мястото ѝ, точно над хълбока.

Това беше съвсем като в стари времена: дама и нейният рицар. Макензи я вдигна на крака и бръсна червените ѝ устни с мустаците си — непознатата за нея милувка на Вълка. Това бе среща на каменния век с века на стоманата.

Навред из стана се долавяше някаква възбуда, .когато Скръф Макензи с обемист вързоп под мишница вдигна кожата пред входа на шатрата на Тлинг Тинех. Дечурлига тичаха наоколо и влачеха сухи дърва на определеното за потлач място, дърдоренето, на жените ставаше все по-високо, младежите с мрачен вид се съвещаваха на купчинки, а от шатрата на шамана се носеха зловещите звуци на

заклинание.

Вождът беше сам с гуреливата си жена, но Макензи разбра от пръв поглед, че новината е вече остаряла. Затова той веднага заговори за това, което го бе довело, като премести обшитата с мъниста кания на най-видно място отпред, за да подчертае,

че годежът е станал.

— О, Тлинг Тинех, могъщ вожд на стивснте и господар на страната Танана, повелител на съомгата, на мечката и елена! Белият човек е дошъл при тебе с велика цел. Много луни е била празна шатрата му и той е самотен. Сърцето му се е топило в мълчание и е жадувало за жена, която да седи до него в шатрата му, да го посреща от лов със запален огън и вкусна храна. Той е чувал странни неща: топуркане на бебешки мокасини и звук на детски гласчета. А една нощ му се яви видение и той

позна Гарвана, твоя баща, великия Гарван, бащата на всички стикси. И Гарвана заговори на самотния бял мъж и каза: „Вържи мокасините на краката си, сложи си снегоходките и стегни на шейната си храна за много нощувки и хубави дарове за вожда Тлинг Тинех. Защото трябва да се обърнеш с лице натам, където пролетното слънце потъва в земята, и да отидеш в ловищата на тоя велик вожд. Там ще поднесеш големи дарове и Тлинг Тинех, който е мой син, ще ти стане

като баща. В неговата шатра има девойка, в която съм вдъхнал дъха на живота за теб. Тази девойка ще вземеш ти за жена.“ Така, о, вожде, ми каза великият Гарван, така слагам даровете си в твоите крака, така съм дошъл да взема твоята дъщеря!

Старецът загърна Кожената си наметка с грубо, царствено движение, обаче се забави с отговора, а в това време в шатрата се промъкна един хлапак, събщи му с две-три думи, че трябвало да се яви в племенния съвет, и изчезна.

— О, бели човече, когото сме нарекли Убиеца на елени, известен също като Вълка и Сина на Вълка! Ние знаем, че си рожба на велико племе; ние сме горди да си гост на нашия лотлач; но царската съомга не се събира с дребната риба, нито пък гарванът с вълка.

— Не е така! възкликна Макензи. — Аз съм срещал дъщери на Гарвана в станове на Вълка:

жената на МорТимър, жената на Треджидго, жената на Барнаби, която дойде преди два ледохода, а съм чувал и за други жени, макар и да не съм ги виждал с очите си.

— Ти казваш самата истина, но това ще бъде лошо съчетание, като съчетание на вода с пясък, като съчетание на снежинка със слънцето. Ами не си ли срещал някой си Мейсън и неговата жена? Не? Той дойде преди десет ледохода, първият от всички Вълци. А с него имаше един снажен мъж, прав като върбова издънка и висок, як като мечката гризли, със сърце като пълната луна лете; — неговото. ..

— прекъсна го Макензи, познал тази знаменитост на Севера. — Мейлмют Кид!

— Същият, як мъж. Не си ли виждал жената? Тя беше родна сестра на Зариника.

— Не, вожде, но съм чувал за нея. Мейсън...

далече, далече на север един бор, натежал от годините си, се сгромолясал и му взел живота. Но любовта му била голяма и той имал много злато. Със златото и със сина си жената пропътувала безброй нощувки натам, където и през зимата грее пладнешко слънце, и още живее там; там няма хапещ студ, няма сняг, няма полунощно слънце през лятото, няма пладнешки мрак през зимата, Втори пратеник прекъсна разговора им и събщи, д че вождът трябва да отиде на съвет. Когато го изхвърли на снега, Макензи забеляза сенки да се поклащат

край огъня на съвета, чу ритмичното пеене на ниски мъжки гласове и разбра, че шаманът разпалва гнева на племето. Времето не чакаше. Той се обърна към вожда:

— Разбери! Аз искам детето ти. Още сега. Виж:

ето ти тютюн, чай, много чаши захар, топли одеяла, носни кърпи, и здрави, и големи, а ето ти и истинска пушка с много куршуми и много барут.

— Не — отговори старецът въпреки съблазънта на голямото богатство, наредено пред него. — Моето племе вече се е събрало. Те не искат тая женитба.

— Но ти си вождът!

— Да, но младежите ми се гневят, защото Вълците вземат девойките им и те не могат да се оженят.

— Слушай, о, Тлитаг Тинех! Преди нощта да премине в ден. Вълка ще подкара кучетата си към Източните планини и ще отиде в страната на Юкон. И Зариника ще проправа пъртината за кучетата му.

— И преди да се преполови нощта, моите младежи ще хвърлят на кучетата месата на Вълка, а костите му ще лежат пръснати в снега, докато не ги оголи пролетта.

Това беше заплаха и насрещна заплаха. Бронзовото лице на Макензи, се изчерви и потъмня. Той повиши глас. Старата жена на вожда, която досега бе седяла като безстрастен зрител, се опита да се промъкне край него до входа. Песента на мъжете внезапно секна, а когато той грубо захвърли старицата на направеното ѝ от кожи легло, чу се глъчка на много гласове.

— Пак те моля... Чуй ме, о, Тлинг Тинех! Вълка умира със здраво заключени челюсти, а заедно с него ще се простят с живота десет от най-здравите ти мъже, мъже, от които имаш нужда, защото ловът едва започва, а само след няколко луни идва и риболовът. А какво ще спечелиш, ако умра? Аз зная обичаите на племето ти; твоят дял от богатствата ми ще бъде много малък. Дай ми детето си и всичко ще бъде твое. Да ти кажа още и това, че братята ми ще дойдат, а те са много и търбусите им са ненаситни. И дъщерите на Гарвана ще раждат деца в шатрите на Вълка. Мой то племе е по-велико от твойто. Такава е съдбата. Дай ми детето си и цялото това богатство е твое.

Снегът заскърца под мокасините вълн. Макензи вдигна спусъка на пушката си и разкопча кобурите на двата револвера на колана си.

— Дай ми я, о, вожде!

— Но племето ми пак ще каже „не“.

— Дай ми я и богатството е твое. А след това аз ще се разбера с племето ти.

— Да бъде, както иска Вълка. Аз ще взема даровете му, но исках да го Предупредя.

Макензи му даде донесените дарове, като се погрижи да постави предпазителя на пушката, и прибави към уговореното шарена копринена кърпа. В шатрата влезе шаманът с пет-шест млади воини, но той дръзко ги разблъска и излезе.

— Стягай се! — кратко рече той на Заринска вместо поздрав на минаване край шатрата ѝ; и побърза да впрегне кучетата си.

След няколко минути той пристигна при огъня на съвета, повел своя впряг; Заринска вървеше до него. Макензи зае мястото си в горния край на продълговатата утъпкана площ, до вожда. Отляво, една крачка зад себе си, той сложи Заринска — мястото, което ѝ се падаше по право. Освен това можеше да очаква разни неприятни изненади и трябваше някой да го пази откъм гърба.

Мъжете се бяха привели от двете страни на огъня, а гласовете им се издигаха в народен напев от забравени времена. Изпъстрен със странни, пресекливи извивки и натрапчиви повторения, този напев не беше красив. Можеше да се нарече „страшен“, макар и да не бе съвсем точно. В долния край, под надзора на шамана, танцуваха десетина жени. Той сурово кореше тези, които не се забравяха все

цяло в унеса на обреда. Наполовина закрити от тежките си, разчорлени и падащи до кръста гарванови коси, те бавно се поклащаха насам-натам и кършеха снаги в непрекъснато променящия се ритъм.

Това бе странна гледка — анахронизъм. На юг изтичаха сетните няколко години от последното десетилетие на деветнадесетия век; тука процъфтяваше първобитният човек, сянка, останала от предисторическия пещерен жител, забравена отломка от древния свят. Жълтокафявите кучета седяха между своите облечени с кожи господари или се биеха за място край огъня и светлината на пламъците се отразяваше в червените им очи и по слюнчасалите зъби. Гората, загърнала се с призрачен саван, спеше и не искаше нищо да знае. Бялото мълчание, за миг пропъдено до заграждащите стана дървета, сякаш непрекъснато се стремеше да завладее всичко отново;

звездите буйно танцуваха, както винаги правят по време на Великия студ, а Полярните духове раздипляха разкошните си наметала по целия небосклон.

Скръф Макензи смътно си даваше сметка за дивото величие на тази гледка, а очите му обикаляха двете редици облечени с кожи хора и търсеха липсващи лица. Те се спряха за миг върху новороденото дете, което сучеше от голата гърд на майка си. Беше четиридесет градуса под нулата. Той си помисли за нежните жени на своята раса и мрачно се усмихна. Беше роден от една такава нежна жена с наследени царствени качества — качества, които даваха на него и Подобните му власт над сушата и морето, над животните и народите по всички краища на света. Самичък срещу сто души, обкръжен от полярната зима, далече от своите, той чувствуваше да се надига у него наследеният подтик, желанието да завладява, неудържимата любов към опасности, трепетът на борбата, волята да победи

или да умре.

Пеенето и танците секнаха и шаманът разпалено заговори с грубо красноречие. Той хитро използваше тяхната безпределна и заплетена митология, за да повлияе върху лековерието на племето си. Доводите му бяха много силни. На творческите начала, вплътени във Враната и Гарвана, той противопостави Макензи, като го заклейми с името Вълк, възплъщение на нападателното и унищожителното начало. Двубоят на тези сили не е само духовен, бият се и хората, всеки за своя тотем. Те са деца на Джелчс, Гарвана, носителя на Прометеевия огън; Макензи е рожба на Вълка или, с Други думи, на дявола. Да прекратят тази вечна война, да започнат да женят своите дъщери за заклетите свой врагове, за тях е предателство и върховно светотатство. Няма достатъчно резки думи, няма достатъчно гадни изрази, с които да се заклейми Макензи като подъл натрапник и пратеник на сатаната. Дълбоко от гърдите на слушателите му се изтръгна сподавен дивашки рев, когато той буйно завърши:

— Да, братя мои, Джелчс е всемогъщ! Не ни ли донесе той родения в небето огън, та да можем да се сгреем? Не изкара ли той слънцето, месеца и звездите от техните леговища, та да можем да виждаме? Не ни ли научи как да се борим с духовете на глада и студа? Но сега Джелчс се е разгневил на децата си, та от тях е останала само една шепа, а той не иска да им помага. Защото те са го забравили и

вършат лоши неща, и са тръгнали до лоши пътища, и приемат неговите врагове да седят край огъня в шатрите им. И Гарвана е наскърбен от нечестивостта на своите деца; но когато те се вдигнат и докажат, че са се върнали при него, Джелчс ще излезе от мрака, за да им помогне. О, братя! Носителят на огъня е посветил своя шаман във волята си и вие ще я чуете. Нека младежите отведат девойките в шатрите си; нека хванат Вълка за гърлото;

нека бъдат безсмъртни в своята вражда! .Тогава жените им ще раждат деца, те ще се умножат и ще станат могъщ народ! А Гарвана ще доведе великите племена на техните отци и на отците на техните отци от Север и те ще гromят Вълците, докато заприличат на пепелища от миналогодишни огньовете, а самите те отново ще владеят цялата страна! Така ми каза Джелчс, Гарвана!

Това предвещание за идването на месия изтръгна от стиксите дрезгав вой и те наскачаха на крака. Макензи измъкна палците си от ръкавиците и зачака. Всички се развикаха да излезе Лисицата и не млъкнаха, докато един от младежите не пристъпи напред и не заговори:

— Братя! Шаманът говори мъдро. Вълците вземат нашите жени и мъжете ни нямат деца. Ние сме

останали само една шепа. Вълците вземат от нас топлите кожи и ни дават срещу тях зли духове, които живеят в бутилки, и дрехи не от боброви и рисови кожи, а направени от трева. И те не топят и нашите мъже умират от Непознати болести. Аз, Лисицата, не съм си взел жена; а защо? Два пъти девойките, които съм харесвал, отиват в станове на Вълка. Ето, и сега съм събрал боброви И еленови кожи, за да спечеля благоволение в очите на Тлинг Тинех, та да мога да се оженя за Заринска, неговата дъщеря. И ето че тя е вързала снегоходките си, готова да проправя пъртина за кучетата на Вълка. А аз не говоря само за себе си. Каквото съм правил аз, правил го е и Мечката. Той също на драго сърце би станал баща на нейните деца и много кожи е изсушил досега. Аз говоря заради всички младежи, които си нямат жени. Вълците са вечно гладни. Те винаги заграбват най-хубавите .късове месо от плячката. За Гарваните остават огризките.

— Ето я Гугкла! — извика той и грубо посочи една от жените, която беше саката. — Краката ѝ са криви като ребрата на брезово кану.

Тя не може да събира дърва, нито да гони дивеча на ловците. Избрали ли са я Вълците?

— Ай! Ай! — завикаха съплеменниците му.

— Ето я Мойри, на която Злият дух е разкривил очите. ДОри и кърмачетата се плашат, когато я погледнат, а казват, че и мечката гризли се маха от пътя ѝ. Избрали ли са нея?

Отново екна ожесточеният вик на одобрение.

— Ей там седи Писчет. Тя не чува думите ми. Никога не е чувала нито своя брътвеж, нито гласа на мъжа си, нито чуруликането на детето си. Тя живее в Бялото мълчание. Поглеждали ли са я някога Вълците? Не! За тях са най-хубавите късове от плячката, за нас огризките. Братя, няма вече да е т ага! Вълците няма вече да обикалят нашите огньовете. Дошло е времето!

Огромни огнени езици на Северното сияние, пурпурни, зелени и жълти, пламнаха над главите им и заляха небето от единия край до другия. Лисицата отметна глава, вдигна ръце и патетично завърши:

— Вижте! Духовете на нашите бащи са се надигнали и велики дела ще се извършат тая нощ! Лисицата се дръпна и друг младеж малко нерешително излезе напред, подбутван от другарите си. Той беше цяла глава по-висок от тях, широките му гърди бяха разгопени напук на студа. Той неуверено запристъпва от крак на крак. Не можеше да проговори и беше смутен. Лицето му беше страшно наглед, разкъсано някога наполовина от страхотен удар. Най-послед той се тупна с юмрук в гърдите и те избумтяха като тъпан, а гласът му затътна като шум на вълни в някоя пещера край брега на океана.

— Аз съм Мечката, Сребърното острие и син на Сребърното острие! Още когато гласът ми беше като момиче, аз убивах рисове и елени; когато стана дрезгав като вика на хванал се в капан росомаха, аз се прехвърлих през Южните планини и убих трима от племето на Бялата река; когато стана като рева на инук, аз срещнах мечка гризли и не ѝ дадох път.

Той позамълча и многозначително прокара ръка по страшните си белези.

— Аз не съм като Лисицата. Езикът ми е замръзнал като реката. Не умея да разправам големи работи. Нямам много думи. Лисицата казва, че велики дела ще се извършат тая нощ. Добре! Думите се леят от езика му като пролетни води, но той се пази от дела. Тая нощ аз ще

вода бой с Вълка. Аз ще го убия и ЗаринИка ще седи край моя огън. Това казва Мечката.

Макар край него и да се развилня същински ад, Скръф Макензи не трепна. Понеже съзнаваше колко безполезна е пушката от близко разстояние, той бутна двата кобура с готовите за действие пистолети напред и смъкна ръкавиците си така, че краищата им едва закриваха ръцете му. Знаеше, че няма на какво да се надява, ако бъде нападнат от всички вкупом, но верен на хвалбата си, беше готов да умре със стиснати зъби. Ала Мечката съдържа другарите си, а най-поривистите отблъсна назад със страшния си юмрук. Когато врявата започна да стихва, Макензи хвърли бърз поглед към Заринска. Гледката бе великолепна. Тя се беше навела напред на снегоходките си, с леко отворени устни и трептящи ноздри, като готова да скочи тигрица. Големите ѝ черни очи бяха впити в съплеменниците ѝ със страх, и заплаха. Напрежението ѝ бе толкова голямо, че бе забравила да диша. Сякаш се беше вкаменила с

една ръка спазматично притисната към гърдите, а с другата стиснала също тъй силно кучешкия бич. Но щом той я погледна, напрежението изчезна. Мускулите ѝ се отпуснаха, тя дълбоко въздъхна, изправи се и му отвърна с поглед, в който имаше нещо повече от любов.

Тлннг Тинех се опитваше да заговори, но гласът му се губеше в общата глъчка. Тогава Макензи направи крачка напред. Лисицата зина и щеше пронизително да изпищи, но Макензи се обърна към него така свирепо, че той уплашено се дръпна назад и потиснатият вик заклокочи в гърлото му. Объркването му бе посрещнато с гръмлив смях, който помогна на другарите му да се успокоят и да се приготвят да слушат.

— Братя! Белият човек, когото пожелайте да наречете Вълк, дойде при вас с благи думи. Той не е като ескимосИте и не ви е лъгал. Той дойде като приятел, като човек, който иска да стане ваш брат. Но вашите мъже казаха думата си и вече не е време за сладки приказки. Първо искам да ви кажа, че шаманът има злобен език и че е лъжлив прорицател, че думите, които ви предаде, не са думи на Носителя на огъня. Ушите му са заключени за гласа на Гарвана, той сам изплита коварните измислици и ви прави на глупаци. Той няма никаква сила. Когато колехте и ядяхте кучетата и ви беше тежко на стомаха от

нешавената кожа и мокасините; когато умираха старците и стариците, и кърмачетата на пресъхналите, гърди на майките; когато мрак цареше над земята и вие гинехте, както загива съомгата наесен; да, когато ви мореше глад, измоли ли шаманът сполука за вашите ловци?. Напълни ли шаманът коремите ви с месо? Пак ви казвам:

шаманът няма никаква сила. Ето! Аз го заглинам в лицето!

Макар и да бяха смаяни от това светотатство, никой не се развика. Някои от жените дори се уплашиха, а сред мъжете настъпи подем, сякаш в очакване на някакво чудо. Очите на всички се устремиха към двете главни действащи лица. Жрецьт схвана колко решителен е този миг, почувствува, че властта му се клати, отвори уста за заплахи, но побърза да отстъпи пред яростно настъпващия с вдигнат юмрук и бляскащи очи Макензи. Скръф презрително се изсмя и продължи:

— Е, паднах ли мъртъв! Изпепели ли ме светкавица? Паднаха ли звездите от небето, за да ме смачкат? Пфу! Аз свърших с това куче. Сега искам да ви разкажа за моето племе, което е по-могъщо от всички други племена, което властвува във всички страни. Първо ние ловуваме, както ловувам аз, самички. След това ловуваме на глутници; и най-после, като еленските стада, изпълваме цялата страна. Тези, които прибираме в шатрите си, остават живи; тези, които не искат да дойдат, измират. Заринска е хубава девойка, снажна и силна, достойна за майка на Вълците. Дори ако аз умра, тя пак ще стане майка на Вълците, защото братята ми са много и ще дойдат по следите на моите кучета. Чуйте закона на Вълка: Който вземе живота на един Вълк, ще плати с живота на десет души от племето си. В много страни са заплащали с тази цена и още в много страни ще я заплащат. Сега ще поговоря с Лисицата и Мечката. Изглежда, те са хвърлили око на тая девойка. Така ли? Вижте: аз я купих! Тлинг Тинех се е опрял на пушката, другите неща, с които я платих, лежат край огъня му. Въпреки това искам да бъда справедлив към младежите. На Лисицата, чийто език е пресъхнал от многото думи, ще дам пет дълги пръчки пресован тютюн. Така устата му ще се навлажни, за да може да вдига повече шум в съвета. Но на Мечката, с чието познанство се гордея, ще дам одеяла — две, брашно — двадесет чаши, тютюн — два пъти повече, отколкото на Лисицата; а ако прекоси с мене Източните планини, ще му дам пушка, същата, като тая на Тлинг Тинех. Ако не

иска добре! Вълка се умори да говори. Но още веднъж ще ви каже закона: Който вземе живота на един Вълк, ще плати с живота на десет души от племето си.

Макензи се върна на старото си място с усмивка, но душата му беше пълна с тревога. Нощта бе още тъмна. Момичето застана до него и той внимателно го заслуша, докато то му описваше хитростите, към които прибегва Мечката в бой с нож.

Решено беше да се бият. След миг десетки мокасина разширяваха утъпканото пространство около огъня. Много приказки се изприказваха за очевидното поражение на шамана; някои твърдяха, че той не пожелал да покаже силата си, докато други припомнях минали събития и бяха съгласни с Вълка. Мечката застана по средата на бойния кръг с дълъг ловджийски нож, руска изработка, в ръка. Лисицата обърна внимание върху револверите на Макензи, тогава той свали колана си и го препаса на Заринска, в чиито ръце повери и пушката си. Тя поклати глава в знак, че не умее да стреля — пада ли се случай на една жена да похваща такива скъпоценности!

— Тогава, ако ме заплаши опасност в гърба, извикай силно: „МуЪивЪапс!!“ Не; така: МуЪиЪап(1!

Той се засмя, когато тя повтори думите му, щипна я по бузата и влезе отново в кръга. Мечката го превъзхождаше не само с дължината на ръцете и по ръст, но и ножът му беше поне три пръста по-дълъг. Снръф Макензи беше гледал в очите на смели мъже и преди и сега разбра, че срещу него се е изправил истински мъж, обаче блясъкът на светлината по стоманата разпали кръвта му, събуди господстващия подтик на неговия род.

Отново и отново противникът му го изблъскваше при самия огън или до дълбокия сняг и отново и отново с похватите на опитен боксьор той го изтикваше обратно в средата на кръга. Нито един глас не се обади да поощри Макензи, докато всички насърчаваха противника му с похвали, съвети и предупреждения. Но Макензи само стискаше по-силно зъби, когато ножовете се удряха един о друг, и нанасяше или избягваше удари с хладнокръвие, което се ражда от съзнанието за собствена сила. Отначало той изпитваше състрадание към неприятеля си, но това чувство отстъпи пред първобитния инстинкт за самопазване, който на свой ред прерасна в жажда да убива. Десетте

хиляди години култура се смъкнаха от гърба му и той се превърна в пещерен жител, който се бие за женската си.

Два пъти той бодна Мечката и остана незасегнат, но на третия път се видя натясно и за да се спаси, трябваше да хване противника си и всеки от тях със свободната си ръка стисна въоръжената ръка на другия. Едва тогава Макензи си даде сметка

—

МуЪизЪаПсП (англ.). Съпруже мой! 5. пр.

за огромната сила на противника си. Мускулите му се свиха болезнено в топки, жилите и сухожилията заплашваха да се пръснат от напрежение, а руската стомана се приближаваше все повече и повече. Той се опита да се откъсне, но само загуби от това. Облечените с кожи хора стесниха кръга, сигурни в поражението му и нетърпеливи да видят решаващия удар. Но Макензи използва похвата на борците, люшна се малко настрана и удари противника си с главата. Мечката неволно се наведе назад и загуби равновесие. В същия миг Макензи съвсем се откопчи, хвърли се напред с цялата си тежест и запрати Мечката през кръга направо в дълбокия сняг. Индианецът се измъкна оттам и се втурна обратно.

— О, съпруже мой! — звънна гласът на Заринска. треперещ от уплаха.

Бръмна отпуснатата тетива на лък, но Макензи се притисна До земята и стрелата с костен връх мина над него и се заби в гърдите на Мечката, който залитна и се строполи върху приклеknалия си враг. В следващия миг Макензи беше пак на крака. Мечката лежеше, без да се помръдне, но оттатък огъня шаманът се целеше с втора стрела.

Макензи подхвърли ножа си във въздуха и го хвана за върха. Острието заблестя, когато ножът полетя над огъня. Той се заби до дръжката в гърлото на шамана и старецът падна по лице върху горящите главни.

Щрак, щрак! — Лисицата беше изтръгнал пушката от Тлинг Тинех и напразно се мъчеше да я напълни. Но когато чу смеха на Макензи, я изпусна.

— Е, Лисицата още не умее да борави с тая играчка? Той е още жена. Ела тука! Донеси я да ти покажа как става тая работа!

Лисицата се колебаеше.

— Ела тука, ти казвам!

Лисицата се дотътри като бито псе.

— Така... и така. Ето как трябва. — Патронът се Плъзна в патронника, спусъкът изщрака и Макензи вдигна пушката.

— Лисицата каза, че велики дела щели да се извършат тая нощ, и каза самата истина. Велики дела се извършиха, но най-малки между тях бяха делата на Лисицата. Още ли се кани той да заведе

Заринска в своята шатра? Искан ли му се да стъпи на пъртината, проправена вече от шамана и Мечката?

— Не!

— Добре! — Макензи презрително се извърна и издърпа ножа си от гърлото на жреца. — Искан ли го някой от другите младежи? Ако има такива, Вълка ще се бие с по двама, по трима, докато не остане нито един. Няма ли? Добре! Тлинг Тинех, давам ти пушката за втори път. Ако в бъдните дни ти се отвори път към Юкон, да знаеш, че за тебе винаги има място и много храна край огъня на Вълка. Нощта вече преминава в ден. Аз си тръгвам, но може Да дойда пак. И за последен път ви казвам:

помнете закона на Вълка!

В техните очи той беше свръхестествено същество, когато отново се приближи към Заринска. Тя зае мястото си пред впряга и кучетата потеглиха. След няколко мига те бяха погълнати от призрачната гора. Макензи ги изчака да се скрият, след това стъпи на снегоходките си, за да ги последва.

— Да не е забравил Вълка за петте дълги пръчки тютюн?

Макензи ядосано се обърна към Лисицата, но изведнъж го досмеша.

— Ще ти дам само една къса пръчка.

— Както Вълка сметне за добре — покорно отговори Лисицата и протегна ръка.

МЪЖЕТЕ ОТ ЧЕТИРИДЕСЕТА МИЛЯ

Когато направи съвсем безобидната на вид забележка, че ледената каша, с която се покриват реките, преди да замръзнат, е „доста интересно явление“, Големия Джим Белдън не бе и сънувал до какво ще доведат думите му. Не бе го сънувал и Лон Макфейн, когато добави, че тънкият лед е „още по-интересно явление“; не бе го сънувал и Бетълс, когато веднага му възрази, че такова нещо изобщо

не съществува и е измислено само за да плаши децата.

— И ще ми разправяш това, след като си прекарал толкова години по тия места! — викаше Лон.-

И след като сме яли с тебе толкова време от една паница!

— Но това е против здравия разум! — настояваше Бетълс. — Виж сега, водата е по-топла от леда. ...

— Щом счупиш леда, разликата не е голяма.

— И все пак е по-топла, защото не е замръзнала. И ти разправяш, че замръзвала на дъното?

— Само тънкият лед, Дейвид, само тънкият лед, Не ти ли се е случвало да слизаш по течението, водата да е прозрачна като стъкло и изведнъж, както някой облак забулва слънцето, ледената каша да изплува нагоре като мехурчетата, докато обхване

цялата река от бряг до бряг и я покрие като първи сняг?

— Аха, неведнъж, когато съм задрямвал на кормилното гребло. Но тая каша винаги е идвала от най-близкия страничен ръкав, а не се е „издигала“ като мехурчета нагоре.

— А не си ли го виждал, когато си седял с отворени очи на кормилото?

— Не, нито пък ти. Това е против здравия разум;. Можеш да питаш, когото щеш!

Бетълс се обърна към насядалите около печката, но трябваше да продължи препирнята си с Лрн Макфейн сам.

— Дали е против здравия разум, или не, но това,

дето ти разправям, е самата истина. Миналата година през есента Ситка Чарли и аз самият видяхме как става тая работа, като слизахме през праговете, дето са под Форт Рилайънс. Беше истинско есенно време: слънцето огряваше златистите лиственици и потрепващите трепетлики, светлината играеше по всяка вълничка, а отвъд вече пристигаше зимата ръка за ръка със синкавата мъгла на Севера. Всичко това ти е познато и на тебе: ледена корица край бреговете и дебели парчета лед по вировете, а въздухът един такъв — звънти и святка, .и го чувствуваш във всичките си жили, и всеки път, като го поемеш, усещаш прилив на нови сили. В такава

време, мойто момче, светът става тесен и ти се приисква да тръгнеш нанякъде... Но виж, че и аз сега

, съм забил настрана. Та, както ти разправях, гребеме си ние и никъде няма и помен от лед освен по вировете и изведнъж индианецът вдига греблото си и се провиква: „Лон Макфейн! Я погледни надолу! Чувал съм за това нещо, но никога не съм мислил, че ще го видя!“ Нали знаеш, че и Ситка Чарли, като мене, не е родом от тия места, та гледката беше нова. Тогава ние оставихме течението да влачи лодката, надвесихме се от двете страни и загледахме искрящата вода. Бога ми, също като през дните, които съм прекарал при ловците на бисери, когато гледах кораловите рифове, прострели се като градини по морското дъно. Това си беше тънкият лед, налепил се на гроздове по всеки камък, също като бели корали. Но най-хубавото в тая гледка щяхме да видим тепърва. Тъкмо минахме през прага и ето че изведнъж водата побеля като мляко и стана отгоре цялата на мънички кръгчета, както става, когато пъстървата се вдигне през пролетта или когато запръска дъждец. Тънкият лед се вдигаше нагоре. Наляво, надясно, докъдето ти стигне окоето, водата беше покрита с такива кръгчета. Беше станала като каша, мажеше се по бордовете на нашето кану и се лепеше по греблата като лепило. Много пъти съм минавал през същите прагове и много пъти съм минавал след това, но никога не съм видял нещо подобно. Такова нещо се вижда веднъж в живота.; — На кого ще ги разправяш! — сухо забеляза Бетълс. — Мислиш ли че ще повярвам на такива измислици? По-скоро ще кажа, че блясъкът на светлината ти е заследил очите, а езикът ти се е схванал от свежия въздух.

— Ама аз го видях със собствените си очи и ако Ситка Чарли беше тука, щеше да ти каже, че така

беше.

— Но фактите са си факти и тях с нищо не можеш ги промени. Не е в природата на нещата водата, дето е най-далече от въздуха, да замръзне преди другата.

— Но аз със собствените си очи...

— Няма какво да се горещиш — посъветва го Бетълс, като видя, че избухливият келт вече кипи от гняв.

— Значи, не ми вярваш, а?

— Щом толкова много искаш да знаеш, не; на първо място бих повярвал на природата, на фактите.

— Обвиняваш ме в лъжа, а? — заплашително каза Лон. — По-добре тогава попитай жена си, сивашката. Оставям на нея да реши дали е истина туй, дето ти казах.

Бетълс пламна от ярост. Без да иска, ирландецът го беше засегнал, защото жена му, макар и индианка по майка, беше дъщеря на руски търговец на кожи и той се беше венчал с нея в православната мисия в Нулато, хиляда мили надолу по Юкон, а това я поставяше много по-високо от всяка съпруга-туземка от племето на сивашите. Това беше разлика, типична за Севера, която не можеше да схване никой освен северния любител на приключения.

— Да, можеш да го разбереш и така — подчертано потвърди Бетълс.

В следващия миг Лон Макфейн го просна на пода, насядалите около печката наскочаха и петшест души се втурнаха да ги разтърват.

Бетълс се изправи и избърса кръвта от устата си.

— Това не е ново, да те ударят и да отвърнеш с удар, но не си мисли, че няма да се разплатя с тебе.

— През целия ми живот никой още не ме е обвинявал в лъжа — учтиво отвърна Лон. — И трябва да стане нещо лошо, за да не се отзова с готовност и да не ти помогна да си изравниш сметката с мене по какъвто пожелаеш начин.

— Революерт ти все още ли е 38-55? Лон кимна.

— Няма да е зле да си намериш по-подходящ калибър. Моят ще ти направи дупки колкото орехи.

— Не бой се; моите куршуми си отварят път с меки връхчета, ама излизат от другата страна, сплескани като палачинки. А кога ще

имамам удоволствието да се срещна с тебе? Дупката за вадене на вода е чудесно място.

— Не е лошо. Ти бъди там след един час и няма да те оставя да ме чакаш дълго.

Двамата мъже си сложиха ръкавиците и напуснаха търговския пункт, без да се вслушат в увещанията на другарите си. Това беше дреболия, обаче за такива хора дреболиите, раздухани от неудържима избухливост и упорит нрав, лесно вземат големи размери. Освен това изкуството да се добива злато зиме още принадлежеше на бъдещето и мъжете от Четиридесета миля, затворени в хижите си от дългата полярна зима, страдаха от преяждане и принудително безделие, а това ги правеше раздражителни като пчелите наесен, когато кошерите са препълнени с мед.

В страната нямаше правосъдие. Конната полиция също бе още въпрос на бъдещето. Всеки сам измерваше степента на оскърблението и определяше наказанието според това, колко засегнат се чувствуваше. Съвместни действия се налагаха рядко и никога още в цялата еднообразна история на златотърсаческия свят не е била нарушавана осмата божия заповед.

Големия Джим Белдън устрои импровизирано събрание. Скръф Макензи бе избран за временен председател и специален пратеник отиде да моли за помощ отец Рубо. С правото на силата те можеха да се намесят и да предотвратят дуела; но такава постъпка, макар и да съответствуваше на тяхното желание, противоречеше на схващанията им. Докато грубата им остаряла етика признаваше личното право на всекиго да измие безчестното на удара с удар, за тях бе непоносимо да помислят, че двама добри другари като Бетълс и Макфейн ще се срещнат в двубой не на живот, а на смърт. Човек, който не би приел покана за дуел, за тях бе страхливец, ала сега, когато се сблъскаха с това положение, виждаше им се неправилно той да приеме двубоя.

Но тичащи по снега мокасини и високи викове, последвани от револверен изстрел, прекъснаха разискванията. След това двойната врата се отвори и в стаята влезе Мейлмют Кид с димящ колт в ръка и весели пламъчета в очите.

— Улучих го. — Той смени празната гилза с нов патрон и добави: — Твое куче, Скръф.

— Жълтия зъб ли? — попита Макензи.

— Не, клепоухото.

— Дявол да го вземе! Нали нищо му нямаше!

— Излез и го виж.

— Няма значение в края на краищата. Сигурно и то е побесняло. Жълтия зъб се върна тая сутрин и откъсна цял къс месо от него, а мен насмалко не ме остави вдовец. Нахвърли се и на Заринска, но-тя го бръсна по муцуната с полата и се отърва само със скъсана пола и хубаво търкаляне в снега. След, това той пак избяга в гората. Дано не се върне.. Пострада ли някое от твоите?

— Едно, най-доброто от целия впряг: Шукъм.. Побесня тая сутрин, но не можа да стигне много далече. Връхлетя върху впряга на Ситка Чарли и те го разкъсаха на парчета. А сега две от тях са избягали и вилнеят из селището; тъй че, както виждаш, той си е свършил работата. Ако не направим нещо, броят на кучетата ще се намали до пролетта.

— На хората също.

— Сега пък какво има? На кого се е случило нещо?

— О, Бетълс и Лон Макфейн имаха разправия след няколко минути ще се срещнат при дупката завода да си уредят сметките.

Разказаха му за цялото произшествие и Мейл.мют Кид, свикнал околните винаги да му се подчиняват, се зае с уреждането на тоя въпрос. Той обясни набързо съставения си план и те обещаха безпрекословно да изпълнят нарежданията му.

— Та виждате ли — завърши той, — ние всъщност не им отнемаме правото да се бият; и все пак не вярвам да се бият, след като разберат колко хубаво сме я скроили тая работа. Животът е комар, а хората са комарджии. Залагат всичко, каквото имат, при вероятност едно на хиляда. Лишете ги от тая вероятност и... те няма да играят.

Кид се обърна към домакина на търговския пункт.

— Я ми отмери три разтега от най-здравото половин цол дебело въже. Ние ще създадем прецедент, който хората от Четиридесета миля няма да забравят, дорде са живи — предрече той.

След това намота въжето на ръката си и поведе другарите си навън тъкмо навреме, за да се срещнат с виновниците.

— Какво право имаше той, да го вземат дяволите, да намесва жена ми? — закрещя Бетълс на един от приятелите си, който се мъчеше да го успокои. — То беше съвсем излишно! — решително

отрязва той и не преставаше да го повтаря, докато крачеше нагоре-надолу и чакаше Лон Макфейн: — То беше съвсем излишно.

А Лон Макфейн — лицето му гореше, а езикът му изригваше бунтовни думи пред лицето на църквата.

— Тогава, отче — викаше той, — аз с леко сърце ще се загърна с огнени завивки и ще легна на ложе от жарава. Никога никой не ще каже, че Лой Макфейн е бил наречен лъжец и е преглътнал обидата, без да вдигне ръка! И не ми трябва вашата благословия. Може в постъпките си да не съм бил прав,.. но в сърцето си винаги съм държал на правото.

— Но това не е сърцето, Лан — прекъсна го отец Рубо. — Това е гордостта, която те кара да убиеш ближния си.

— Нали сте французин! — отговори Лон. Сетне, преди да си тръгне, попита: — Ще ми отслужите ли една панихида, ако късметът е против мен?

Но свещеникът се усмихна и закричи с обутите си с мокасини крака към бялата гръд на безмълвната река. Към дупката за вадене на вода водеше утъпкана пъртина, широка пъртина, широка колкото една шейна. От двете страни лежеше дълбокият мек сняг. Мъжете вървяха един подир друг, без да приказват, и черното расо на свещеника между тях придаваше на шествието тържествения вид на погребение. За Четиридесета миля това беше топъл зимен ден — ден, в който натежалото от облаци небе се беше прихлупило ниско над земята, а живакът на термометъра беше спрял на необичайната температура — двадесет и девет градуса под нулата. Но нямаше нищо радостно в тази топлина. Въздухът бе много рядък в горните слоеве, облаци висяха неподвижно и мрачно предвещаваха, че скоро ще завали сняг. А земята безучастно, без всякакви приготовления, се гушеше в зимния си сън. д Когато стигнаха при дупката за вода, Бетълс, който очевидно беше прехвърлял в ума си свадата през време на мълчаливо извървяния път, поривисто рече още веднъж „То беше съвсем излишно!“, докато Лон Макфейн запази мрачно мълчание. Той се задушаваше от негодувание така, че не можеше да проговори.

И все пак, дълбоко в душата, колчем се откъснеха от личните си огорчения, и двамата се чудеха на другарите си. Бяха очаквали съпротива и това мълчаливо примирение ги засягаше. Струваше им се,

че са заслужили повече пред хората, с които са били толкова близки, изпитваха някакво смътно чувство, че са онеправдани, и се бунтуваха при мисълта, че толкова много техни събратя са излезли като за голямо тържество, без да възразят нито дума, за да ги видят как ще се застрелят един другия.

Сякаш бяха паднали в очите на хората. Тяхното държане ги озадачаваше.

— Гръб с гръб, Дейвид. И как искаш: от петдесет крачки или два пъти по толкова?

— Петдесет — настървено отговори другият; макар и изсумтяна, тази дума прозвуча достатъчно .рязко

Обаче новото въже, което Мейлмют не носеше очебийно, а небрежно намотано около ръката си, изведнъж привлече зоркия поглед на ирландеца и го накара да изтръпне от подозрение и страх.

— А какво ще правиш с въжето?

— Побързайте! — Мейлмют погледна часовника си. — Оставил съм тесто за хляб в хижата и не ми се иска да спадне. Освен това започват да ми замръзват краката. Останалите мъже проявиха нетърпението си всеки по свои начин.

— Но за какво ти е въжето, Кид? То е ново-новеничко, а тестото ти положително не е чак толкова тежко, та да трябва да го вдигаш с такава нещо.

По това време Бетълс вече се беше обърнал с лице към тях. Отец Рубо, който едва сега схвана смешното в цялото положение, скри усмивката си.

като вдигна облечената си с ръкавица ръка до устата.

— Не, Лон, въжето е приготвено за човек. — В случай на нужда Мейлмют Кид умее да се държи много внимателно.

— За кой човек? — Бетълс усети, че това започва да интересува и него. — За другия.

— И кого именно имаш предвид?

— Слушай, Лон... и ти също, Бетълс! Ние си поприказвахме за тази ваша дребна свада и стигнахме до едно заключение. Знаем, че нямаме право да ви пречим да се биете...

— Виж, тука сте прави, момчета.

— И нямаме такава намерение. Но едно нещо можем да направим, и ще го направим,: да постъпим тъй, че този дуел да остане

единствен, в историята на Четиридесета миля и да служи за урок на всеки чечак, който се качи или слезе до тука, по Юкон. Този от двамата, който остане жив, ще бъде обесен на най-близкото дърво. А сека започвайте! Лон се усмихна с недоверие, после лицето му светна.

— Отмери крачките, Дейвид, петдесет крачки, обръщай се и не спирай да стреляш, докато един от двама ни не падне мъртъв. Те няма да имат сърце да го направят и да знаеш, че тоя янки само се мъчи да ни подведе.

Той закрачи с доволна усмивка на лицето, но Мейлмют Кид го спря:

— Лон! Отдавна ли ме познаваш?-

— Много отдавна.

— А ти, Бетълс?

— През юни, като придойдат реките, ще станат пет години.

— Ами знаете ли поне веднъж през цялото това време да съм престъпил думата си? Или да сте чули, че съм я престъпил?

Двамата мъже поклатиха глава, като се мъчеха да разберат какво се крие зад тоя въпрос.

— Добре тогава, как бихте приели едно мое обещание?

— Все едно, че си подписал разписка — рече

Бетълс.

— Сигурно като вярата в задгробния живот — веднага потвърди Лон Макфейн.

— Слушайте! Аз, Мейлмют Кид, ви давам думата си — а вие знаете какво значи това, — че тоя от вас, който остане жив, ще увисне на въжето десет минути, след като е застрелял другия. — Той отстъпи назад, както трябва да го е направил Пилат, след като си е умил ръцете.

м Настъпи пауза и мъжете от Четиридесета миля се смълчаха. Небето се прихлупи още по-ниско и зарони кристалчета скреж — мънички геометрични фигурки, свършени по форма, краткотрайни като дихание, на които все пак е предопределено да съществуват, докато завръщащото се слънце не измине наполовина северния си път. Двамата мъже неведнъж през живота се бяха залавяли за безнадеждни неща — залавяли се бяха с проклетие или шега на уста, но с непоколебима вяра в бога на случая в душите. Обаче това милостиво божество този път беше изключено от сделката. Те се вглеждаха в

лицето на Мейлмют Кид, но се вглеждаха, както човек би се вглеждал в Сфинкса. Колкото повече се нижеха минутите на мълчанието, толкова повече ги обземаше чувството, че трябва да заговорят. Най-после кучешки вой, понесъл се откъм Четиридесета миля, раздразни тишината. Зловещият звук се изпълни с болката на предсмъртна мъка и замря в проточено ридание.

— Ех, да ме вземат дяволите! — Бетълс вдигна яката на дрехата си и безпомощно се озърна.

— Чудесна игра си подхванал, Кид! — възкликна Лон Макфейн, — Цялата печалба за заведението и нито петак за тоя, дето залага. Самият дявол никога не би се хванал на такава въдица и да пукна, ако се хвана и аз.

Сподавено кискане загъркори в гърлата, заскрежени мигли затрепкаха от тайни намигания и мъжете се запътиха нагоре по стъпалата, изсечени в заледения бряг, а оттам, през улицата, към търговския пункт. Но проточеният вой се беше приближил и в него се вмъкна нова нотка на заплаха. Някаква жена изписка зад ъгъла. Някой извика: „Ето го!“ После едно индианче, последвано от петшест уплашени кучета, се вряза в тълпата така стремително, сякаш бягаше от самата смърт. Подире им с настръхнала козина, като сива светкавица, се носеше Жълтия зъб. Всички освен снажния янки побягнаха. Индианчето се препъна и падна. Бетълс се спря само колкото да го хване за полите на кожената му дреха и се втурна към куп дърва, на който вече се бяха покачили много от другарите му. Жълтия зъб подгони едно от кучетата и сега със скокове се връщаше обратно. Бягащото от него куче, което не беше и бясно, но съвсем подлудяло от страх, повали Бетълс и полетя нагоре по улицата. Без да се цели, Мейлмют Кид гръмна след Жълтия зъб. Бяското куче се преобърна във въздуха, падна по гръб, но веднага след това с един скок измина половината разстояние до Бетълс.

Смъртоносния скок обаче то не можа да направи. Лон Макфейн се смъкна от купа дърва и го пресрещна във въздуха. Те се претърколиха; Лон стискаше кучето за гърлото с протегнатата ръка и премигаше от зловонните лиги, които то пръскаше в лицето му. Тогава Бетълс с револвер в ръка хладнокръвно изчака удобен миг и реши изхода на двубоя.

— Това беше честна игра, Кид — забеляза Лон, като се вдигна на крака и изтърси снега от ръкавите си, — със справедлива печалба, срещу риска, на който се изложих.

Тази вечер, докато Лон Макфейн отиваше към хижата на отец Рубо да потърси милостивата прошка на църквата, Мейлмют Кид водеше дълъг, но безполезен разговор.

— Щеше ли да го направиш — настояваше Манейн, — да речем, че наистина се бяха дуелирали?

— Престъпил ли съм някога думата си?

— Не, но аз не говоря за това. Ти отговори на въпроса ми. Щеше ли да го направиш? Мейлмют Кид се изправи.

— Скръф, сам аз през цялото време си задавам този въпрос.. .

— Е?

— Е, засега още не съм намерил отговора.

ДЪЩЕРЯ НА СЕВЕРНОТО СИЯНИЕ

— Вие... как му казвате у вас... лентяй; вие, лентяй, искате аз да става твоя жена? Напрасно опитвате се. Никога, не, не; никога лентяй няма мой съпруг да стане.

Така говореше Джой Молино на Джек Харингтън, въпреки че предната вечер бе казала същото, но с по-обикновени думи и на неговия роден език на Луи Савой.

— Слушай, Джой...

— Не, не, защо трябва да слуша лентяй? Това много лошо, ти обикаляя непрестанно около мене, идва в моя хижа, а не се захваща с нищо. Как ще храниш твоя жена? Защо та няма златен прах? Други мъже има много.

— Но аз се претрегвам от работа, Джон. Не минава ден да не съм на път или да не обикалям потока. Даже сега тъкмо се прибирам. Кучетата ми са още уморени. Другите мъже имат късмет и намират много злато, но на мен просто не ми върви.

— Ами! А Маикормак, който има жена индианка, кога открил Клондайк, ти не отишъл. Други мъже заминали и сега богати.

— Ти знаеш, че аз тогава, се надявах да откроя нещо при устието на Танана — възрази Харингтън — и не знаех нищо за Елдорадо и Бонанза, докато не стана твърде късно.

— Това е друго, само че ти... сбъркал.

— Какво?

— Сбъркал. Като... да... като на тъмно. Но никога не е късно. Тук по ручей Елдорадо има много богата мина. Един мъж я оградил с колчета и заминал. Никой не знае какво станало с него. Човекът, тоз, който, набил колчета, не се яви повече. Шейсет дни никой не може да получи документ за туй място. После други мъже, много други мъже се втурнат, както вие казва, и завладеят туй място. Те литнат,

—
семејство. Б. пр

така литнат бързо като вятър и се сдобият с д@ку-0 мейт за туй място. Един стане богат. Той получи много храна. о Харингтън не показва колко силно го интересува това съобщение.

— Кога изтича срокът? — попита той. — И къде се намира това място?

— Снощи аз говорила с Луи Савс за това — продължи тя, без да обръща внимание на думите му. — Аз мисля, той ще го спечели.

— По дяволите Лун Савой!

— Луи Савой казал снощи в моя хижа: «Джой, аз съм силен човек. Кучетата ми са добри. При това съм и издръжлив. Аз ще спечеля този участък. Ще ме вземеш ли тогава за мъж?» И аз отговорила на него, аз отговорела...

— Какво му отговори?

— Аз казала: «Ако Луи Савой спечели участъка, тогава ще ме има за жена.»

— Ами ако не спечели?

— Тогава Луи Савой, как казвате вие... няма да стане баща на мои деца.

— Ако спечеля аз?

— Ти — победител? Хаха! Никога!

Смехът на Джой Молино бе приятен за слуха, въпреки че сега в него звучаха подигравателни нотки. Харингтън не им обърна внимание. Отдавна им беше навикнал. При това той не бе единственият. Джой Молино принуждаваше всички свои поклонници да страдат До един и същи начин. Точно сега тя беше твърде привлекателна — с полуотворени устни, с поруменели от хапливите милувки на студа бузи и с очи, излъчващи онази съблазън, която няма равна на себе си и която може да се забележи само в очите на жените. Кучетата се трупаха около нея, подобно на огромно космато кълбо, а водачът на впряга, Вълчия зъб, опря леко муцуна върху колената й.

— А ако спечеля аз? — попита настойчиво Харингтън.

Тя отправи поглед към своя поклонник, а след това — отново към кучето.

— Какво казваш ти. Вълчи зъб? Ако той силен човек и получи документ за участък, ще стана ли него жена? Е, какво казваш?

Вълчия зъб наостри уши и изръмжа към Харингтън.

— Много е студено — каза внезапно с присъщата на жените непоследователност Джой Молино, изправи се на крака и подвикна на кучетата от впряга, и

Поклонникът я гледаше неподвижно. Тя го държеше в неустановеност от самото начало на тяхното познанство и оттогава насам към неговите добродетели се прибави и търпението.

— Ей! Вълчи зъб! — извика Джой и скочи на шейната в момента, в който тя внезапно се втурна напред. — Ай! Яа! Дий!

С крайчеца на очите си Харингтън видя как тя свърна надолу по пъртината към Четиридесета миля. Там, където пътят се разклоняваше и пресичаше реката за Форт Кудахи, тя спря кучетата и се обърна.

— Ей, мистър Лентяй! — провикна се тя. — Вълчи зъб казва «да»... ако вие побеждава! Но някак си, както обикновено става в подобни случаи, всичко излезе наяве и обитателите на Четиридесета миля, които дотогава безуспешно си блъскаха главите върху кого от двамата последни поклонници ще падне изборът и, а Джой Молино, сега се впуснаха да правят облози и предположения кой ще излезе победител в предстоящото състезание. Лагерът се раздели на две групи, като всяка една полагаше крайни усилия да осигури първото място на финала за своя фаворит. Настана страшна надпревара за намиране на най-добрите кучета из целия край, защото от кучетата, и то от най-добрите, зависеше преди всичко успехът. А той означаваше много за победителя. Освен жената, която щеше да притежава, подобна на която не бе още родена, той придобиваше право и на една мина, която струваше най-малко милион.

Тази есен, когато се разчу новината за откритието на Маккормак при Бонанза, всички от Низината, Кръглия град и Четиридесета миля се бяха юрнали като луди нагоре по Юкон, всички с изключение на такива като Джек Харингтън и Луи Савой, които се бяха отправили да търсят злато на запад. Еленови пасища и потоци безразборно се ограждаха с колчета. Съвсем случайно оградиха и Елдорадо — един

от най-малко обещаващите потоци. Олаф Нелсън сложи ръка на един участък от около петстотинстъпки, ограда го с колчета, изпрати без протакане своето искане по пощата и наскоро след това се запиля нанякъде. По това време най-близката кантора, в която се отправяха тези искания и се регистрираха участъците, се помещаваше в полицейските казарми на Форд Кудахи, разположени през реката,

точно срещу Четиридесета миля. Когато се разнесе навред, че потокът Елдорадо представлява истинска.;

съкровищница, бързо се разкри, че Олаф Нелсън г пропуснал да се спусне по Юкон, за да регистрира собствеността си. Мъжете хвърляха жадни погледи към безстопанствения участък, където знаеха, че хиляди, хиляди долари чакаха само лопатата и коритото за промиване. Въпреки това те не смееха да се докоснат до него, защото съществуваше закон, който даваше право участъкът да се регистрира в течение на шестдесет дни от побиване на колчетата,-като през това време се счита за неприкосновен. Из целия край се знаеше, че Олаф Нелсън бе изчезнал нанякъде, и множество златотърсачи чакаха да изтече срокът, за да побият колчета и да се впуснат след това като вихър към Форт Кудахи.

Но съперничеството на Четиридесета миля бе слабо. Тъй като целият лагер бе посветил своите усилия в подготовката на Джек Харингтън и Луи Савой, останалите мъже се оказаха достатъчно разумни да не се впускат сами в това състезание. Разстоянието до регистрационната кантора беше стек мили и затова беше решено двамата избраници да разполагат по маршрута с четири смени кучета и шейни. Естествено, последната част от пътя щеше да бъде решителна, затова за тези двадесет и пет мили техните привърженици се стремяха да осигурят възможно най-силните животни. Между двете групи се разгоря остра борба, която се водеше с такъв размах, че цените на кучетата отскочиха толкова високо, колкото не се бяха покачвали никога дотогава в историята на този край. И както се случва в подобни моменти, борбата за кучетата насочи още по-силно вниманието върху Джой Молино. Тя не само бе причината за всички вълнения, но притежаваше и най-доброто впрегатно куче от Чилкут до Берингово море. Като организатор и водач на кучешкия впряг..

Вълчия зъб нямаше равен на себе си. Този чиято шейна би повел в последната четвърт от пътя, щеше непременно да спечели. В това нямаше никакво съмнение. Хората имат вродено чувство за това кое е възможно и кое не, затова Джой Молино не бе обезпокоена нито веднъж с предложение да използват нейното куче. И двете страни се утешаваха, че щом единият от мъжете не може да се възползува от него, това нямаше да стори и другият.

Тъй като мъжете, взети поотделно или вкупом, са така устроени, че често прекарват целия си живот в блажено неведение относно силата на лукавството у другата половина на човешкия род, и мъжете на Четиридесета миля също се оказаха неспособни да разгадаят дяволитите намерения на Джой Молино. Те признаха по-късно, че не бяха успели да оценят правилно тази черноока дъщеря на Северното сияние, отворила за първи път очи при пламтящите северни светлини, чийто баща бе въртял търговия с кожи из този край, преди още на тях да им беше минало и през ума да го завладяват. Впрочем случайността, че се бе родила тук, не ѝ пречеше да бъде истинска жена и не ограничаваше способността ѝ да се ориентира правилно в природата на мъжете. Мъжете знаеха, че тя си играе с тях, но не разбираха мъдростта на нейната игра, дълбочината и хитрината ѝ. В играта те преценяваха само откритите карти и до последната минута всички от Четиридесета миля бяха в състояние на приятно заблуждение, затова, когато,тя хвърли и последния си коз, не им остана нищо друго, освен да пресметнат резултата.

В началото на седмицата целият лагер излезе да изпрати Джек Харингтън и Луи Савой. Те тръгнаха по-рано, защото искаха да пристигнат при участъка на Олаф Нелсън няколко дни преди изтичането на шестдесетдневния срок, да отпочинат заедно с кучетата и с пресни сили да се впуснат в първата четвърт от маршрута. По пътя си те срещнаха хора от Доусън, които вече настаняваха сменни впрягове по маршрута; това показваше, че никой не се бе скъпил пред изгледите да спечели милиони.

Няколко дни след като изпрати своите шампиони, Четиридесета миля се зае да разпраща сменни кучета — първо на пункта на седемдесет и петата миля, след туй на петдесетата и най-послед на двадесет и петата миля. Впряговете, определени за последната четвърт,маршрута, бяха великолепни а и толкова си приличаха, че в продължение на цял час при петдесет градуса под нулата лагерът обсъжда и сравнява техните достойнства, докато най-послед им разрешиха да тръгнат. В последния миг Джой щ Молино изскочи сред тях с шейната си. Тя дръпна настрани Лон Макфейн, който подреждаше кучешкия впряг на Харингтън, и още първите думи не бяха излезли от устата ѝ, когато всички забелязаха, че той зяпна с такъв учуден вид, който ясно говореше, че е научил нещо важно. Лон

Макфейн отпрегна Вълчия зъб от нейната шейна, сложи го начело на впряга на Харингтън и подгони кучетата по пъртината на Юкон. — Бедният Луи Савой! — възкликнаха мъжете, но Джой Молино ги стрелна дръзко с черните си очи и обърна шейната към хижата на баща си.

На участъка на Олаф Нелсън приближаваше полунощ. Неколкостотин облечени в кожи мъже бяха предпочели шестдесетградусовия студ и надпреварването пред изкушението на топлите хижи и удобните легла. Някои от тях бяха приготвили колчета за забиване и държаха кучетата си под ръка. Една група конни полицаи на капитан Константайн беше получила нареждане да стои на пост, за да може всичко да протече справедливо. Излезе заповед, че не се разрешава на никого да забива колчета, докато и последната секунда от деня не отлети във вечността. На Север подобни заповеди са равносилни на тези на Йехова; куршумите думдум са бързи и сигурни като мълния. Беше ясно и студено. Северното сияние нарисува трептящи цветни лъчи по небосклона. Вълни на хладен розов блясък заляха зенита, а големи блестящи решетки със зеленикаво-бял цвят затъмниха звездите. Ръката на гигант издигаше величествени арки над полюса. При това великолепно зрелище кучетата вълча порода виеха като своите прародители в древни времена.

Един полицай, облечен в меча кожа, пристъпи тежко напред с часовник в ръка. Мъже се суетяха между кучетата, вдигаха ги на крака, оправяха замотаните каиши и ги затягаха. Участниците в състезанието се приближиха до линията, като стискаха здраво

в ръце колчетата и отличителните знаци. Те бяха преминавали толкова често през границите на участъка, че сега можеха да извършат всичко и със завързани очи. Полицаят вдигна ръка. Като захвърлиха от плещите си излишните кожи и одеяла и и притегнаха за последен път ремъците, мъжете притихнаха в очакване.

— Готови! Шестдесет чифта ръце се освободиха от ръкавиците; още толкова чифта мокасини стъпиха по-здраво върху снега.

— Тръгни! м Мъжете се втурнаха към широкото пусто пространство от четирите му страни, забиваха отличителни знаци на всеки ъгъл и в средата, където трябваше да се поставят двете централни колчета. След туй скочиха към шейните, които ги чакаха на замръзналото корито на ручей. Настъпи страшна бъркотия от движения

и шум. Шейните се заблъскаха, а кучешките впрягове, озъбени и с настръхнала козина, връхлитаха един върху друг. Коритото на тесния поток се задръсти от скупчилите се хора и животни. Камшици и дръжки на камшици се стоварваха безразборно върху хора и животни. На това отгоре всеки участник имаше по една сюррия приятели, които се стремяха да му помогнат да се измъкне от навалищата. Но една след друга, като си пробиваха път със сила, шейните се измъкваха и потъваха в мрака, който хвърляха надвисналите брегове.

Джек Харингтън беше предвидил тази блъсканица и сега чакаше спокойно край своята шейна, докато всичко утихне. Луи Савой познаваше голямото изкуство на своя съперник в карането на кучета, затова последва неговия пример и също зачака. След като гъмжилото притихна, те се впуснаха по пъртината и преди да бяха изминали десетте мили до Бонанза, настигнаха шейните, които се движеха плътно една зад друга. Не се чуваше почти никакъв шум, защото на този участък от пътя нямаше възможност за задминаване. Ширината на шейните, от плаз до плаз, беше шестнадесет инча, а пъртината — осемнадесет. Утъпкана добре от движението по нея, тя приличаше на канавка. От двете ѝ страни се простираше пухкав кристален сняг. Ако някой от мъжете се опиташе да свърне по него с намерение да задмине предната шейна, кучетата му неминуемо щяха да затънат до коремите си в снега и щяха да се движат не по-бързо от охлюви. Така че мъжете лежах на своите подскачащи шейни и чакаха. По протежение на петнадесетте мили надолу по Бонанза и Клондайк. до Доусън, където трябваше да пресекат Юкон, не настъпиха никакви промени. Тук ги очакваше първата смяна кучета и шейни. Харингтън,-и Савой, решени, ако се наложи, да, уморят кучетата си, бяха разположили смените на няколко мили след тези на останалите участници. Те използваха настъпилата бъркотия при смяната на шейните и успяха да задминат половината от тях. Когато литнаха по широката гръд на Юкон, отпреде им имаше не повече от тридесет мъже. Тук щеше да се развие борбата. Когато есенес реката почне да замръзва откъм бреговете, между двете мощни ледени ивици остава около миля течаща вода. Поради бързото течение тя едва наскоро се бе покрила с ледена кора и сега ледът бе гладък, твърд и хлъзгав като под на танцова зала. В момента, в който шейната докосна блестящия лед, Харингтън застана на колене и като се придържаше несигурно с едната си ръка, с другата засвистя яростно

с камшика над главите на кучетата, а край ушите им зафучаха заканителни проклетия. Впряговете се разпростряха върху гладкия лед и всеки теглеше с всички сили. Малко хора на Север можеха да гонят кучетата си като Джек Харингтън. Неговата шейна изведнъж литна напред, а зад него с отчаяни усилия го следваше Луи Савой, водачите на впряга му почти докосваха шейната на неговия съперник.

По средата на ледения простор сменните шейни излетяха откъм брега. Харингтън не загуби нито минута при смяната. Като изчака новата шейна да го доближи, той скочи с вик в нея и веднага подгони кучетата. Мъжът, който караше шейната, скочи долу. Савой направи същото със своя впряг, а изоставените на произвола шейни се замяха наляво и надясно, следващите впрягове налетяха върху тях и на леда настана страшна бъркотия. Харингтън набираше скорост, Савой го следваше по петите. Към края на ледената равнина те се изравниха с първата шейна. Когато се впуснаха в тясната пъртина, прокарана в пухкавия сняг, те излязоха начело и жителите на Доусън, които наблюдаваха състезанието при светлината на Северното сияние, се кълняха, че всичко е направено много майсторски.

Когато температурата падне под шестдесет градуса, човек не може да издържи дълго време без огън или енергични движения и умира. Харингтън и Савой прибягнаха до стария обичай «на шейна и бегом». Като скачаха от шейните, хванали ремъците в ръце, те тичаха след тях дотогава, докато кръвта възстановяваше своето естествено обръщение и прогонеше студа от тялото, след туй се мятаха огново на шейните, докато студът не сковеше отново телата им. Така, като ту се возеха, ту тичаха, те преминаха втората и третата част от маршрута. Няколко пъти, като излизаха на гладкия лед, Савой подгонваше кучетата, но всеки път опитите му да излезе напред завършваха с неуспех. На около пет мили зад тях, нанизани една след друга, останалите шейни се опитваха напразно да ги застигнат. Само на Луи Савой се падна честта да издържи на убийствената скорост, наложена от Джек Харингтън.

Когато се приближиха към поста на седемдесет и петата миля, Лон Макфейн тръгна с кучетата успоредно на пъртината. Вълчия зъб, начело на впряга, привлече погледа на Харингтън и той разбра, че победата е негова. Из целия Север нямаше впряг, който да може да го настигне в последните двадесет и пет мили. Когато Луи Савой видя

Вълчия зъб, застанал начело на впряга на своя противник, той разбра, че е изгубил състезанието, и изруга тихо в себе си така, както най-често се ругаят жените. Но той продължаваше да лети в снежния прах по следите на другия, като се надяваше и на последната възможност. На югоизток започна да се зазорява, а те се носеха напред, като се чудеха — единият изпълнен с радост, а другият със съжаление — на това, което беше направила Джой Молино.

Четиридесета миля беше изпъзляла рано изпод кожените си завивки и се бе скупчила близо до края на пъртината. От това място пъртината се виждаше няколко мили нагоре по Юкон, до първия завой. Виждаше се как тя пресича реката и стига до финала при Форт Кудахи, където чакаше обхванатият от нетърпение инспектор по златните мини. Джой Молино бе заела място малко встрани от пъртината и

предвид обстоятелствата, останалите жители на Четиридесета миля се стараеха да не ѝ пречат. Така пространството между нея и едва очертаната в снега линия на пъртината беше съвсем свободно. Горяха огньовете и край тях златотърсачите се обзалагаха на

златен прах и кучета, като най-големите шансове се възлагаха на Вълчия зъб.

— Идат! — раздаде се от върха на висок бор пискливото гласче на едно момче индианче.

Върху снега от горната страна на Юкон се появи черно петно, а наблизод зад него — друго. Петната бързо нарастваха, като на известно разстояние зад тях започнаха да се показват и други. Постепенно те приеха форми на кучета, шейни и мъже, легнали върху тях.

— Вълчия зъб е начело! — прошепна един полицейски лейтенант на Джой Молино.

Тя му отвърна с усмивка, като не скриваше заинтересоваността си.

— Десет към едно .за Харингтън! — извика един крал на Ручея на брезите, като измъкна торбичка със златен прах.

— Кралицата няма ли да ви плати много? — попита Джой Молино.

Лейтенантът поклати глава.

— Ти имаш златен прах, колко е? — продължи тя. Той разтвори своята торбичка. С бърз поглед тя оцени нейното съдържание.

— Може би... да кажем... двеста, а? Добре! Сега аз ще давам на тебе... как се казва... таен съвет. Приемай облога!

Джой се усмихна загадъчно. Лейтенантът се колебаеше. Той погледна нагоре по пъртината. Двамата мъже се бяха изправили на колене и удряха настървено кучетата с камшици. Начело се носеше Харингтън.

— Десет към едно за Харингтън! — крещеше кралят на Ручея на брежите, като размахваше торбичката си под носа на лейтенанта.

— Приемай облога! — подшушна Джой. Той се подчини, като сви рамене в знак, че отстъпва не пред гласа на своя разум, а пред нейния чар. Джой кимна окуражително с глава.

Брътвежът изведнъж стихна. Мъжете престанаха да се обзалагат.

Като се поднасяха настрани, подскачаха и се накланяха, подобно на малки платноходки в бурно море, шейните летяха лудо към тях. По лицето на Луи Савой, въпреки че водачът на неговия впряг тичаше току зад шейната на Джек Харингтън, бе изписана безнадеждност. Харингтън, стиснал устни, не поглеждаше нито наляво, нито надясно. Кучетата му бягаха с чудесен ритъм, със сигурна крачка, без да се отбиват от пъртината, а Вълчия зъб с ниско наведена напред глава скимтеше тихо и предвождаше идеално другарите си.

Четиридесета миля затаи дъх. Не се чуваше нищо освен ръмженето на кучетата и плющенето на камшиците.

Внезапно във въздуха се извиси звънкият глас на Джой Молино.

— Ай! Яа! Вълчи зъб! Вълчи зъб!

Вълчи зъб я чу. Той изви рязко от пъртината и се насочи право към своята господарка. Останалите кучета от впряга се втурнаха след него, шейната се наклони, изправи се на единия си плаз и изхвърли Харингтън в снега. Савой префуча край него като вихър. Харингтън се изправи на крака и видя как неговия съперник се приближава през замръзналата река към инспектора по златните мини. В този момент той неволно чу разговора зад себе си.

— А, той извършил всичко много добре — обясняваше Джой Молино на лейтенанта. — Той... както вие казвате... удържа на темпото. Да, той удържа отлично на темпото.

ЧОВЕКЪТ С БЕЛЕГА

Джейкъб Кент през целия си живот бе страдал от алчност. Тя от своя страна породила у него постоянна недоверчивост и характерът му дотолкова се промени, че бе твърде неприятно човек да има нещо общо с него. Кент бе жертва и на своите лунатични наклонности и се отличаваше с упорството си. Откакто се помнеше, беше тъкач, докато Клондайкската треска изведнъж проникна в кръвта му и го откъсна от стана. Неговата колиба се намирала по средата между Шестдесета миля и река Стюърт и хората, които пътуваха непрекъснато по пъртината към Доусън, го оприличаваха на барон разбойник, чучнал в своята крепост и събиращ налози от керваните, които преминаваха по неговите изоставени пътища. Но да се направи подобно сравнение, се изискваха известни познания по история, затова слабо образованите златотърсачи от реката Стюърт го характеризираха по един по-примитивен начин, в който изобилствуваха силните епитети.

Впрочем колибата не беше негова, тъй като бе построена преди няколко години от двама златотърсачи, които изтеглиха на това място от реката един сал дърва. Двамата бяха много гостоприемни хора и след като напуснаха колибата, пътниците, които знаеха къде се намира, обикновено се стараеха да се доберат до нея преди настъпването на нощта. Това бе твърде удобно, защото им спестяваше време и труд за построяване на стаи; съществуваше и неписано правило — последният нощувал в колибата човек да оставя за следващия наръч дърва за горене. Рядко минаваше нощ десетина-oldkdoeiej мъже да не потърсят нейния подслон. Джейкъб Кент откри това и се самонастани в нея, без да има каквото и да е право. Оттогава уморените пътници трябваше да плащат по долар на човек за привилегията да спят на пода. Джейкъб Кент сам претегляше златния прах, с който му заплащаха, и никога не пропускаше да задигне явилата се в повече разлика. При това той дотолкова се изхитри, че временните му гости цепеха дърва и носеха вода вместо него. Това бе явно разбойничество, но жертвите му бяха

все добродушни хора и макар че го ненавиждаха, те всъщност му даваха възможност да преуспява в своето мошеничество.

Един априлски следобед той седеше до вратата на своята колиба като хищен паяк, наслаждаваше се на топлината на върналото се отново слънце и наблюдаваше пъртината, очаквайки нови мухи за своята паяжина. Долу, под него, подобно на заледено море се простираше Юкон; реката се губеше от погледа на север и на юг, зад два големи завоя, разстлала се от бряг до бряг на цели две мили. По неравната ѝ гръд се бе проточила пъртината — затънала в снега тясна ивица, осемнадесет инча широка и две хиляди мили дълга. На всеки линеен фут от този път се падаха повече проклетия, отколкото на който и да е друг път в целия християнски свят и извън него.

Този следобед Джейкъб Кент беше в отлично настроение. Предната нощ бе счупил рекорда; беше продал гостоприемството си на цели двадесет и осем посетители. Наистина не беше много удобно ѝ четирима от тях хъркаха цялата нощ току под самото му легло, но затова пък чувалчето, в което държеше златния прах, чувствително натежа. Това чувалче със своето блестящо златно съкровище пораждаше най-висшата наслада и в същото време най-висшето терзание в живота на Кент. В него се бяха побрали и небето, и адът. Тъй като колибата се състоеше само от една стая и естествено, не даваше възможност да се укрива каквото и да било от чужди погледи, Кент се тормозеше от постоянен страх да не го ограбят. На тези брадясали и свирепи мъже нямаше да им струва нищо да задигнат чувалчето. Често му се присънваше точно това и той се събуждаше, измъчван от кошмари. В сънищата му постоянно го преследваха група разбойници, така че той запомни много добре лицата им и особено бронзовото от загара лице на главатаря с белег на дясната буза. Този човек беше най-упорит от всички. Подбуждан от страха, който той му причиняваше, Кент обмисляше десетки скривалища в колибата и извън нея веднага след като се пробудеше. Когато намереше ново скривалище и скриеше своето съкровище, той си отдъхваше с облекчение и няколко нощи спеше спокойно, след това отново му се присънваше как се нахвърля върху човека с белега в момента, в който той изравяше чувалчето от земята. В разгара на борбата с крадеца Кент се събуждаше, скачаше от леглото и преместваше чувалчето в друго, по-сигурно скривалище. Не може да се каже, че Кент бе напълно

жертва на своите халюцинации, но той вярваше в предаването на мисли от разстояние и смяташе, че разбойниците от сънищата, са всъщност астрални отражения на реални, живи хора, които в същия този момент, независимо от това къде се намират, кроят мислено плановете как да задигнат неговото богатство. Така или иначе той продължаваше да изстиска нещастниците, които прекриваха неговия праг, като в същото време усилваше собственото си терзание с всяка нова унция златен прах, която попадеше в чувалчето му.

Както се припичаше на слънцето, Джейкъб Кент скочи изведнъж на крака, поразен от една мисъл. Най-голямо удоволствие в живота; му доставяше непрестанно да мери и отново да премерва събрания златен прах, но това приятно занимание се помрачаваше от едно обстоятелство, което и досега не беше успял да отстрани. Везните, с които мереше златото, бяха съвсем малки и с тях не можеше да се премери наведнъж повече от един фунт и половина, тоест осемнадесет унции, а неговото съкровище беше три пъти и една трета повече от това. Никога досега Кент не беше успял да премери цялото злато наведнъж и му се струваше, че по този начин се лишава от възможността да види своето съкровище в цялото му великолепие. Така половината от удоволствието, че го притежава, се губеше, но не само това — на него му се струваше, че тази нищо и никаква пречка намалява не само значението, но и самия факт, че притежава злато. Именно разрешението на този въпрос, което изведнъж проблесна в ума му, го накара да скочи на крака. Кент огледа внимателно пъртината по всички посоки. Не се виждаше нищо и той влезе вътре.

За няколко секунди очисти масата и сложи върху нея везните. На едното блюдо постави железни дискове, равняващи се на петнадесет унции, и ги

уравнеси, със златен прах, който постави на другото блюдо. След това замени тежестите със злато и по този начин измери точно тридесет унции. След това събра тридесетте унции злато върху едното блюдо и го уравнеси с ново злато. Сега вече всичкото злато се намираще върху везните, а той целият бе длувнал в пот. Кент трепереше от възторг, а възхищението му нямаше граници. Въпреки това той изтръска чувалчето до последната прашинка, докато равновесието се наруши и едното блюдо се спусна надолу. За да го възстанови наново, той сложи на другото блюдо тежест, равна на една

двадесета от унцията, и пет песъчинки злато. Той стоеше с отметната назад глава й поглед, прикован във везните. Чувалчето беше празно, но възможностите на везните ставаха неограничени. С тях можеше вече да измерва всякакво количество злато, от най-дребната песъчинка до цели фунтове. Мамон¹ впи нокти

в сърцето на Кент. Залязващото слънце проблесна през отворената врата и освети везните, с техния златен товар. Скъпоценните купчинки, подобно на

златни гърди на бронзова Клеопатра, отразяваха слънчевите лъчи с мека светлина. Времето, и пространството престанаха да съществуват.

— Да ме убие господ, ако тук няма злато за няколко гвинеи?

Джейкъб Кент рязко се обърна и в същия миг протегна ръка към заредената двуцевка. Но когато погледът му падна върху лицето на неканения гост, той отстъпи назад ужасен. Това беше лицето на човека с белега!

Новодошлият погледна Кент с любопитство.

— Е, не се бой — каза той, като махна успокоително с ръка. — Няма да докосна нито тебе, нито проклетото ти злато. Чудак си ти, чудак — добави замислено човекът, като забеляза, че по лицето на Кент струяха ручейчета пот, а коленете му се олюляваха.

— Какво си млъкнал като риба? — продължи той, докато другият се мъчеше да си поеме дъх. — Да не си глътнал езика си или пък ти се е случило нещо?

— Оооткъде имаш това? — успя най-сетне да промълви Кент, като повдигна треперещия си палец

—

М а м о н — бог на богатството и парите. Б, пр.

към страшния белег, който разсичаше бузата на мъжа.

д — Един матрос ме удари с уреда за разсукване на въжето. Хвърли го от топсела на главната мачта. А какво те интересува моят белег, питам аз. Влиза

ли ти нещо в работата? Кажи де? Да ме убие господ! Пречи ли ти нещо! На такива като тебе той не се харесва, а? Така ли е?

— Не, не — отвърна Кент с измъчена усмивка, като се отпусна тежко на трикракото столче. — Просто се чудех.

— Виждал ли си някога такъв белег? — попита нападателно другият.

— Не.

— Красив е, нали?

— Да — кимна одобрително с глава Кент, като се стараяше да умилостиви този странен посетител, но не очакваше ни най-малко, че намерението му да бъде любезен с него ще предизвика бурята, която последва.

— Ах ти, проклетнико, парцал такъв. Значи така, а, според тебе най-страшната уродливост, с която господ бог е заклемявал човешкото лице, може да се нарече красота? Какво си мислиш ти...

На това място този буен морски син избълва цял ураган от сквернословия, като смесваше богове в дяволи, хора и целия им род. Произнасяше всичко с такава дива страст, че Джейкъб Кент просто онемя. Той се сви и вдигна ръце пред себе си, сякаш да се предпази от удари. Кент имаше такъв уплашен вид, че новодошлият изведнъж спря по средата на заключителната тирада и избухна в гръмогласен смях.

— Слънцето опря борда си до пъртината — каза Човека с белега между последните избухвания от смях. — Надявам се, че компанията на такъв човек като мене ще ти е приятна. Запали пещта и дигни парата. Аз отивам да разпрегна кучетата и да ги нахраня. Не се стеснявай, моето момче, а донеси повечко дърва, в гората има колкото щещ; та кой освен тебе има повече време да върти брадвата! И донеси на връщане ведро с вода. По-живо, иначе ще те направя на кайма, бога ми!

Това беше нещо нечувано. Джейкъб Кент разпалваше огъня, цепеше дърва, носеше вода — с

други думи, обслужваше своя гост. Когато Джим Кардиджи напусна Доусън, в главата му се въртяха безбройните беззакония, вършени в крайпътната хижа от този Шейлок, а по пътя непрестанно срещаше негови жертви, които добавяха по нещо към м списъка от престъпления, извършени от Кент. И така Джим Кардиджи, който подобно на всички моряци обичаше да се шегува, реши, когато попадне в хижата, да посмачка фасона на нейния стопанин. Явно бе, че това му се удаде в по-голяма степен, отколкото предполагаше, не му беше ясно само каква роля играеше в случая белегът на неговата буза.

Джим виждаше, че той всява у Кент неописуем ужас, и реши да го използва без всякакво

угризение на съвестта, така както един търговец би извлякъл най-голямата полза от ценната стока.

— Да окъоравея, ако ти не си пъргав мъж — каза той с възхищение, наклонил глава на една страна, докато неговият домакин шеташе наоколо. — Напразно си се впуснал в златотърсаческия занаят. Ти си се родил само за кръчмар. Слушал съм да се говори много за тебе по цялата река, но нямах представа, че си бил такъв голям сладур.

Джейкъб Кент изпита страшно желание да изпразни в него заредената си пушка, но магическото влияние на белега беше твърде силно. Пред него стоеше самият Човек с белега, мъжът, който толкова често го беше обирал във въображението му. Значи това бе човешкото превъплъщение на образа, който се явяваше в сънищата му, човекът, който толкова често кроеше планове да задигне неговото съкровище! Човека с белега се беше явил сега в човешкия си образ, за да го ограби. Друго заключение не можеше да има. А този белег! Кент не можеше да откъсне поглед от него, така както не можеше да спре туптенето на сърцето си. Колкото и да се стараеше, очите му се насочваха така неотклонно към лицето с белега, както стрелката на компаса се насочва към полюса.

— Пречи ли ти моят белег? — прогърмя неочаквано гласът на Джим Кардиджи, който разстилаше на пода одеялото си и повдигнал случайно глава, срещна напрегнатия поглед, на Кент. — Щом моят белег ти пречи толкова, струва ми се, най-добре ще направиш да свиеш платна, да угасиш светлината и да лягаш да спиш. Слушай какво ти говоря, парцал такъв, иначе бог ми е свидетел, че ще ти разбия мутрата.

Кент бе толкова развълнуван, че трябваше да духне три пъти, преди да успее да загаси лампата, след това се мушна под одеялата, без даже да свали мокасините си. Морякът скоро захърка здравата на своето твърдо легло на пода, но Кент лежеше с втрънен в тъмнината поглед и с ръка на пушката, решен да не мигне през цялата нощ. Той не успя да скрие своите пет фунта злато, сега те лежах в кутията с муниции, поставена до главата му. Колкото и да се противеше, накрая заспа, но и в съня му златото тежеше като огромен товар върху душата му. Ако не беше заспал в такова неспокойно състояние, на духа, нямаше

да го навести демонът на лунатизма, нито пък Джим Кардидж.и щеше на следния ден да работи с коритото за промиване на златен пясък.

Пламъците се съпротивляваха отчаяно, но накрая огънят угасна, а след него през пролуките между гредите, запушени с мъх, се промъкна студът и в стаята захладня. Кучетата отвън престанаха да вият;и сгушени под снега, сънуваха, че са в рая, пълен с риба, без господари и бичове. Вътре морякът спеше като заклан, а домакинът се въртеше неспокойно, жертва на странни видения. Към полунощ той неочаквано отхвърли настрани одеялата и скочи на крака. Удивителното беше, че той успя да извърши всичко, което бе намислил, без да драсне и клечка кибрит. Дали затова, че беше тъмно, или за да не гледа ужасния белег върху бузата на своя гост, но той държеше очите си затворени; така или иначе, като опипваше предметите, Кент отвори кутията с мунициите, насипа обилен заряд в цевите на пушката, без да разпилее и прашинка от него, след това натъпка двойна доза сачми, постави всички неща по местата им и си легна.

Джейкъб Кент се събуди точно когато зората докосна със стоманеносивите си пръсти облечения с пергамент прозорец. Повдигна се на лакът и надзърна в кутията с мунициите. Това, което видя, или по-скоро това, което не видя, му оказа особено въздействие, като се има предвид раздразнителният му характер. Кент хвърли поглед към спящия на пода човек, затвори внимателно капака и се обърна по гръб. Лицето му бе необикновено спокойно. Не потрепваше нито един мускул. По него не се забелязваше и най-слабият белег на вълнение или безпокойство. Той лежа така дълго време, като непрестанно размишляваше, а когато стана от леглото, движенията му бяха спокойни и целенасочени, вършеше всичко, без да бърза и без да вдига шум.

Случайно в гредата на тавана, точно над главата на спящия Джим Кардяджи, стърчеше забит голям дървен клин. Джейкъб Кент внимателно прехвърли през него въже, дебело около половин инч, а двата му края спусна към земята. Единия край завърза за китката на ръката си, а на другия направи клуп. След това вдигна петлето на пушката и я постави така до купчината ремъци, направени от еленова кожа, че да може да я вземе само с едно пресягане на ръката. С голямо усилие на волята се принуди да погледне към белега, докато

нахлузваше клупа на врата на спящия човек, след това го затегна, като изпъна назад цялото си тяло. После се пресегна, взе пушката и я насочи към матроса.

Джим Кардиджи се събуди, задушавайки се, и погледна смаян двете зинали пред него железни дула.

— Къде е? — попита Кент, като поотпусна въжето.

— Ах ти, проклет...

Кент дръпна назад тялото си, въжето се опъна и прекъсна дъха на матроса.

— Глупак... Разбой... ах...

— Къде е? — повтори Кент.

— Кое? — попита Кардиджи, след като успя да си поеме дъх.

— Златният прах.

— Какъв златен прах? — удиви се обърканият матрос.

— Много добре знаеш — моят.

— Не съм го и виждал. За какво ме вземаш ти мене? За огнеупорна каса ли? Много ми е притрябвало твоето злато.

— Може би знаеш, може би не знаеш, но няма да ти дам да дишаш, докато не си спомниш. Само да си посмял да мръднеш даже и с пръст, веднага ще ти пръсна черепа.

— О, небеса! — изхриптя Кардиджи, когато клупът се затегна около врата му. Кент го разхлаби за миг и морякът започна да върти глава, като че вратът му бе много стегнат, и се изхитри да разтегне клупа така, че въжето да мине под брадата.

Е? — попита Кент, като очакваше признание. Кардиджи се ухили.

— Карай, беси ме, проклет мерзавецо. След това, както предвиждаше матросът, трагедията се превърна във фарс. Кардиджи беше по-тежкия от двамата и колкото и Кент да се напъваше и да навеждаше тялото си надолу и назад, пак не успя да го вдигне от земята. Въпреки усилията му краката на матроса, не се отделяха от пода и поддържаха част от тежестта на тялото му. Въжето, което минаваше под брадата, му служеше за допълнителна опора. Като се убеди, че не може да го обеси, Кент затегна въжето с намерение да го удуши постепенно или да го принуди да каже какво е направил с неговото съкровище. Но Човека с белега не искаше да се задуши.

Изминаха пет, десет, петнадесет минути и накрая, отчаян, Кент спусна своя пленник на земята.

— Добре! — каза той, като избърсваше потта си. — Щом не искаш да те обеса, тогава ще те застрелям. Изглежда, че на някои хора не е писано да бъдат обесени.

— И ще изпоцапаш целия под на хижата. — Кардиджи се мъчеше да печели време. — Слушай, аз ще ти кажа какво да правиме. Нека си понапънем мозъците и да помислим заедно. Ти си изгубил златния си прах и твърдиш, че знаеш къде е, аз пък ти казвам, че не знаеш. Хайде да помислим и да определим курса...

— О, небеса! — прекъсна го Кент, като го имитираше злобно. — В тази къща ще се разпореждам само аз, ти гледай, но ако се опиташ да правиш нещо друго, ще те надупча за едното чудо.

— Смили се заради моята майка...

— Да я благослови господ, ако те обича. А! Така ли? — Кент спря едно подозрително движение на матроса и допря студените дула до челото му. — Стой мирно! Ако мръднеш само на косъм, и с тебе е свършено.

— Задачата не беше лесна, защото Кент държеше палеца си непрекъснато върху спусъка на пушката, но той ненапразно беше тъкач по професия и само за няколко минути успя да завърже ръцете и краката на матроса. След това го издърпа навън и го намести до колибата, така че да може да гледа и към реката и слънцето, което си издигаше към зенита. ^

— Давам ти срок до обед и след това...

— Какво след това? о,

— След това ще се отпратиш направо към ада. у Ако дотогава кажеш къде е златото, ще те задържа, докато оттук мине полицейският патрул.

— Боже господи, какво ми дойде до главата! Аз съм невинен като агънце, а ти съвсем си се побъркал, нищо не вземаш предвид и искаш така на вятъра да ми светиш маслото. Ах ти, стари пирате! Ах ти...

Джим Кардиджи избухна в такова ругателство, че надмина себе си. Джейкъб; Кент донесе от колибата едно трикрако столче, за да може да се любува по-удобно на матроса. Като изчерпа всички възможни комбинации на своя речник, матросът притихна и се

замисли дълбоко, а очите му непрестанно следяха слънцето, което се издигаше по източната страна на небето с необичайна бързина. Кучетата му, изненадани от това, че ги държат така дълго, без да ги впрягат в хамутите, го заобиколиха. Безпомощното състояние на техния господар ги тревожеше. Те чувствуваха, че нещо не е в ред, но не разбираха какво, затова обикаляха около него и с жаловит вой изразяваха своето съчувствие.

— Марш! Махайте се! — извика той, като се огъваше подобно на червей и искаше да ги ритне. Точно тогава откри, че се намира на ръба на някакъв наклон. След като разгони кучетата, той се замисли за този наклон, който не виждаше, а само чувствуваше. И скоро дойде до правилния извод. „Човек по природа е мързелив“ — разсъждаваше Джим. Той никога не върши повече от това, което е необходимо. Когато строи колиба, трябва да посипе покрива ѝ с пръст. От гледна точка на тези разсъждения логично е да взема пръстта колкото се може от по-близо разстояние. Следователно той лежеше на ръба на ямата, от която бе взета пръстта за покрива на колибата на Джейкъб Кент. Това откритие, стига да съумееше да го използва добре, можеше да продължи живота му. Сега Джим насочи вниманието си към ремъците, направени от еленова

кожа, с които беше омотан. Ръцете му, вързани зад гърба, се намокриха от снега. Джим знаеше, че когато суровата еленова кожа се овлажни, тя лесно се разтяга. Като се стараеше да върши всичко незабелязано, той разтягаше все повече и повече каишите.

В същото време той жадно наблюдаваше пъртината и когато откъм Шестдесета миля върху белия

фон на една ледена грамада за миг се показва черна точка той хвърли тревожен поглед към слънцето. То се бе издигнало почти до зенита. От време на време Джим виждаше как черната точка ту се изкачва върху натрупаните ледени блокове, ту слиза между тях, но не смееше да гледа открито в тази посока, защото се страхуваше да не възбуди подозрението на своя неприятел. Веднъж, когато Кент ненадейно се изправи и започна да разглежда внимателно пъртината, сърцето на Кардиджи замря от

страх, но в този момент кучешкият впряг се движеше зад един голям леден блок и, се появи отново, когато опасността беше вече преминала.

— Уверен съм, че заради тази работа ще те обесят — заплашваше Кардиджи, като се опитваше с това да отвлече вниманието на Кент. — И ти ще гниеш в ада, бъди сигурен в това.

— Слушай — извика след малко Джим, — вярваш ли в духове? — Кент изведнъж потръпна и Джим продължи, като се увери, че е на прав път. — Духовете се явяват на такива хора, които не държат на обещанията си. Така че да не си посмял да ме пращаш на онзи свят, докато камбаната не удари осем пъти, искам да кажа, докато не стане дванадесет часа, защото, ако направиш това, аз ще ти се явя след моята смърт. Чуваш ли? Убий ме една минутка, една секунда по-рано и аз ще ти се явя, заклевам ти се в това.

Джейкъб Кент се подвоуми, но не каза нищо.

— Какъв е твоят хронометър? На каква географска дължина се намиращ? Откъде знаеш, че твоят хронометър е верен? — настояваше Кардиджи, като напразно се надяваше да откопчи от своя палач още няколко минути. — По кое време се водиш, по това на Казармата или по това на Компанията? Помни, ако извършиш, всичко преди дванадесет, аз няма

Да се успокоя на онзи свят. Предупреждавам те Местно! Ще се върна. Ако нямаш точно време, как

ще разбереш тогава кога ще стане дванадесет часа? Кажи де, как ще узнаеш?

— Ще те изпратя на онзи свят точно навреме, бъди спокоен за това — отвърна Кент. — Тук имам слънчев часовник.

— Тези часовници не струват нищо. Стрелката може да има отклонение с тридесет и два градуса.

— Всичко е съвсем точно нагласено.

— А как е нагласено? С компас ли?

— Не, по Полярната звезда.

— Истина ли?

— Истина.

Кардиджи изпъшка, след това хвърли крадешком поглед към пъртината. Шейната вече се очертаваше ясно и се намираще на около миля от хижата, а

кучетата тичаха леко и бързо.

— Далече ли е сянката от чертата? Кент се приближи до примитивния слънчев часовник и се загледа в него.

— Още три инча — съобщи той, като го проучи внимателно.

— Виж какво, извикай „осмата камбана“, преди; да стреляш. Съгласен ли си?

Кент се съгласи и двамата млъкнаха. Каишите, с които бяха завързани китките на Кардиджи, бавно се разтягаха и той започна да ги изхлузва от ръцете си.

— Колко остана до чертата?

— Един инч.

Матросът се изви внимателно, за да се увери, че ще може в нужния момент да се претърколи надолу в ямата, и измъкна първата намотка от ремъците.

— Колко остана?

— Половин инч.

Точно тогава Кент чу скриптенето от плазовете на шейната и обърна поглед към пъртината. Човекът лежеше върху шейната, а кучетата се носеха право към колибата. Кент се обърна и опря приклада на пушката о рамото си

— Още не е настанало време за осмата камбана — започна да протестира Кардиджи. — Непременно ще ти се явя, внимавай!

Джейкъб Кент се поколеба. Той стоеше до слънчевия часовник, на около десетина крачки от своята

жертва. Човекът на шейната вероятно бе забелязал, че при колибата става нещо нередно, защото се бе изправил на колене и свистеше яростно с бича си върху гърбовете на кучетата.

Сянката падна върху чертата. Кент се прицели.

— Пригответи се! — изкомандува тържествено той. — Осмата к...

Но с частица от секундата Кардиджи го изпревари и се претърколи назад в ямата. Кент не даде изстрел, а се затича към него. Бум! Пушката изтрещя право в лицето на матроса в момента, в който той се изправяше на крака. Но от цевта не излезе никакъв дим. Вместо това отзад до приклада изскочи голям пламък и Джейкъб Кент падна на земята. Кучетата се втурнаха към ямата и шейната мина през тялото му. Мъжът скочи от шейната в момента, когато Кардиджи освобождаваше ръцете си и се измъкваше от дупката.

— Джим! — извика новодошлият, като го позна.- Какво става?

— Какво става ли? Нищо. Просто правя упражнение за укрепване на здравето си. Ах ти, проклет глупако! Какво става, а?

Развържи ме по-скоро или веднага ще ти покажа какво е станало! Поживо, иначе ще омета палубата с главата ти!

— Уф! — въздъхна с облекчение той, когато мъжът започна да разрязва каишите с ножа си. — Какво се е случило ли? Та и аз самият искам да разбера. Ха кажи ми ти де!

Когато го обърнаха по гръб, видяха, че Кент е мъртъв. Пушката му, старомодно оръжие, което се зарежда откъм цевта, лежеше край него. Прикладът се беше откъснал от цевите. На дясната цев зееше цепнатина, дълга няколко инча. Матросът вдигна оръжието. От пукнатината рухна блестящ поток от златен прах. Едва сега Джим Кардиджи разбра всичко.

— Да пукна дано! — изрева той. — Ама че работа! Ето къде бил проклетият прах. Да ме убие господ, и тебе също, Чарли, ако не отърчиш веднага да донесеш коритото за промиване.

ЖЕНАТА НА ЕДИН КРАЛ

I

Едно време, когато Северът бе много млад, обществените и гражданските добродетели удивително си приличаха по това, че бяха много малко и много прости. Когато бремето на домашните задължения започнеше да натежава, а копнежът за домашно огнище се превърнеше в непрекъснат протест срещу безрадостната самота, любителите на приключения от Юг, по нямане на нещо по-добро, плащаха установената цена и си взимаха местни жени. Това беше преддверие на рая за жените, защото трябва да се признае, че белите пришълци се грижеха за тях много повече и се отнасяха много по-добре, отколкото техните събрата индианци. Разбира се, самите бели мъже оставаха доволни от такива сделки, доволни оставаха и индианците. След като продадяха своите дъщеря и сестри за памучни одеяла и стари пушки обменяха топлите си кожи срещу тънка басма и лошо уиски, синовете на земята бързо и на драго сърце измираха от скоротечна охтика и други бързо действащи болести, съпътстващи богатата на една по-висша цивилизация.

Тъкмо в тези дни на арктическа простота Кал Галбрейт пътуваше през страната и на Долната река се разболя. Той внесе живителна струя в живота на добрите сестри от ордена на Светия кръст, които му дадоха подслон и лекарства; обаче и през ум не им минаваше .какъв горещ еликсир .протичаше .по жилите му при допира на меките им ръце и при нежните им грижи. Странни мисли започнаха да вълнуват Кал Галбрейт и да поглъщат цялото му внимание, докато погледът му не бе привлечен от прислужницата на мисията Мадлен. Но Кал с нищо не се издаде и търпеливо зачака по-благоприятно време. Той се посъвзе с идването на пролетта и когато слънцето започна да описва златен кръг в небесата и цялата земя се изпълни с радостта и тръпките на живота, събра още слабите си сили и тръгна на път.

Мадлен, прислужницата на мисията, беше сираче. Белият ѝ баща един ден не успял да се отстрани

от пътя на плешива мечка и умрял от бърза смърт. гава майка й, индианка, останала без мъж, който й набави храна за през зимата, се решила на рискован опит да изчака идването на съомгата с петдесет фунта брашно и два пъти по-малко бекон. След, това бебето Чукра било прибрано от добрите сестри. От този ден било наречено с друго име.

Но Мадлен все още имаше роднини и най-близкият от тях беше един покварен вуйчо, който се тровеше с прекомерни количества уиски, донесено от белите хора. Той всеки ден се стремеше да постигне единственото блаженство и по този начин насочваше стъпките си към гроба по най-късите пътища. Когато беше трезв, вуйчото страдаше от адски мъки. Той нямаше съвест. Кал Галбрейт не закъсня да се появи при този стар нехранимайко и много приказки се изприказваха, и много тютюн се изпуши в последвалия разговор. Бяха дадени и обещания и накрая Старият езичник сложи няколко фунта сушена съомга в брезентовото си кану и потегли за мисията на Светия кръст.

Не бе съдено на света да узнае какви обещания е дал и какви лъжи изредил — сестрите никога не клюкарствуват; но когато се завърна, на мургавите му гърди имаше пиринчен кръст, а в кануто седеше племенницата му Мадлен. Тази вечер бе отпразнувана богата сватба и има потлач, тъй че два дена след това никой от селището не излезе на риболов. Но сутринта Мадлен отърси праха на Долната река от мокасините си и с лодка, карана с пръти, отиде заедно с мъжа си да живее на Горната река, в местата, известни като Долната земя. След това години наред тя беше добра жена, споделяше лишенията на мъжа си и му готвеше храна. И го пазеше да не Кривне от правия път, докато той се научи да пести златния си пясък и да работи здравата. Най-после Кал попадна на богата жила, построи хижа в Съркъл Сити и заживя така щастливо, че мъжете, които идваха на гости в дома му, губеха спокойствие и много му завиждаха.

Но Северът започна да встъпва в своята зрелост, започнаха да се появяват и светските удоволствия. Досега Югът бе изпращал тук синовете си; но сега той изригна нова вълна, този път от негови дъщери.

Те не бяха сестри и съпруги, но не закъсняха да събудят нови помисли в главите на мъжете и да повдигнат тона на живота по

своеобразен, присъщ. само на тях начин. Жените индианки не се събираха вече на танците, не се носеха шумно в хубавите стари вирджински кадрили, нито се веселяха в буйния танц „Дан Тър“. Те потърсиха утеха във вродения си стоицизъм и без да се оплакват, наблюдаваха от хижите господството на белите си сестри.

Сетне нова вълна нахлу през планините от плодовития Юг. Този път това бяха жени, които превзеха властта в цялата страна. Тяхната дума беше закон; техният закон беше несъкрушим. Те гледаха накриво жените индианки, а другите жени омекнаха и се свиха. Имаше страхливци, които започнаха да се срамуват от старите си връзки с щерките на земята, които гледаха с ново чувство на неодобрение тъмнокожите си деца; но имаше и други — мъже! — които останаха верни и се гордееха с брачния си съюз с туземците. Когато излезе модата да се развеждат с индианките, Кал Галбрейт запази мъжкото си достойнство, но веднага усети тежката ръка на жените, които бяха дошли последни, които разбираха най-малко, но управляваха страната.

Един ден се разнесе слух, че Горната земя, която лежи много по-нагоре от Съркъл Сити, била богата със злато. Кучешки впрягове занесоха новината до Солената вода; натоварени със злато кораби закараха съблазнителната вест оттатък северните простори на Тихия океан; телеграфни жици и кабели забръмчаха от съобщения и светът за първи път чу за реката Клондайк и за Юконския край.

Кал Галбрейт всичките тези години беше живял тихо. Бе останал добър съпруг и Мадлен му беше родила син. Но така или иначе взе да изпитва недоволство; обзе го неясен копнеж за хора като самия него, за живота, от който е бил откъснат — някакво неопределено желание, което мъжете понякога изпитват, да се отскубне и да вкуси от сладостите на живота. Освен това надолу по реката се носеха невероятни слухове за чудното Елдорадо, бляскави описания на града от дървени хижи и палатки и смешни разкази за чечако, които бяха нахълтали и трескаво търсеха злато в цялата страна. Съркъл Сити замря. Светът се беше преместил нагоре по реката и се бе превърнал в нов, по-чудесен свят.

Кал Галбрейт, останал настрана от кипежа на живота, загуби покой и закопня да види всичко със собствените си очи. И тъй, щом привърши промиването, той отмери стотина-двеста фунта златен пясък в големите везни на Дружеството и взе чек за получаване на същата

сума в Доусън. След това повери находищата си на Том Диксън, целуна Мадлен за сбогом, обеща да се върне преди първия лед и замина с параход нагоре по реката.

Мадлен го чакаше — чака го до края на трите топли месеца. Хранеше кучетата, посвещаваше повечето от времето си за малкия Кал, наблюдаваше как гасне краткотрайното лято и слънцето поема по дългия си път на Юг. И много се молеше, както я бяха учили сестрите на Светия кръст. Настъпи есен, с нея се появи и първият лед по Юкон и кралете на Съркъл Сити започнаха да се завръщат за зимната работа в находищата си, но Кал Галбрейт не си идваше. Обаче Том Диксън получи от него писмо, защото работниците му им докараха с шейни запас от сухи борови дърва за през зимата. Дружеството получи писмо, защото кучешките му впрягове напълниха склада с най-добри провизии, и се каза, че може да ползува неограничен кредит.

През всички векове мъжът е бил смятан за главен причинител на мъките на жената; но в този случай мъжете държаха езика си зад зъбите и здравата ругаеха едного, който не беше между тях, докато жените не се и опитваха да се съревновават с тях. Така много скоро Мадлен чу странни истории за делата на Кал Галбрейт; чу и за някаква гръцка танцьорка, която си играела с мъжете, както децата си играят със сапунени мехури. Мадлен беше индианка, а освен това нямаше приятелка, при която да отиде за мъдър съвет. Тя ту се молеше, ту кроеше какво да прави и една вечер, понеже беше решителна и предприемчива, запрегна кучетата, пристегна здраво малкия Кал на шейната и без никому да се обади, тръгна на път.

При все че Юкон още не беше замръзнал, по плитчините ледът растеше и с всеки ден реката все повече се смаляваше в кишава водна нишка. Само човек, извършил такова нещо, може да разбере какво преживя Мадлен, докато измине сто мили по крайбрежния лед; само той ще разбере колко труд и мъка струва да проправяш пъртина през двеста мили ледени блокове, струпали се, след като реката окончателно замръзна. Но тя беше индианка, затова изтърпя всичко, и една вечер на вратата на Мейлмют

Кид се почука. Той нахрани впряга изгладнели кучета, настани в леглото си здравото момченце и съсредоточи вниманието си върху капналата от умора жена. Докато слушаше разказа ѝ, той свали

заледените ѝ мокасини и взе да забива върха на ножа си в нейните крака, за да разбере доколко са замръзнали.

Въпреки безкрайната му мъжественост, у Мейлмют Кид имаше нещо нежно, женствено, което печелеше доверието на ръмжащото полудиво куче и изтръгваше признания от най-студеното сърце. Не че ги търсеше. Сърцата се разкриваха пред него сами, както цветята се отварят на слънцето. Знаеше се, че дори и свещеникът отец Рубо се изповядваше пред него, а мъжете и жените на Севера непрекъснато чукаха на неговата врата — врата, която никога не се заключваше. Според Мадлен той никога не можеше да извърши зло, да направи грешка. Тя го познаваше от първите дни, когато свърза съдбата си с хората от бащиното си племе, и сполуварварския си ум смяташе, че той е събрал мъдростта на вековете и нищо не може да забули бъдещето от неговия взор.

В страната имаше лъжливи идеали. Нравствените ограничения в Доусън не съвпадаха с ограниченията на предишната ера и бързото съзряване на Севера водеше със себе си много злини. Мейлмют Кид съзнаваше това и знаеше точно какво представлява Кал Галбрейт. Той разбираше, че една прибързана дума може много да навреди; освен това му се искаше да даде добър урок на този човек и да го засрами. Затова на другата вечер покани на съвещание Станли Принс, младия минен инженер, и Щастливеца Джек Харингтън с неговата цигулка. Същата вечер Бетълс, който бе много задължен на Мейлмют Кид, запрегна кучетата на Кал Галбрейт, пристегна Кал Галбрейт младши на шейната и тихомълком потегли към река Стюърт.

II

— Така: едно-две-три, едно-две-три. Сега обратно! 1е, не! Започни отначало, Джек. Виж... ей така. — Принс повтори стъпките като човек, който е свикнал да води котилйон. — Сега: едно-две-три, едно-две-три. Обратно! А, това беше по-добре. Опитай още веднъж. Слушай, нали ти казах да не си гледаш краката. Едно-две-три, едно-две-три. По-къси крачки! Сега не управляваш шейна. Опитай още веднъж. 1То, така трябва! Едно-две-три, едно-две-три...

Принс и Мадлен се въртяха в безкраен валс. Масата и табуретките бяха бутнати до стената, за да се освободи повече място. Мейлмют Кид седеше на леглото, опрял брадичка на коленете си, и наблюдаваше с голям интерес. Джек Харингтън седеше до него, стържеше на цигулката си и се мъчеше да бъде в такт с танцуващите.

Невиждано и нечувано нещо — това, което бяха намислили да направят тези трима мъже с жената. Може би най-трогателното в цялата работа беше сериозният начин, по който се занимаваха с нея. Никой атлет още не е бил трениран по-сурово за предстоящо състезание, никое куче не е било по-строго обучавано да влачи шейна. Но те имаха пред себе си добър материал, защото, за разлика от повечето свои съплеменнички, в детството си Мадлен не беше носила тежки товари, нито бе проправяла пъртина в снега. Освен това беше стройно, гъвкаво създание и притежаваше голяма грация, която никой досега не беше забелязал. Тъкмо тази грация те се мъчеха да изтъкнат и усъвършенствуват.

— Бедата с нея е там, че поначало се е научила да танцува съвсем неправилно — забеляза Принс на седящите на леглото, след като настани задъханата си ученичка на масата. — Тя схваща бързо, но по-лесно щях да я науча, ако никога не беше танцувала нито една крачка. Да ти кажа, Кид, не мога да разбера ей това. — Принс повтори едно особено движение на раменете и главата — недостатък, от който Мадлен страдаше при ходенето.

— Тя има късмет, че е отрасла в мисията — отговори Мейлмют Кид. — Това е от носене на товар, от ремъка през челото. У другите индианки то личи много повече, но тя не е носила товар, докато не се омъжи, пък и тогава само отначало. Доста е патила със своя хубосник. Те изкараха заедно глада на Четиридесета миля.

— Но можем ли да я отучим от това?

— Не знам. Може би дълги разходки с нейните учители ще оправят положението. Все поне малко ще го подобрят, нали, Мадлен?

Младата жена кимна в знак на съгласие. Щом го казва Мейлмют Кид, който знае всичко, значи е така. Нямахше повече какво да се говори за това.

Тя се беше приближила до тях, нетърпелива да започне отново. Харингтън с внимателен поглед проучи снагата ѝ, горе-долу по същия начин, както мъжете оглеждат коне. Огледът положително не го разочарова, защото я запита с внезапно събудил се интерес:

— И какво получи за теб жалкият ти вуйчо?

— Една пушка, едно одеяло, двадесет бутилки евтина ракия. Пушката счупена. — Мадлен изрече последните думи с презрение, сякаш бе погнушена от ниската цена на моминството си.

Тя говореше сносен английски с много особености, присъщи на говора на мъжа ѝ, но все пак се чувствуваше индианският акцент с обичайните за него странни гърлени звуци. Учителите ѝ се бяха заловили да я отучат дори и от това, и с доста голям успех.

По време на следващата почивка Принс откри ново затруднение.

— Слушай, Кид — каза той, — ние сме на грешен път, съвсем на грешен път. Тя не може да се научи да танцува с мокасини. Обуй я с пантофки, пусни я на лъснат под... ехей!

Мадлен повдигна крак и озадачено заразглежда безформения си домашен мокасин. Предишните зими, и в Съркъл Сити, и на Четиридесета миля, беше танцувала много вечери, обува по същия начин, и в това не бе имало нищо лошо. Но сега... е, ако нещо не е наред, Мейлмют Кид ще разбере къде е болката.

И Мейлмют Кид наистина разбра, а той имаше върно око; затова си сложи шапката и ръкавиците и се запъти надолу по реката, да посети госпожа Епингуел. Нейният мъж, Клоув Епингуел, като един от висшите правителствени чиновници, бе и един от личните жители на

селището. Една вечер, на бал у губернатора, Кид беше забелязал стройния й малък

крак. А понеже знаеше, че е толкова умна, колкото хубава, нищо не го спираше да я помоли за една малка услуга.

След завръщането му Мадлен влезе за малко във Утрешната стая. Когато се появи отново, Принс се разсмя.

— Дявол да го вземе! — едва можа да промълви той. — Кой би допуснал подобно нещо! Гледай я тая хубавица! Ами че сестра ми..., — Сестра ти е англичанка с английски крак — прекъсна го Мейлмют Кид. — Това момиче е от племе с малки крака. Мокасините само са поразширили малко краката й, но тя не ги е обезформила с тичане подир кучешкия впряг в детските си години.

Това обяснение съвсем не успя да охлади възторга на Принс. У Харингтън се събуди инстинктът на търговеца и както гледаше изящно изваяния й крак и глезен, през ума му премина жалкият списък:

„Една пушка, едно одеяло, двадесет бутилки евтина ракия.“

Мадлен беше жена на крал — крал, чиито жълти съкровища можеха да му купят всеки миг двадесетина наконтени по последна мода кукли, и въпреки това цял живот краката й не бяха познавали други обувки освен мокасина от щавена еленова кожа. В първия миг тя погледна с благоговение мъничките бели сатенени пантофки, но почти веднага долови възхищението, мъжкото възхищение, което светеше в очите на мъжете. Лицето й поруменя от гордост. За малко тя се опияни от женския си чар, а после промърмори с още по-голямо презрение:

— И една пушка, счупена. Обучението продължи. Всеки ден Мейлмют Кид извеждаше младата жена на дълги разходки, предназначени да поправят стойката й и да скъсят нейната крачка. Вероятността да открият коя е бе твърде малка, тъй като Кал Галбрейт и другите стари златотърсачи се губеха сред множеството пришълци, нахълтали в страната. Освен това северният студ имаше остри зъби и нежните южнячки обикновено носеха платнени маски, за да запазят бузите си от хапещите му милувки. Със закрити лица и снаги, загубили се в парки от катеричи кожи, ако се срещнеха на пъртината, майка и дъщеря можеха да се разминат, без да се познаят.

А Учението вече напредваше бързо. Отначало беше вървяло бавно, но после изведнъж се забележа неочаквано подобрение. Това започна от онзи миг, когато Мадлен сложи на краката си белите

сатенени пантофки и доби самоувереност. В тази минута, независимо от чувството на собствено достойнство, което ѝ бе присъщо поначало, тя започна да се гордее с пропадналия си баща. Дотогава се беше смятала за жена от чужда кръв, от по-долен произход, купена по благоволения на своя господар. Беше гледала на мъжа си като на бог, който без всякакви особени заслуги от нейна страна я бе издигнал до собственото си божествено равнище. Но никога не беше забравяла, дори когато ѝ се роди малкият Кал, че не принадлежи към неговото племе. Както бе смятала него за бог, така жените от неговия род бе смятала за богини. Понякога бе виждала разликите между себе си и тях, но никога не беше потърсила прилики. Може да е вярно, че колкото по-добре познаваш някого, толкова повече виждаш недостатъците му — както и да е, — но най-после тя успя да разбере тези странстващи бели мъже и да ги прецени колко струват. Наистина умът ѝ не бе способен съзнателно да анализира, обаче тя не беше лишена от женската прозорливост, когато се стигнеше до такива положения. Вечерта, когато си сложи пантофките, тя забеляза явното, нескрито възхищение на тримата си приятели и тогава за първи път ѝ дойде наум да се сравни с другите жени. Тя сравни само крака и глезена си, но... естествено, сравнението не можеше да свърши само с това. Мадлен приложи към себе си тяхното мерило и от божествеността на белите ѝ сестри не остана нищо. В края на краищата те бяха само жени — какво ѝ пречеше да се издигне до тяхното положение? При сравнението и преценката тя установи какво не ѝ достига, а с осъзнаването на слабостите дойде и силата. И тя залягаше така усърдно, че тримата ѝ учители често до късна нощ се чудеха на предвечната тайна на жената.

Наближаваше Денят на благодарността. От време на време Бетълс се обаждаше от река Стюърт

1 Ден на благодарността — последният четвъртък на ноември, празнуван в САЩ като ден на жетвата, на благата, получени през годината. Б. пр.

дда съобщи за здравето на малкия Кал. Наближаваше Моментът на връщането им. Неведнъж случаен гост, дочул танцова музика и отмерено тропане, се отбиваше в хижата, но заварваше само Харингтън да стърже на цигулката, а другите двама да отмерват такт с

крак или шумно да се карат за някоя спорна стъпка. Мадлен никога не беше при тях,; защото презглава избягваше във вътрешната стая.

Една такава вечер при тях намина Кал Галбрейт. От река Стюърт току-що бяха получили насърчителни новини и Мадлен бе надминала себе си — не само в походката, стойката и грацията, но и в женската дяволитост. Те я обсипаха с духовити закачки и тя блестящо се защити, а след това, опиянена от момента и от собствената си сила, започна да ги напада, да ги подчинява на волята си, да ги ласкае, да проявява снизхождение с изумителен успех. И те несъзнателно, неволно се преклониха не пред нейната красота, съобразителност и остроумие, а пред това неопределимо нещо у жената, на което мъжът се покорява, без да може да го назове. Стаята се залюля от безграничен възторг, когато тя се завъртя с Принс в последния за тази вечер танц. Харингтън добавяше от себе си невероятни извивки, а Мейлмют Кид в пълна самозабрава грабна метлата и се спусна безумно да кръжи подир тях.

В този миг вратата се затресе от силни удари, погледите им се стрелнаха към нея и видяха, че мандалото се повдига. Но те бяха изпадали в подобни положения и преди. Харингтън продължи да свири. Мадлен се втурна през отворената врата във вътрешната стая. Метлата изхвърча под леглото и когато Кал Галбрейт и Луи Савой мушнаха вътре глави, Мейлмют Кид и Принс, прегърнати, се носеха по стаята в луда полка.

Като правило индианките нямат навика да припадат при силни изживявания, обаче Мадлен никога в живота си не се бе оказвала толкова близо до припадъка. Цял час седя тя свита на пода и се вслушва в плътните мъжки гласове, които ту се извисяваха, ту се снишаваха като някаква гръмотевица. Всяка извивка, всяка особеност в гласа на мъжа ѝ проникваше дълбоко в душата ѝ като звуци на познати от детинство напеви и караха сърцето ѝ да се свива, а коленете да се подгъват, докато най-последно, наполовина загубила сваяст, се просна пред вратата. Хубаво беше, че не можа нито да го види, нито да го чуе, когато той си тръгна.

— Кога смяташ да се върнеш в Съркъл Сити? — невинно го попита Мейлмют Кид.

— Не съм се замислял за това — отговори Кал. — Не вярвам да е, преди реката да се очисти от лед.

— А Мадлен?

Кал се изчерви при този въпрос и бързо сведе очи. Мейлмют Кид би могъл да изпита презрение към него, ако не познаваше мъжете толкова добре. В случая обаче изпита отвращение към жените и дъщерите, които биха дошли в страната и без да се задоволят с това, че са обсебили мястото на местните жени, будеха нечисти помисли в главите на мъжете и ги караха да се срамуват от себе си.

— Предполагам, че е добре — побърза да отговори с извиняващ се вид кралят на Съркъл Сити. — Том Диксън ме замества там, както знаеш, и се грижи тя да има всичко, каквото ѝ трябва.

Мейлмют Кид сложи ръка на рамото му и го накара изведнъж да млъкне. Бяха излезли навън. Над главите им Северното сияние, тази гиздава разпътница, блестеше с разкошни багри; в краката им лежеше заспалият град. Далече долу се обади самотно куче. Кралят пак заговори, но Кид стисна рамото му да мълчи. Звукът се размножи. Куче след куче подемаше песента, докато мощта се изпълни с многогласия им хор. За този, който чува тази зловеща песен за първи път, тя разкрива първата и най-велика тайна на Севера; за този, който я е чувал често, тя е погребален звън за пропилені усилия. Тя е ридание на измъчени души, защото в нея звучи цялото наследство на Севера, страданието на безбройни поколения — предупреждение и реквием за блудните синове на света.

Кал Галбрейт леко потрепери, когато песента замря в полузадавени стонове. Кид прочете без усилие мислите му и заедно с него се върна към мъчителните дни на глада и болестите, когато с него беше и търпеливата Мадлен, споделяща всички скърби и опасности без всякакви съмнения, без всякакви оплаквания. Пред вътрешния му поглед трептяха десетки картини, сурови, отчетливи, и ръката на миналото стисна сърцето му с жилавите си пръсти. Това беше подходящият момент. Мейлмют Кид изпита нетърпение да хвърли своя коз и да спечели играта; така урокът нямаше да има достатъчно тежест. Той не се възползува от момента. След миг те си Приемаха ръце и оскърбеният сняг запротестира под Нашитите с мъниста мокасини на краля, които заскърцаха по надолнището.

Премалялата Мадлен съвсем не приличаше на дяволитото създание, което се беше смяло така заразително преди един час и чиято ярка руменина и дяскащи очи бяха накарали учителите ѝ да забравят,

че това е тя. Отпаднала и посърнала, тя седна на стола в същото положение, в което я бяха оставили там Принс и Харингтън. Мейлмют Кид се навъси. Така нищо нямаше да излезе. Когато дойдеше времето да се срещне с мъжа си, тя трябваше да изиграе ролята си с властно високомерие. Много важно бе да се държи така, както се държат белите жени, иначе ползада ѝ нямаше да е никаква. Затова той поговори с нея строго, без да търси по-меки изрази, и я посвети в слабостите на своя пол, така че тя разбра какви простаци са в края на Краищата мъжете и защо думата на техните жени за тях е закон.

Няколко дена преди Празника на благодарността Мейлмют Кид пак се отби при госпожа Епингуел. Тя веднага прегледа женските си богатства, отиде в магазина на Тихоокеанското дружество, където се забави в манифактурния отдел, и се върна, с Кид, за да се запознае с Мадлен. След това настъпиха дни, през които в хижата се вършеха невиджани дотогава неща, и заради кроенето, и меренето, и тропосването, и шиенето заговорниците от мъжки пол повечето време не бяха пускани вътре. В такива минути пред тях гостоприемно се отваряха двойните врати на пивница „Опера“. Те толкова често си шушукаха и вдигаха толкова много чудновати наздравници, че на безделниците взеха да им се мяркат

Нечувано богати находища, а ..както се говореше, няколко чечачо и дори един стар златотърсач държели походните си торби, скрити зад тезгяха, готови да се втурнат да търсят златото всеки миг.

Госпожа Епингуел бе способна жена и когато им представи Мадлен вечерта в Деня на благодарността, младата индианка бе така преобразена, че те си

гълтнаха езика пред нея. Принс, с шеговитата почит в която имаше повече искреност, отколкото преструвка, я загърна с тежко кожено одеяло, а за Мейлмют Кид, когото тя хвана под ръка, бе жестоко изпитание да влезе в обичайната си роля на наставник. Харингтън, който все още не можеше да забрави цената, за която тя е била продадена, се влачеше подир тях и нито веднъж не отвори уста по целия д път, докато слизаха към града. Когато стигнаха до задната врата на „Опера“, те свалиха одеялото от раменете на Мадлен и го постлаха, на снега. Тя измъкна краката си от мокасините на Принс и стъпи на одеялото с нови сатенени пантофки. Балът с маски бе в разгара си. Мадлен се колебаеше, но те дръпнаха вратата и я бутнаха

вътре. След това тримата тичешком обиколиха сградата, за да влязат през главния вход.

III

„Къде е Фреда?“ — питаха старите златотърсачи, докато чечако не по-малко настойчиво питаха коя е Фреда. Името ѝ бръмчеше из цялата зала. То бе на всяка уста. Побелели „кореняци“, надничари в находищата, но горди със званието си, или проявяваха снизхождение към издокараните новаци и сладкодумно лъжеха „кореняците“ сякаш бяха създадени да си играят с истината, или ги измерваха със зверски поглед, възмутени от невежеството им. Горе-долу четиридесетина крале от Горната и Долната земя се бяха събрали в залата и всеки смяташе, че е попаднал на вярната следа, и решително подкрепяше убеждението си с жълтия пясък на своето кралство. На човека, комуто се падна тежката задача да мери торбичките със злато на везните, изпратиха помощник, а няколко комарджии, запознати в най-големи подробности със законите на случая, се нагърбиха с увлекателната работа да съставят списъка на участващите в облозите и техните фаворитки.

Коя е Фреда? Много пъти им се струваше, че са открили гръцката танцьорка, всяко предположение всяваше паника сред обзалагащите се, последвана от трескаво внасяне на нови облози от страна на

тези, които искаха да се презастраховат. Мейлмют Кид прояви интерес към търсенето на танцьорката, а след като бе посрещнат с буйни възгласи от веселившите се, които до го познаваха. Кид имаше набито око за особеностите в разни походки и остър слух за всяка извивка в гласа и в себе си се спря на прекрасно създание, което блестеше като „Северно сияние“. Но гръцката танцьорка бе твърде неузнаваема дори и за неговия проникателен поглед. Повечето от участващите в играта като че ли бяха се установили на „Руската княгиня“, която беше най-грациозната жена в залата и следователно не можеше да бъде друга освен Фреда Молуф.

По време на кадрила се вдигна ликуваща врява. Фреда беше открита! На предишни балове във фигурата „колело“ Фреда беше

правила една особена стъпка, едно изменение, внесено лично от нея. Когато бе обявена тази фигура, снагата, ръцете и краката на „Руската княгиня“ се залюляха в същия ритъм. Дяланите греди на тавана затрепериха от гръмогласните „Нали ти казах!“, но изведнъж всички забелязаха, че „Северно сияние“ и друга маска — „Полярен дух“, танцуват тази стъпка не по-зле от нея. А когато новите близнаци „Лъжливи слънца“ и „Царицата на студа“ последваха примера им, на човека, който теглеше златото, изпратиха втори помощник.

Бетълс, завърнал се от път в разгара на веселбата, се втурна в залата, обгърнат от снежен вихър. Заскрежените му вежди се превърнаха в буйни потоци, когато се понесе в танца; неразмразилите се още мустаци като че ли бяха осеяни със скъпоценни камъни и пречупваха светлината в многоцветни блясъци; краката му хвърчаха и се подхлъзваха върху парченцата лед, които със звън падаха от мокасините и от дебелиите му вълнени чорапи. Танците на Север са нещо съвсем неофициално, мъжете от находищата и пъртините са изгубили и сетната изтънченост, която едно време може да са притежавали, и само в кръговете на висшите чиновници се спазват известни условности. Тук кастовите различия нямат никакво значение. Милионери и бедняци, водачи на кучета и полицаи се хващат ръка за ръка с „дамите по средата“ и обикалят кръга с най-чудновати подскачания. Първобитни в удоволствията си, буйни

и недодялани, те не проявяват грубост, а се държат по-скоро с простовата галантност, която не отстъпва на най-изтънчената учтивост.

Като търсеше гръцката танцьорка, Кал Галбрейт успя да се нареди в едната от четирите двойки, където танцуваше и „Руската княгиня“, която бе център на всеобщите предположения. Но докато завърши първия си тур с нея, беше готов да заложил милиониде си не само за това, че тя не е Фреда, но и че ръката му е прихващала същия кръст и преди. Кога или къде — не можеше да каже, обаче изненадващото чувство за нещо познато така го завладя, че той съсредоточи цялото си внимание, за да открие коя е тя. Мейлмют Кид би могъл да му помогне, вместо от време на време да му отнема „Княгинята“ за няколко тура и разпалено да ѝ разправя нещо шепнешком. Но най-усърдно я ухажваше Джек Харингтън. Веднъж той дръпна Кал Галбрейт настрана, изказа най-невероятни догадки за самоличността на „Руската княгиня“ и му довери, че смята да я

спечели. Това жегна краля на Съркъл Сити, защото мъжът не е едноженец по природа, и той забрави и Мадлен, и Фреда, увлечен от новото приключение.

Скоро се заговори, че „Руската княгиня“ не била Фреда Молуф. Интересът се разрасна. Това беше нова загадка. Те познаваха Фреда, макар и да не можеха да я открият, но сега пред тях беше някоя, която бяха открили, но не знаеха коя е. Дори и жените не можеха да кажат нищо за нея, а те познаваха всички, които танцуваха добре в селището. Мнозина смятаха, че това е някоя дама от висшите кръгове, решила да си направи глупава шега. Доста от тях твърдяха, че тя щяла да изчезне преди свалянето на маските. Други бяха не по-малко сигурни, че е репортьорка на канзаския вестник „Стар“, дошла да ги опише срещу деветдесет долара за колона. И мъжете при везните трябваше да работят без почивка.

В един след полунощ всички двойки се наредиха сред залата. Сред смях и веселие, безгрижни като децата, започнаха свалянето на маските. Охканията и ахканията при вдигането на всяка нова маска нямаха край. Под маската на блестящото „Северно сияние“ се криеше снажната негърка, която переше дрехите на жителите и си докарваше към петстотин долара месечно. Близнаците „Лъжливи слънца“ се оказаха с мустаци и всички познаха в тях двама братя, крале на Елдорадо. В една от най-личните групи, която се бавеше със свалянето на маските, беше Кал Галбрейт с „Полярния дух“. Срещу него бе Ше Джек Харингтън с „Руската княгиня“. Останалите бяха свалили маските си, но гръцката танцьорка все още не се виждаше. Очите на всички бяха устремени към тази група. Подтикнат от виковете им, Кал Галбрейт вдигна маската на партньорката си. Пред тях се откри прекрасното лице и

блеснаха искрящите очи на Фреда. Вдигналата се; глъчка изведнъж стихна пред новата всепоглъщаща загадка — коя е „Руската княгиня“? Лицето и все още бе скрито и Джек Харингтън се мъчеше да ѝ свали маската. Танцьорите едва се сдържаха от нетърпение. Харингтън грубо смачка елегантния ѝ костюм и тогава... и тогава все едно че в залата избухна бомба. Те бяха измамени! Цяла нощ бяха танцували с отречена от обществото индианка!

Но тези, които знаеха, а те не бяха малко, рязко замълчаха и в залата настъпи тишина. Кал Галбрейт, ядосан, с широки крачки се

приблужи и заговори на Мадлен на чинукско наречие. Обаче тя запази самообладание и сякаш без да забележи, че към нея са устремени всички погледи, отговори на английски. Тя не прояви нито уплаха, нито яд и Кид се засмя на благовъзпитаната ѝ сдържаност. Кралят бе объркан, сразен; простата му жена, индианка от племето на сивашите, се беше показала по-силна от него.

— Хайде! — каза той най-после. — Хайде да си вървим.

— Извинете — отвърна Мадлен. — Аз обещах на господин Харингтън да вечерям с него. Освен това съм обещахала и не знам колко танца.

Харингтън ѝ подаде ръка, за да я отведе. Той с нищо не показва, че го е страх да се обърне с гръб, обаче Мейлмют Кид вече беше успял да си пробие път по-наблизо. Кралят на Съркъл Сити беше смаян. Два пъти ръката му посегна към колана и двата пъти Кид се приготви за скок, но отдалечаващата се двойка мина безпрепятствено през вратата на трапезарията, където се сервираха консервирани стриди по пет долара порцията. Тълпата шумно въздъхна, раздели се на двойки и пое подир тях. Фреда се нацупи и влезе заедно с Кал Галбрейт, но тя имаше добро сърце и остър език и се погрижи стридите да не му се усладят. Какво му каза, не е важно, но лицето му ту се изчервяваше, ту пребледняваше и той яростно се ругаеше.

Трапезарията ечеше от глъчката на много гласове, която внезапно секна, когато Кал Галбрейт се приближи до масата на жена си. След свалянето на маските значителни количества златен пясък бяха заложили за това, каква Ще е развръзката. Всички го загледаха със затаен дъх. Сините очи на Харингтън не трепнаха, но под увисналата покривка на масата на коленете му лежеше неговият „Смит и Уесън“. Мадлен го погледна небрежно и с безразличие.

— Мога ли... мога ли да ви поканя за следващия валс? — измънка кралят.

Жената на краля погледна програмата си и кимна с глава.

СЕВЕРНА ОДИСЕЯ

I

Плазовете пееха несекващата си плачевна песен, съпроводена от скърцането на хамутите и дрънкането на звънчетата на водачите, но хората и кучетата бяха уморени и не издаваха ни звук. Пъртината беше засипана с прясно навалял сняг, а те идваха отдалече и шейните, претоварени със станали на камък късове замръзнало еленско месо, се впиваха неотстъпчиво в неутъпкания път и дърпаха назад кажи-речи с човешка упоритост. Мръкваше, но тази вечер нямаше да спират на стан. В неподвижния въздух тихо валеше сняг не на парцали, а на мънички, нежни като дантела кристали скреж. Беше

много топло — само двадесет и три градуса под нулата — и хората бяха доволни. Майърс и Бетълс бяха вдигнали наушниците си, а Мейлмют Кид дори си беше свалил ръкавиците.

Кучетата бяха капнали още рано следобед, но сега започнаха да проявяват нови сили. Сред по-впечатлителните се долавяше известно неспокойство — те се дразнеха от задържащите ги теглици, някак нерешително ускоряваха хода си, душеха въздуха, наостряха уши. Ядосваха се на по-флегматичните си събратя и току ги хапеха хитро отзад, за да ги накарат да побързат. Смърени по този начин, мързеливците също се заразяваха и засилваха общата възбуда. Най-после водачът на първата шейна рязко заскимтя от радост, приведе се по-ниско до снега и силно напъна хамута. Другите направиха същото. Задните каиши се събраха, тегличите се опънаха, шейните се устремиха напред, а хората се вкопчиха в управляващите пръти и с всички сили зачестиха крачките си, за да не попадат под плазовете. Умората на деня се стопи и те заподвикваха ободрително на впряговете. Кучетата им отговаряха с весел лай. Те се носеха през сгъстяващия се мрак във вихрен галоп.

— Джи! Джи! — провикваха се един подир друг мъжете, когато шейните им остро извиваха от главната пъртина, наклонили се на един плаз като подгонени от вятъра платноходки. Последваха стотина ярда надпрепускване до сведещото прозорче от пергаментова хартия, което

говореше за домашната обстановка в хижата, за бумтящата юконска печка и за вдигащите пара канчета с чай. Но в тяхната хижа имаше пришълци. Шестдесетина ескимоски кучета предизвикателно се разляяха, шестдесетина космати тела се нахвърлиха върху кучетата, които теглеха първата шейна. Вратата стремително се отвори и някакъв мъж с червена куртка на Северозападната полиция нагази до колене в снега сред разярените псета и започна спокойно и безпристрастно да раздава умиротворяващо правосъдие с дръжката на кучешкия бич. След това мъжете се ръкуваха и по този начин Мейлмют Кид бе посрещнат в собствената си хижа от чужд човек.

Стаили Принс, който трябваше да го посрещне и който бе натоварен с грижите за споменатите вече юконска печка и горещ чай, беше зает с гостите. Бяха десетина души — надали по-чудновата сбирщина е служила някога на кралицата за съблюдаване на нейните закони или за доставка на нейната поща. Бяха от най-различно потекло, но съвместният живот бе създал от тях определен тип хора — сухи и жилави мъже със заякнали от пътуването мускули, почернели от слънцето лица и спокойни души, които прозираха в открития поглед на ясните, трезви очи. Те караха кучетата на кралицата, всяваха страх в сърцата на нейните врагове, хранеха се с оскъдните дажби и бяха щастливи. Бяха видели много нещо в живота, бяха извършвали подвизи и бяха преживели много романтични премеждия, но не го съзнаваха.

И се чувствуваха съвсем като у дома си. Двама се бяха изтегнали върху леглото на Мейлмют Кид й пееха песнички, които френските им прадеди са пели в дните, когато най-напред навлезли в Северозападния край и си взели индианки за жени. Леглото на Бетълс беше пострадало от също такова нашествие: трима-четирима яки Уоуаски^[1] мушнаха крака под одеялата, слушаха разказа на едного, който служил в бригадата на Уулсли, когато генералът си пробил път до Хартум. А когато той се умори, един каубой заразправя за дворци и крале, за лордове и лейди, които видял, когато Бъфало д Бил обикалял столиците на Европа. В ъгъла двама мелези, стари бойни другари от загубената борба, кърпеха хамути и си говореха за дните, когато на Северозапад бушувало въстание и Луи Риел бил крал.

От всички страни се чуваха груби закачки и още по-груби шеги, а за големи опасности, преживени на м пъртината и по реката, се

говореше като за нещо най-обикновено, което заслужава да се спомене само заради някоя малка духовитост или смешна случка. Принс се захласна в тези неувенчани със слава герои, видели как се гради история, които смятаха великото и романтичното за нещо обикновено и случайно във всекидневния си живот Той ги черпеше със скъпоценния си тютюн с безгрижна разточителност и в негова чест се разплитаха ръждясалите вериги на спомените и се възкресяваха забравени одисеи.

Когато приказките секнаха и пътниците напълниха за последен път лулите си и развързаха здраво стегнатите си спални чували, Принс взе да разпитва своя другар, за да научи нещо повече.

— Е, ти знаеш какво представлява каубоят — отговори Мейлмют Кид и започна да развървя мокасините си и не е никак мъчно да разбереш, че в жилите на другаря ти по легло тече английска кръв. А другите, те всички са деца на своите народи със смесица на бог знае колко други видове кръв. Двамата, които си лягат до вратата, са обикновени „мелези“ или онзи младеж с вълненото шалче — обърни внимание на веждите и издадената му челюст — веднага му личи, че в опушения вигвам на майка му е проплакал шотландец. А този хубав мъж, дето слага шинела си под главата, е наполовина французин — нали го чу как говори; той не е особено приятелски настроен към двамата индианци, дето си лягат до него. Виждаш ли, когато „мелезите“ вдигнаха въстание под водачеството на Риел,

1 Соиге- (фр.) — френски или канадски ловци и търговци, прекосили американските гори. Б. пр.

2 ВоЪги (фр.) — буквално „изгорели дърва“, това са първите френски заселници в Канада, ловци. Б. пр.

индианците не се присъединиха към тях и оттогава те не изпитват много голяма обич едни към други.

— Добре, ами какъв е този мрачен човек там при печката? Готов съм да се закълна, че не знае английски. Цялата вечер не си е отворил устата.

— Грещиш. Той прекрасно разбира английски. Не забеляза ли как ни гледаше, когато слушаеше? Аз забелязах. Но той няма нищо

общо с другите. Когато те говореха на своя диалект, личеше, че не ги разбира. Аз също се чудя какъв ли е. Хайде да разузваем! Хвърли едно-две дървета в печката! — високо заповяда Мейлмют Кид, втренчил поглед право в човека, за когото говореха.

Той веднага изпълни нареждането.

— Някъде са го научили на дисциплина — забеляза полугласно Принс.

Мейлмют Кид кимна, събу чорапите си и предпазливо запристъпва между налягалите хора към печката. Там той закачи влажните чорапи между двадесетина други.

— Кога смятате да стигнете в Доусън? — попита той за опит.

Непознатият съсредоточено го изгледа и след това отговори:

— Казват, че е седемдесет и пет мили. Така ли? Може би за два, дена.

У него се долавяше съвсем лек акцент, но не се забелязваше нерешително колебание или търсене на думи.

— Бил ли си по тия места и преди?

— Не.

— В Северозападната територия?

— Да.

— Оттам ли си?

— Не.

— Че откъде си, дявол да го вземе? Ти не си от тия — Мейлмют Кид посочи с широко движение на ръката водачите на кучетата, като включи дори и двамата полицаи, настанили се на леглото на Принс. — Къде ти е родното място? Виждал съм лица като твоето и преди, само че не мога да си спомня точно къде.

— Аз познавам вас — каза неочаквано непознатият и с това отклони въпросите на Мейлмют Кид.

— Откъде? Виждал ли си ме някога?

— Не — от ваш другар, дето свещеник, в Пастилик, но то отдавна. Той пита мене дали аз вижда вас, Мейлмют Кид. Той ми дава храна. Аз не се бави

много. Вие чува него говори за мен?

— А, ти си тоя, дето срещу видрови кожи е купил гучета?

Непознатият кимна, изтърси лулата си и се зави

в кожения си спален чувал, за да покаже нежеланието си да разговаря. Мейлмют Кид духна лоения светлик и се мушна под одеялото при Принс.

— Е, какъв е?

— Не знам... успя да измести разговора и се затвори като мида в черупката си. Но е човек, който може да ти разпали любопитството. Чувал съм за него. Преди осем години цялото крайбрежие му се чудеше какъв ли е и кой е. Тайнствена личност, значи Пристигнал от север в най-дълбока зима на много хиляди мили оттука по крайбрежието на Берингово море и бързал, сякаш бягал от дявола. Никой не успял да научи откъде идва, но сигурно е идвал отдалеч. Когато взел храна от шведския мисионер в залива на Головия и го разпитвал за пътя на юг, бил съвсем капнал от пътуването. Ние чухме за това по-късно. После изоставил крайбрежието и се насочил направо през пролива на Нортън. Времето било лошо — виелици и бури, — но той оцелял, при все че хиляда други на негово място биха загинали, объркал пътя и вместо при Сейнт Майкъл излязъл

на брега при Пастилик. Останал само с две кучета бил на умирање от глад. Толкова желал да продължи, че отец Рубо му дал храна, но не могъл да му услужи с кучета, защото само чакал да пристигна аз, за да потегли и той на път. Господин Одисеи знаел много добре какво значи да тръгнеш без кучета и се тормозил няколко дни. На шейната си имал куп прекрасно обработени видрови кожи, от морски видри, нали знаеш, дето струват теглото си в злато. А в Пастилик имаше и един руски търговец, същински Шейлок, който имаше безброй кучета. Е, те не се пазарили много дълго, но когато непознатият потеглил нататък, на юг, пред него тичал чудесен впряг. Господин Шейлок между другото станал собственик на видровите кожи. Аз ги видях, бяха великолепни. Ние му направихме сметката и открихме, че е спечелил най-малко по петстотин долара на куче. А никой

не би казал, че непознатият не е знаел колко струва морската видра; той бил някакъв индианец, но от малкото му приказки личало, че е живял сред бели хора. Когато морето се очисти от лед, до нас стигнаха слухове от остров Нунивак, че непознатият се отбил там, за да се запаси с храна. После се изгуби и от осем години не бяхме чули нищо за него. Въпросът е откъде е дошъл? И какво е правил там? И

защо е дошъл оттам? Той е индианец, бил е кой знае къде и се е научил на дисциплина, което е необичайно за един индианец. Ето ти още една загадка на Севера за разрешаване, Принс.

— Много ти благодаря, но и бездруго съм насъбрал вече доста такива — отговори му неговият другар.

Мейлнют Кид вече хъркаше, а младият минен инженер все още гледаше право напред в непрогледния мрак и чакаше да мине странната възбуда, която вълнуваше кръвта му. А когато най-сетне заспа, мозъкът му продължи да работи — той пресичаше незнайни бели простори, преодоляваше с кучетата безкрайни пътища и виждаше мъже да живеят, да се трудят и да умират като мъже.

На другата сутрин, дълго преди да се съмне, куриерите и полицаите потеглиха за Доусън. Но властите, които се грижеха за интересите на нейно величество и се разпореждаха със съдбините на по-дребните ѝ поданици, не дадоха на куриерите дълга почивка, защото след една седмица те се появиха на реката Стюърт, тежко натоварени с поща за Солената вода. Вярно е, че кучетата им бяха сменени с нови; но само кучетата!

Хората се бяха надявали, че ще имат някакъв престой и ще могат да си починат; освен това този Клондайк беше нова област на Севера и беше им се искало да видят нещо от Златния град, където златният пясък се леел като вода, а танцувалните салони ехтели от нестихващи веселби. Но те сушаха чорапите и пушеха лулите си със същото удоволствие, както и при първото посещение, макар че един или двама по-дръзки по дух говореха за дезертиране и за възможността да минат през неизследваните Скалисти планини на изток, а оттам по долината на река Макензи да стигнат до старите си свърталища в

страната на племето чипеуа. Двама или трима дори решиха, когато изтече срокът на службата им, да се върнат у дома по този път и веднага започнаха да кроят планове за това опасно предприятие, горе-долу със същата радост, с каквата един градски жител би замислял неделен излет в гората.

Мъжът с видровите кожи изглеждаше неспокоен, при все че не проявяваше особен интерес към общия разговор, и най-последно дръпна настрана Мейлнют Кид и доста време приказва с него полугласно. Принс току хвърляше към тях любопитни погледи, но държането им стана още по-загадъчно, когато двамата си сложиха шапките и

ръкавиците и излязоха на вълн. Когато се върнаха, Мейлмют Кид извади на масата везните за злато, претегли шестдесет унции златен пясък и го изсипа в торбичката на непознатия. След това към тайния съвет се присъедини и началникът на куриерите и с него бе сключена някаква сделка. На другия ден керванът потегли нагоре по реката, а тоя с видровите кожи взе няколко фунта храна и се запъти обратно към Доусън.

— Нищо не можах да разбера — каза Мейлмют Кид в отговор на въпросите на Принс, — но по една или друга причина тоя нещастник искаше да се отърве от службата... изглежда, че за него това беше извънредно важно, макар че не поиска да обясни защо. Виждаш ли, тяхната работа е също както в армията: той е постъпил за две години и единственият начин да се освободи е да се откупи. Не би могъл да дезертира и да остане тука, а той беше готов на всичко само да не напуска тия места. Решил го, когато стигнал в Доусън, както ми каза; но никой не го познавал, нямал пукната пара и аз съм бил единственият човек, с когото бил разменил някоя и друга дума. Затова поговорил с губернатора и уредил да го уволнят, в случай че; успее да вземе парите от мен... назаем, разбира се. Каза, че щял да ми ги върне още тази година, а ако поискам, щял да ми посочи богато находище. Никога не го бил виждал, но знаел, че е богато. А какво ли не изприказва! Ами че когато ме измъкна навън, беше готов да се разплаче. Молеше м умоляваше, падна в снега пред мене и не стана, докато не го вдигнах. Дърдореше като някой луд. Кълнеше се, че работил години и години, за Да постигне това, и не би могъл да понесе едно разочарование сега. Попитах го за какво е работил, но не щял да ми отговори. Каза, че може да го оставят да пътува по другата половина от маршрута и тогава две години няма да види Доусън, а след това вече ще е твърде късно. През живота си не съм виждал някой така да се вайка. А когато му обещах, че ще му дам парите, трябваше пак да го измъквам от снега. Казах му да смята, че ме е взел за съдружник. Мислиш, че го прие? Не щя и да чуе! Взе да се кълне, че щял да ми даде всичко, каквото намери, да ме направи по-богат, отколкото може да мечтае най-големият скъперник, и други такива. Да ти призная, човек, който влиза в такова съдружие и жертвува живота и времето си срещу храна и снаряжение, обикновено смята, че е много трудно да даде и половината от намереното. В тая работа има нещо,

помни ми думата! Ще има още да чуем за него, ако остане по тия места...

— Ами ако не остане?

— Тогава ще си изпатя заради своята доброта и ще загубя някакви си шестдесетина унции злато.

Бяха настъпили студовете и дългите нощи, слънцето беше подхванало отколешната си игра на криеница по заснежения кръгзор на юг, а за длъжника на Мейлмют Кид не се чуваше нищо. И после една мъждива утрин в началото на януари тежко натоварен керван от кучешки впрягове спря пред хижата му край река Стюърт. С него беше онзи с видровите кожи и още един човек от тези, които боговете почти са забравили да създават. Хората никога не заговаряха за сполука и смелост и за невероятни добиви на злато, без да намесят името на Аксел Гундерсон; започнеха ли да разправят край вечерния огън истории за хладнокръвие, за сила и храброст, в тях винаги се преплиташе и неговата личност. А секнеше ли разговорът, той се подемаше наново, щом се споменеше името на жената, която споделяше неговата съдба.

Както вече се каза, при сътворяването на Аксел Гуядерсон боговете си бяха спомняли някогашната си вещина и го бяха изковали по подобие на хората, които са се раждали, когато светът е бил млад. Цели седем фута се извишаваше той, облечен в живописните си дрехи на крал на Елдорадо. Имаше гърди, врат, ръце и крака на великан. За да издържат тристата фунта кости и мускули, снегоходките му бяха най-малко с един ярд по-големи от снегоходките на другите мъже. Грубо изсечено, с изпъкнало чело и издадена челюст, с нетрепващи съвсем светли сини очи, лицето му

подказваше, че той познава само закона на силата. Жълта, като ресите на зряла царевица, заскрежената му коса светеше като ден сред нощта и падаше ниско на кожуха от меча кожа. Както крачеше по тясната пъртина пред кучетата, от него лъхаше на стари морски предания;

той започна да чука на вратата на Мейлмют Кид с дръжката на кучешкия бич, както някой норвежки морски разбойник, дошъл за плячка на юг, би блъскал портите на замъка, за да му отворят.

Разголил женствените си ръце, Принс месеше кисел хляб .и току поглеждаше тримата гости — трима гости, каквито един път в живота

си човек може да види събрани под един покрив. Непознатият, когото Мейлмют Кид беше нарекъл Одисеи, все още го занимаваше, но вниманието му бе устремено главно към Аксел Гундерсон и жената на Аксел Гуидерсон. Изминатият през деня път ѝ се беше отразил, защото многото дни, прекарани в удобни хижи след като съпругът ѝ бе завладял богатството на замръзналите златоносни жили, я бяха изнежили, и сега бе уморена. Тя си почиваше, опряна на широките му гърди като крехко цвете на някоя стена, лениво отговаряше на добродушните закачки на Мейлмют Кид и странно вълнуваше кръвта не с някой и друг случаен поглед на дълбоките си черни очи. Защото Принс беше мъж, здрав мъж, и беше виждал малко жени от много месеци насам. А тя беше по-дъзрастна от него и освен това бе индианка. Но не приличаше на някоя от туземките, омъжени за бели, които бе срещал; тя беше пътувала — между другото бе ходила и в неговата родина, както той разбра от разговора; знаеше почти всичко, което знаеха и жените от неговата раса, и много други неща, които за тях не бе присъщо да знаят. Можеше да стотви ядене от сушена риба и да направи легло в снега, а не дразнеше с мъчителните подробности на обеди с много ястия и будеше у тях странни противоречиви чувства, когато изброяваше различни гозби, които те бяха вече кажи-речи забравили. Знаеше навиците на елена, на мечката, на малката сребърна лисица и на дивите земноводни от северните морета; горите и потоците не криеха никакви тайни за нея, а следите на човек, птица и звяр, оставени по тънката снежна корица, бяха за нея отворена книга; обаче Принс забеляза веселите пламъчета в очите ѝ, когато тя прочете правилника на златотърсаческата стая. Този правилник бе съчинен от неизтощимия Бетълс по времето, когато кръвта му бе кипяла, и Се отличаваше с изразителната недвусмисленост на своята духовитост. Принс винаги го обръщаше с лице към стената, когато се очакваше да дойдат дами, но кой би могъл да допусне, че тази индианка? ... Е, Сега вече беше твърде късно.

Тази значи беше съпругата на Аксел Гундерсон, жената, чието име и слава ръка за ръка с името и славата на мъжа ѝ бяха обиколили целия Север! На масата Мейлмют Кид я закачаше с непринудеността на стар приятел; Принс се отърси от стеснението на първото запознанство и се присъедини към него. Но тя не се предаваше в неравната борба, а мъжът ѝ, който не беше толкова остроумен, се

задоволяваше само да одобрява забележките й. А той много се гордееше с нея; от всеки негов поглед и движение личеше колко голямо място заема тя в живота му. Тоя с видровите кожи ядеше и не проговаряше, Равен във веселото словесно сражение, и дълго преди да свършат другите, стана от масата и излезе при кучетата. Всъщност и спътниците му доста скоро си сложиха ръкавиците и парите и го последваха.

От много дни не беше валяло и шейната се плъзгаше по здраво утъпканата юконска пъртина леко като по гладък лед. Одисеи водеше първата шейна; с втората вървяха Принс и жената на Аксел Гундерсон, а Мейлмют Кид и жълтокосият великан завършваха шествието с третата.

— Това е само някакво предположение, Кид — казваше Аисел Гундерсон, — но ми се струва, че работата е сигурна. Той никога не е бил там, ала това, дето го разправя, звучи правдоподобно, а ми показа и една карта, за която бях чувал, когато преди години бях на река Кутине. Искаше ми се да дойдеш с нас, но той е много особен и направо се закле, че ще зареже цялата работа, ако вземем още

някого. Когато се върна обаче, ти пръв ще научиш всичко и ще ти запазя участък до моя, а освен това ще те направя съдружник на равни начала за землището на града.

— Не, не! — възкликна той, когато Мейлмют Кид се опита да го прекъсне. — Това си е моя работа и преди да я свърша, за нея ще трябва две глави. Ако излезе вярно, бога ми, това ще бъде втори КРИПъл Крийк, човече! Чуваш ли? Втори Крипъл Крийк! Там е кварцова жила, да знаеш, не е нанос и ако поведем работата както трябва, ще турим ръка на всичко — милиони и милиони! Чува съм за това място и преди, ти също. Ще вдигнем град... хиляди работници... хубави водни пътища... параходни линии. .. големи превози по вода... леки кораби, които да стигат до горното течение... може да прокараме железопътна линия... дъскорезници... електрическа централа... ще си основем своя банка... търговско дружество... синдикат... Слушай, само си мълчи, докато се върна!

Шейните опряха, където пъртината пресичаше устието на река Стюърт. Едно непрекъснато снежно море, проточило широкия си простор далече към незнайния изток. Свалиха пристегнатите върху шейните снегоходки. Аксел Гундерсон се ръкува за сбогом и тръгна

напред, огромните му плетени снегоходки хлътваха цели две педи в пухкавата повърхност и утъпкваха снега, за да не затъват кучетата. Жена му закрачи зад последната шейна и във вещицата, с която се справяше с тежките снегоходки, проличаваше дългогодишен опит. В тишината прозвучаха бодри прощални думи; кучетата заскимтяха; тоя с видровите кожи жегна с бича един непокорен теглач.

След един час керванът заприлича на черен молив, пълзящ по дълга права линия през някакъв огромен лист хартия.

[1] Уоуаски (фр.) — професионални куриери и лодкари в Канада и Аляска, предимно от френско потекло. Б. пр. ↑

II

Една вечер подир много седмици Мейлмют Кид и Принс се бяха заловили да решават шахматните задачи на откъснатата от някакво старо списание страница. Кид току-що се беше върнал от владенията си в Бонанза и почиваше, преди да тръгне на продължителен лов за елени. Принз също беше прекарал почти цялата зима по реките и пъртините и беше зажаднял за една седмица блажен живот в хижата.

— Прикрий се с черния кон и дай шах. Не, нищо няма да стане. Виж следващия ход...

— Защо ще местиш пионкага през две полета?; Човек може да я вземе пътем, а понеже офицерът вече не играе...

— Чакай малко! Така тука остава открито и...

— Не, тук е защитено. Продължавай! Ще видиш, че ще стане.

Беше място интересно. Някой почука на вратата за втори път, преди Мейлмют Кид да каже „Влез“. Вратата се отвори. Някакво същество със залитане прекрачи навътре. Принс вдигна глава да погледне и скочи на крака. Ужасът, изписал се в очите му, накара Мейлмют да се обърне; той също се стресна макар и да бе виждал страшни неща през живота си. Съществото слепешката се запъти към тях, Принс заотстъпва, докато стигна пирона, на който висеше револверът му.

— Боже мой! Какво е това? — пошепна той на Мейлмют Кид.

— Не знам. Прилича на някой пострадал от замръзване и останал без храна — отговори Кид и

се дръпна на противоположната страна. — Пази се!! Може да е луд! — предупреди Кид, след като затвори вратата и се върна.

Съществото се запъти към масата. Яркият пламък на лоения светилник привлече вниманието му. Той се развесели и издаде някакво зловещо грачене, което означаваше радост. После изведнъж той — защото това беше човек — залитна назад, подръпна кожените си панталони и запя песенчица, каквато пеят моряците, когато въртят шпила и морето ръмжи в ушите им:

Плава кораб по реката... Тъй, момчета! Ха така!
Кой ли му е капитанът? Тъй, момчета! Ха така!
Джоунс от Южна Каролина. Тъй, момчета...

Непознатият рязко спря, изръмжа като вълк, затътри се с несигурни крачки до полицата с храната и преди да успеят да го спрат, заръфа към сурова сланина. После яростно се сборичка с втурналия се към него Мейлмют Кид, но силата, породена от безумието, го напусна така внезапно, както се беше появила, и той безпомощно остави плячката си. С общи усилия го сложиха на една табуретка и той се отпусна полулегнал върху масата. Няколко глътки уиски го подкрепиха дотолкова, че да може да бръкне с лъжица в захарницата, която Мейлмют Кид сложи пред него. След като гладът му се поуталожил, Дрино, потресен, му подаде капаче слаб говежди бульон.

В очите на това същество светеше мрачна лудост, която пламваше и гаснеше при всяка глътка. Лицето му беше останало почти без кожа. Всъщност това лице, изпито и измършавяло, много малко приличаше на човешки лик. Мразът го беше хващал много пъти надълбоко и всяко замръзване беше оставяло Нов слой струпеи върху полузаздравелите белези на предишните. Тази суха, втвърдена повърхност имаше кървавочерен цвят, и беше нацепена от отвратителни пукнатини, от които прозираше живо месо. Кожените му дрехи бяха мръсни и дрипави, а опърлената и избеляла козирка от едната страна подсказваше, че е лежал върху огън.

Мейлмют Кид посочи едно място, където сушената на слънце кожа е била изрязана ивица по ивица — страшния белег на глада.

— Кой... си... ти? — бавно и ясно изговори Кид. Човекът не му обърна внимание.

— Откъде идваш?

— „Плава кораб по реката...“ — затрептя в отговор гласът на нещастника.

— То се знае, че е плавал по реката — каза Кид и го разтърси с надеждата, че ще изтръгне от него нещо по-разбрано. Гостът извика от допира и се хвана с ръка за страната, явно от болка. Сетне бавно се изправи, полуоблегнат на масата.

— Тя ми се изсмия... ей така... с омраза в очите... и тя... не... поиска... да дойде.

Гласът му замря и той понечи да се отпусне отново на стола, обаче Мейлмют Кид го стисна за китката и изкрещя:

— Кой? Кой не поиска да дойде?

— Тя, Унга. Тя се изсмя и ме удари, ей така и ей така. И после...

— Да?

— И после...

— И после какво?

— И после той остана да лежи много тихо на снега, дълго време. Той е... още... на... снега. Двамата мъже безпомощно се спогледаха.

— Кой е на снега?

— Тя, Унга. Тя ме изгледа с омраза в очите и после...

— Какво после?

— И после взе ножа, ей така; и — раз, два... Тя беше слаба. Аз вървах много бавно. А там има много злато, на това място, много злато.

— Къде е Унга? — „Кой знае — помисли си Мейлмют Кид, — може би тя умира на една миля от хижата!“ И безпощадно задруса нещастника и заповтаря: — Къде е Унга? Коя е Унга?

— Тя... е... на... снега.

— Продължавай! — Кид жестоко го стисна за китката.

— Аз ... също ... щях... да ... остана ... на ... снега... но ... аз ... трябваше ... да ... изплатя... един ... дълг. Много ... ми ... тежеше ... аз ... трябваше ... да ... изплатя ... един ... дълг ... да ... изплатя. .. дълг... трябваше ... — Разпокъсаните несвързани думи секнаха, непознатият затършува в торбата си и измъкна кесия от еленова кожа. — Дълг... да ... изплатя ... пет... фунта ... злато ... заем ... Мейл ... мют ... Кид ... аз ... — Изнемощял, мъжът клюмна глава на масата и Мейлмют Кид не можа вече да го събуди.

— Това е Одисеи — спокойно каза той и хвърли кесията със златния пясък на масата. — Изглежда, че с Аисел Гундерсон и жената е свършено. Хайде да го сложим да легне. Той е индианец, ще оживее, а освен това ще ни разправи нещичко.

Когато разрязваха дрехите му, близо до дясната гръд видяха две незаздравели, засъхнали По края рани от нож.

III

— Ще ви разкажа за нещата, които са се случили, както умея, но вие ще разберете. Ще започна от самото начало и ще ви разкажа за себе си и за жената, а после и за мъжа.

Мъжът с видровите кожи се придръпна към печката, както правят хора, дето са били лишени от огъня и се боят, че този дар на Прометей може всеки миг да изчезне. Мейлмют Кид пооправи лоения светилник и го сложи тъй, че светлината да пада върху лицето на разказващия. Принс се вдигна от леглото и се присъедини към тях.

— Аз съм Наас, вожд и син на вожд, роден между залез и изгрев сред бурно море в миака на баща ми. Цяла нощ мъжете работели с греблата, а жените изчерпвали водата от вълните, които се нахвърляли отгоре ни, и ние сме се борили с бурята. Солените пръски замръзвали по гърдите на майка ми, докато дъхът ѝ спрял със спирането на прилива. Но аз — аз съм издигнал гласа си сред вятъра и бурята и не съм умрял. Ние живеехме на Акатан...

— Къде? — попита Мейлмют Кид.

— Акатан, това е на Алеутите; Акатан, оттатък Чигник, оттатък Кардалак, оттатък Унимак. Както казах, ние живеехме на Акатан, който лежи посред морено на края на света. Ловяхме в солените морета риба, тюлени и видри, а хижите ни се притискаха една до друга на скалистата ивица между гората и жълтия пясък, където лежах каяците ни. Не бяхме много и светът беше много малък. На изток имаше непознати земи — острови като Акатан; затова мислехме, че целият свят е само от острови и не искахме да знаем нищо повече.

Аз бях по-друг от хората на племето ми. По пясъците на брега се търкаляха изкривени греди и изкорубени от вълните дъски от лодка, каквато моят народ никога не бе правил; и аз си спомням, че на носа в края на острова, откъдето на три страни се виждаше океанът, се издигаше бор, какъвто никога не е расъл там, гладък, здрав и висок. Разправят, че двама мъже идвали подред на това място в течение на много дни и стояли на стража до мръкване. Тези

Умиак — голяма ескимоска лодка. Б. пр. двама мъже дошли от морето, с лодката, парчетата от която лежаха на брега. И те били бели като вас и слаби като малките деца, когато тюлените си отидат и ловците се връщат у дома с празни ръце. Аз научих тия неща от старците и стариците, които

бяха чули от своите бащи и майки. Тия пели пришълци първо не харесвали нашите обичаи, но заякнали благодарение на рибата и лойта и станали свирепи. И двамата си построили по една хижа и си взели най-хубавите жени и след време им се родили деца. Така, се родил тоя, който трябвало да стане баща на бащата на моя баща.

Както казах, аз бях по-друг от хората на племето ми защото в мен течеше силната, чужда кръв на белия човек, дошъл от морето. Разправят, че в дните, преди да дойдат тия хора, ние сме имали други закони; но те били свирепи и свадливи и воювали с нашите мъже, докато не останал никой, които смеел да излезе насреща им. Тогава се провъзгласили за наши вождове, отменили старите ни закони и ни дали нови, та дори мъжът ставал син на баща си, а не на майка си, както било дотогава. Наредили също първородният да получава всичко, което, било на баща му преди, а братята и сестрите да се грижат сами за себе си. Дали ни и други закони. Научили ни по-лесно да ловим риба и да бием мечките, които гъмжали в нашите гори; научили ни също да слагаме повече настрана за гладни времена. И тези неща били добри.

Но когато станали вождове и нямало вече мъже, върху които да изкарват яда си, те започнали, тия странни бели хора, да се бият един с друг. И тоя, чиято кръв тече в моите жили, пробол с копието си за тюлени, дълго колкото цяла ръка, тялото на другия. Децата им продължили враждата, а след това и децата на техните деца; и имало голяма омраза между тях й черни дела, чак до моето време, когато в двете семейства останал жив само по един човек, който да продължи рода на тия, които са живели преди нас. От моя род бях останал само аз; от рода на другия имаше само едно момиче, Унга, която живееше с майка си. Нейният баща и моят баща не се завърнаха от риболов една вечер, но после големите вълни ги изхвърлиха на брега и те бяха здраво вкопчени един в друг.

Хората се чудеха на омразата между двата рода, а старците клатеха глави и казваха, че враждата щяла да продължи, когато на нея и на мен се родят деца. Те ни доказваха, когато бях още момче, докато им повярвах и започнах да гледам на Унга като на враг, бъдеща майка на деца, които ще воюват с моите. Аз мислех за тези неща всеки ден. Дала когато пораснах и станах юноша, запитах защо трябва да бъде така. И ми отговориха: „Не знаем, но така са правила вашите бащи.“ И аз не можех да се начудя, че тези, които ще се родят, трябва да продължат борбата на онези, които са си отишли, и това не ми се виждаше право. Но хората казваха, че така трябвало да бъде, а аз бях невръстен юноша.

А те казваха, че трябва да побързам, та моите деца да бъдат големи и да заякнат преди нейните. Това беше лесно, понеже бях главатар и хората ме уважаваха заради делата и законите на моите отци и заради моето богатство. Всяка девойка би дошла при мене, но аз не можех да намеря нито една, която да ми допадне. А старците и майките на девойките ми казваха да побързам, защото вече имаше ловци, които предлагаха голям откуп на майката на Унга, а отраснеха ли нейните деца преди моите, моите сигурно щяха да умрат.

Но аз все не можех да си намеря девойка, докато не я открих една вечер, когато се връщах от риболов. Слънцето беше слязло ниско, ей така, и светлината блестеше право в очите, духаше вятър и каяците се надбягваха с белите вълни. Изведнъж каякът на Унга се стрелна край моя и тя ме погледна, ей така, а черната ѝ коса се вееше като облак в нощта и по бузите ѝ имаше мокри пръски. Както казах, слънцето блестеше право в очите и аз бях невръстен юноша, някак си всичко ми стана ясно и аз разбрах, че това е зовът на еднаквата ни кръв. Когато излетя напред, тя се обърна от разстояние на два удара с греблото и ме погледна, както можеше да погледне само жената Унга, и аз пак разбрах, че Това е зовът на кръвта. Хората закрепяха, когато ние се понесохме край тромавите каяци и ги оставихме назад. Тя беше много бърза с греблото, а моето сърце беше като издуто от вятъра платно, но не можех да я настигна. Вятърът се засили, морето побеля, а ние като тюлени, които се гмуркат в гонени от вятъра вълни, се носехме по златната пътека на слънцето... Наас седеше на крайчеца на табуретката, приведен напред, в положението на човек, който гребе, и преживяваше отново надбягването. Някъде отатък печката той виждаше мятация се каяк и развените коси на Унга. Ревът на вятъра

звучеше в ушите му, а в ноздрите,му се набиваше соленият дъх на морето.

— Но тя стигна брега и със смях изтича по пясъка към хижата на майка си. И една велика мисъл ми дойде тази вечер — мисъл, достойна за този, който беше вожд на целия народ на Дкатан. И когато изгря луната; отидох край хижата на майка й и погледнах даровете на Яш Нуш, които бяха отрупани при вратата — даровете на Яш Нуш, силния ловец, който искаше да стане баща на децата на Унга. И други младежи бяха струпвали дарове там и бяха си ги прибирали пак;,и всеки младеж беше струпвал повече, отколкото бе имало в предишния куп.

И аз се засмях на луната и на звездите, и отидох в хижата, където пазах богатствата си. И много пъти ходих напред и назад, докато моят куп стана по-висок отколкото пръстите на едната ми ръка от купа на Яш Нуш. Там имаше риба, сушена на слънце, и пушена; и четиридесет кожи от тюлени и двадесет кожи от морски котки, и всяка кожа беше вързана на гърлото и напълнена ..с лой; и десет кожи от мечки, които бях убил в горите, когато излизаха от леговищата си напролет. Имаше и мъниста, и одеяла, и алени платове, купени от хора, които живееха на изток и който ги бяха купили от хора, които живееха още по на изток. Погледнах купа на Яш Нуш и се изсмях, защото аз бях главатар на Дкатан и моето богатство бе по-голямо от богатството на всичките ми младежи, а моите отци бяха вършили подвизи и установявали закони и името им никога не ще слезе от устата на хората.

После, когато настъпи утрото, слязох до брега и пътем погледнах с крайчеца на окоето къщата на Унга и майка й. Даровете ми още стояха недокоснати. жените се подсмиваха и си подхвърляха присмехулни думи. Бях изненадан, защото никой още не беше предлагал такъв откуп, и тази нощ добавих още дарове към купа и сложих до него каяк от добре оцавена кожа, който никога още не беше плавал в морето. Но на другия ден те още си бяха там и ме правеха за смях пред хората. Майката на Унга бе хитра и аз се ядосах, че така ме срами пред моя народ. Затова следващата нощ, занесох още дарове и струпах голяма камара, и домъкнах своя умиак, който струваше колкото двадесет каяка. И на сутринта

купът беше прибран.

Тогава се заприготвих за сватба и дори хора, които живееха далече на изток, дойдоха за гощавката на тоя потлач и за сватбените дарове. Унга беше по-възрастна от мене с четири слънца според начина, по който брояхме годините. Аз бях още юноша, обаче бях вожд и син на вожд и възрастта нямаше значение.

Една сутрин някакъв кораб изду платна над морската шир и взе да расте с всеки порив на вятъра. От страничните му отвори течеше бистра вода и моряците припряно работеха на помпите. На носа стоеше грамаден мъж; той следеше дълбочината на водата и даваше заповеди с гръмовит глас. Очите му бяха бледосини като дълбоките води, а на главата си имаше грива като морски лъв. И косите му бяха жълти като сламата от южните жита или като манилски коноп, от който моряците плетат въжа.

През последните години бяхме виждали кораби отдалеч, но този първи спря край брега на Дкатан. Пиршеството се прекъсна, жените и децата се изпокриха в хижите, а ние, мъжете, опънахме лъкове и зачакахме с копия в ръце. Но когато носът на кораба се удари в пясъка, чужденците, заети с работата си, не ни обърнаха никакво внимание. Щом започна отливът, те наклониха кораба и започнаха да кърпят една голяма дупка на дъното му. Тогава жените наизлязоха пак и пиршеството продължи.

Когато дойде приливът, морските странници откараха шхуната в дълбоки води и след това дойдоха при нас. Те носеха подаръци и се държаха дружелюбно; затова им направих място и с цялото си великодушие ги дарих, както бях дарил и другите гости, защото това беше моят сватбен ден, а аз бях главатарят на Дкатан. И тоя с гривата на морски лъв бе там, толкова висок и толкова силен, че сякаш земята се тресеше от стъпките на неговите нозе. Той дълго гледа право в Унга, със скръстени ръце, ей така, и стоя, докато си отиде слънцето и излязоха звездите. Тогава се върна на своя кораб. След това аз хванах Унга за ръка и я поведох към моята хижа. И имаше песни и много смях, а жените подхвърляха присмехулни думи, както правят всички жени при такива случаи. Но ние не им обръщяхме внимание. Тогава хората ни оставиха сами и се прибраха.

Последните провиквания още не бяха заглъхнали, когато вождът на морските странници влезе през вратата. Той донесе черни бутилки, от които ние пихме и се веселихме. Виждате ли, аз бях още юноша и

бях прекарал всичките си дни на края на света. И кръвта ми стана като огън, а сърцето леко като пяната, която хвърчи от вълните, разбиващи се в крайбрежните скали. Унга седеше мълчаливо сред кожата в ъгъла с широко отворени очи, като че я беше страх. А тоя с гривата на морски лъв дълго гледа право в нея. После неговите хора дойдоха с вързопи и той струпа пред мене богатство, каквото нямаше в целия Акатан. Там имаше пушки, и големи, и малки, и барут, и сачми, и патрони, и лъскави брадви, и стоманени ножове, и чудни сечива, и странни неща, подобни на които никога не бях виждал. Когато ми показа със знак, че всичко това е мое, аз реших, че е велик човек, щом е толкова щедър; но той ми показа също, че Унга трябва да отиде с него на кораба му. Разбирате ли?... Че Унга трябва да отиде с него на кораба му! Кръвта на моите отци

закипя изведнъж в мене и аз замахнах да го пробода с копието си. Но духът, затворен в бутилките, беше лишил ръката ми от живот и той ме хвана за врата, ей така, и удари главата ми о стената на хижата. И аз станах безсилен като новородено дете и краката се подкосиха под мене. Унга пицеше и се вкопчваше и събаряше всичко по пътя, когато той я помъкна към вратата. После той я вдигна с големите си ръце, а когато тя заскуба жълтите му коси, избухна в смях, който звучеше като рева на големия мъжки тюлен по време на бесуване.

Изпълзях на брега и взех да викам хората си, ала те се страхуваха. Само Яш Нуш се показа като мъж, но те го удариха с гребло по главата така, че той се захлупи по лице на пясъка и не се мръдна

вече. А те вдигнаха платната под звуците на песните си и корабът потегли, носен от вятъра. м

Хората казваха, че така било добре, защото нямало вече да има кръвна вражда в Акатан; но аз не пророних нито дума и изчаках да настъпи пълнолуние, а тогава сложих риба и лой в каяка си и отплавах на изток. Видях много острови и много хора и аз, който бях живял на края, видях, че светът е много голям. Обяснявах със знаци, но никой не беше виждал шхуна нито човек с гривата на морски лъв и всички ми сочеха все на изток. Спях на странни места, ядях чудновати неща и виждах непознати лица. Мнозина ми се смееха, защото ме смятаха за побъркан; но понякога старци ме обръщаха с лице към светлината и ме благославяха, а очите на младите жени се замъгляваха, когато ме

разпитваха за чуждоземния кораб, за Унга и за хората, дошли от морето.

И по този начин, през буйни вълни и страшни бури, стигнах до Аляска. Там имаше две шхуни, но нито едната, нито другата беше тази, която търсех. Продължих на изток, светът ставаше все по-голям, но и на остров Унамок никой не знаеше нищо за кораба, нито на Кадиак, нито на Атопнак. И така един ден стигнах до скалистата страна, където хората копаеха големи дупки в планината. И там имаше шхуна, но не моята шхуна, и хората я товареха с изкопаните камъни. Това ми се видя детска работа, защото целият свят е направен от камъни; обаче те ми дадоха храна и ме накараха да работя. Когато шхуната затъна дълбоко във водата, капитанът ми даде пари и ми каза да си вървя, но аз го попитах накъде ще пътува и той показа на юг. Казах му със знаци, че искам да тръгна с него; той първо се изсмя, но после, понеже не му достигаха хората, ме взе да помагам на моряците. Така се научих да говоря като тях, да тегля въжета, да събирам коравите платна, когато изневиделица налети буря, и когато ми дойде ред, да стоя на кормилото. Но в това нямаше нищо чудно, защото кръвта на моите отци бе кръв на мореплаватели.

Бях смятал, че ще е лесно да намеря този, когото търся, щом се озова сред неговия народ; а когато един ден стигнахме суша и влязохме през портите на морето в пристанище, очаквах, че може би ще

видя толкова шхуни, колкото пръсти имам на ръцете си. Но там имаше цели мили пристани и корабите бяха наредени като множество дребни рибки; а когато взех да ги обикалям и да разпитвам за човек с грива на морски лъв, моряците ми се смееха и ми

отговаряха на езиците на много народи. И открих, че са дошли от всички краища на земята.

Отидох в града и заоглеждах всеки срещнат в лицето. Но те бяха като рибата моруна, когато минава на стада край бреговете, и не можех да ги преброя. А шумът така се блъскаше в ушите ми, че оглушах и ми се замая свят от толкова блъсканица. Продължавах все нататък и нататък през земи, които пееха в топлия слънчев блясък, където в равнините зрееше богата жетва и където огромни градове гъмжаха от мъже, които живееха като жени, с лъжливи думи на уста и с черни сърца, жадни за злато. А през цялото това време в Акатан моят народ

ходеше на лов за зверове и риба и живееше щастлив с мисълта, че светът е малък.

Но погледът в очите на Унга, завръщаща се от риболов, не ме напускаше нито за миг и аз знаех, че ще я намеря, когато му дойде времето. Тя вървеше пред мен по тихи улички във вечерния здрач или ме караше да я гоня през натежали от зърна ниви, мокри от утринна роса, и в очите ѝ имаше обещание, каквото можеше да даде само жената Унга.

Така пребродих хиляди градове. Някои хора бяха добри и ми даваха храна, други ми се смееха, а трети ме ругаеха; но аз държах езика си зад зъбите, живеях по чужд за мен начин и виждах чужди за мен гледки. Понякога аз, който бях вожд и син на вожд, работех за хората — хора груби в приказките и корави като желязо, които печелеха злато от потта и скърбите на техните братя хора. Ала нито дума отговор не получих на моите въпроси, докато не се върнах при морето, както тюленът се връща там, където отглежда малките си. Но това стана в друго пристанище, в друга страна, която лежи на север. И там чух неясни слухове за жълтокосия морски скитник и научих, че бил ловец на тюлени и дори в този миг бил някъде по океана.

Тогавя постъпих на ловна шхуна, карана от мързеливи сиваши, и отплавах по тази пъртина без следи на север, където ловът за тюлени бе в разгара

си. Прекарахме много тежки месеци на път и говорехме с много моряци от ловните кораби, и чувахме много за безразсъдните подвизи на тоя, когото търсех, но нито веднъж не го зърнахме по моретата. Отидохме на север чак до островите на Прибилов и избивахме тюлените на цели стада по брега, и ги носехме още топли на борда, докато от страничните отвори протичаше мас и кръв и ставаше толкова хлъзгаво, че човек не можеше да се задържи на крака на палубата. После ни подгони боен кораб, който се движеше с пара, и откри срещу нас огън с големи оръдия. Но ние вдигахме платно след платно, докато вълните взеха да преливат през борда и измиха палубата от кръвта, и се загубихме в мъглата.

Говори се, че по същото време, когато сме бягали със страх в сърцата, жълтокосият морски скитник влязъл в пристанището на островите на Прибилов, спрял точно пред търговското представителство и докато една част от моряците му задържали

служещите на дружеството, останалите натоварили десет хиляди прясно осолени кожи от складовете. Казвам, че се говори, но аз вярвам, защото, където и да слизах на брега, макар никога да не съм го срещнал, северните морета гърмяха от разкази за неговите безчинства и смелост, та най-после трите народа, които имат владения там, започнаха да го търсят с корабите си. Чувах и за Унга, защото капитаните я

превъзнасяха, и тя била винаги с него. Свикнала с обичаите на неговия народ, казваха: те, и била щастлива. Но аз не вярвах — аз вярвах, че сърцето се стреми назад при нейния народ, към жълтия бряг на Акатан.

Затова след много време се върнах в пристанището, което е при портите на морето, и там научих, че той е прекосил цялата шир на Великия океан, за да лови тюлени на изток от топлата страна, която лежи на юг от руските морета. И аз, вече моряк, отплавах заедно с хора от неговия народ и поех по-неговия път на лов за тюлени. И край тая нова земя имаше малко кораби, но ние плавахме на север наред със стадо тюлени и ги бихме през цялата пролет. А когато женските натежаха от плод и минаха в руски води, нашите моряци се уплашиха и взеха да роптаят. Защото имаше много мъгла и всеки ден губехме хора и лодки. Те отказаха да работят и затова капитанът обърна кораба обратно по пътя, по който бяхме дошли. Но аз знаех, че жълтокосият морски скитник не се страхува и ще гони стадото чак до руските острови, където малцина отиват. Затова взех лодка в мрака на нощта, когато вахтеният задряма на горната палуба, и потеглих сам към топлата дълга страна. Пътувах на юг, докато в залива Йедо срещнах хора, буйни и безстрашни. А девойките от Йошивара бяха дребнички и гиздави, и привлекателни; но аз не можех да спирам, защото знаех, че Унга се люшка по мятащите се вълни край свърталищата на тюлените на север.

Мъжете в залива Йедо се бяха събрали от всички краища на земята, не признаваха ни бог, ни дом и плаваха под японско знаме. С тях отидох до богатите брегове на Медния остров, където струпахме големи купища пресовани кожи. В това безлюдно море не видяхме жива душа, докато не се пригответе за обратен път. Тогава един ден силен порив на вятъра разпръсна мъглата; подир нас летеше някаква шхуна, а по петите ѝ димеше с комините си руски военен параход.

Понесохме се срещу вятъра, но шхуната идваше все по-наблизо, понеже напредваше с три фута срещу всеки два, изминати от нас. А на кърмата ѝ стоеше човекът с гривата на морски лъв, шхуната му се беше наклонила под издутите платна, а той се смееше от изблик на жизнена сила. Унга също бе там — аз я познах в същия миг, — но той я изпрати долу, когато топовете заговориха през морето. Както казах, те се носеха напред с три фута срещу всеки два, изминати от нас, докато позеленялото им кормило започна да се мярка пред очите ни всеки път, щом ги издигнеше вълна, а аз стисках кормилното колело и проклинах, застанал гърбом към руските снаряди. Защото разбихме, че той е решил да излезе пред нас, за да може да избяга, а да бъдем хванати ние. И те ни оставиха без мачти, и вятърът ни повлече като ранена чайка, а той изчезна зад хоризонта — той и Унта.

Какво можехме да направим? Пресните кожи говореха сами за себе си. Затова ни отведоха в руско пристанище, а след това в една безлюдна страна, където ни накараха да работим в солните мини. И някои умряха, а някои... някои не умряха.

Наас дръпна одеялото от гърба си и разголи сбръчкано и разкривено тяло, по което ясно личеха белези от камшик. Принс побърза да го наметне пак, защото гледката не беше приятна.

— Времето течеше мъчително бавно и понякога хората бягаха на юг, но винаги ги докарваха обратно. Затова, когато ние, дошлите от залива Йедо, се вдигнахме една нощ и взехме пушките на охраната, се запътихме на север. Страната беше много обширна, с подгизнали равнини и огромни гори. Настъпиха студове, земята се покри с дебел сняг, а никой не знаеше пътя. Дълги месеци пътувахме, през безкрайните гори — не помня вече колко, защото храната ни беше малко и често лягахме и чакахме смъртта. И най-после стигнахме при студеното море, ала само трима доживяха да го видят. Единият бе тръгнал от Йедо като капитан и знаеше наизуст положението на големите земи и мястото, където човек може да премине от една на друга по леда. И той ни поведе — не зная колко време ни води, толкова дълго беше, — докато останахме само двама. Когато дойдохме на това място, намерихме пет души от непознатия народ, който живее в тая страна: те имаха кучета и кожи, а ние бяхме много бедни. Ние се бихме на снега, докато те умряха, умря и капитанът, а кучетата и кожите станаха мои. Тогава тръгнах през леда, който беше напукан, и веднъж

ме повлече, докато западен вятър не ме докара до брега. А след Това — заливът Головин, Пастилик и свещеникът. После на юг, на юг към топлите слънчеви страни, където бях бродил отначало.

Но ловът в морето не беше вече толкова богат и тия, които отиваха да бият тюлени, докарваха малка печалба, а се излагаха на големи опасности. Ловните флотилии се разпръснаха и капитаните и моряците не знаеха нищо за тия, които търсех. Затова се отвърнах от океана, който никога не знае покой, и тръгнах да бродя по земите, където дърветата, къщите и планините стоят винаги на едно и също място и не се движат. Стигнах много далече и се научих на много неща, дори и да чета книги и да пиша. Добре беше, че го направих, защото си мислех, че Унга сигурно знае тия неща и някой ден, когато му дойде времето... ние... нали разбирате?... когато му дойде времето.

Тъй скитах аз като ония малки рибарски лодчици, които вдигат платно на попътния вятър, но не могат да се управляват. Ала очите и ушите ми бяха винаги отворени и аз обикалях хора, които са много пътували, защото знаех, че стига да са зърнали тия, които търсех, ще са ги запомнили. Най-после срещнах човек, току-що дошъл от планините с парчета скала, в които, имаше късчета самородно злато, големи колкото грахови зърна, и той беше чувал за тях, беше ги срещал и ги познаваше. Били богати, каза той, и живеели там, където вадели злато от земята.

Това беше в дива страна и много далече, но с време аз намерих стана, ограден сред планините, където хората работеха ден и нощ, без да виждат слънце. Ала времето още не беше дошло. Аз се вслушвах в хорските приказки. Той заминал... те заминали... за Англия, както казваха, за да събере хора с много пари и да направи дружество. Видях къщата, в която са живели; тя повече приличаше на дворец, от тези, които човек вижда в старите земи. Една нощ се промъкнах през прозореца, за да видя какъв живот ѝ бе създал той. Обикалях стая след стая и си мислех, че така сигурно живеят царе и царици — толкова хубаво беше всичко. А хората наоколо говореха, че се държал с нея като с царица, и мнозина се чудеха от какво ли племе е тая жена, защото друга кръв тече в жилите ѝ и тя се отличава от жените на Акатан, а никой не знаеше нищо за нея. Да, тя беше царица, но аз бях вожд и син на вожд и бях платил за нея нечуван откуп в кожи, лодки и мъниста.

Но защо са толкова много думи? Аз бях моряк и знаех пътищата на корабите по моретата. Последвах ги в Англия, а после и в други страни. Понякога

чувах да се говори за тях, понякога четях във вестниците за тях, но нито веднъж не сполучих да ги настигна, защото те имаха много пари и пътуваха бързо, а аз бях бедняк. После ги сполетя беда и един ден богатството им се изгуби като дим. Вестниците бяха пълни с тая новина на времето, но след това не писаха нищо повече и аз разбрах, че са се върнали там, където можеха да извадят още злато от земята.;

Те изчезнаха от света, защото сега бяха бедни, и

аз тръгнах да странствувам от стан на стан чак до долината на Кугиие на север, където открих загубилата се следа. Бяха дошли и си бяха отишли — едни казваха насам, други — натам, а трети твърдяха, че са отишли на Юкон. И аз тръгнах насам, отивах натам, все пътувах от място на място, докато ми се стори, че светът ми е омръзнал, понеже е толкова голям. Но в Кутине изминах дълъг път по лоша пъртина с един мелез от северозапад, който намери за благоразумно да умре, когато ни притисна гладът. Беше ходил на Юкон по някакъв неизвестен път през планините и когато разбра, че края му е приближил, ми даде картата и ми разкри тайната за едно находище, като се закле в боговете си че там имало много злато.

След това целият свят започна да се стича на север. Аз бях бедняк; продадох се и станах водач на кучешки впряг. Останалото знаете. Срецнах него и нея в Доусън. Тя не ме позна, защото навремето бях още юноша, а тя бе живяла голям живот и не бе имала време да си спомня за този, който бе дал за нея нечуван откуп.

Нали така? Ти плати заради мене остатъка от службата ми. Тогава се върнах, за да направя всичко, както аз исках, защото бях чакал дълго, и сега, когато той ми беше в ръцете, нямаше защо да бързам. Както казвам, бях решил да направя всичко, както аз исках, защото мислено се върнах през целия си живот, през всичко, което бях видял и изстрадал, и си спомних студа и глада в безкрайните гори край руските морета. Както знаете, аз го поведох на изток — него и Унга, — на изток, където мнозина са отивали и откъдето малко са се върнали. Поведох ги към мястото, където костите и проклятията на хората пазят златото, което не им е било съдено да притежават.

Пътят беше дълъг, пъртината не беше утъпкана. Кучетата ни бяха много и ядяха по много, а шейните не можеха да носят толкова, колкото ни трябваше до пукването на пролетта. Трябваше да се върнем, преди реката да се очисти от лед. Затова тук и там правихме хранилища с припаси, за да олекнат шейните и за да не ни застигне глад на обратния път. На Мак Куесчън имаше трима души и ние направихме хранилище близо до тях, същото направихме и на Мейо, където имаше ловен стан на десетина души от племето пели, минали през вододела на юг. След това, по целия път нататък, на изток, не видяхме никакви хора; само заспалата река, окованата гора и Бялото мълчание на Севера. Както казах, пътят беше дълъг, а пъртината неутъпкана. Понякога за цял ден тежък труд изминавахме не повече от осем или Десет мили и вечерта заспивахме мъртвешки сън. Й нито веднъж дори и наум не им дойде, че аз съм Наас, главатарят на Акатан отмъстителят за неправдата.

Сега правехме по-малки хранилища и за мен бе дребна работа да се върна нощем по утъпканата пъртина и да скрия храната на друго място така че да си каже човек, че е била открадната от росомахите. А има места, където реката прави праг и течението е буйно: отгоре хваща лед, а отдолу водата го разяжда. На такива места шейната, която карах аз, пропадна заедно с кучетата; за него и за Унга това беше само лош късмет и нищо повече. А на тази шейна имаше много храна и в нея бяха впрегнати най-силните кучета. Но той се изсмя, защото преливаше от жизнени сили, и започна да дава на останалите кучета малко храна, а после ги разпрягахме едно по едно и хранехме с тях другарите им. Щели сме да се връщаме без товар, казваше той, без кучета и шейни, и да се снабдяваме с храна от хранилище на хранилище; и това беше вярно, защото храната ни беше много малко и последното куче умря в тегличите същата вечер, когато стигнахме при златото и костите, и проклятията на хората.

За да стигнем До това място в недрата на големите планини — картата не лъжеше, — трябваше да изсечем стъпала в заледения склон на вододела. Всеки би рекъл, че отгатак има долина, но долина нямаше; там се стелеха безкрайни снегове, гладки като огромните плодородни равнини, и тук-таме край нас високи планини издигаха белите си глави чак до звездите. А наред тая странна, равнина, която трябваше да бъде долина, земята и снегът изведнъж пропаднаха в

дупка, която слизаше направо към сърцето на земята. Ако не бяхме моряци, щеше да ни се завие свят от тая гледка; но ние останахме на шеметния ръб, за да потърсим път за слизане. И от едната страна, само от едната страна, отвесната стена се беше свлякла под стръмен наклон като корабна палуба при силен вятър. Не зная защо беше станало тъй, но тъй беше. „Това е вратата на ада — каза той, — хайде да слезем долу.“ И слязохме.

А на дъното имаше хижа, построена от някого с трупи, които бе хвърлял отгоре. Беше много стара хижа, защото разни хора бяха умирали тука сами в различни времена, и на парчета брезова кора, които намерихме там, ние прочетохме последните им думи и проклетия. Един умрял от скорбут; другарят на друг ограбил последната му храна и барут и избягал; трети бил разкъсан от мечка гризли; четвърти търсил дивеч и умрял от глад — и така си вървяло, но никой не искал да остави златото и всички умирали до като по един или друг начин. А непотребното злато, което бяха събрали, се жълтееше по пода като на сън.

Но той, човекът, когото бях завел така далече, имаше здрав дух и ясен ум. „Ние нямаме никаква храна — каза той, — затова само ще погледнем златото, ще видим откъде са го добивали и колко е. След това веднага ще си отидем, преди да ни е заслепило и лишило от разум. Така ще можем да се върнем сетне с повече храна и да го завладеем.“ И ние огледахме огромната жила, която се открояваше в отвесния склон на дупката като истинска жила, и я измерихме и проследихме от горе до долу, и забихме колове, за да запазим участъците си, и белязахме с брадва дърветата в знак на нашите права. След това, макар че краката ни се подгъваха от недояждане, макар че ни се гадеше и разтуптените ни сърца сякаш бяха заседнали в гърлата, ние се изкачихме по непристъпния склон за последен път, обърнахме гръб на находището и потеглихме обратно.

Към края на прехода и двамата влачихме Унга и често падахме, и най-после стигнахме хранилището. Но какво излезе? В него нямаше храна! Добре беше скроено, защото той помисли, че са го направили росомахи, и зина, та прокълна и тях, и своите богове. Но Унга се държеше смело и се усмихна, и сложи ръката си в неговата, а аз трябваше да се обърна, за да се сдържа. „Ще си починем край огъня до сутринта — каза тя — и ще подкрепим силите си с мокасините.“

.Нарязахме горницето на мокасините си на ивици и ги варихме половин нощ, за да можем да ги сдъвчем и преглътнем. А на утрото поговорихме за нашите възможности. До следващото хранилище имаше пет дена път; нямаше да издържим. Трябваше да намерим дивеч.

— Ще тръгнем на лов — каза той.

— Да — казах аз, — ще отидем на лов. Той нареди Унга да остане край огъня и да пести силите си. А ние тръгнахме — той да търси елени, а аз при скритата от мен храна. Но ядох малко, за да не забележат колко са ми нараснали силите. А вечерта, когато се прибираше в стана, той падаше и ставаше безброй пъти. Аз също се преструвах, че съм съвсем отпаднал, и се препъвах със снегоходките си, сякаш всяка крачка можеше да ми докара смъртта. И ние се подкрепихме с мокасините си.

Той беше мъжествен човек. Духът крепеше тялото му до сетния миг и само заради Унга сдържаше стоновете си. На втория ден тръгнах подире му, за да не пропусна неговия край. Той често лягаше да си почине. Тази нощ насмалко не свърши, но на утрото изруга със слаб глас и пак отиде да търси дивеч. Приличаше на пиян и много пъти ми се струваше, че ей сега ще свърши, но той обладаваше силата на силните, а душата му бе душа на исполин, защото успя да се наложи на тялото си до края на изнурителния ден. И удари две яребици, но не поиска да ги изяде. За това нямаше нужда от огън, а те криеха в себе си живота, но той мислеше за Унга и тръгна образно към стана. Вече не вървеше, а пълзеше по ръце и колене в снега. Аз се приближих и видях от очите му да ме гледа смъртта. Дори и тогава още не беше късно да яде от яребиците. Той захвърли пушката си и понесе птиците със зъби, като куче. Вървах до него, изправен. А той ме гледаше, когато спираше да си почине, и се чудеше, че имам толкова сили. Разбрах го по погледа, макар че вече не говореше, а когато устните му се движеха, те се движеха беззвучно. Както казах, той беше мъжествен човек и в сърцето ми проговори състраданието, но аз се върнах в мислите си през целия си живот и си спомних студа и глада в безкрайната гора .край руските морета. Освен това Унга бе моя и аз бях платил за нея нечуван откуп в кожи, лодки и мъниста.

И така вървахме ние през бялата гора и мълчанието ни потискаше като тежка морска мъгла. И сенките на миналото витаеха

във въздуха и навсякъде около нас; и аз виждах жълтия бряг на Ака о; тан, и каяците, които бързаха да се приберат от д риболов, и хижите, където започваше гората. Там бяха и мъжете, които бяха станали наши вождове й законодатели, чиято кръв течеше в мен и с чиято кръв се бях сродил и чрез Унга. Да, и Яш Нуш вървеше до мен с мокър пясък в косите си и бойното му копие, пречупило се, когато бе паднал отгоре му, бе още в неговата ръка. И аз разбрах, че времето беше дошло, и виждах обещанието в очите на Унга.

Както казах, ние вървахме така през гората, докато миризмата на пушека от стана загъделичка ноздрите ни. И аз се наведох над него и дръпнах яребиците от зъбите му. Той се обърна на една страна и спря, в очите му се изписа учудване, а ръката, която беше под тялото, бавно се плъзна към ножа на хълбока. Но аз го взех и се изсмях право в лицето му. Ала той не разбра дори и тогава. Й аз му показах как съм пил от черните бутилки, как съм трупал на снега висок куп от даровете и възкресих пред него всичко, което ме сполетя през нощта на моята сватба. Не промълвих нито дума, но той разбра. И въпреки това не се уплаши. Устните му се изкривиха от присмех и студена злоба и това, което научи, му даде нови сили. Не беше далеч, но снегът бе дълбок, а той се влачеше много бавно. Веднъж остана да лежи Толкова дълго, че аз го обърнах и то погледнах в очите. В тях ту проблясваше живот, ту ги забулваше смъртта. А когато го пуснах, той пак запълзя напред. Така стигнахме до огъня. Унга веднага се озова до него. Устните му се движеха, без да издават звук; после ме посочи на Унга, за да й обясни. А след това остана да лежи на снега, без да се мръдне, за дълго време. Той и сега е там на снега.

Аз не промълвих нито дума, докато не опекох яребиците. Тогава й заговорих на родния й език, който не беше чувала от много години. Тя се изправи, ей така, отвори широко очи от изненада и ме попита кой съм и къде съм научил тоя език.

— Аз съм Наас — казах.

— Ти? — рече тя. — Ти? — И допълзя по-близо, за да може да ме види.

— Да — отговорих, — аз съм Наас, вождът на Акатая, последният от моя род, както ти си последната от твоя.

И тя се изсмях. Кълна се във всичко, което съм видял, и във всичките дела, които съм извършил, че не бих искал никога пак да чуя

такъв смях. Той смрази душата ми и аз седях там, сред Бялото мълчание, сам със смъртта и с тая жена, която продължаваше да се смее.

— Хайде! — казах, защото мислех, че тя бълнува. — Яж от храната и да тръгваме. Оттук до Акатан е далече.

Но тя зарови лице в жълтата му грива и продължи да се смее, та чак ми се стори, че небесата ще се сгромолясат отгоре ни. Бях мислил, че ще бъде вълн от себе си от радост, когато ме види, и с радост ще се върне към спомените за стари времена, но този начин да се радва ми се видя много чудноват.

— Хайде! — извиках аз и здраво я хванах, за ръката. — Пътят е дълъг и тъмен. Да побързаме!

— Къде? — попита тя, седна и се изтръгна от странното си веселие.

— На Акатан — отговорих аз, убеден, че лицето ѝ ще светне, когато ѝ го кажа. Но тя заприлича на неговото и устните ѝ се изкривиха от присмех и студена злоба.

— Да — каза тя, — ще отидем, ръка за ръка на Акатаи, ти и аз. И ще живеем в мръсните хижи, и ще се храним с риба и лой, и ще си родим наследник — наследник, с когото ще се гордеем цял живот. Ще забравим за света и, ще бъдем щастливи, много щастливи. Това е хубаво, чудесно! Хайде, да побързаме! Да се върнем на Акатан!

И тя прокара ръка през жълтите му коси и се усмихна с усмивка, която не беше добра. И нямаше обещание в нейните очи.

Аз седях, мълчах и не можех да се начудя на странната природа на жената. Върнах се в мислите си към нощта, когато той я отвлече от мене, а тя крещеше и му скубеше косите — неговите коси, които сега галеше и от които не можеше да се откъсне. Тогаваш си спомних за откупа и за дългите години на чакане; и я стиснах в ръцете си, и я повлякох, както я беше повлякъл той. А тя се дърпаше, също както през оная нощ, и се бореше, както котка се бори заради малките си. И когато огънят бе още между нас и мъжа, аз я пуснах и тя седна и взе да ме слуша. И аз ѝ разказах за цялото изминало време, за всичко, което ми се бе случило по непознатите морета, за всичко, което бях правил в непознати страни; за безкрайното си търсене, за гладните години и за обещанието, което бе дала първо на мен. Да, разказах ѝ всичко, дори и това, което бе станало между мен и мъжа в този ден и през наскоро

миналите дни. И докато говорех, виждах обещанието да расте в очите ѝ, щедро и разточително като пукването на зората. И прочетох в тях съжаление, женската нежност, обичта, сърцето и душата на Унга. Аз станах отново юноша, защото този поглед беше погледът на Унга, когато със смях беше изтичала нагоре по брега към хижата на майка си. Свърши се безмилостната тревога, и гладът, и безкрайното чакане! Времето беше дошло. Почувствувах, че тя ме зове, и ми се стори, че трябва да сложа глава на нейните гърди и да забравя. Тя отвори обятията си и аз се хвърлих към нея. Тогава изведнъж в очите ѝ пламна омраза и ръката ѝ посегна към хълбока ми. И — веднъж, дважд — тя ме удари с ножа.

— Куче! — присмя ми се тя и ме блъсна в снега. — Свиня! — И избухна в смях, който раздра тишината, и се върна при своя мъртвец.

Както казах, тя ме удари с ножа веднъж и още веднъж; но нямаше сили от глад и не ми бе писано да умра. И все пак ми се искаше да остана на това място и да затворя очи за сетния дълг съм заедно с тези, чийто живот се бе сплел с моя и беше повел краката ми по незнайни пътища. Но имах дълг и това ми тежеше и не ми даваше покой.

А пътят бе дълъг, студът — лют, храната — малко. Хората от племето пели не бяха намерили елени и бяха ограбили моето хранилище. Същото бяха направили и тримата бели, но те лежаха измършавели и мъртви в хижата, когато минах оттам. После не помня нищо освен това, че дойдох тука и намерих храна и огън — топъл огън...

Когато свърши, той се помести близо и някак си жадно към печката. Дълго време сенките от светилника покъртително играха по стената.

— Ами Унга! — възкликна Принс, потресен от представилата се пред него картина.

— Унга? Тя не поиска да яде от яребиците. Тя лежеше, прегърнала врата му, заровила лице в жълтата му коса. Аз придърпах огъня, за да не усеща студа, но тя изпълзя на другата страна. Запалих огън там, но нямаше полза, защото тя не искаше да яде. И така те още лежат там, на снега.

— Ти? — попита Мейлмют Кид.

— Не зная, но Акатан е малък и не ми се иска да се върна и да живея на края на света. Няма и голям смисъл да живея. Може да отида при капитан Конютантайн и той да ми сложи, белезници, а един ден да ми вържат въже, ей тъй, и аз да заспя хубав сън. И пак... не знам.

— Но, Кид! — възбудено рече Принс. — Това е убийство!

— Мълчи! — заповяда Мейлмют Кид. — Има неща, по-велики от нашата мъдрост, надвишаващи нашето правосъдие. Ние не можем да кажем кой е прав и кой е крив в случая и не е наша работа да съдим.

Наас се помести още по-близо до огъня. Настъпи дълбоко мълчание и пред очите на тримата мъже се заредиха безбройни картини.

ЖАЖДА ЗА ЖИВОТ

Те са живели и хвърляли зар — само това ще остане; огънят, вложен, в самия комар, с много пари проиграни.

С мъчително куцукане те слязоха на брега и първият от двамата мъже залитна всред безредно пръснатите камъни. Бяха уморени и нямаха сили, а напрегнатите им лица носеха отпечатък на търпение, какъвто оставят само дълго понасяни лишения. Двата бяха тежко натоварени с вързопи, загънати в одеяла и пристегнати на гърба им с ремъци. Други ремъци, които минаваха през челото, им помагаша да удържат товара. И двамата носеха пушки. Вървяха приведени, със силно издадени напред рамене и изопнати шии, с поглед забит в земята.

— Нямаше да е зле да имаме поне два от онези патрони, дето си лежат в нашето съкровище — рече вторият мъж.

Гласът му беше безкрайно тягостно вял. Той говореше без всякакво въодушевление; първият, току-що навлязъл куцешком в млечнобелия, пенещ се сред скалите поток, не го удостои с отговор.

Другият го следваше по петите. Те не се събуха, макар водата да беше ледено студена — толкова студена, че ги заболяха глезените, а стъпалата им вкочанясаха. На места водата се плискаше в колената им и двамата залитаха, като едва запазваха равновесие.

Този, който вървеше отзад, се подхлъзна на един гладък валчест камък и малко остана да падне, но с отчаяно усилие успя да се задържи с остър вик на болка. Изглежда, че му се зави свят и му прилоша, защото той се олюля и протегна свободната си ръка, сякаш търсеше опора във въздуха. Когато се закрепил, направи крачка напред, но отново се люшна и насмалко не падна. Тогава се спря и загледа другаря си, който вървеше, без да се обръща.

Цяла минута мъжът стоя неподвижен, сякаш се бореше със себе си. После извика:

— Слушай, Бил, аз си навехнах глезена.

Бил продължаваше да куцука сред млечнобялата вода.;Той не се обърна. Изостаналият го загледа как се отдалечава и макар че лицето му оставаше все тъй безизразно, погледът му заприлича на погледа на ранен елен.

Бил се изкачи с куцукане на отгътанния бряг и продължи право напред, без да се обърне. Застаналият в реката го изпращаше с очи. Устните му леко затрепераха — острите кестеняви косми на увисналите над тях мустаци ясно замърдаха. Той дори си облиза устата.

— Бил! — извика той.

Това беше умолителен зов на изпаднал в беда силен мъж, обаче Бил не обърна глава. Пострадалият следеше с поглед гротескното куцукане и залитане напред на своя другар, който се изкачваше с несигурни крачки по полегатия склон към заобленото било на ниския хълм. Следи го, докато Бил превали рида и изчезна. Тогава извърна очи и бавно обхвана с поглед кръгозора на онзи свят, в който оставаше самичък сега, след като си отиде Бил.

Ниско над хоризонта неясно мъждееше слънцето, почти съвсем закрито от безформени мъгли и изпарения, създаващи впечатление за нещо голямо и плътно, на което липсват реалност и определени очертания. Отпуснал се с цялата си тежест върху единия крак, той извади часовника си. Беше четири часът и понеже бе краят на юли или началото на август (датата можеше да определи само приблизително, с точност до една-две седмици), мъжът сметна, че слънцето трябва да е горе долу на северозапад. Той погледна на юг и си помисли, че някъде отвъд тези голи хълмове лежи Голямото Мечо езеро; помисли си също, че в тази посока Полярният кръг чертае страшния си път през Канадската пустош. Рекичката, сред която стоеше, носеше водите си към река Копърмайн, а тя на свой ред течеше на север и се вливаше в Залива на коронацията и в Северния ледовит океан. Никога не беше ходил там, но веднъж бе видял всичко това на една карта на компанията „Хъдзънов залив“.

Погледът му още веднъж обгърна кръга на заобикалящия го свят. В гледката нямаше нищо насърчително. Навсякъде същата леко извита линия на хоризонта. Никой от хълмовете не се издигаше много високо. Нямаше дървета, нямаше храсти, нямаше трева — нищо освен едно

безкрайно и страшно мъртвило, от което в очите му ненадейно проблясна страх.

— Бил! — прошепна той веднъж и сетне пак: — Бил!

После приклепна сред млечнобялата вода, сякаш безкраен яд го потискаше с непреодолима сила, жестоко го смазваше с ужасяващото си безразличие. Той затрепери като в пристъп на треска и пушката с плясък падна от ръката му. Това го накара да се сепне. Той надви страха си, овладя се, зашари с ръка във водата и намери пушката. Придърпа вързопата към лявото рамо, за да намали тежестта върху навехнатия крак, след това бавно и предпазливо продължи към брега, кривейки се от болка.

Той не спираше. С ожесточение, стигащо до лудост, без да обръща внимание на болката, мъжът бързаше да се изкачи на билото на хълма, зад което бе изчезнал неговият другар — още поразкривена и смешна фигура от онзи куцащ и залитащ човек. Обаче от билото видя малка долчинка, в която нямаше живо същество. Той отново надви страха си, овладя се, придърпа вързопата още повече към лявото рамо и се заклатушка по надолнището.

Дъното на долчинката беше подгизнало от вода, която дебелият мъх като сунгер задържаеше на повърхността. Тази вода църкаше изпод мокасините му при всяка стъпка и всеки път краката му се откъсваха от спирация ги мъх с жвакащ звук. Мъжът преминаваше от туфа на туфа по следите на другаря си сред камъните, които се подаваха като островчета от морето на мъха,

Макар и да бе останал сам, не беше загубил пътя. Знаеше, че по-нататък ще стигне до едно място, където изсъхнали смърчове и съвсем нискорасли и хилави елхи заграждат от всички страни малкото езерце Тичинничили или „Страната на дребните съчки“, както го наричат на местния език. И в това езерце се влива малка рекичка, водите на която не са млечнобели. Край тази рекичка има тръстика — това той помнеше добре, — но няма дървета, и по течението ѝ трябва да върви до самите извори на вододела. Ще превали вододела и ще стигне до изворите на друг ручей, който тече на запад и по който ще върви до вливането му в реката Дийз, а там, под едно преобърнато кану, ще намери скривалище, затрупано с много камъни. И в това скривалище ще намери патрони за празната си пушка, вдички и влакно, малко

серкме — всичко необходимо за сдобиване с храна. Ще намери и малко брашно, парче сланина и малко боб.

Бил ще го чака там и двамата ще слязат с лодка на юг, надолу по реката Дийз до Голямото Мечо езеро. Ще прекосят езерото и ще продължат на юг, все на юг, докато стигнат река Макензи. На юг, все на юг ще вървят те и зимата напразно ще ги гони, напразно лед ще сковава дърветата и дните ще стават по-студени и мразовити — на юг, до някоя станция на компанията „Хъдзънов залив“, където дърветата са високи и където има колкото щещ храна.

Това си мислеше мъжът, докато крачеше с усилие напред.

Но колкото трудно напредваше с тялото си, също толкова трудно напредваше и с мислите, като се мъчеше да убеди себе си, че Бил не го е изоставил, че Бил положително ще го чака при скривалището. Трябваше да си внуши тази мисъл, защото иначе нямаше да има никакъв смисъл да върви напред и трябваше да легне и да умре. И докато мъждивото слънчево кълбо бавно потъваше на северозапад, той мислено проследи, и то много пъти, всяка педя земя, която щяха да изминат с Бил при бягството им на юг от преследващата ги зима. Умът му непрекъснато се занимаваше с храната в скривалището и храната в пункта на компанията „Хъдзънов залив“. Не беше ял от два дена, а много по-отдавна не беше ял до насита. Той често се навеждаше, береше белезникави блатни ягоди, слагаше ги в устата и ги дъвчеше. Блатната ягода е семка в капка вода. В устата водата се стопява и ти остава да дъвчеш тръпчивата и горчива семка. Мъжът знаеше, че ягодите не са хранителни, но търпеливо ги дъвчеше с надежда, която надделяваше над знанието и отричаше опита.

В девет часа той си удари палеца на крака в един камък и поради крайната умора и изтощение залитна и падна. Известно време лежа на едната си страна, без да мръдне. След това се освободи от ремъците на вързопа, тромаво се надигна и седна. Още не беше се стъмнило и в бавно гаснещия здрач той затърси пипнешком стиски сух мъх между камъните. Когато събра цяла купчина, запали огън — тлеещ, димящ огън — и сложи на него тенекиено канче с вода.

После отвори вързопа и първата му работа беше да преброи колко клечки кибрит има още. Бяха шестдесет и седем. За да се увери, преброи ги три пъти. Тогава ги раздели на няколко части, зави ги в пергаментова хартия, сложи едно пакетче в празната си кесия за

тютюн, друго под подплатата на износената си шапка, а трето — в пазвата си. Когато привърши тази работа, изведнъж го обзе страх, затова отново ги измъкна и ги преброи. Клечките си бяха шестдесет и седем.

Той изсуши на огъня мокасините си. От тях бяха останали само мокри дрипи. Направените от парчета одеяло чорапи бяха се скъсали на няколко места, а краката му бяха изранени и кървяха. Глезенът му туптеше и той го прегледа. Беше отеъкъл и станал колкото коляното. Мъжът откъсна дълга ивица от едното си одеяло и направи стегната превръзка. Откъсна още няколко ивици и ги намота на краката си, да му служат вместо мокасини и чорапи. Сетне изпи врялата вода от канчето, нави часовника си и се зави с одеялата.

Спа като мъртъв. Към полунощ за кратко време се смрачи и пак се развидели. Слънцето изгря на североизток — поточно зората се сипна нататък, защото слънцето беше закрито от сиви облаци.

В шест часа се събуди, спокойно легнал по гръб. Загледа се право нагоре в сивото небе и усети, че е гладен. Когато се обърна и се повдигна на лакът, стресна го високо пръхтене и той видя мъжкар — елен, който го разглеждаше с недоверчиво любопитство. Животното беше на не повече от петдесет стъпки и в същия миг мъжът видя и помириса във въображението си цвъртяща и пържеща се на огъня еленска пържола. Без да мисли, той грабна празната си пушка, прицели се и натисна спусъка. Еленът изпръхтя и отскочи; копитата му затрополяха и закънтяха из камънака.

Мъжът изруга и захвърли празната пушка. С висок стон той започна да се изправя. Това беше бавна и трудна работа. Ставите му бяха като ръждясали панти. Те се раздвижваха трудно, с много триене и всяко свиване и изправяне му се удаваше само след крайно усилие на волята. Когато най-после стъпи на крака, трябваше да употреби още една-две минути, докато успее да се изправи, както подобава на човек.

С мъка се изкачи на малка могила и огледа местността. Нямахше нито дървета, нито храсти — само сиво море от мъх, тук-там осеяно със сиви камъни, сиви езерца и сиви поточета. Небето беше сиво. Нямахше ни слънце, ни помен от слънце. Мъжът нямаше представа къде е север; беше забравил и пътя, по който бе дошъл до това място предишната вечер. Но не беше се загубил. В това беше сигурен. Скоро

щеше да стигне „Страната на дребните съчки“. Струваше му се, че тя е някъде наляво, недалече — може би отгатак нисък хълм.

Той се върна да стегне вързопа си за път. Провери на мястото ли са трите отделни пакетчета кибрит, но не си направи труд да ги преброи. Обаче се поколеба, обзет от нерешителност, над издутата торбичка от еленова кожа. Тя не беше голяма. Можеше да я покрие с двете си ръце. Знаеше, че тежи петнадесет фунта — колкото всичко останало във вързопа му — и това го тревожеше. Най-сетне я остави настрана и се залови да стяга вързопа. Погледът му отново спря на издутата торбичка от еленова кожа. Той бързо я грабна и заканително се огледа наоколо, сякаш пустинята се мъчеше да му я отнеме; когато се изправи на крака, за да поеме, залитайки, своя път, торбичката беше във вързопа на гърба му.

Мъжът се запъти наляво, като се спираше от време на време да бере блатни ягоди. Глезенът му беше се вдървил, той куцукаше по-силно, ала болката в крака не представляваше нищо в сравнение с болката в стомаха. Пристъпите на глада бяха много остри. Те го глождеха и глождеха, докато най-после не можеше вече да се съсредоточи върху посоката, в която трябваше да върви, за да стигне „Страната на дребните съчки.“. Блатните ягоди не намаляваха това глождене — от дразнещата им тръпчивина само го заболяха езикът и небцето.

По-нататък стигна до една долчинка, където от камъните и туфите, пърпорейки с крила, се вдигнаха бели скални яребици. „Къ-рр, кърр, кърр“ — викаха те. Мъжът ги замерваше с камъни, но не можеше да ги удари. Тогава той сложи вързопа на земята и взе да ги дебне, както котката дебне врабчета. Острите камъни изпокъсаха крачолите на панталоните му . и коленете му оставяха кървава диря, но тази болка се губеше в болката на глада. Той пълзеше по подгизналия мъх, който мокреше дрехите му и го караше да тръпне от студ, но мъжът не го усещаше — толкова голяма беше жаждата му за храна. И всеки път птиците се вдигаха с пърпорене пред очите му, докато тяхното „кърр, кърр, кърр“ се превърна за него в някаква гавра и той взе да ги ругае и високо да повтаря техния вик.

Веднъж допълзя до яребица, която сигурно бе заспала. Забеляза я чак когато тя се стрелна в лицето му от убежището си в камъните. Въпреки това той посегна да я хване и в ръката му останаха три пера

от опашката ѝ. Докато я изпрати с поглед, в него пламна омраза към птицата, сякаш беше му сторила някакво ужасно зло. След това се върна и отново нарами вързопа.

По-късно през деня мъжът стигна мочурливи долове, където имаше много повече дивеч. Сякаш за да го мъчи, край него мина на пушечен изстрел стадо елени — двадесет и няколко глави. Обзе го необуздано желание да се втурне подир тях, увереност, че ще може да ги догони. Насреща му се зададе сребърна лисица с яребица в уста. Мъжът извика. Това беше страшен вик, лисицата уплашено побягна, но не изтърва

яребицата.

Късно подир обед мъжът вървеше по течението на една рекичка с вода, бяла като мляко от варовитата почва и с тръстика тук-таме по бреговете. Той здраво хвана едва тръстика близо до корена и издърпа нещо подобно на зелен лук и не по-голямо от зидарски пирон. Коренът беше нежен и изхруска между зъбите му, събуждайки у него радостната надежда, че ще се нахрани. Но коренът излезе жилав. Състоеше се от влакнести нишки, напоени с вода като ягодите и без всякаква хранителна стойност. Мъжът свали вързопа от гърба си, пропълзя в тръстиките и задъвка и замляска като преживно

животно.

Беше много уморен и често му се искаше да си почине — да легне и да заспи, но нещо постоянно го тласкаше да върви напред и това не беше толкова желанието да стигне „Страната на дребните съчки“, колкото гладът. Той търсеше жаби в малките езерца и разравяше с нокти земята за червеи, макар и да знаеше, че толкова далече на север не може да има нито жаби, нито червеи.

Напразно се взираше във всяко вирче и едва когато настъпи продължителния здрач, откри в едно такова вирче самотна рибка, не по-голяма от кротушка. Мъжът бръкна чак

до рамо във водата, но рибката се изплъзна. Тогава посегна с двете си ръце и размъти млечната тиня на дъното. Във възбудата си той падна във вирчето и се измокри до кръста. Тогава водата се размъти толкова много, че рибката не можеше да се види и трябваше да изчака, докато тинята се утаи.

Преследването се поднови, докато водата не се размъти отново, но мъжът не можеше да чака. Той отвърза тенекиената си кофа и се

залови да изгребва водата от вирчето. Отначало изгребваше с настървение, плискаше се и изхвърляше водата толкова близо, че тя се стичаше обратно във вирчето. После заработи по-внимателно, като се мъчеше да запази спокойствие, макар че сърцето му биеше до пръсване, а ръцете му трепереха. След половин час вирчето бе почти пресушено. В него нямаше вече и една чаша вода. Но и рибката я нямаше също. Мъжът намери скрита пролука между камъните, през която рибката беше избягала в съседен, по-голям вир — вир, който не можеше да пресуши за цяло денонощие. Да бе знаел за пролуката, щеше в самото начало да я запуши с камък и рибката щеше да бъде негова.

Така си помисли той, покрусен, и се отпусна на мократа земя. Отначало плачеше тихо, беззвучно, сетне заплака високо сред безмилостната пустош, която го заграждаше в заключен кръг; а дълго след това се тресе от ридания без сълзи.

Той накладе огън, стопли се, като изпи много канчета вряла вода, и се разположи да нощува на една скалиста издатина, както беше направил предишната нощ. Последната му грижа бе да провери дали кибритът е останал сух и да навие часовника си. Одеята бяха влажни и лепкави. Навехнатият глезен туптеше от болка. Но мъжът усещаше само това, че е гладен и в неспокойния му сън пред него се редяха картини на пиршества и банкети и на ястия, поднасяни и предлагани по всевъзможни начини.

Събуди се премръзнал и болен. Слънце нямаше. Сивотата на земята и небето се беше сгъстила, станала още по-дълбока. Духаше рязък вятър и върховете на хълмовете бяха побелели от първия сняг. Въздухът около него сякаш се сгъсти и побеля, докато накладе огън и сгря вода. Това беше мокър сняг, лапавица, и снежинките бяха големи и водни. Отначало те се топяха, щом допираха почвата, но снегът валеше все по-силно, покриваше земята, гасеше огъня, мокреше запасите му от сух мъх.

Това беше за него сигнал да нарами вързоп и да се затътри напред, без сам да знае накъде. Вече не го интересуваха нито „Страната на дребните съчки“, нито Бил и скривалището под преобърнатото кану край река Дийз. Всичките му мисли се свеждаха до глагола „ям“. Беше се побъркал от глад. Не го интересуваше по кой

път върви, стига този път да минава из мочурливите низини. Пипнешком той изравяше из

под мокрия сняг водни блатни ягоди и също тъй пипнешком издърпваше с корените тръстики. Но и едните, и другите бяха блудкави и не засищаха. Намери някаква трева, която накиселяваше, и изяде колкото успя да набере, а то не беше много, понеже тревата се стелеше по земята и няколкото пръста сняг лесно я скриваха от погледа.

Тази вечер мина без огън и без гореща вода, свря се под одеялото и се унесе в прекъсван от глад сън. Снегът се превърна в студен дъжд. Мъжът се будеше много често и всеки път усещаше дъждът да ръми върху обърнатото му нагоре лице. Настъпи ден — сив ден, без слънце. Беше спряло да вали. Острото чувство на глад бе изчезнало. Усещанията му, доколкото те бяха свързани с копнежа за храна, бяха се притъпили. Стомахът му се свиваше от глуха, тежка болка, но тя не го безпокоеше толкова много. Умът му се избистри и мислите му пак се устремиха главно към „Страната на дребните съчки“ и скривалището край река Дийз.

Той разкъса на ивици остатъците от едното одеяло и омота с тях разкъравените си крака. Стегна наново навехнатия глезен и се приготви за още един ден път. Когато дойде ред на вързопа, той дълго се колеба над издутата торбичка от еленова кожа, но в края на краищата взе и нея.

Дъждът беше стопил снега и сега се белееха само върховете на хълмовете. Слънцето се показва и мъжът можа да определи посоките на света, макар и да знаеше, вече, че се е загубил. Може би в лутането на предишния ден се беше отклонил твърде много наляво. Сега тръгна надясно, за да изравни вероятното отклонение от правилния път.

При все че пристъпите на глада не го измъчваха вече толкова много, той съзнаваше, че няма сили. Беше принуден често да спира, за да почива, и тогава се нахвърляше на блатните ягоди и тръстиките. Усещаше езика си сух и надебелял, сякаш обрасъл с дребни косъмчета, в устата му горчеше. Сърцето му създаваше големи грижи. Щом походеше няколко минути, то започваше безмилостно да бие — туптуптуп, — а след това сякаш подскачаше и мъчително се свиваше от бързи удари, които го задушаваша, от които му се виеше свят и му прилошаваше.

Към обед видя две кротушки в голям вир. Да изгребе водата от него, бе немислимо, обаче сега беше по-спокоен и сполучи да ги хване в тенекиената си кофа. Бяха не по-дълги от кутрето му, но той не беше особено гладен. Болката в стомаха бе станала още по-тъпа и слаба. Просто му се струваше, че стомахът му е задрямал. Изяде рибките сурови, като ги дъвчеше с най-голямо старание, защото се хранеше изключително по повелята на разума си. Макар и да нямаше желание да яде, знаеше, че трябва да се нахрани, за да остане жив.

Вечерта улови още три кротушки; две от тях изяде, а третата запази за закуска. Слънцето беше изсушило срещашите се тук-там купчинки мъх и той можа да се стопли с вряла вода. Този ден не беше изминал повече от десет мили, а на следващия не повече от пет, като вървеше само когато му позволяваше сърцето. Обаче стомахът не го тревожеше ни най-малко. Беше заспал. Сега местата бяха непознати, той срещаше все повече елени, пък и вълци. Техният вой често се носеше из пустошта, а веднъж видя три вълка тихомълком да се махат от пътя му.

Пак настъпи нощ, а сутринта, вразумил се, той развърза кожената връв, която стягаше издутата торбичка от еленова кожа. От отвора ѝ потече жълта струя зърнест златен пясък и парчета самородно злато. Той раздели златото на две приблизително равни половини, зави едната в парче одеяло и я скри в скалиста издатина, а другата изсипа обратно в торбичката. Сетне започна да къса от единственото останало одеяло ивици за краката си. Но с пушката все още не искаше да се раздели, защото в скривалището край река Дийз имаше патрони.

Този ден беше мъглив и през този ден гладът отново се събуди у него. Мъжът бе много отслабнал и толкова му се виеше свят, че от време на време погледът му се премрежваше. Сега не беше вече нещо необикновено да се спъне и да падне; веднъж се препъна и падна право върху яребично гнездо. Там имаше четири току-що излюпени птиченца, по на един ден — мънички, туптящи от живот клъбца, не по-големи от една хапка; и той ги изяде лакомо, като ги пъхаше в устата си живи и ги хрускаше като яйчени черупки със зъбите си. Майката с резки писъци пляскаше криле наоколо. Мъжът се опита да я удари с пушката си като с тояга, но тя се изплъзна от обсега му. Взе да я замерва с камъни и със случаен удар счупи едното ѝ крило. Тогава

яребицата заподхвърча и затича, влачейки счупеното крило, а той се втурна да я преследва.

Малките птиченца бяха само раздразнили апетита му. Той куцаше и подскачаше на болния си крак, хвърляше камъни и ту дрезгаво се провикваше, ту куцаше и подскачаше мълчешком, мрачно и търпеливо се изправяше след всяко падане или си търкаше очите, когато му се струваше, че ще му прилошее от виенето на свят.

Преследването го доведе до мочурище в дъното на долината и там, на подгизналия мъх, забеляза човешки следи. Тези следи не бяха негови — това му беше ясно. Сигурно бяха на Бил. Но той не можеше да спре, защото яребицата продължаваше да бяга. Първо ще я хване, а след това ще се върне да ги разгледа.

Мъжът измори яребицата, но измори и себе си. Тя дишаше тежко, легнала на едната си страна. Той също дишаше тежко, легнал на едната си страна, на десетина стъпки, без да

има сили да допълзи до нея. А когато се съвзе, птицата също се съвзе и избяга, щом алчната му ръка посегна да я хване. Гоненицата започна отново. Настъпи нощ и яребицата се отърва. Мъжът се спъна от изтощение; залитна напред, падна по очи .с вързопа на гърба и си разкървави бузата. Дълго време не се помръдна, след това се обърна настрана, нави часовника си и остана да лежи там до сутринта.

И този ден беше мъглив. Половината от последното му одеяло беше отишла за омотаване на краката. Следите на Бил не можа да намери. Това нямаше значение. Гладът твърде настойчиво го караше да върви .напред... само че... само че той се чудеше дали и Бил не се беше загубил. Към пладне вързопът му натежа твърде много. Той повторно раздели златото, но този път просто изсипа половината на земята. Подир обед изхвърли и останалото и сега носеше само половината одеяло, тенекиената кофа и пушката.

Започнаха да го измъчват халюцинации. Беше уверен, че му е останал още един патрон. Бил е в магазина на пушката и той не го е забелязал. От друга страна, нито за миг не се съмняваше, че магазинът е празен. Но халюцинацията го преследваше. Дълги часове се бори с нея, сетне отвори пушката и и се убеди, че е празна. Разочарованието бе тъй дълбоко, сякаш наистина беше очаквал да намери в нея патрона.

Половин час се тътри напред и халюцинацията отново се върна. Отново поведе борба с нея, но тя не го оставяше на мира, докато, само

за да се отърве от тази мисъл, не отвори пушката и не се увери в обратното. Навремени разсъдъкът го напуснаше съвсем, той се тътреше напред като някакъв автомат и странни представи и приумици почваха като червеи да разяждат ума му. Но тези лутания в света на недействителното бяха краткотрайни, защото остриите пристъпи на глада непрекъснато го връщаха към действителността. Веднъж едно видение, от което насмалко не му прилоша, рязко го върна към истинската обстановка. Той залитна, олюля се и се заклатушка като пиян, за да се задържи на крака. Пред него стоеше кон. Кон! Не можеше да повярва на очите си. Гъста мъгла, изпъстрена с искрящи светли точки, премрежваше погледа му. Той ожесточено разтърка очи, за да проясни зрението си, и видя не кон, а огромна кафява мечка. Звярът го разглеждаше с враждебно любопитство.

Мъжът беше вече наполовина вдигнал пушката, когато се сети, че е празна. Той я свали и измъкна ловджийския си нож от везаната с мъниста ножница на хълбока. Пред него имаше месо и живот. Прокара палеца си по острието на ножа. Беше добре наточен. Върхът бе остър. Ще се нахвърли върху мечката и ще я убие. Ала сърцето му предупредително заби — туп, туп, туп. Сетне то неудържимо подскочи нагоре и

затрептя от чести удари; сякаш железен обръч стегна челото Му, главата му се замая.

Огромна вълна на страх помете отчаяната му смелост. Както беше изнемощял, какво ли щеше да стане, ако звярът го нападне? Той се изпъна в най-внушителната си стойка, стисна ножа и впи поглед в мечката. Звярът тромаво направи една-две крачки напред, вдигна се на задните си лапи и предупредително изръмжа. Ако човекът побегнеше, щеше да го подгони; обаче човекът не побягна. Беше обладан сега от смелост, вдъхната от страха. Той също изръмжа, свирепо, страшно, дал гласен израз на страха, който е присъщ на живота и който се таи в него, преплетен с най-дълбоките му корени.

Мечката се поотмести настрана със заканителен рев, уплашена от това тайнствено същество, което продължаваше да стои изправено и не се боеше от нея. Но човекът не се помръдна. Той остана неподвижен като статуя, докато не премина опасността, и едва тогава, разтърсен от тръпки, се повали на мокрия мъх.

Когато възвърна самообладанието си, мъжът отново тръгна на път, обзет сега от нов страх. Това не беше страхът, че ще умре от изтощението на глада, а страхът, че ще загине насилствено, преди гладната смърт да задуши у него и сетната най-малка частица от онзи стремеж, който го кара да се бори за живот. Имаше и вълци. От всички страни в пустошта се носеше техният вой и в него звучеше заплаха, която изплиташе във въздуха толкова осезаема мрежа, че мъжът неволно протегна ръце да я отблъсне от себе си, сякаш тя беше издуто от вятъра платнище на палатка.

От време на време вълците, събрали се по два-три заедно, пресичаха неговия път. Но те се държаха на разстояние от него. Не бяха достатъчно много, освен това те гонеха елени, които не влизаха в бой, а това странно същество, което ходеше изправено, сигурно дращеше и хапеше.

Привечер той видя разпръснати кости там, където вълците бяха изяли своята плячка. Преди половин час тези остатъци, са били малко еленче, то е мучало, тичало и е било пълно с живот. Мъжът се загледа в кокалите, оглогани и лъскави, розови от живота, неугаснал още в техните клетки. Дали и от него нямаше да остане само това, преди да изтече денят! Такъв беше животът, нали? Суетен и преходен. Само животът носи терзания. В смъртта няма болка. Да умреш, значи да заспиш. Това означава край, почивка. Защо тогава не му се иска да умре?

Но той не мъдрува много дълго. Приклепнал в мъха с кокал в устата, мъжът изсмукваше от него сетните остатъци от живот, които все още го обагряха в бледнорозов цвят. Сладникавият вкус на месо, лек и недоловим почти като някакъв спомен, просто го влудяваше. Той започна да стиска кокалите

с челюстите си и да ги хруска. Понякога се трошеше кокалът, понякога — зъбите му. След това се залови да раздробява костите между два камъка, да ги счуква на каша и да ги гълта. От бързане се удряше и по пръстите, но все пак за миг се учуди от факта, че те не го болят много, когато попадат под стоварващия се отгоре камък.

Настъпиха страшни дни на сняг и дъжд. Мъжът не знаеше, кога се спира да ношува, кога потегля на път. През нощта вървеше толкова, колкото и през деня. Почиваше, където рухнеше, и почваше да пълзи, щом гаснещият в него живот припламваше и се разгаряше малко по-

ярко. В него не се бореше вече човекът. Това, което го караше да върви напред, беше самият живот, който отказваше да умре. Той не страдаше. Нервите му се бяха притъпили, претръпнали, а умът бе пълен със странни видения и сладостни мечти.

Той все още смучеше и дъвчеше разтрошените кокали на младото еленче, последните остатъци от които беше събрал и взел със себе си. Не преваляше вече хълмове и вододели, а само се тътреше по течението на голяма река, която се виеше през широка долина. Не виждаше нито реката, нито долината. Не виждаше нищо освен видения. Душата и тялото му вървяха или пълзяха рамо до рамо и все пак разделени, толкова тънка бе свързващата ги нишка.

Събуди се в пълно съзнание, легнал по гръб на една скалиста издатина. Слънцето грееше ярко и топло. Неиде далеч се чуваше мучене на малки еленчета. В ума му изникнаха смътни спомени за дъжд и вятър, и сняг, но дали е бил брулен от бурята два дни, или две седмици — не знаеше.

Известно време мъжът лежа неподвижно, веселото слънце го заливаше със светлина и насищаше жалкото му тяло с топлината си. „Хубав ден — помисли си той. — Може би ще успея да разбера къде съм“. С болезнено усилие мъжът се обърна на една страна. Под него течеше широка спокойна река. Беше му съвсем непозната и това го озадачи. Бавно проследи с погледа си как реката лъкатуши в големи извивки сред мрачни голи хълмове, по-мрачни, по-голи и по-ниски от всички хълмове, които беше срещал досега. Бавно, без да бърза, без възбуда или нещо повече от най-повърхностен интерес, той проследи течението на непознатата река до кръгозора и видя, че се влива в светло, блестящо море. Въпреки всичко това не го развълнува. „Чудна работа — помисли си той, — това е или видение, или мираж. .. вероятно е да е видение, измама на разстроения ум.“ Това предположение се затвърди у него, когато видя кораб, хвърлил котва сред блестящото море. Затвори за малко очи и ги отвори пак. Чудно, видението не изчезваше! И все пак нямаше нищо чудно. Той знаеше, че в сърцето на пустинните земи нямаше нито морета, нито кораби, също както бе знаел, че няма патрон в празната му пушка.

Зад гърба му се чу някакво сумтене — полусподавено пъшкане или кашлица. Много бавно, поради крайната си слабост и скованост, мъжът се обърна на другата страна. Наблизо не се виждаше нищо, но

той търпеливо зачака. Сумтенето и кашлянето се чува отново и между две назъбени канари, само на няколко разкрача, се показва сива вълча глава. Острите уши не бяха чак толкова наострени, както беше виждал у други вълци; очите бяха мътни и кръвясали, главата — безсилно и отчаяно клюмнала. Звярът непрекъснато примигваше от слънчевия блясък. Изглеждаше болен. Докато мъжът го гледаше, той отново изсумтя и се закашля.

„Това поне не е мираж“ — помисли си мъжът и се обърна на другата страна да види действителния свят, който досега е бил забулен за него от видението. Ала морето все тъй блестеше в далечината и корабът се виждаше съвсем ясно. Нима всичко това бе наистина действителност? Той затвори очи, замисли се и най-после разбра всичко. Беше вървял на североизток, беше се отдалечил от вододела на река Дийз и беше слязъл в долината на Копърмайн. Тази широка и бавна река бе Копърмайн. Това блестящо море беше Ледовитият океан. Този параход бе китоловен кораб, отдалечил се на изток от устието на Макензи, и сега стоеше на котва в Залива на коронацията. Той си спомни картата на компанията „Хъдзънов залив“, която беше видял преди много време, и всичко му стана ясно и придоби смисъл.

Мъжът седна и съсредоточи вниманието си върху най-належащото. Беше изпокъсал намотките от парчетата одеяло и краката му представляваха безформени буци кърваво месо. От одеялото вече не бе останало нищо. И пушката, и ножът липсваха. Шапката си бе загубил някъде заедно с пакетчето кибрит под подплатата, но клечките, скрити в пазвата, бяха се запазили сухи в кесията за тютюн, завити в пергаментовата хартия. Погледна часовника си. Той показваше единадесет часа и още вървеше. Изглежда, не беше забравял да го навива.

Беше спокоен, съзнанието му беше ясно. Макар и да бе крайно изтощен, не усещаше никаква болка. Не беше и гладен. Мисълта за храна дори му беше неприятна и всичко, което правеше, го правеше само по заповед на разума си. Той откъсна до колене крачолите на панталоните си и ги намота около краката. Кой знае как беше сполучил да запази тенекиената кофа. Трябваше да пие малко гореща вода, преди да започне пътуването си към кораба, което предвиждаше, че ще бъде ужасно.

Движенията му бяха бавни. Трепереше като парализиран. Когато се залови да събира сух мъх, откри, че не може да се изправи на крака. Направи няколко безуспешни опита и най-после се примири и запълзя на четири крака. Веднъж допълзя близо до болния вълк. Животното неохотно се повлече, махна се от пътя му и заблиза хълбоците си така, сякаш нямаше сили да движи езика си. Мъжът забеляза, че този език няма обикновения здрав червен цвят. Беше жълтеникавокафяв и изглеждаше покрит с дебел слой полузасъхнали лиги.

След като изпи доста гореща вода, откри, че може пак да се изправи и дори да ходи, колкото може да ходи един умиращ. Почти всяка минута трябваше да си почива. Крачките му бяха морни и несигурни; със също такива морни и несигурни крачки се влачеше подире му и вълкът; и тази вечер, когато блестящото море изчезна в мрака, той знаеше, че се е приближил към него с не повече от четири мили.

Цялата нощ мъжът чуваше кашлянето на болния вълк, а сегизтогиз — мученето на младите еленчета. Навсякъде около него имаше живот, обаче това беше живот, изпълнен със сили, бликащ от устрем и здраве, и той разбираше, че болният вълк върви по стъпките на болния човек, с надеждата, че човекът ще умре пръв. Сутринта, щом отвори очи, видя, че звярът не сваля от него печален и гладен поглед. Вълкът стоеше приклепнал, с подвита между краката опашка като някакво жалко, окаяно псе. Той трепереше от студения сутрешен вятър и омърлушено се озъби, когато човекът му заговори с глас, който прозвуча не по-силно от дрезгав шепот.

Изгря ярко слънце и цялата сутрин мъжът падаше и се тътреше към кораба в блестящото море. Времето беше прекрасно. Бе настъпило краткотрайното сиромашко лято на северните ширини. Можеше да продължи една седмица. Можеше да свърши утре или в други ден.

Подир обед мъжът се натъкна на следа. Беше следа на друг човек, който не бе вървял, а се бе влачил на четири крака. Мъжът си помисли, че може да е на Бил, но го помисли с тъпо безразличие. Не изпитваше любопитство. Всъщност всяко усещане и вълнение бяха угаснали в него. Не чувствуваше вече никаква болка. Стомахът и нервите му бяха заспали. Обаче тлеещият живот го караше да върви напред. Беше много уморен, но животът в него отказваше да умре. И

само поради това той продължаваше да яде блатни ягоди и кротушки, да пие гореща вода и да не изпуска от очи болния вълк.

Вървеше по следите на другия човек, който беше се влачил на четири крака, и скоро стигна техния край — няколко прясно оглозгани кости върху подгизналия мъх, утъпкан от лапите на много вълци. Там видя издута торбичка от еленова кожа, същата като неговата, разкъсана от остри зъби. Мъжът я вдигна, макар че безсилните му пръсти едва можеха да удържат такава тежест. Бил беше я носил докрай. Хаха! Можеше да се посмее на Бил. Той щеше да остане жив и да занесе тази торбичка на кораба в блестящото море. Смехът му беше дрезгав и страшен като грачене на гарван. Изведнъж смехът му прекъсна. Как можеше да се смее на Бил, щом това тука

тези кости, тъй розовобели и чисти, са на Бил? Мъжът се извърна. Да, Бил го беше изоставил, но той не можа да вземе златото, но сега няма да смуче костите на Бил. Макар БИЛ, щеше да го направи, ако беше се случило обратното, Мислеше си той, когато се затътри по-нататък. \ Стигна до един вир. Наведе се да търси кротушки и дръпна главата си като ужилен. Беше видял отражението на своето лице. То бе толкова страшно, че за миг усещанията му се събудиха и този миг беше достатъчен, за да се ужаси. Във вира, твърде голям, за да го пресуши, имаше три кротушки; след няколко безуспешни опита да ги улови с тенекиената си кофа той се отказа. Беше го страх, че поради голямата си слабост може да падне във водата и да се удави. По същата причина не се реши и да заплува по реката, яхнал някое от довлечените от водите й дървета, каквито имаше в изобилие по пясъчните плитчини.

Тоя ден той скъси разстоянието между себе си и кораба с три мили; на следващия ден — с две, защото сега пълзеше, както беше пълзял Бил; към края на петия ден корабът се намираще още на седем мили от него, а той нямаше сили да измине дори и една миля на ден. Сиромашкото лято още не беше свършило и мъжът ту продължаваше да пълзи, ту припадеше, а болният вълк не преставаше да кашля и да хрипти по петите му. Колената на мъжа се разраниха както стъпалата и макар че ги беше омотал с ризата си, по мъха и камъните зад него оставаше червена диря. Веднаж, когато се озърна, видя вълкът жадно да ближе кървавите следи и много ясно си представи какъв щеше да бъде неговият край... освен... освен ако сполучеше да убие вълка.

Тогава започна най-мрачната от всички трагедии, разиграли се в борбата за съществуване: болен човек, който пълзеше на четири крака, и болен вълк, който куцукаше подир него — две същества се тътреха полумъртви през пустошта и се дебнеха един друг.

Да беше вълкът здрав, мъжът нямаше толкова много да държи на живота си; но мисълта да насити търбуха на тази гнусна и кажи-речи мъртва гадина го отвращаваше. Тази мисъл го караше да се бунтува. Умът му отново започна да блуждае, помрачен от видения, а минутите на прояснение настъпваха все по-рядко и бяха все по-кратки.

Веднъж от безсъзнание го изтръгна някакво хриптене до самото му ухо. Вълкът тронаво отскочи назад, препъна се и падна от слабост. Това беше смешно, но мъжът не се засмя. Дори не го беше страх. Беше стигнал твърде далече, за да се плаши. Но в този миг умът му беше бистър — той лежеше и размишляваше. До кораба оставаха не повече от четири мили. Той го виждаше съвсем ясно, когато разтъркваше замъглените си очи, можеше да види и бялото платно на малка лодка, която пореше водите на блестящото море. Но нямаше да може да измине пълзешком тези четири мили. Знаеше го и съвсем спокойно приемаше тази мисъл. Знаеше, че не може да пропълзи и половин миля. И все пак искаше да живее. Виждаше му се безсмислено да умре след всичко, което бе понесъл. Съдбата искаше твърде много от него. Дори на умираше, мъжът отказваше да умре. Може би това беше чиста лудост, но дори и в лапите на смъртта той се бореше с нея и отказваше да умре.

Мъжът затвори очи и с безкрайна предпазливост събра мислите си. Той призова цялата си воля, за да устои на задушавачата го слабост, която заливаше като прииждащ прилив всичките извори на живота в неговото същество. Тя много приличаше на море, тази смъртна слабост, която все растеше и растеше и малко по-малко удавяше съзнанието му. От време на време малко оставаше да потъне и той плуваше с немощни движения в забравата; а после, благодарение на някакви непонятни душевни сили, намираше още една капка воля, която му помагаше да изплува.

Легнал неподвижно по гръб, той чуваше все по-отблизо и по-отблизо хрипящото дишане на болния вълк. Безкрайно мудро звукът се приближаваше все повече и повече, а той не помръдваше. Сега го чуваше до самото си ухо. Грапавият сух език застърга като гласпапир

неговата буза. Ръцете му се стрелнаха напред — поне желанието му беше да се стрелнат. Пръстите му се свиха като нокти на граблива птица, но хванаха само празно пространство. За бързите и сигурни движения е необходима сила, а именно тази сила липсваше на мъжа.

Търпението на вълка беше страхотно. Не по-малко страхотно беше и търпението на човека. Половин ден той лежа неподвижно, борейки се с безсъзнанието, и дебнеше вълка, който искаше да го изяде и когото сам той искаше да изяде. Понякога го заливаше вълната на забравата и пред него се редяха безкрайни видения; но през цялото време, в съзнание и в унес той неизменно чакаше хриптящото дишане и граповата милувка на вълчия език.

Мъжът не чу дишането, когато бавно се възвърна от някакъв сън, но усети допира на езика по ръката си. Зачака. Зъбите леко стиснаха ръката; натискът нарастна; вълкът напрягаше сетните си сили и се мъчеше да впие зъбите си в плячката, която беше чакал толкова дълго. Но и човекът беше чакал дълго и ето че изпохапаната му ръка стисна челюстта на вълка. Бавно, докато вълкът немощно се бореше, а ръката немощно стискаше челюстта му, другата ръка се протегна и хвана вълка за гърлото. След пет минути мъжът лежеше с цялата тежест на тялото си върху звяра. Ръцете нямаха сили

за да удушат вълка, но лицето на мъжа се намираще при вълчия гръклян, а устата му се напълни с косми. Беше минало близо половин час, когато мъжът усети в гърлото му да протича топла струя. Тя не беше приятна. Приличаше на наливано насила в стомаха разтопено олово и той го наливаше сам, със силата на собствената си воля.

След известно време мъжът се обърна по гръб и заспа,

На китоловния кораб „Бедфорд“ имаше няколко членове на научна експедиция. От палубата те забелязаха нещо странно на брега. Това нещо се движеше по пясъка към морето. Те не можеха да определят какво е то и понеже бяха хора на науката, качиха се в една лодка и слязоха на брега да видят. И видяха нещо, което беше живо, но надали можеше да се нарече човек. То бе сляпо и в безсъзнание. Извиваше се по земята като някакъв исполински червей. Повечето от усилията му отиваха напразно, но то бе настойчиво, гърчеше се и се превиваше, и напредваше може би с двадесетина стъпки на час.

Подир три седмици на едно легло в китоловния кораб „Белфорд“ мъжът разказваше с мокри от сълзи хълтнали бузи кой е и какво е преживял. Дърдореше и нещо несвързано за майка си, за слънчевата Калифорния, за дом сред портокалови горички и цветя. Не се минаха много дни и той вече сядаше на една трапеза с учените и с корабните офицери. Не можеше да насити очите си с изобилната храна и тревожно я изпращаше с поглед, когато тя отиваше в устата на другите. Изчезването на всеки залък извикваше у него изражение на дълбоко съжаление. Съвсем не беше побъркан, но въпреки това мразеше всички тези хора, когато се хранеха. Преследваше го страхът, че храната няма да стигне. Разпитваше готвача, прислужника, капитана за запасите от храна. Те го успокояваха безброй пъти, но той не можеше да им повярва и лукаво дебнеше около складовете, та да види със собствените си очи.

Забелязаха, че започна да пълнее. Дебелееше от ден на ден. Учените клатеха глави и развиваха разни теории. Ограничиха дажбата му, но въпреки това коремът му растеше, а гърдите невероятно се издуваха под ризата.

Моряците се подсмиваха. Те знаеха каква е работата. А когато учените започнаха да го следят, те също узнаха. Видяха го да се промъква след закуска към носа на кораба и като просяк да протяга ръка към някой моряк. Морякът се захилваше и му даваше парче сухар. Мъжът алчно го сграбчваше, поглеждаше го както скъперник гледа злато и го мушваше в пазвата си. Подобна милостиня с усмивка му даваха и другите моряци. Учените си замълчаха. Оставиха го на мира.

Но тайно прегледаха леглото му. То беше претъпкано със сухари: дюшекът беше пълен със сухари, всяко ъгълче и пролука бяха пълни със сухари. И все пак той беше нормален. Само взимаше предпазни мерки против възможен нов глад — нищо повече. Щяло да му мине, казаха учените; и му мина, преди още „Бедфорд“ да хвърли котва в залива на Сан Франциско.

МЪДРОСТТА НА ПЪРТИНАТА

Ситка Чарли бе постигнал невъзможното. Може други индианци да са знаели мъдростта на пъртината не по-зле от него, обаче само той разбираше мъдростта на белия човек, честта на пъртината и закона. Но не беше проумял тези неща за един-единствен ден. Умът на туземеца е бавен в обобщенията, за него са необходими много и често повтарящи се факти, за да породят разбирането. Ситка Чарли от детството си непрекъснато беше попадал сред бели хора, а когато възмъжа, предпочете да свърже съдбата си с тях и веднъж завинаги да се отрече от собственото си племе. Дори и след това, макар и да уважаваше почти до благоговееене тяхното могъщество, макар и да размишляваше за него, все още не беше разгадал тайната му същина, честта и закона. И само натрупалите се с течение на годините изводи най-сетне му помогнаха да я разбере. Понеже принадлежеше към друга раса, когато я узна, той я разбра по-добре от самия бял човек; понеже беше индианец, бе постигнал невъзможното.

А всички тези неща бяха породили у него презрение към собственото му племе — презрение, което беше свикнал да прикрива, но което сега избухна в многоезичен ураган от ругатни, сипещи се върху главите на Качуктен Гоухий. Те се свиваха пред него като чифт ръмжащи кучета от вълча порода, твърде стръвни, за да си скрият зъбите. Не бяха приятни за гледане. Нито пък Ситка Чарли. И тримата имаха ужасен вид. Лицата им бяха кожа и кости;

скулите им бяха осяяни с отвратителни струпеи, които ту се бяха пукали, ту замръзвали от лютия студ, а в очите им мрачно гореше пламъкът, който се поражда от отчаянието и глада. На стигналите до това състояние хора, за които не съществува преградата на честта и закона, не може да се има доверие. Ситка Чарли го разбираше и тъкмо затова преди десет дена ги беше принудил да оставят пушките си

заедно с другите принадлежности за стануване. Бяха им останали само неговата пушка и пушката на Капитан Епингуел.

— Хайде, накладете огън! — заповяда той и извади скъпоценната кибритена кутия и неизменно съпровождащите я ивици суха брезова кора.

Двамата индианци се заловиха мълчаливо да събират сухи клони и съчки. Бяха изтощени и често прекъсваха работата си, опираха се замаяни, преди още да са се навели до долу, и със залитане се тътреха до общия куп, а колената им трепереха и се удряха едно в друго като кастанети. Всеки път, след като изминаваха това разстояние, те си почиваха за миг, сякаш бяха болни или смъртно уморени. От време на време в очите им се четеше търпеливият стоицизъм на нямото страдание, но съзнанието веднага се събуждаше отново и като че ли напираше да избухне в див крясък — „Аз, аз, аз искам да живея!“ — този върховен стремеж на цялата жива вселена.

Лек ветрец повяваше от юг, хапеше незащитените части от телата им и пробождаше с нажежените игли на мраза кожените дрехи и плътта до самите кости. Затова, щом огънят запламтя и размрази един влажен кръг в снега наоколо. Сипка Чарли накара другарите си въпреки явното им нежелание да му помогнат да направи заслон. Това бе примитивно приспособление — най-обикновено одеяло, опънато успоредно на огъня по посоката на вятъра под ъгъл от около четиридесет и пет градуса. То преграждаше пътя на студения вятър и отпращаше топлината назад и надолу към тези, които биха се подслонили под него. После настлаха зелени елхови клони, за да не седат направо на снега. След като изпълниха тази задача, Ка Чукте и Гоухий се заеха с краката си. Заледените им мокасини бяха в печално състояние от дългото пътешествие, а острите парчета лед, задръстили реките, ги бяха превърнали в дрипи. Кожените им индиански чорапи нямаха по-добър вид и когато поомекнаха от топлината и те ги събуха, безжизнено белите връхчета на пръстите в различни стадии на замръзване разказаха простата история за изминатия път.

Ситка Чарли остави двамата да си сушат мокасините и чорапите и тръгна обратно по пътя, по който

беше дошъл. Той също изпитваше силно желание да седне край огъня и да отмори изнурената си плът, но честта и законът му забраняваха. Той с мъка се затътри по замръзналото поле и всяка крачка беше изпълнена с протест, всеки мускул се бунтуваше. На няколко пъти там, където откритото водно пространство между

струпалите се ледени блокове беше хванало скоро корица, ще не ще трябваше отчаяно да ускорява движенията си, понеже крехката опора застрашително се огъваше под него. На такива места смъртта настъпва бързо и лесно, но той нямаше желание да се подлага на нови мъки.

Нарастващата му тревога се стопи, когато иззад завоя на реката се появиха двама едва кретащи индианци. Те залитаха и се задъхваха като хора, носещи тежък товар, въпреки че вързопите на гърба им надали тежаха повече от няколко фунта. Той ги отрупа с въпроси и отговорите им сякаш го успокоиха. Ситка Чарли забърза нататък. Подир индианците идваха двама бели мъже, които крепяха от двете страни една жена. Те също залитаха като пияни, а ръцете и краката им трепереха от слабост. Но жената се опираше на тях леко и предпочиташе да върви напред със собствени сили. Когато я видя, радостен блясък озари за миг лицето на Ситка Чарли. Той изпитваше дълбоко уважение към госпожа Епинуел. Беше виждал много бели жени, но тя беше първата, с която пътуваше по пъртината. Когато капитан Епинуел бе заговорил, за опасното предприятие и бе предложил голяма плата за услугите му, той бе поклатил мрачно глава, защото това бе непознат път през печалния безкрай на Севера, а Ситка Чарли знаеше, че такова пътуване потиска до краен, предел духа на мъжете. Но когато бе узнал, че жената на капитана щяла да пътува с тях, той решително бе отказал да има нещо общо с цялата работа. Да беше някоя жена от неговото племе, Ситка Чарли нямаше да има нищо против, но тези жени от Южната страна... не, не, те са твърде крехки и нежни за такива смели начинания.

Ситка Чарли не познаваше този вид жени. Само преди пет минути и през ум нямаше да му мине да стане водач на експедицията; но когато тя се приближи към него с чудната си усмивка и му заговори на своя правилен, чист английски език направо по

въпроса, без да се моли или убеждава, той веднага се подаде. Да беше имало в очите ѝ малодушие или молба за милост, да беше се долавял трепет в гласа, да беше се опитала да използва женския си чар, щеше да стане твърд като стомана; вместо това ясният ѝ изпитателен поглед и ясният звънък глас, пълната ѝ откровеност и естественият начин, по който се държеше с него като с равен, го накараха да загуби и ума, и дума. Той почувствува тогава, че това беше жена от някаква нова порода и още след първите няколко дена, които

прекара заедно с нея на пъртината, разбра защо синовете на такива жени ставаха господари на сушата и морето и защо синовете на жените от неговото племе не можеха да им надвият. Крехка и нежна! Ден след ден я наблюдаваше той, изморена, изтощена, несломима, и тези думи му се натрапваха като някакъв нескончаем припев. Крехка и нежна! Ситка Чарли знаеше, че нейните крака са били създадени за гладки пътеки и слънчеви страни, че не са познавали мокасините и болките от студа, не са били целувани от ледените устни на мраза, гледаше ги и не можеше да се начуди как леко крачеха до края на изнурителния ден.

Тя винаги намираще усмивка и ободрителна дума дори и за най-презрения носач. Когато пътят започна да се губи в здрача, тя като че ли се стегна и събра сили, а когато Ка Чукте и Гоухий, които бяха се хвалили, че познават всеки белег пред тях както едно дете познава стегнатите в денк кожи за вигвама, признаха, че не знаят къде се намират, не друг, а тя изрече думи на прошка сред проклятията на мъжете. Тя им пъ тази нощ, докато усетиха умората да се стопява, докато бяха готови да посрещнат бъдещето с нова надежда. А когато храната взе да се свършва и те започнаха да претеглят ревниво всяка най-оскъдна дажба, не друг, а тя въстана против хитруванията на мъжа си и Ситка Чарли и поиска нейният дял да не бъде нито по-голям, нито по-малък от това, което получаваха другите.

Ситка Чарли се гордееше, че познава тази жена. Присъствието ѝ бе направило живота му по-богат, по-съдържателен. Досега не беше се вслушвал в ничии съвети, не беше се отбивал надясно или наляво по ничия заповед; беше изковал характера си според повелите на собствения разум, беше възпитал доблестта си, без да отдава значение на нищо друго освен на личните си разбирания. За първи път бе почувствувал някакво външно влияние да събужда всичко най-хубаво, което се таеше в него. Кратък поглед на одобрение, хвърлен от тези ясни, пронизателни очи, една дума на благодарност, изречена от ясения, звънък глас, най-леко потрепвайки, извиващо устните в тази чудна усмивка, и той за часове изпадаше в блаженство. Това бе нов стимул за мъжкото му достойнство; за първи път тръпнеше от съзнателна гордост, за постигнатата от него мъдрост на пъртината; и заедно с тази жена непрекъснато поддържаше духа на обезсърчените си другари.

Когато го видяха, лицата на двамата мъже и на жената се разведриха, защото в края на краищата той беше опората, която ги крепеше. Но Ситка Чарли, безстрастен както винаги, прикри под желязната маска на равнодушието болката и радостта, попита как са другите, каза им колко път остава до огъня и продължи нататък. След това срещна един накуцващ индианец без товар, със стиснати устни и застинала в очите болка от крака, в който живата плът водеше неравен бой с мъртвата. За него бяха положени всички възможни грижи, но в крайното изпитание слабите и нещастните трябва да загинат и Ситка Чарли смяташе, че дните му са преброени. Индианецът не можеше да изтрае дълго и затова Ситка Чарли му подхвърли няколко сурови думи за утеха. След това насреща му се зададоха двама други индианци, които бе натоварил със задачата да помагат на Джо, третия бял мъж в групата. Те бяха го изоставили. Още от пръв поглед Ситка Чарли забеляза как вътрешно се стегнаха и разбра, че най-после са отрекли неговата власт. Затова, когато им заповяда да се върнат да търсят изоставения от тях бял човек и видя блясъка на ловджийските ножове, които те изтеглиха от каниите, Ситка Чарли не бе изненадан. Това бе жалка гледка — трима слаби мъже, напрегнали нищожните си сили пред лицето на могъщия безкрай; но двамата се свиха под свирепите удари, които им нанасяше третият с приклада на пушката, и му се подчиниха като бити кучета. Подир два часа, подхванали от двете страни залитащия Джо и със Ситка Чарли, който завършваше шествието, те стигнаха до огъня, където останалите членове на експедицията бяха се свили в прикритието на заслона.

— Няколко думи, приятели, преди да си легнем да спим — заговори Ситка Чарли, след като бяха погълнали лакомо оскъдните си дажби безквасен хляб. Той говореше на индианците на матерния им език, понеже вече беше споделил намерението си с белите. — Няколко думи, приятели, за личното ви добро, които може би ще ви помогнат да останете живи. Чуйте закона и този, който го наруши, сам ще навлече смъртта си. Ние преминахме Планините на мълчанието и сега пътуваме по горното течение на река Стюърт. Може би след едно спане, може би след няколко, може би след много нощувки, но ще дойде ден, когато ще стигнем до хората от Юкон, които имат много храна. Добре ще е да спазваме закона. Днес Ка Чукте и Гоухий, на които заповядах да проправят пъртината, забравиха, че са мъже, и

побягнаха като уплашени деца. Вярно е, че те забравиха; ще го забравим и ние. Но нека го помнят отсега нататък. Случи ли се да го забравят... — Ситка Чарли небрежно и мрачно докосна пушката си. — Утре те ще носят брашното и ще внимават белият човек Джо да не ляга в снега. Аз съм премерил колко чаши брашно има; ако вечерта липсва дори половин шепа... Разбирате ли? Днес и други бяха забравили. Еленска глава и Три лакерди оставиха белия човек Джо да лежи на снега. Да не забравят занапред! Щом се развидели, те ще потеглят и ще проправят пъртината. Вие чухте закона. Внимавайте да не го нарушите!

Ситка Чарли разбра, че не е по силите му да запази веригата неразкъсана. От Еленска глава и Три лакерди, които проправяха пъртината напред, до Чукте Гоухий и Джо тя се беше проточила на повече от цяла миля. Всеки креташе, падаше или почиваше, както му дойдеше. Върволицата се движеше напред с неравномерни прекъсвания. Всеки напращаше сетните остатъци от силите си и залиташе напред, докато те не се изчерпваха, но по някакъв чудотворен начин винаги се намираще още някакъв сетен остатък. Всеки път, когато някой се препънеше, той падаше с твърдото убеждение, че няма вече да се вдигне, но въпреки това се вдигаше и пак падаше, и пак се вдигаше. Плътта не издържаше, волята се налагаше, но всяка победа представляваше трагедия. Индианецът със замръзналия крак вече не вървеше прав, а пълзеше на четири крака. Той рядко си почиваше, понеже знаеше какво наказание налага за това студът. Дори и устните на госпожа Епингуел най-сетне бяха замръзнали в неподвижна усмивка, а очите ѝ гледаха, но не виждаха. Тя често спираше, притискаше облечената си с ръкавица ръка към сърцето, задъхана и зашеметена.

Джо, белият мъж, беше прекрачил границата на страданието. Той вече не се молеше да го оставят, не призоваваше смъртта, не усещаше нищо и беше щастлив в унеса на бълнуването. А Чутке и Гоухлий го влачеха грубо и го обсипваха с безбройни яростни погледи и юмруци. За тях това бе връхът на несправедливостта. Сърцата им горяха от омраза и се свиваха от страх. Защо да хаят силите си заради неговото безсилие? Да ги хаят, означаваше смърт, да не ги хаят. . . но те си спомняха за закона на Сипка Чарли и за пушката.

Колкото повече се здрачаваше, толкова по-често падаше Джо, а да го вдигнат бе толкова трудно, че те изоставаха все по-назад и по-назад. Тримата се просваха в снега — толкова изнемощели бяха индианците. А на гърба си те носеха живота, и силата, и топлината. В чувалите с брашно се криеше единствената възможност да останат живи. Не можеха да не мислят за това и нямаше нищо чудно в туй, което се случи. Бяха паднали край останали от лятото, заприщили реката трупи, където хиляда кубика гориво чакаше само една клечка кибрит. Наблизо имаше дупка в леда. Ка Чукте погледна дървата и водата, същото направи и Гоухий, след това погледите им се срещнаха. И двамата не изрекоха нито дума. Гоухий накладе огън, Ка Чукте напълни тенекиено канче с вода и я сгръ; Джо бръщолевеше за разни неща в друга страна на език, който не разбираха. Те забъркаха рядка кашлица от брашно и гореща вода и изпиха по много чаши. На Джо не предложиха, но той не им се разсърди. Той не се сърдеше на нищо, дори и на мокасините си, които се пърлеха и пушеха сред жарта.

Кристална мъгла от сняг премрежваше въздуха, той валеше тихо, гальовно и ги загръщаше с плътни. бели роби. И краката им щяха да изминат още много пъртини, ако съдбата не беше разпиляла облаците и прояснила небето. Нещо повече, да беше станало това само десет минути по-късно, щяха да бъдат спасени. Ситка Чарли се озърна назад, видя издигналия се стълб на пушека от техния огън и разбра всичко. Той погледна напред към тези, които бяха останали верни, и към госпожа Епингуел.

— И тъй, приятели, вие пак забравихте, че сте мъже? Добре. Много добре. Ще храним по-малко гладни гърла.

С тези думи Ситка Чарли върза брашното и пристегна торбата връз товара, който носеше на гърба си. Той зарита Джо, докато болката не изтръгна нещастника от неговото блаженство и не го накара да се изправи с олюляване. След това го бутна на пъртината иго подкара напред. Двамата индианци се опитаха да се изплъзнат.

— Стой, Гоухий! И ти също, Ка Чукте! Нима брашното е придало такава сила на вашите крака, че ще могат да изпреварят бързокрилия куршум? Не се мъчете да излъжете закона. Бъдете мъже за последен път и бъдете доволни, че ще умрете с пълни търбуси. Хайде, застанете тук, гърбом към трупите, рамо до

рамо. Хайде!

Двамата мъже се подчиниха мълком, без страх, защото бъдещето е, което плаши човека, а не настоящето.

— Ти, Гоухий, имаш жена и деца и шатра от еленови кожи при племето Чипеуа. Каква е сетната ти воля за всичко това?

— Предай й нещата, които ми се падат според обещанието на капитана: одеялата, мънистата, тютюна, кутията, от която излизат странни звуци като гласове на бели хора. Кажи й, че съм умрял на пъртината,;но не казвай как.

— А ти, Ка Чукте, който нямаш нито жена, нито деца?

— Аз имам сестра, тя е жена на търговския агент в Кошки. Той я бие и тя не е щастлива. Предай на нея всичко, което ми се полага според договора, и й кажи, че няма да е зле да се върне при близките си. А ако ти се случи да срещнеш мъжа й и искаш да изпълниш желанието ми, няма да е зле той да умре. Бие я и тя се страхува от него.

— Съгласни ли сте да умрете според закона?

— Съгласни сме.

— Тогава сбогом, приятели. Желая ви, преди да изтече денят, да седите пред пълно с храна гърне в топла шатра.

С тези думи той вдигна пушката си и многогласно ехо наруши тишината. Едва бяха замрели ековете, когато в далечината се обадиха други пушки. Сигка чарли се стресна. Прозвучали бяха повече от един изстрел, а пък те имаха още,само една пушка Той хвърли мимолетен поглед към мъжете, които лежаха толкова тихо, усмихна се жлъчно на мъдростта на пъртината и забърза напред, за да пресрещне хората от Юкон.

НАМ-БОК ЛЪЖЕЦА

— Това не е ли кану? Кану с човек в него... Погледнете как неумело го направлява с греблото.

Старата Баск-Уа-Уан се привдигна на колене, трепереща от слабост и вълнение, и се загледа към морето.

— Нам-Бок никога не е гребал добре — промърмори замислено тя, като заслони с ръка очите си и отправи поглед към преливащата в сребристо вода. — Нам-Бок винаги си е бил неопитен. Аз помня...

Жените и децата се разсмяха силно и в техния смях се долови добродушна насмешка; гласът на старицата бавно заглъхна, само устните и продължиха да се движат безмълвно.

Кугах привдигна пепелявата си глава от моржовата кост, която гравираше, и проследи погледа и. Едно кану наистина се приближаваше към брега, но от време на време течението го тласкаше встрани. Човекът в лодката гребеше повече със сила, отколкото с умение, и се приближаваше зигзагообразно, като преодоляваше с труд съпротивлението на водата. Главата на Кугах отново се склони над работата и върху зъба на моржа, който бе стиснал между колената си, той изрязва тръбната перка на такава риба, каквато не е плувала никога из моретата.

— Това без съмнение е човекът от съседното село — каза той накрая, — който идва да се посъветва с мен как да изрязва разни неща върху кости. А той е много несръчен човек. Никога няма да се научи как се прави това.

— Това е Нам-Бок — повтори старата Баск-Уа-Уан. — Нима аз не познавам сина си? — попита тя с писклив глас. — Казвам ви и пак повтарям, това е Нам-Бок.

— Ти повтаряш това всяко лято — упрекна я меко една от жените. — Веднага щом морето се изчисти от ледовете, ти сядаш на брега и гледаш цял ден към него, като за всяко кану казваш: това е Нам-Бок. Нам-Бок е мъртъв, о, Баск-Уа-Уан, а мъртвите не се завръщат. Не е възможно и твоят мъртъв син да се завърне.

— Нам-Бок! — извика така силно и пронизително старицата, че всички жители на селото се стреснаха и обърнаха погледите си към нея. Тя с мъка се изправи на крака и тръгна, залитайки по пясъка. Препъна се в едно дете, легнало на слънце, то се разплака и майката започна да го утешава, като изсипа куп ругатни подир старицата, но тя не и обърна внимание. Децата се затичаха преди нея към брега и когато мъжът с кануто, което насмалко не се обърна от едно неумело загребване, се приближи, ги последваха и жените. Кугах сложи настрана зъба на моржа и също се отпрати нататък, като се подпираше тежко на тоягата си. След него по двама, по трима бавно се приближаваха и мъжете.

Кануто се завъртя с борда си към брега и вълните на прибоя щяха да го залееят, но едно голо момче се втурна във водата и изтегли носа му високо на пясъка. Човекът се изправи и погледна въпросително застаналите пред него хора. На широките му рамене свободно висеше раиран пуловер, мръсен и протъркан от дългото носене, а около врата му беше завързана по матроски червена памучна кърпа. Рибарската шотландска барета върху ниско подстриганата му коса, грубите памучни панталони и тежките обуца завършваха неговото облекло.

Но той беше изумително важна личност за тези прости рибари от великата делта на Юкон, които през целия си живот бяха гледали само Берингово море и които за това време бяха видели само двама бели — преброителя на населението и един заблудил се йезуитски свещеник. Племето им беше бедно, а земята им нямаше злато, нито пък имаха ценни кожи за продан, затова и белите не приближаваха техните брегове. Освен това хилядолетия наред Юкон беше пълнил тази част на морето със скални наноси от Аляска, така че корабите засядаха, преди още да видят сушата. Ето защо блатистият бряг с дълбоко врязани заливи и тинести островчета се избягваше от корабите на белите хора и рибарското племе не знаеше, че съществуват такива неща.

Кугах, резбарят, отстъпи бързо назад, препъна се в тоягата си и падна на земята.

— Нам-Бок! — закрепця той, като правеше отчаяни усилия да се изправи на крака. — Нам-Бок, отнесеният от морето, се завърна!

Мъжете и жените отстъпиха ужасени назад, а децата се разбягаха, като се промушваха между краката им. Само Опи-Куан, както подобава на вожд на племето, прояви храброст. Той излезе напред и дълго и внимателно се взира в новодошлия.

— Това е Нам-Бок — каза той накрая. Гласът му беше толкова убедителен, че жените запищяха от страх и отстъпиха още по-назад.

Устните на чужденеца се раздвижиха нерешително, гърлото му затрепери, като се насилваше да изрече заседналите в него думи.

— Ла, ла; това е Нам-Бок — бърбореше Баск-Уа-Уан, като се вглеждаше в лицето му. — Не ви ли казах, че Нам-Бок ще се върне?

— Да, Нам-Бок се завърна!

Този път проговори самият Нам-Бок. Той прекрачи кануто и застана с единия крак в лодката, а с другия на земята. Гърлото му отново потрепери и се напрегна, мъчейки се да налучка забравените думи. Накрая успя да ги изговори, но те прозвучаха странно, особено съгласните, които изговаряше с някакво особено присвиване на устата.

— Привет, о, братя! — каза той. — Братя от онова време, преди вятърът да ме беше отнесъл в морето.

Той прехвърли и другия си крак на пясъка, но Опи-Куан го пропъди с ръка.

— Ти си мъртъв, Нам-Бок — каза той.

Нам-Бок се засмя.

— Нищо подобно, я виж колко съм пълен.

— Мъртъвците не са пълни — призна Опи-Куан. — Ти си се охранил добре и това е чудно. Нито един човек, отнесен от вятъра, не се е завръщал след толкова много години.

— Но аз се завърнах — отвърна просто Нам-Бок.

— Може тогава да си сянка. Сянката на Нам-Бок. Сенките се завръщат.

— Аз съм гладен, а сенките не ядат.

Опи-Куан се колебаеше и с мъчително недоумение прекара ръка по челото си. Нам-Бок също бе в недоумение и погледна застаналите пред него рибари, но не срещна нито един гостоприемнен поглед. Мъжете и жените шепнеха помежду си. Децата се прокрадваха боязливо зад гърбовете на по-големите, а кучетата, на-настръхнали, се въртяха наоколо и душеха подозрително.

— Аз ти дадох живот, Нам-Бок, и те откърмих — разхлипа се Баск-Уа-Уан, като се приближаваше към него. — И сянка да си, и да не си, пак ще ти дам да ядеш.

Нам-Бок понечи да пристъпи към нея, но възгласи на страх и заплаха го заставиха да се дръпне назад. Той изрече нещо ядовито на някакъв неразбираем език и добави:

— Аз съм жив човек, а не сянка.

— Кой може да каже, когато става дума за тайнственото? — попита Опи-Куан, като се обърна отчасти към своите съплеменници, отчасти към самия себе си. — Сега сме живи, но след миг може да умрем. Ако човек може да стане сянка, защо тогава сянката да не може да стане човек? Нам-Бок беше жив, сега не е. Това знаем ние, но не знаем само дали това е Нам-Бок или неговата сянка.

Нам-Бок се изкашля, за да прочисти гърлото си, и отвърна:

— Много отдавна, Опи-Куан, бащата на твоя баща замина и се върна след дълги години. На него не му бе отказано място край огъня. Казват... — Той спря многозначително и всички замряха в очакване да чуят какво ще каже. — Казват — повтори той, като искаше да ги убеди в своето, — че Сипсип, неговата жена, му родила двама сина, след като се завърнал.

— Но той не е имал работа е морския вятър — възрази Опи-Куан. Той тръгна към сърцето на сушата, а човек може да ходи по сушата колкото си иска.

— И по морето е същото. Но сега не е време за това. Казват... че бащата на твоя баща разказвал странни истории за това, което е видял.

— Да, той разказваше странни истории.

— Аз също ще ви разкажа странни неща — каза хитро Нам-Бок, като забеляза, че те започнаха да се колебаят, той добави: — Донесъл съм и подаръци.

Нам-Бок измъкна от кануто един великолепен пъстър шал и го метна на раменете на майка си. Жените ахнаха в един глас от учудване, а старата Баск-Уа-Уан диплеше пъстрата материя, милваше я и пееше от радост като малко дете.

— Той ще ни разкаже интересни неща — промърмори Кугах.

— Носи и подаръци — добави една жена.

Опи-Куан разбра, че неговите съплеменници изпитваха силно желание да чуят тези нечувани разкази, а освен това и самият той

изгаряше от любопитство.

— Риболовът бе добър — каза разсъдливо той — и мас имаме в изобилие. Ела, Нам-Бок, да направим угощение.

Двама мъже вдигнаха кануто на раменете си и го понесоха към огъня. Нам-Бок тръгна наред с Опи-Куан, а останалите хора от племето ги последваха, само някои от жените се спряха за момент да погалят шала с ръка.

Докато траеше угощението, разговаряха малко, въпреки че към сина на Баск-Уа-Уан скришом се хвърляха много любопитни погледи. Това го смущаваше не защото беше скромен по природа, а защото зловонията на тюленовата мас убиха целия му апетит и той искаше на всяка цена да скрие това от останалите.

— Храни се, ти си гладен — повтаряше Опи-Куан.

Нам-Бок затваряше очи и потапяше пръсти в голямата делва, пълна с воняща риба.

— Ла, ла, не се срамувай. Тази година имаше много тюлени, а силните мъже винаги са гладни. — И Баск-Уа-Уан натопи едно страшно вмирисано парче съомга в маста. Мазнината се цедеше от него, когато го подаде нежно на Нам-Бок.

Предупредителни болки в стомаха му подсказаха, че той не бе така издръжлив, както в миналото. Изпълнен с отвращение, той побърза да натъпче лулата си с тютюн и да запуши. Хората се хранеха шумно и го наблюдаваха. Малко от тях можеха да се похвалят, че са опитвали скъпоценната трева, въпреки че от време на време се снабдяваха от северните ескимоси с малки количества тютюн, и то от най-лошото качество. Седналият до него Кугах му даде да разбере, че не би имал нищо против, ако си дръпне от лулата. И между два залъка той захвапа кехлибарения мундщук с омазнените си уста и смукна дълбоко. Като забеляза това, Нам-Бок се хвана с трепереща ръка за стомаха и отказа да приеме обратно подадената му лула. Кугах може да задържи лулата за себе си, каза той, защото от самото начало възнамерявал да му направи това уважение. Всички облизаха пръстите си и похвалиха щедростта му.

Опи-Куан се изправи на крака.

— А сега, о Нам-Бок, угощението завърши и ние искаме да чуем за чудните неща, които си видял.

Рибарите започнаха да пляскаат с ръце и като нагласиха около себе си предметите, които изработваха, се приготвиха да слушат. Мъжете майсторяха копия и гравираха кости, а жените изстъргваха мазнината от тюленовите кожи, за да станат по-меки, или шиеха дрехи с конци от сухожилия. Нам-Бок обгърна с поглед тази картина, но не намери в нея онова обаяние, което неговите възпоменания рисуваха във въображението му. През годините на своите странствувания той беше очаквал с нетърпение да види именно тази картина, но сега, когато тя се намираще пред очите му, той остана разочарован. Бедно и жалко съществуване, мислеше си той, не може и да се сравнява с онова, на което беше навикнал. Въпреки това той ще ги накара поне малко да прогледнат и при тази мисъл очите му заблестяха.

— Братя! — започна той със спокойно самодоволство на човек, който се кани да разкаже за великите дела, които е извършил. — Преди много години, когато заминах, пак беше късно лято, а времето такова, каквото е и сега. Вие всички си спомняте този ден, чайките летяха ниско, откъм сушата духаше силен вятър и аз не можех да се боря с моето кану против него. Завързах покривалото на кануто около тялото си, за да не влиза вода в него, и цяла нощ се борих с бурята. Но следната сутрин наоколо не се виждаше никаква земя — навсякъде само море, а откъм сушата продължаваше да духа вятър, който ме държеше здраво и ме тласкаше напред. Три такива нощи избледнях в утринната зора, но суша не се виждаше, а вятърът, както и преди, не ме изпуцаше.

Когато настъпи четвъртият ден, бях като луд. От глад не можех да гребя повече, а главата ми се въртеше непрестанно, така силно ме мъчеше жаждата. Най-сетне морето се успокои, задуха топъл южен вятър и както се оглеждах около себе си, видях такава гледка, която ме накара да помисля, че наистина съм полудял.

Нам-Бок млъкна, за да извади една костица от съомга, влезнала между зъбите му, а насядалите наоколо мъже и жени зачакаха, отпуснали ръце и проточили напред вратове.

— Видях едно кану, голямо кану. Ако от всички канута, които някога съм виждал, се направи едно кану, то не би било толкова голямо.

Понесоха се възгласи на съмнение и Кугах, който беше преживял много години, поклати глава.

— Ако всяко кану беше колкото една песъчинка — продължи без колебание Нам-Бок — и ако имаше толкова лодки, колкото са песъчинките по този бряг, пак нямаше да стигнат да се направи такова голямо кану, каквото видях на сутринта на четвъртия ден. Това кану е много голямо и се нарича шхуна. Аз видях как тази чудесия, тази голяма шхуна, идваше след мен. На нея имаше хора...

— Чакай, о Нам-Бок! — прекъсна го Опи-Куан. — Какви бяха тези хора? Големи ли?

— Не, обикновени хора, подобни на теб и мен.

— Бързо ли се движеше голямото кану?

— Аха.

— Страните на кануто били високи, а хората малки — повтори, за да се убеди Опи-Куан. — Тези хора не гребяха ли с дълги лопати?

Нам-Бок се ухили.

— Шхуната няма никакви лопати — отвърна той.

Всички зяпнаха от учудване. Настъпи продължителна тишина. Опи-Куан взе лулата от Кугах и дръпна замислено няколко пъти. Една от по-младите жени се изкиска нервно и с това си навлече гневните погледи на останалите.

— Нямахте никакви лопати? — попита спокойно Опи-Куан, като върна лулата.

— Зад шхуната духаше южният вятър — обясни Нам-Бок.

— Но с този вятър се плува бавно.

— Шхуната имаше крила, ето такива.

Той нарисова на пясъка мачти и платна, а мъжете се стълпиха около него и започнаха да ги разглеждат. Духаше силен вятър и за по-голяма нагледност той хвана краищата на шала, който бе подарил на майка си, разпъна ги срещу вятъра и шалът се изду като корабно платно. Баск-Уа-Уан се развика, опита се да се задържи, но вятърът я подхвана и я отнесе на около двадесетина крачки по брега, където я остави запъхтяна върху купчина изхвърлени от морето дървета. Мъжете измърмориха нещо в знак на съгласие, но Кугах изведнъж тръсна назад посивялата си глава.

— Ха, ха — засмя се той, — глупава работа е това голямо кану. Глупава работа! Играчка на вятъра. Накъдето подухне вятърът, натам отива и то. Никой човек от това кану не знае къде ще пристигне,

защото той ще плува пред вятъра, а вятърът отива, където му скимне, и никой човек не знае накъде.

— Така е — допълни важно Опи-Куан. — Лесно е да се плува пред вятъра, но срещу него човек трябва много да се бори, а щом хората от това голямо кану нямат лопати, не могат и да се борят.

— За какво им е да се борят — извика гневно Нам-Бок. — Шхуната може да се движи и срещу вятъра.

— А ти с какво каза, че се движи ш...ш...шхуната? — попита Кугах, като се запъна нарочно на непознатата дума.

— С вятър — последва нетърпеливият отговор.

— Тогава вятърът кара ш...ш...шхуната да се движи срещу вятъра! — Тук старият Кугах намигна открито на Опи-Куан и при нарастващия около него смях продължи: — Вятърът духа от юг и гони шхуната на юг. Вятърът духа срещу вятъра. Той духа едновременно и от едната страна, и от другата. Всичко е много просто. Разбираме, Нам-Бок. Много добре разбираме.

— Ти си глупак.

— Твоите уста говорят истината — отвърна меко Кугах. — Дълго време не можех да разбера, а то било много просто.

Лицето на Нам-Бок помръкна и той бързо изговори някакви думи, които те не бяха чували никога досега. Всички се захванаха отново с работа, кой с гравирание на кости, кой с чистене на кожи, а той стисна здраво устни, за да не разкаже и други работи, на които също нямаше да повярват.

— Тази ш...ш...шхуна — попита невъзмутимо Кугах — от голямо дърво ли беше направена?

— Тя беше направена от много дървета — отвърна рязко Нам-Бок. — Тя беше много голяма.

Навъсен, той млъкна отново, а Опи-Куан побутна с лакът Кугах, който поклати учудено глава и промърмори:

— Много чудно!

Нам-Бок се хвана на въдицата.

— Това не е нищо — каза той лекомислено. — Да можехте отнякъде да зърнете параход. Колкото кануто е по-голямо от песъчинката, а шхуната от кануто, толкова параходът е по-голям от шхуната. Освен това параходът се прави от желязо. Той целият е железен.

— Не, не, Нам-Бок — извика вождът. — Как е възможно това? Желязото винаги потъва на дъното на морето-. Слушай, аз купих от вожда на съседното село един нож. Вчера ножът се изхлузи от ръцете ми и веднага потъна надолу в морето. Всяко нещо си има закон. Няма нещо, което да е без закон. Това ние знаем. Освен това знаем, че за всички еднакви предмети законът е един и същ, така че за железните предмети законът също е един. Затова, Нам-Бок, вземи обратно думите си, докато не сме изгубили уважението към тебе.

— Така е — държеше на своето Нам-Бок. — Целият параход е направен от желязо и не потъва.

— Не, не, това не може да бъде!

— Видял съм го със собствените си очи.

— Кажи ми тогава, Нам-Бок — прекъсна го Кугах, като се страхуваше, че той няма да продължи своя разказ, — кажи ми как тези хора намират пътя си в морето, когато няма суша, по която да се направляват.

— Слънцето им сочи пътя.

— Но как?

— По пладне вождът на шхуната взема едно нещо, през което поглежда към слънцето, и след това го кара да слезе от небето на края на земята.

— Но това е магьосничество! — извика Опи-Куан, потресен от подобно кощунство. Мъжете ужасени вдигнаха ръце, а жените застанаха. — Това е страшно магьосничество. Не е хубаво да се отклонява великото слънце от неговия път, то пропъжда нощта и ни дава тюлени, съомга и топло време.

— Какво от това, че е магьосничество? — попита грубо Нам-Бок. — Аз също гледах през това нещо и сам накарах слънцето да слезе от небето.

Тези, които се намираха около него, бързо се отдръпнаха, а една жена закри лицето на детето, легнало на гърдите и, за да не падне върху него погледът на Нам-Бок.

— Какво се случи на четвъртия ден сутринта, о Нам-Бок — напомни Кугах. — Сутринта на четвъртия ден, когато ш...ш...шхуната тръгна след теб?

— Бях останал съвсем без сили, затова не успях да избягам от нея. Взеха ме на борда, наляха вода в гърлото ми и ми дадоха да ям

хубава храна. Братя мои, вие сте виждали само двама бели. На шхуната всички хора бяха бели и толкова много на брой, колкото са пръстите на ръцете и краката ми. Когато разбрах, че те са добри хора, аз станах по-смел и реших да запомня всичко, което виждат очите ми, за да го разкажа на вас. Те ме научиха на своята работа, даваха ми хубава храна и място за спане.

Ден след ден ние плувахме по морето и всеки ден вождът сваляше слънцето от небето и го принуждаваше да казва къде се намираме. Когато вълните бяха милостиви, ние ловяхме тюлени и страшно много ме порази това, че те винаги хвърляха месото и мазнината, а задържаха само кожата.

Опи-Куан изкриви яростно уста, готов да избухне против такова прахосничество, но Кугах го срита да мълчи.

— Настана трудно време, слънцето се скри, студът започна да хапе; тогава вождът насочи носа на шхуната на юг. Дни наред ние плувахме на юг и на изток, без да виждаме никаква земя около нас, и така се приближихме до селото, в което се бяха родили мъжете...

— Как разбраха, че се приближават? — попита Опи-Куан, който не можеше повече да се сдържа. — Нали не се виждала никаква земя?

Нам-Бок му хвърли гневен поглед.

— Не казах ли, че вождът сваляше слънцето от небето?

Кугах го прекъсна и Нам-Бок продължи:

— Както казах, когато наближавахме тяхното село, се разрази страшна буря. В тъмнината на нощта бяхме съвсем безпомощни и не знаехме къде се намираме...

— Ти току-що каза, че вождът знаел...

— Е, стига вече, Опи-Куан. Ти си глупак и не можеш да разбереш. Аз казах, че ние бяхме безпомощни в тъмнината на нощта. Изведнъж през рева на бурята дочух как вълните се разбиват в някакъв бряг. В следния миг ние се ударихме със страшен трясък в нещо, аз полетях във водата и заплувах. Брегът беше скалист, само на едно място имаше тясна пясъчна ивица. Писано било само на мен да впия пръсти в този пясък и да се измъкна от водата. Останалите мъже, изглежда, бяха загинали от скалите, защото нито един от тях не излезе на брега с изключение на вожда, когото можах да разпозная само по пръстена на ръката.

Когато се разсъмна и разбрах, че от шхуната не беше останало нищо, аз обърнах лице към сушата и тръгнах навътре да търся храна и хора. Така се приближих до една къща, хората ме пуснаха да вляза и ме нахраниха, защото белите хора са добри, а и аз се бях научил да говоря на техния език. Тази къща беше по-голяма от всички къщи, построени от нас и от нашите бащи преди нас.

— Трябва да е била огромна къща! — каза Кугах, прикривайки недоверието си с учудване.

— И за нейното построяване са отишли много дървета — побърза да добави след него Опи-Куан.

— Това не е нищо — присви пренебрежително рамене Нам Бок. — Колкото малки са нашите къщи, сравнени с тази, толкова малка е тя в сравнение с къщите, които видях по-късно.

— А хората не бяха големи?

— Не, хората бяха като теб и мен — отвърна Нам-Бок. — Аз си бях отрязал една тояга, за да ми бъде по-удобно при ходене, и когато си спомних, че трябва да разкажа всичко на вас, братя мои, аз започнах да изрязвам върху тоягата по една резка за всеки човек, който живееше в тази къща. Останах там много дни, работих и за това те ми даваха пари — нещо, за което вие не знаете, но което е много полезно.

Един ден напуснах това място и се отправих още по-навътре в страната. По пътя си срещнах много хора и върху тоягата изрязвах по-малки резки, за да има място за всички. После видях нещо много странно. На земята пред мен лежеше железен прът, дебел колкото ръката ми, а на една голяма крачка от него лежеше друг железен прът...

— Тогава ти си станал богат човек — дойде до заключение Опи-Куан, — защото желязото е по-скъпо от всичко друго на света. От тези пръти могат да се направят много ножове.

— Не, те не бяха мои.

— Ти си ги намерил, а по закон всяка намерена вещь принадлежи на този, който я е намерил.

— Не е така. Тези пръти бяха поставени там от белите хора. Освен това те бяха толкова дълги, че човек не би могъл да ги отнесе със себе си — толкова дълги, че колкото и да гледах, не успях да им видя края.

— Нам-Бок, та това е много желязо! — каза предпазливо Опи-Куан.

— Да, трудно можех да повярвам на очите си, но те никога не ме лъжат. Както се бях загледал, изведнъж чух... — Той се извърна рязко към вожда. — Опи-Куан, ти си чувал как реве разярен тюлен. Представи си, че се съберат толкова тюлени, колкото са вълните в морето, и си представи, че всички тези тюлени се превърнат в един тюлен, и така, както този голям тюлен би изревал, така изрева и това нещо, което чух.

Рибарите извикаха от учудване, а челюстта на Опи-Куан увисна надолу и остана така.

— И в далечината забелязах едно чудовище, по-голямо от хиляда кита. То беше с едно око, бълваше пушек и пръхтеше много силно. Аз се изплаших и побягнах с разтреперани крака по пътечката между железните пръти. Но чудовището се приближаваше с бързината на вятъра, аз прескочих железните пръти, а то ме лъхна с пламтящия си дъх в лицето...

Опи-Куан се овладя, челюстта му се върна на мястото и той попита:

— А... а след това, о Нам-Бок?

— След това то мина край мен по железните пръти, без да ми стори нищо; а когато краката ми престанаха да треперят, то беше вече изчезнало от погледа ми. Това чудовище се среща много често в тази страна. Даже жените и децата не се страхуват от него. Мъжете карат тези чудовища да им работят.

— Както ние караме нашите кучета да работят? — попита Куах с недоверчив блясък в очите.

— Да, както ние караме нашите кучета да работят.

— И как се развъждат тези... тези чудовища? — попита Опи-Куан.

— Те не се развъждат изобщо. Хората умело ги майсторят от желязо, хранят ги с камъни и ги поят с вода. Камъкът се превръща в огън, водата в пара, а тази пара е дъхът, който излиза от техните ноздри...

— Стига, стига, о Нам-Бок — прекъсна го Опи-Куан. — Разкажи ни за други чудеса. Уморяваме се от тия, които не разбираме.

— Не разбирате ли? — запита отчаяно Нам-Бок.

— Не, не разбираме — изхленчиха мъжете и жените. — Ние не можем да разберем.

Нам-Бок си помисли за жетварските комбайни, за машините, на които могат да се видят изображенията на живи хора, за машините, от които излизат човешки гласове, и му стана ясно, че неговите съплеменници няма да разберат нищо от това.

— А може ли да ви кажа, че и аз яздох това желязно чудовище из страната? — попита горчиво той.

Опи-Куан вдигна нагоре ръце, обърнати с дланите напред, като не прикриваше повече своето недоверие.

— Продължавай да говориш, кажи, каквото искаш. Ние слушаме.

— И така аз се качих на желязното чудовище и дадох за него пари...

— Ти каза, че го хранят с камъни.

— Аз казах, глупак такъв, че парите са толкова нещо, за което вие не знаете нищо. Както ви казах, аз яздох животното из цялата страна, преминах край много села, докато стигнах до едно голямо село на самия бряг на морето. Там къщите издигат покривите си чак до звездите и облаците минават край тях и навсякъде е пълно с пушек. Грохотът в това село прилича на грохота на бурно море, а хората са толкова много, че захвърлих тоягата си и повече и през ум не ми мина да дълбая резки.

— Ако беше правил по-малки резки — каза с упрек Кугах, — щеше да разкажеш всичко с по-голяма точност.

Нам-Бок се нахвърли гневно върху него:

— Ако бях правил по-малки резки! Слушай, Кугах, който знаеш само да драскаш по кости! Ако бях правил по-малки резки, нито тази тояга, нито двадесет тояги можеха да ги поберат — не, нямаше да стигнат и всички изхвърлени от морето дървета по брега оттук до съседното село. Даже и всички вие, заедно с жените и децата да бяхте двадесет пъти повече и всеки от вас да имаше ръце, и във всяка ръка да имахте тояга и нож, пак нямаше да можете да направите толкова резки, колкото хора видях, толкова много бяха те и толкова бързо се движеха около мен.

— В целия свят няма толкова много хора — възрази Опи-Куан, защото беше поразен от чудото и неговият ум не можеше да обхване толкова огромно число.

— Какво пък знаеш ти за света и за това колко е голям? — попита Нам-Бок.

— От само себе си се разбира, че не може да има толкова много хора на едно място. Техните лодки ще задръстят морето така, че няма да има място къде да се обърнат. И те всеки ден да изваждат всичката риба от морето, пак няма да могат да се нахранят всичките.

— Така изглежда — отвърна Нам-Бок, като завършваше разказа си. — Въпреки това така е. Видях всичко със собствените си очи и затова захвърлих тоягата. — Той се прозина и се изправи на крака. — Днес гребях много. Денят беше дълъг и се уморих. Сега ще легна да спя, а утре ще поговорим още за това, което съм видял.

Баск-Уа-Уан се заклатушка боязливо пред него, изпълнена с гордост и все пак изпитваща благоговение пред своя необикновен син. Тя го заведе в своето иглу и го настани всред мазните, миризливи кожи. Мъжете останаха край огъня на съвет и с шепот и думи, изказани на тих глас, се поведе дълъг спор.

Минаха час, два, Нам-Бок спеше, а съветът продължаваше. Слънцето клонеше на северозапад и към единадесет часа вечерта застана точно на север. Тогава вождът и гравьорът на кости станаха от съвета и разбудиха Нам-Бок. Той замига в полусън, изгледа ги и се обърна на другата страна, за да заспи отново. Опи-Куан го хвана за ръката и внимателно, но решително го разтърсва дотогава, докато той не отвори отново очи.

— Хайде, Нам-Бок, ставай! — заговори той. — Време е!

— За друго угощение ли? — извика Нам-Бок. — Не, не съм гладен. Вие яжте, а мен ме оставете да спя.

— Време е да тръгваш! — изгърмя гласът на Кугах.

Опи-Куан заговори по-меко.

— Ние гребяхме заедно с кануто, когато бяхме малки момчета — каза той. — Заедно с тебе отидохме за първи път на лов за тюлени и изтегляхме съомгата от мрежите. Ти ми възвърна живота, Нам-Бок, когато морето ме заля и ме повлече надолу към черните скали. Ние заедно гладувахме и треперехме от студ, заедно пропълзявахме под една кожа и лежахме, притиснати един до друг. Заради всичко това, заради искреното ми приятелство с тебе много ми е мъчно, че ти се завърна такъв голям лъжец. Ние нищо не разбираме и главите ни се замаяха от всичко, което разказа. Това не е хубаво и много говорихме в

съвета. Решихме, че трябва да заминеш, за да може всичко да е ясно в главите ни и да не ни вълнуват необясними неща.

— Всички неща, за които говори ти, са сенки — подхвана Кугах. — Ти си ги донесъл от страната на сенките и в страната на сенките трябва да ги върнеш. Твоята байдарка е готова и хората от племето те чакат. Те няма да заспят, докато не заминеш.

Нам-Бок беше смутен, но се заслуша в думите на вожда.

— Ако ти си Нам-Бок — говореше Опи-Куан, — тогава ти си най-опасният и най-удивителният лъжец, който съм виждал; ако си сянката на Нам-Бок, тогава ти разказваш за сенки, за които живите хора не бива да знаят нищо. Ние мислим, че това голямо село, за което говориш, е селото на сенките. Там витаят сенките на умрелите, защото мъртвите са много, а живите малко. Мъртъвците не се завръщат. Досега не се е завърнал нито един мъртвец. Ти с твоите удивителни разкази си първият. Не е редно мъртвец да се завръща и ако ние допуснем това, очаква ни голяма беда.

Нам-Бок познаваше добре своя народ и разбираше, че решението на съвета е равносилно на закон. Затова той се остави да го заведат до брега, където го настаниха на кануто и му тикнаха едно весло в ръцете. Някъде откъм морето се чу крясъкът на заблудена дива патица, а вълните с глух плясък се разливаха върху пясъка. Над земята и водата беше надвиснал сумрак, а на север слънцето тлееше мъждиво, обвито в кървавочервени мъглявини Чайките летяха ниско. Откъм брега духаше остър, студен вятър, а черните кълбести облаци предвещаваха лошо време.

— Ти дойде от морето — заговори монотонно Опи-Куан, като че произнасяше заклинание — и отиваш обратно в морето. Така равновесието се възстановява и се връща законният ред.

Баск-Уа-Уан приближи, накуцвайки, до пенещия се край на водата и извика:

— Благославям те, Нам-Бок, затова, че си спомни за мен.

Кугах тласна кануто от брега, дръпна шала от нейните рамене и го хвърли в лодката.

— През дългите нощи е студено — проплака тя — и студът прониква през старите ми кости.

— Това е сянка — отвърна резбарят, — а сенките не държат топло.

Нам-Бок се изправи, за да може гласът му да стигне до нея.

— О, Баск-Уа-Уан, майко, която си ме родила! — извика той — Чуй думите на Нам-Бок, твоя син. В кануто има място за двама и той иска ти да тръгнеш с него. Там, където отива той, има много риба и мас. Там не става студено, а животът е лек и железните неща работят вместо човека. Ще дойдеш ли, о Баск-Уа-Уан?

Тя се замисли за миг, а в това време кануто се отдалечи бързо от нея. След това извика с треперещ глас:

— Аз съм стара, Нам-Бок, и скоро ще отида в страната на сенките. Но не ми се тръгва, преди да ми е дошло времето. Аз съм стара, Нам-Бок, и се страхувам.

Един лъч разсече сумрака, легнал върху морето, и обагри лодката и човека със златисточервен блясък. Рибарите затихнаха, чуваше се само виенето на вятъра и крясъците на чайките, които летяха ниско.

ДА НАКЛАДЕШ ОГЪН

Денят бе започнал студен и сив, необичайно студен и сив, когато човекът свърна встрани от главната юконска пъртина и изкачи стръмния бряг, където друга, едва забележима и почти затрупана пъртина водеше на изток през гъста смърчова гора. Брегът беше стръмен и когато стигна върха, човекът се спря да си отдъхне. Той се опита да оправдае това действие пред себе си, като погледна часовника си. Беше девет часът. Макар по небето да нямаше нито едно облаче, слънцето не се виждаше, нито имаше изгледи да изгрее, като че бе потънало. Денят беше ясен, но сякаш върху предметите бе хвърлено някакво едва осезаемо покривало; Това бе онзи фин мрак, който правеше деня навъсен и който пада, когато слънцето не грее. Това не безпокоеше човека. Той беше свикнал с липсата на слънце. Бяха изминали много дни, откакто бе видял слънцето за последен път, и знаеше, че трябва да изминат още няколко, преди това ярко небесно светило, запътено на юг, да надзърне за малко над хоризонта и да изчезне мигновено от погледа.

Човекът хвърли поглед назад към пътя, по който беше дошъл. Реката Юкон се разстиляше на една миля широчина, а водите ѝ бяха скрити под три стъпки лед. Върху леда бе навалял приблизително и толкова стъпки сняг. Чисто бял, снегът имаше леко вълниста повърхност там, където под него се бе струпал повече лед. На север и на юг, докъдето стигаше погледът му, белотата не се нарушаваше от нищо друго освен от една тъмна ивица, която криволичеше и се виеше около обраслия със смърчове остров на юг, продължаваше да криволичи и се огъва и на север, където изчезваше зад друг, обрасъл със смърчове остров. Тази тъмна ивица беше пъртината, главната пъртина, която се простираше петстотин мили на юг до Чилкутския проход, до Даий и Солената вода; на север тя се простираше седемдесет мили до Доусън; хиляда мили по-нататък до Нулато и накрая още а хиляда и петстотин мили До Сейнт Майкъл на Берингово море.

Но всичко наоколо — тайнствената, простряла се надалеч пъртина, липсата на слънце от небето, ужасният студ, странността и тайнствеността на всичко —

не правеше никакво впечатление на човека. Не че беше привикнал отдавна на него. Той беше отскоро в страната, чечак, и това бе първата му зима по тези места. Лошото бе, че нямаше въображение. Той виждаше и схващаше бързо събитията в живота, но само събитията, без техния смисъл. Петдесет градуса под нулата по Целзий означава осемдесет и няколко градуса студ по Фаренхайт. Подобно явление му правеше впечатление само със студа и неудобствата си и нищо повече. То не го навеждаше на мисълта за неговата собствена неустойчивост на същество, което може да живее само при определена температура, нито за неустойчивостта на човека изобщо, годен да живее само в известни тесни температурни граници, нито пък го караше да се впуска в догадки за безсмъртието и за мястото на човека в света. Петдесет градуса под нулата е студ, който наврежда и от който трябва да се предпазваш с помощта на ръкавици, наушници, топли мокасини и дебели чорапи. Петдесет градуса под нулата за него означаваха само петдесет градуса под нулата. Че зад тях може да се крие нещо повече, бе мисъл, която не му минаваше през ума.

Като се обърна, за да продължи пътя си, той се изплю замислено. Чу се рязък пукот, който го стресна. Той плю отново. И отново, още във въздуха, преди да е паднала на земята, плюнката замръзваше с пукот. Той знаеше, че при петдесет градуса под нулата плюнката замръзва на снега, но сега тя замръзна още във въздуха. Без съмнение беше по-студено от петдесет градуса — колко по-студено, той не знаеше. Но температурата нямаше никакво значение. Той беше на път за познатия му участък при левия ръкав на потока Хендерсън, където бяха пристигнали вече неговите приятели. Те бяха тръгнали откъм страната на Индийската река, през вододела, докато той мина по обратния път, за да може да проучи възможностите за събиране на трупи от островите на Юкон през пролетта. Той смяташе да пристигне в стана към шест часа, малко след мръкнало, това бе сигурно, но момчетата щяха да са там, огънят

щеше Да гори и топлата вечеря да бъде готова. Колкото до обяда, той притисна ръка към изпъкналия под палтото му вързоп. Той беше

поставен и под ризата, завит в носна кърпа и опрян направо до голата му гръд. Това бе единственият начин да предпази 9 сухара от замръзване. Той се усмихна на себе си при приятната мисъл за тези сухари, всеки един разрязан и напоен с мазнина и всеки с пъхнато в средата голямо парче пържен бекон.

Човекът навлезе сред големите смърчови дървета. Пъртината едва се забелязваше. След преминаването на последната шейна беше навалял около една стъпка сняг и той се радваше, че е без шейна и пътува леко. Всъщност не носеше нищо друго освен увития в кърпа обяд. Учудваше се обаче на студа. Сигурно е много студено, заключи той, като разтриваше безчувствения си нос и скулите си с пъхнатата в ръкавицата ръка. Лицето му беше обрасло с брада и бакембарди, но те ме предпазваха изпъкналите скули и носа, вирнат войнствено в ледения въздух.

По петите на човека потичваше куче, голям местен хъск, истински вълк със сива козина, който нито по външност, нито по нрав се отличаваше от своя събрат, дивия вълк. Страшният студ потискаше кучето. То чувствуваше, че не е време за пътуване. Неговият инстинкт му подсказваше по-вярно, отколкото разумът на човека. Всъщност не беше петдесет градуса под нулата, а много по-студено и от шестдесет градуса, даже и от седемдесет. Беше седемдесет и пет под нулата. Тъй като точката на замръзване по Фаренхайт е тридесет и два градуса над нулата, това означаваше, че студът е сто и седем градуса. Кучето не разбираше нищо от термометри. Вероятно в неговия мозък нямаше ясна представа за силата на студа, каквато имаше в мозъка на човека. Но-животното притежаваше инстинкт. Обхвана го смътно, но силно чувство на опасение; то се прокрадваше край краката на човека, следваше всяко негово движение, като че очакваше той да стигне до някой стан или да се подслони някъде, за да запали огън. Кучето познаваше огъня и сега му се искаше да има огън или поне да се зарови под снега и да се сгуши на топло, далеч от студа.

Парата от дишането му се беше поледила по козината в изящен леден прах; особено челюстите, му-

муцуната и клепачите бяха целите побелели. Рижавата брада и мустаците на човека също бяха заскрежени, но много повече; скрежът се бе превърнал в парче — лед, което увеличаваше своите размери с всяко издишване на топъл въздух. При това човекът дъвчеше тютюн и

неговият леден намордник така сковаваше устните му, че не можеше да изчисти брадата си, когато изплюваше тютюневия сок. В резултат на това кристалната му брада с цвят на кехлибар непрекъснато се удължаваше. Ако човекът паднеше на земята, тя щеше да се пръсне като стъкло на малки крехки парченца. Но човекът не обръщаше внимание на този израстък. Това бе наказанието на всички, които дъвчеха тютюн в тази страна, а той вече два пъти беше изживял подобни големи студове. Не така силни като сегашния — той съзнаваше това, но от спиртния термометър при Шестдесета мили знаеше, че студът тогава беше достигнал петдесет градуса под нулата първия път и петдесет и пет — втория.

Той вървя няколко мили през равната, покрита с дървета местност, пресече едно обширно пространство, покрито с тъмнокафяв тютюн, и се спусна по брега към замръзналото корито на малката река. Това беше потокът Хендерсън и човекът разбра, че се намира на десет мили от неговото разклонение. Той погледна часовника си. Стрелките показваха десет. Човекът изминаваше четири мили на час и изчисли, че ще стигне до разклонението към дванадесет и половина. Той реши да отпразнува това събитие, като изгълта обяда си там.

Кучето отново се спусна по петите му, подвило унило опашка, когато човекът тръгна по коритото на потока. Следите от последната шейна, минала оттук, едва се забелязваха, а върху следите на кучетата имаше няколко инча сняг. Цял месец никой не беше минавал по замръзалия поток. Човекът продължаваше да върви упорито напред. Той не беше свикнал да размишлява, а сега нямаше и за какво да се мисли освен за това, че трябва да изяде обяда си при разклонението на потока и че към шест часа ще бъде при другарите си в стана. Нямаше с кого да говори, но даже и да имаше, това не би било възможно поради ледения намордник на устата му. Така че той

продължаваше да дъвче монотонно тютюна и да удължава кехлибарената си брада.

От време на време му минаваше мисълта, че е много студено и че никога досега не е изпитвал такъв студ. Докато вървеше, той разтриваше скулите и носа си с опакото на пъхнатата в ръкавицата ръка. Вършеше това машинално ту с едната, ту с Другата ръка. Но в момента, щом спреше, скулите му ставаха безчувствени, а в следващия миг преставаше да чувствава и върха на носа си. Беше сигурен, че

бузите му ще измръзнат. Знаеше това и много съжаляваше, че не се бе запасил с предпазител за нос като този, който носеше Бъд при такова време. с Този предпазител покриваше бузите и пазеше и тях от измръзване. Но в края на краищата това не беше толкова важно. Какво представляват едни измръзнали бузи? Ще го поболят и толкоз; голяма работа!

Човекът не мислеше за нищо, но вниманието му

беше изострено и той забелязваше отклоненията на коритото и натрупаните трупи и винаги внимаваше много къде стъпва. Веднъж, като минаваше по една извивка на коритото, той подскочи рязко като подплашен кон встрани от мястото, по което вървеше, и се върна няколко крачки назад по пъртината. Той знаеше, че потокът е замръзнал чак до дъното — в никой поток не би останала вода в такава арктическа зима, — но му беше известно също така, че има изворчета, които се спускаха от склоновете и се стичаха под снега и върху леда на замръзналия поток. И най-силният студ не можеше да скове тия изворчета и човекът познаваше опасността, която криеха. Това бяха същински капани. Под снега се образуваха малки езерца, дълбоки три инча или три стъпки. Понякога ги покриваше тънка корица лед, която от своя страна беше покрита със сняг. На места ледената корица и водата се редуваха така, че ако някой попаднеше отгоре, почваше да потъва все по-надолу и по-надолу и понякога се измокряше чак до кръста.

Затова човекът подскочи така уплашено. Той бе усетил, че снегът под краката му се огъва и бе чул пращенето на скритата под снега ледена корица. Да измокриш краката си при такава ниска температура бе не само неприятно, но и опасно. В най-добрия

случай това би означавало забавяне, защото щеше да се принуди да спре и да запали огън, на който да топли босите си крака, докато се сушат чорапите и мокасините. Той се спря, разучи коритото на потока и бреговете му и реши, че водата блика отдясно. Помисли за миг, като разтриваше носа и бузите си, след това заобиколи отляво, като ходеше предпазливо и преди да стъпи, опипваше мястото с крак. Като премина опасното място, той постави прясна хапка тютюн в устата си и закричи с четири мили в час.

През следващите два часа той се натъкна на няколко капана. Обикновено снегът над скритите езерца беше хлътно и

предупреждаваше за опасността. И все пак веднъж за малко не пропадна, а друг път, подозирайки опасността, принуди кучето да върви напред. То не искаше да се подчини. Дърпаше се, докато човекът не го бутна напред; тогава то затича бързо през белия, гладко навалял сняг. Изведнъж пропадна, зацапа на една страна и излезе на безопасно място. Беше измокрило предните си лапи и водата, която се беше задържала по тях, почти мигновено се превърна в лед. То се опита веднага да оближе леда от краката си, след това легна по корем на снега и започна да изгризва леда, заседнал между пръстите му. Кучето вършеше това инстинктивно. Ако оставеше леда между пръстите, лапите му щяха да се натъртят. То не знаеше това. Просто се подчиняваше на тайнствения подтик, който идеше от дълбините на съзнанието му. Но човекът знаеше, защото имаше опит. Той свали ръкавицата от дясната си ръка и помогна на кучето да откърти ледените парченца. Ръката му стоя открита не повече от една минута и той се учуди на бързината, с която пръстите му се вкочаниха. Сигурно беше много студено. Нахлузи бързо ръкавицата и започна силно да удря ръка в гърдите си.

Към дванадесет часа стана най-светло. Слънцето все още беше твърде далеч на юг по своя зимен път, за да освети хоризонта. Изпъкналостта на земята скриваше слънцето от потока Хендерсън, покрай който под ясното обедно небе, без да хвърля никаква сянка, се движеше човекът. Точно в дванадесет часа и половина той пристигна при разклонението на потока. Беше доволен от бързината, с която се бе движил. Ако успееше да я запази, щеше непременно да пристигне при момчетата към шест часа. Той разкопча палтото и ризата и измъкна обяда си. Това действие не трая повече от петнадесет секунди, но и за това кратко време вцепенението обхвана голите му пръсти. Той не си сложи ръкавицата, а вместо това удари силно ръката си дванадесетина пъти в бедрото. След това седна да се нахрани на един покрит със сняг дънер. Болката, която последва, след като беше удрял ръката си в бедрото, престана толкова бързо, че той се изплаши. Не успя да сложи даже и хапка в устата си. Отново заудря пръстите си и сложи ръкавицата, след това оголи другата си ръка, за да може да се нахрани. Опита се да отхапе от сандвича, но му попречи ледът около устата, беше забравил да запали огън и да го стопи. Засмя се на глупостта си и като се смееше, почувствува как вцепенението

пропълзява в оголената му ръка. Забеляза също, че пощипването в пръстите на краката, което почувствува в началото, когато сядаше, беше започнало да изчезва. Чудеше се дали пръстите му са топли или вкочанени. Размърда ги в мокасините и реши, че са безчувствени.

Той нахлузи бързо ръкавицата си и се изправи. Беше се поуплашил. Започна да тропаш с крака, докато пощипването отново се възвърна. Наистина е студено, мислеше си той. Оня човек от Серния ручей беше казал истината, когато обясняваше колко студено ставало понякога по тези места. А той му се бе присмял тогава. Това показва, че човек не бива да бъде прекалено сигурен в някои неща. Нямаше никаква грешка, наистина беше много студено. Той се движеше нагоре-надолу, тропаше с крака, удряше ръце една в друга, докато възвърналата се топлина разсея безпокойството му. След това извади кибрит и се зае да пали огън. Събра дърва за горене от младата горичка, където водите на реката, придошли от миналата пролет, бяха натрупали много клонки. Внимателно от малък огън той скоро разпали голяма клада, над която стопи леда от брадата си и под чиято закрила изяде храната си. За момент студът беше надхитрен. Кучето, доволно от огъня, се изтегна на такова разстояние, от което можеше да се топли, без да се опърли.

След като се нахрани, той напълни лулата си и

със задоволство засмука тютюневия дим. След това нахлузи ръкавиците, натъкми наушниците на шапката точно върху ушите си и пое по пъртината на лявото разклонение на потока. Кучето се разочарова и не искаше да напусне огъня. Този човек не изпитваше студ. Сигурно неговите бащи и деди никога не са изпитвали студ, истински студ, като този от седемдесет и пет градуса под нулата. Но кучето го изпитваше, всички негови предшественици го бяха изпитали и то наследи това чувство. То знаеше, че не бива да излиза навън в такъв страхотен студ. Сега бе време да се свиеш в някоя дупка в снега и да чакаш облаци да затулят небесното пространство, откъдето идваше студът. От друга страна, между човека и кучето не съществуваше голяма дружба. Единият беше роб на другия и единствените ласки, които беше получавал, бяха ласките на камшика и грубите заплашителни гърлени звуци, които предвещаваха камшика. Така че кучето не направи опит да сподели с човека своите опасения. То не се интересуваше от доброто на човека; искаше да остане край

огъня заради себе си. Но човекът подсвирна и му заговори с думи, които плющяха като удари на бич. Кучето се сви зад него и го последва.

Човекът започна да дъвче тютюна и се зае да прави нова кехлибарена брада. Топлият му дъх покри с бели кристалчета мустаците, клепачите и миглите. Изглежда, че по левия приток на Хендерсън нямаше толкова много изворчета, защото в продължение на половин час не срещна нито едно. И изведнъж се случи това, от което се страхуваше. На едно място, където нямаше никакви признаци и където мекият равен сняг сочеше, че дочвата под него е твърда, човекът пропадна. Не беше дълбоко. Намокри Краката си някъде до под колената, преди да успее да се измъкне на твърдо място.

Човекът се ядоса и започна да проклина гласно лошия си късмет. Беше се надявал да пристигне в стана при момчетата към шест часа, а сега сигурно щеше да се забави с един час, защото трябваше да запали огън и да изсуши краката си. Това се налагаше при такава ниска температура — знаеше го много добре, затова свърна към брега и се изкачи по него. Горе, заплетени в храстите, между стволовете на няколко смърчове имаше много сухи дървета за горене, довлечени от пороя, предимно клонки и вейки, но също и сухи съчки и чудесна миналогодишна трева. Той разхвърли няколко по-големи клона върху снега. Това щеше да му послужи като основа, която нямаше да позволи на слабия пламък да пропадне в снега и да угасне. Допря запалена клечка кибрит към малкото парче брезова кора, което извади от джоба си. То гореше по-лесно от хартия. Като го сложи върху пригответената основа, той започна да разпалва плахите пламъчета със стръкчета суха трева и с най-тънките сухи вейчици.

Работеше бавно и внимателно, като съзнаваше, че го грози опасност. Постепенно пламъкът ставаше по-силен и той хвърляше все по-дебели клонки. Приклезна на снега, започна да издърпва клонки направо от оплелите се в храстите дървета и да ги хвърля направо в огъня. Знаеше, че огънят не трябва да угасне. Когато температурата е седемдесет и пет градуса под нулата, човек трябва непременно да успее да запали огън още при първия опит, особено когато краката му са мокри. Ако краката му са сухи и не успее да запали огън, той може да тича половин миля по пъртината и да възстанови кръвообращението си. Но кръвообръщението на мокри и замръзващи крака не може да се

възобнови с тичане, когато е седемдесет и пет градуса под нулата. Колкото и бързо да тича, мокрите крака ще замръзват все повече.

Човекът знаеше всичко това. Старецът при Серния ручей му беше разказвал за всичко това миналата есен и сега той оценяваше съвета му. Вече не чувствуваше краката си. За да запали огъня, той се бе принудил да свали ръкавиците си и пръстите му начаса се бяха вкочанили. Скоростта, с която се беше движил, изминавайки по четири мили на час, беше карала сърцето му да изтласква кръв до повърхността на тялото му и до всички крайници. Но в момента, в който спря, изтласкването отслабна. Космически мраз обви незащитения край на планетата и човекът, намиращ се на този незащитен край, изпита пълната сила на удара. Кръвта в тялото му се сви. Тя беше жива като кучето и подобно на него искаше да се скрие и да се предпази от ужасния студ. Докато се движеше с четири мили на час, той изтласкваше тази кръв волю-неволю на повърхността, но сега тя се отдръпна и застина някъде в дълбините на тялото му. Крайниците първи почувствуваха липсата ѝ. Мокрите стъпала замръзваха най-бързо, а откритите пръсти на ръцете му ставаха безчувствени, въпреки че още не бяха почнали да замръзват. Той не чувствуваше носа и бузите си, а кожата на цялото му тяло изстина, понеже не ѝ достигаше кръв.

Но той беше спасен. Само пръстите на краката, носът и бузите щяха да бъдат засегнати от измръзването, защото огънят започваше силно да се разгаря. Той хвърляше в него вейки, дебели колкото пръстите му. След малко щеше да може вече да хвърля клонки колкото китката на ръката си, а после да събуе мокрите мокасини и чорапи и докато изсъхнат, да топли краката си на огъня, като, разбира се, ги разтрие предварително със сняг. Огънят беше голям успех за него. Той бе спасен. Спомни си съветите на стареца от Серния ручей и се усмихна. Старецът го беше уверявал най-сериозно, че не бива да пътува сам из Клондайк, когато температурата е по-ниска от петдесет градуса под нулата, това било закон. А какво стана? Случи му се беда; той е сам и пак се спаси. Тези старци понякога са като жените, поне някои от тях, помисли си той. Човек само трябва да запази спокойствие и всичко е наред. Всеки човек, който се чувствува мъж, може да пътува сам. Но чудно беше как носът и бузите измръзваха за толкова кратко време. Не беше си и помислял, че пръстите на ръцете му можеха така

бързо да станат безчувствени. Те наистина бяха безчувствени, защото той трудно можеше да ги раздвижи заедно, за да хване някое клонче, и му се струваше, че се намират някъде далеч от него и не принадлежат на тялото му. Когато докоснеше някое клонче, трябваше да погледне и да види дали изобщо е успял да хване, или не. Връзката между него и върха на пръстите му беше прекъсната.

Всичко това нямаше значение. Огънят пред него пращеше, свистеше и с всеки танцуващ пламък обещавахе живот. Той започна да развързва мокасините си. Те бяха покрити с лед; дебелите вълнени чорапи приличаха на железни калъфи, а връзките на мокасините — на железни пръчки, усукани и преплетени като след голям пожар. Дръпна ги с вцепенените

си пръсти, но като се увери, че това е безполезно, изтегли ножа си.

Бедата се случи, преди още да разреже връзките. Това бе едно опущение или по-скоро грешка. Той не Трябваше да пали огън под смърча, а някъде на открито. Но много по-лесно му беше да изтегля вейките от храсталака и да ги хвърля направо в огъня. По клоните на дървото, под което беше запалил огъня, имаше натрупан сняг. Седмици наред не бе духал вятър и клоните бяха надвиснали под тежестта на снега. Всеки път, когато изтегляше по някоя клонка, дървото леко се поклащаше — едва забележимо за него поклащане, но достатъчно силно, за да предизвика нещастиято. Един клон при върха на дървото изтърси Своя снежен товар. Снегът падна върху долните клони, като повлече и техния снежен товар. Това продължи дотогава, докато целият сняг не се изтърси от дървото. Снежната лавина се изсипа без предупреждение върху човека и огъня и огънят угасна. Там, където беше горял огънят, остана купчина рохкав сняг.

Мъжът стоеше като замаян. Като че току-що беше чул собствената си смъртна присъда. Седна за момент и впери поглед в мястото, където допреди малко бе горял огънят. След това се успокои. Изглежда, старецът от Серниия ручей бе прав. Ако имаше спътник, сега нямаше да е в опасност. Спътникът му щеше да запали огъня. Е, добре, не му оставаше нищо друго, освен да запали отново огъня, като този път не биваше да греши. Даже и да успееше да го запали, вероятно щеше да изгуби някои от пръстите на краката си. Стъпалата сигурно вече бяха измръзнали, а щеше да мине доста време, преди да

се разгори вторият огън.

Такива мисли се въртяха в главата му, но той не им обръщаше внимание. Работеше през цялото време, докато те човъркаха мозъка му. Направи ново легло за огъня, този път на открито, където никакво предателско дърво не можеше да го угаси. След това събра суха трева и тънки вейки, довлечени от водите на потока. Не можеше да прегъне пръстите си, за да хване клонките поотделно, а ги събираше с. шепи. По този начин насъбра и много гнили клонки и парчета зелен мъх, които не можеха да горят, но друг изход нямаше. Работеше методично, насъбра

д даже и по-големи клонки, които да използва, след като се разгори огънят. През цялото време кучето седеше и го наблюдаваше с тъжен, копнеещ поглед, защото очакваше от човека огън, а огънят се бавеше. Когато всичко беше готово, човекът бръкна в джоба си за второ парче брезова кора. Знаеше, че кората е там и въпреки че не можеше да я почувствува с пръстите си, чуваше ясно нейното шумолене, докато я търсеше. Колкото и да се мъчеше, не успя да я хване. През цялото време в съзнанието му се въртеше мисълта, че краката му замръзват. Тази мисъл го хвърляше в тревога, но той се бореше с нея и се мъчеше да остане спокоен. Надяна ръкавиците си със зъби, размахва ръце напредназад, и заудря с всички сили длани в бедрата си. Той вършеше това седнал, след това се изправи и пак продължи;

а кучето през това време седеше на снега, обвило предните си лапи с топлатата си пухеста вълча опашка, и наблюдаваше човека, наострило съсредоточено напред вълчите си уши. А човекът, докато размахваше ръце и ги удряше в бедрата си, чувствуваше как в него се надига долна завист към животното, което беше на топло и безопасно място в своята естествена одежда.

След малко усети първите смътни признаци на чувствителност в премръзналите си пръсти. Слабото гъделичкане постепенно се усили, докато се превърна в щипецца, мъчителна болка, която човекът посрещна със задоволство. Той свали ръкавицата от дясната си ръка и извади брезовата коричка. Голите му пръсти отново започнаха да се вцепеняват. След това извади снопче серни клечки кибрит. Но страшният студ беше пропъдил живота от неговите пръсти. В усилията си да измъкне една от клечките, изпусна цялото снопче и то падна на

земята. Опита се да го вдигне, но не успя. Безчувствените пръсти не можеха нито да хващат, нито да държат. Стана много внимателен, отпъди от съзнанието си мисълта за замръзващия си нос, за краката и бузите си и посвети цялото си внимание на кибрита. Той бе нащрек, като използваше зрителното си възприятие вместо осезанието, и когато видя как пръстите му обгръщат снопчето кибритени клечки, той ги затвори — по-точно пожела да ги затвори, — но връзката с тях беше прекъсната и те не се подчиниха. Нахлузи ръкавицата на дясната си ръка и започна да я д:

удря яростно в коляното. След това притисна клечките между двете си ръце, като загреба и част от снега, и ги постави на колената си. Но това не беше достатъчно. След няколко опита успя да задържи снопчето между пъхнатите си в ръкавиците ръце. Той ги поднесе към устата си. Ледът започна да пука и хруци, когато с отчаяно усилие отвори уста. Издаде устни, сви горната и започна да драска снопчето със зъби в стремежа си да захапе една от клечките. Успя да отдели една, която пусна на скута си. Но с това не се свършваше работата. Сега пък не можеше да я вдигне. След малко измисли начин. Вдигна клечката със зъби и започна да я търка о крака си. Двадесет пъти драска безуспешно, докато най-сетне успя да я запали. Когато пламна, той я поднесе към брезовата коричка. Но димът от изгорялата сярва влезе в ноздрите му, оттам в дробовете и го накара да се закашля конвулсивно. Клечката падна върху снега и угасна.

„Старецът от Серния ручей е прав — помисли си той, като потисна отчаянието си, — човек наистина трябва да пътува с другар, когато температурата мине петдесет градуса под нулата.“ Той отново заудря ръцете си, но те оставаха безчувствени както преди. Внезапно издърпа ръкавиците със зъби и оголи и двете си ръце. Стисна цялото снопче между дланите на ръцете си. Раменните му мускули не бяха замръзнали и му помогнаха да притисне силно клечките. след това драсна снопчето по крака си. Седемдесетте серни кибритени клечки пламнаха едновременно. Не духаше вятър, който да ги угаси. Той извърна глава встрани, за да избегне задушливия пушек, и поднесе горящото снопче към брезовата коричка. Като правеше това, изведнъж почувствува, че пръстите му се съживяват. Гореше месото. Той почувствува мириса му. Някъде дълбоко под повърхността на кожата си той почувствува болка, която постепенно се усилваше. Въпреки

това той я понесе и продължи да придържа непохватно горящите клечки към коричката, която не можеше да се запали бързо, понеже собствените горящи длани му пречеха и поглъщаха по-голямата част от пламъка.

Най-сетне, като не можеше да понася повече нетърпимата болка, той разтвори ръце. Горящите клечки се разпиляха със съскане по снега, но брезовата коричка пламна. Той започна да подхранва пламъка със суха трева и тънки вейки. Не можеше да подбира, защото вдигаше горивото, като притискаше двете си длани о него. Парченца изгнило дърво и зелен мъх се закачваха по вейките и той ги отстраняваше, доколкото можеше, със зъби. Подклаждаше огъня внимателно и несръчно. За него той бе живот, не трябваше да угасне. Оттеглянето на кръвта от повърхността на тялото му го накара да почне да трепери, движенията му ставаха все по-неловки. Едно голямо парче зелен мъх падна точно върху слабия огън. Той се опита да го избута с пръсти; но ръката му трепереше, тласна мъха .повече, отколкото бе необходимо, и разпръсна зародиша на слабия огън. Горящата трева и тънките вейчици се разпиляха. Опита се да ги събере наново, но въпреки голямото старание, не можеше да преодолее треперенето и клонките безмилостно се разпръсваха. Едно след друго те пропукваха, изпускаха по малко дим и угасваха. Запалената кора също угасна. Той се огледа апатично около себе си и очите му се опряха на кучето, седнало на снега от другата страна на останките от отъня. То правеше някакви подозрителни движения, пристъпваше от едната си лапа на другата и ту ставаше, ту клякаше и го наблюдаваше с нетърпение.

Видът на кучето го наведе на една безумна мисъл. Спомни си .разказа за човека, застигнат от виелица, който убил един бивол, вмъкнал се в трупа му и се спасил. Можеше да убие кучето и да мушне ръцете си в топлото тяло, докато се възвърне чувствителността им. След това ще може да запали нов огън. Той заговори на кучето и го извика при себе си, но в гласа му звучеше странна нотка на страх, която изплаши животното. Никога по-рано то не беше чувало човека да говори така. Тук имаше нещо нередно и подозрително, което предвещаваше опасност; то не съзнаваше каква точно опасност, но някъде дълбоко в мозъка му се зароди мрачно предчувствие. Отпусна уши, като чу гласа на човека и видя неспокойните му, подозрителни движения и запристъпва припряно на предните си лапи, но не се

приблужи до него. Тогава човекът се вдигна на ръце и колене и запълзя към кучето. Необикновената му поза отново възбуди подозрението на кучето и то плахо се отстрани.

Човекът седна на снега и се помъчи да се успокои. След това с помощта на зъбите си надяна ръкавиците и се изправи на крака. Погледна първо надолу, за да се убеди, че наистина се бе изправил, защото липсата на чувствителност в краката го караше да мисли, че се намира във въздуха. Видът на изправения човек разсея съмненията на кучето и когато той заговори заповеднически, с глас, наподобяващ удари,на бич, кучето изпълни обичайния си дълг и тръгна към него. Когато дойде достатъчно близо, човекът изгуби самообладание. Той простря мигновено ръце към кучето и се слиса, когато разбра, че пръстите му отказаха да се прегъват и са като вкаменени. Бе забравил за момент, че пръстите му са замръзнали и ставаха все побезчувствени. Всичко стана за миг и преди животното да успее да се отдалечи, човекът сграбчи тялото му с ръце. Той седна на снега и притисна кучето към себе си, а то се дърпаше с ръмжене и скимтеше.

Човекът не можеше да направи нищо друго, освен да държи кучето в прегръдките си и да седи на снега. Той разбра, че не е в състояние да го убие. Нямаше никаква възможност Да направи това. С безпомощните си ръце не можеше нито да изтегли, нито да държи ножа в ръцете си, а още по-малко да удуши кучето. Той пусна животното и то се втурна яростно с ръмжене и с подвига, между краката опашка. Спря се на около четиридесет крачки от човека и започна да го наблюдава любопитно с щръкнали напред уши.

Човекът потърси с поглед ръцете си и откри, че висят право надолу от китките. Направи му впечатление, че трябва да търси ръцете си с очи, за да открие къде са. Той започна да ги размахва и да удря длани в бедрата си. Пет минути удря яростно ръце, докато сърцето му успя да изтласка достатъчно кръв до повърхността на тялото. Тръпките престанаха, но чувствителността на ръцете не се възвърна. Струваше му се, че висят като гири на китките, без да може да си обясни на какво се дължи това впечатление.

Обзе го тъп и угнетяващ страх от смъртта. Този страх бързо се превърна в болезнено чувство, когато

осъзна, че въпросът сега не се свежда до това, дали Ще измръзнат пръстите на ръцете или краката, или ще загуби самите си

ръце и крака. Това бе въпрос на живот или смърт, при който всичко бе против него. Тази мисъл го хвърли в паника, той се обърна и се втурна по коритото на потока, по старата, едва забележима пъртина. Кучето веднага го последва. Той тичаше слепешката, без посока, обладан от страх, какъвто не беше изпитвал никога през живота си. Лека-полека, като се спъваше и затъваше в снега, той започна отново да различава окръжаващите го предмети — бреговете на потока, гъсталака на стария лес, голите трепетлики и небето. Тичането му подействува добре. Сега не трепереше. Може би, ако продължеше да тича, краката му щяха да се размръзнат; а освен това успееше ли да прибяга подалече, възможно бе да се добере до стана и другарите. Без съмнение щеше да загуби някои от пръстите на ръцете и краката и част от лицето си, но момчетата ще се погрижат за него и ще спасят това, което може да се спаси, когато стигне там. В същото време в главата му се въртеше и друга мисъл, че никога няма да стигне до стана и момчетата; че дотам има много път; че ръцете и краката му са вече съвсем замръзнали; че скоро ще се вкочани и ще умре. Той потискаше тази мисъл и отказваше да ѝ вярва. Понякога тя се прокрадваше на повърхността и настояваше да бъде чута, но той я отхвърляше и започваше да мисли за друго.

Остана изумен, че може изобщо да тича с такива премръзнали крака, които не чувствуваше как докосват земята и поддържат тежестта на тялото му. Струваше му се, че се носи бързо над повърхността на земята, без да се докосва до нея. Беше виждал някъде изображението на крилатия Меркурий и сега се чудеше дали Меркурий не се е чувствувал като него, когато е летял над земята.

Идеята му да тича, докато стигне до стана и момчетата, имаше един недостатък — не му достигаха сили. Няколко пъти се препъва, накрая залитна и падна. Опита се да се привдигне отново на крака, но не успя. Реши да поседи и да си почине, а след това да тръгне и да не спира. Като поседя и си отдъхна, забеляза, че му става топло и приятно. Вече не го побиваха тръпки, а даже му се стори, че по гърдите и тялото му се разлива приятна топлина. Въпреки това, когато докосна носа и бузите си, разбра, че те са напълно безчувствени. Тичането не можа да ги размръзне, както не размръзна ръцете и краката. После му дойде наум, че замръзналата част на тялото му сигурно се увеличава. Той се опита да потисне тази мисъл, да я

забрави, да мисли за нещо друго, обаче чувствуваше паниката, която тя поражда, а той се боеше от паниката. Мисълта се натрапваше, настояваше, докато го накара да си представи, че цялото му тяло е замръзнало. Това бе твърде много и той отново се втурна в див бяг по пъртината. Веднъж забави крачките си, но мисълта, че замръзналата част на тялото му непрестанно се увеличава, го накара да се затича отново.

През цялото време кучето го следваше по петите. Когато човекът падна за втори път, то клекна пред него, уви предните си лапи с опашката си и го загледа втренчено, внимателно и с любопитство. Видът на кучето, което се чувствуваше, на топло и сигурно място в кожата си, го вбеси и той започна да ругае, докато кучето не подви виновно опашка. Този път тръпките на тялото му се възобновиха много бързо. Той губеше в борбата с мраза, който се промъкваше в тялото му от всички страни. Опита се отново да тича, .но пробяга не повече от стотина крачки, залитна и се просна върху снега. Това беше последният пристъп на страх. Когато си отдъхна и се успокои, той приседна и започна да премисля как да посрещне смъртта с достойнство. Всъщност мислите му не се движеха в такъв порядък. Той се убеди, че се беше държал като последен глупак, който се мята насам-натам като пиле с отрязана глава — такова сравнение му мина през ума. Е, какво пък, било му писано да замръзне; той ще посрещне това както подобава. Заедно с току-що настъпилото успокоение се появиха и първите признаци на сънливост. Наистина не било никак лошо да заспиш и да

не се събудиш вече никога, мислеше си той. Също като упойка. Да замръзнеш не било чак толкова страшно, колкото се струва на хората. Има толкова по-страшни начини да умреш.

Той си представи как момчетата намират тялото му на следния ден. Изведнъж му се стори, че и той ходи заедно с тях по пъртината и търси собственото

си тяло. Ето минават един завой и го намират легнал на снега. Той не принадлежеше повече на себе си, а се намираше някъде извън съществуването си, между другарите, и гледаше заедно с тях към собственото си тяло, проснато на снега. „Наистина е адски студено — мислеше, — Когато се върна в Щатите, непременно ще разкажа на близките си какво се казва истински студ.“ Изведнъж си представи

стареца от Серния ручей. Той го виждаше съвсем ясно, седнал удобно край огъня с димяща лула в уста.

— Ти беше прав, дъртако, съвсем прав — промълви той, като се обърна към стареца от Серния ручей.

След това човекът потъна в някакъв сладък и приятен сън, какъвто не беше изпитвал през целия си живот. Кучето седеше срещу него и чакаше. Краткият ден премина в дълъг, бавен полумрак. Нямаше никакви изгледи да се кладе огън, а при това кучето не беше виждало никога досега човек да седи така в снега и да не пали огън. Когато полумракът се сгъсти, желанието да се прислони до огъня така го завладя, че като пристъпяше на предните си лапи, то започна да скимти, след това сви уши, като очакваше, че човекът ще му се скара. Но човекът мълчеше. Кучето заскимтя по-силно. След това се примъкна до човека и усети дъха на смъртта.. Това го накара да настръхне и да отскочи назад. То се спря и започна да вие проточено под звездите, които потрепваха и блестяха ярко върху замръзналото небе. След това се обърна и побягна по пъртината, по посока на познатия стан; където бяха другите дарители на храна и огън.

КИТОВИЯТ ЗЪБ

Един ден, още в началото на колонизирането на Фиджи, Джон Стархърст се изправи в мисията на село Реуа и извести намерението си да разнесе словото божие из целия Вити Леву. Вити Леву означава „Голяма земя“ и е един от най-големите острови от групата Фиджи, която се състои от редица големи острови, без да говорим за стотиците малки. Тук-таме по крайбрежието живееха разпръснато и при най-несигурни условия мисионери, търговци, ловци на морски краставици^[1] и дезертъори от китоловни кораби. Димът от разпалените огнища се издигаше току под прозорците им, а диваците, отивайки на своите пиршества, мъкнеха телата на закланите край вратите им.

Лоту, или покръстването, напредваше бавно, често пъти дори рачешката. Някои главатарии, обявили се вече за християни и приети в лоното на църквата, имаха отчайващия навик да отстъпват от вярата, за да си похапнат от месото на някой многожелан враг. Изяж или ще бъдеш изяден — това бе законът на тази страна; изяж или ще бъдеш изяден — това очевидно щеше да остане още дълго време закон на тази страна. Главатарии като Таноа, Туй-вейкозо и Туйкилакила бяха изяли стотици свои събрата. Но първо място между тези лакомници заемаше Ра Ундреундре. Ра Ундреун-дре живееше в Такираки. Той водеше сметка на своите гастро-номически подвизи. Наредените пред къщата му камъни показваха колко души е изял. Редицата беше дълга двеста и тридесет крачки, а самите камъни възлизаха на осемстотин седемдесет и два. Всеки камък означаваше един човешки труп. Тази редица можеше да стане и по-дълга, ако за нещастие Ра Ундреундре не бе промушен с копие в кръста при една схватка в джунглите на Сомо Сомо и не бе поднесен на трапезата на Наунгавули, чиято мизерна каменна редица наброяваше само четиридесет и осем камъка.

Преуморените, преследвани от треската мисионери упорито изпълняваха задачата си — понякога отчаяни, но все пак очакващи някоя особена поличба, някое пламъче на светия дух, което би им донесло богата реколта от човешки души. Но канибалите от Фиджи си

оставаха непоправими. Къдрокосите човекоядци за нищо на света не искаха да се откажат от казаните си, щом реколтата от човешки трупове се случеше обилна. Понякога, когато реколтата биваше прекалено обилна, те изнудваха мисионерите, като пускаха слух, че в този и този ден жертвите ще бъдат заклани и опечени на шиш. Мисионерите веднага откупуваха живота на жертвите с тютюн, басма, мъниста. Така главатарите хем си правеха хубава търговийка, хем се отърваваха от излишното живо месо. Освен това винаги можеха да си наловят още.

Именно при такова положение на нещата Джон Стархърст заяви, че ще разнесе словото божие от единия до другия бряг на Голямата земя и ще започне от планинските твърдини при изворите на река Реуа. Думите му придизвикаха смайване и ужас. Туземците учители тихо заплакаха. Двата му другари мисионери се мъчеха да го разубедят. Кралят на Реуа го предупреди, че планинците положително ще го направят кай-кай — т. е. ще го изядат — и че той, кралят на Реуа, вече покръстен, ще бъде принуден да води война с планинците. А много добре разбираше, че не би могъл да ги покори. Не по-малко добре разбираше, че те можеха да слязат по реката и да опустошат село Реуа. Но какво да се прави? Щом Джон Стархърст държи да отиде при тях и да бъде изяден, ще се води война, която ще струва живота на стотици хора.

По-късно през същия ден делегация от старейшини на Реуа причака Джон Стархърст. Той ги изслуша търпеливо и поспори търпеливо с тях, без ни най-малко да отстъпи от начертаната си цел. На другарите си мисионери обясни, че няма намерение да става мъченик; че е призован да разнесе божие слово из Вити Леву и просто изпълнява божията воля.

На търговците, които дойдоха при него и по-енергично от всички се противопоставяха на намерението му, Стархърст каза:

— Вашите възражения нямат никаква стойност. Вас ви тревожи това, че търговията ви може да пострада. Вашата цел е да трупате пари, а моята цел е да спася душите на тия хора. Езичникът от тази тънеща в мрак страна трябва да бъде спасен.

Джон Стархърст не беше фанатик. Той пръв би се обявил против това човек да бъде съдник на другите. Беше забележително разумен и практичен. Живееше с убеждението, че мисията му ще даде добри

плодове и тайничко си мечтаеше да запали пламъка на светия дух в душите на планинците и да сложи началото на възрождение, което ще обхване планинските склонове и ще се раз-простре надлъж и шир по Голямата земя, от океан до океан и до островите посред океана.

Само един човек одобри неговия план и този човек беше Ра Вату, който скритом го насърчи и дори предложи да му даде водачи до подножието на планината. Джон Стархърст остана много доволен от поведението на Ра Вату. От този непоправим езичник, с душа черна колкото и делата му, започваше да се излъчва светлина. Той дори отвори дума да стане християнин. Вярно е, че преди три години Ра Вату бе изразил подобно желание й щеше да бъде приет в църквата, ако не бе пожелал да задържи четирите си жени, на което Джон Стархърст се противопостави. А Ра Вату се бе противопоставил на моногамията от икономически и етически съображения. Освен туй той се бе обидил от дребнавото възражение на мисионера; и за да докаже, че е свободна личност и човек с чест, бе замахнал с големия си боздуган над главата на Стархърст. Стархърст бе избягнал удара, като се бе шмугнал ловко под боздугана и се бе вкопчил в Ра Вату, докато му дойдоха на помощ. Но сега всичко това беше простено и забравено. Ра Вату щеше да влезе в църквата като човек, отрекъл се не само от езичеството, но и от многоженството. Чакаше само — така увери той Стархърст — да умре най-старата му жена, която лежеше тежко болна.

Джон Стархърст тръгна с една от пирогите на Ра Вату срещу ленивото течение на Реуа. Щеше да плава с пирога два дена, а след това лодката щеше да се върне, защото оттам нататък реката не беше плавателна. Нейде в далечината се извисяваха до небето големите мъгливи планини — гръбнакът на Голямата земя. Цял ден Джон Стархърст ги гледа с нетърпелив копнеж.

От време на време се молеше мълчаливо. Понякога към молитвите му се присъединяваше Нарау, туземен учител, покръстен от седем години — от деня, в който доктор Джеймс Елъри го бе спасил от врелия казан, като даде само някакви си сто пачки тютюн, две одеяла и едно шише цяр за всичко. В последния момент, след двадесетчасово уединение и молитви, Нарау бе дочул зов: „Върви с Джон Стархърст в планините!“

— Учителю, аз непременно ще те последвам — бе заявил той.

Джон Стархърст приветствува това решение със сдържана радост. Наистина бог беше с него, щом бе вдъхновил едно такова малодушно същество като Нарау.

— Липсва ми всякакъв дух, аз съм най-слабото от всички божи създания — призна Нарау през първия ден от пътуването.

— Трябва да вярваш, по-силно да вярваш — смъмри го мисионерът.

Същия ден още една пирога се отпрати нагоре по Реуа. Тя се движеше на разстояние един час след тях, така че да остане незабелязана. Принадлежеше също на Ра Вату. В нея седеше Ери-рола, пръв братовчед на Ра Вату и негов доверен слуга. В малка кошница, която Ерирола не изпускаше от ръка, имаше един китов зъб. Великолепен зъб, дълъг почти цяла педя, красив и съразмерен, добил жълто-розов цвят от времето. И този зъб беше собственост на Ра Вату; а във Фиджи, излезе ли наяве такъв зъб, обикновено се случва нещо. Защото ето какво е значението на китовия зъб: който го приеме като подарък, трябва да изпълни желанието на дарителя, изявено веднага или по-късно. А дарителят може да пожелае всичко — от смъртта на някого до племенен съюз, и никой жител на островите не е дотолкова безчестен, та да откаже да изпълни желанието, щом веднъж е приел зъба. Понякога желанието може да бъде изразено след време или изпълнението му да се проточи и да има неблагоприятни последици.

В края на втория ден от пътуването Джон Стархърст отседна по горното течение на Реуа, в селото на един главатар на име Монгондро. Монгондро беше кротък, благодушен дребен старец, късоглед и болен от елфантиаза, изгубил вече желание да води бурни войни. Той прие мисионера топло и гостоприемно, покани го на собствената си трапеза и дори разговаря с него на религиозни теми. Монгондро беше любознателен и помоли Джон Стархърст да му разкаже за началото на живота и света, което много зарадва мисионера. Когато Стархърст завърши краткото описание на миротворението според Генезиса, видя, че това направи силно впечатление на Монгондро. Известно време старият главатар пуши мълчаливо. Сетне свали лулата от устата си и тъжно поклати глава.

— Не може да бъде — рече той. — На младини аз, Монгондро, добре работех с теслата. И все пак трябваша ми три месеца, за да

направя една пирога — малка, съвсем малка пирога. А ти разправяш, че всичката тази земя и вода била направена от един човек...

— Не, от един бог, от единствения истински бог — прекъсна го мисионерът.

— Все едно — продължи Монгондро. — Та всичката земя и всичката вода, дърветата, рибите и храстите, планините, слънцето, луната и звездите били направени за шест дена! Невъзможно. Нали ти казвам, че на младини много ме биваше и все пак ми трябваха три месеца за една малка пирога. Това са приказки за деца, но един голям човек не може да повярва такова нещо.

— Но аз съм голям човек — каза мисионерът.

— Това е вярно. Ала с моя непросветен ум аз не мога да разбера в какво вярваш.

— Нали ти казвам: вярвам, че всичко е било създадено за шест дена.

— Така казваш само, така казваш само — промърмори примирително старият канибал.

Чак след като Джон Стархърст и Нарау си легнаха, Ерирола се промъкна в къщата на главатаря и след дипломатическа реч връчи китовия зъб на Монгондро.

Старият главатар дълго време въртя в ръцете си китовия зъб. Красив беше този зъб и той умираше от желание да го притежава. Но Монгондро се досети какво щяха да поискат от него. „Не, не, китовият зъб е хубав“ и на главатаря лигите му потекоха, но той го върна на Ерирола с хиляди извинения.

Джон Стархърст стана още в ранни зори и закрачи по горската пътека с големите си кожени ботуши: по петите му вървеше верният Нарау, а самият Стархърст вървеше по петите на един гол водач, когото Монгондро им даде, за да им покаже пътя до след-ващото село, където стигнаха по пладне. Оттам взеха нов водач. Зарамчил кошницата с китовия зъб, Ерирола ги следваше неизменно на една миля зад тях. Още два дена вървя той след мисионера, като във всяко село предлагаше зъба на главатаря. Но главатарите отказваха да приемат зъба. Той се появяваше незабавно след мисионера, те се досещаха какво ще поискат от тях и решително отказваха да го приемат.

Навлизаха все по-навътре в планините. Ерирола хвана една тайна пътека, изпревари мисионера и стигна до крепостта на Були от Гатока.

Були не знаеше, че непосредствено след това ще при-стигне Джон Стархърст. Освен това зъбът беше хубав — изключителен екземпляр, с цвят, който рядко се среща. Зъбът му бе поднесен публично. Були от Гатока, седнал на най-хубавата си рогозка, заобиколен от помощниците си — трима души зад него непрекъснато му пъдеха мухите, — с достойнство прие от ръката на вестносеца китовия зъб, подарен му от Ра Вату и донесен в планините от неговия братовчед Ерирола. След приемането на подаръка се разнесоха ръкопляскания, а насъбраните старейшини, вестносеци и мухогонци, закрещяха в един глас:

— А! Уой! Уой! Уой! А! Уой! Уой! Уой! А табуа леву! Уой! Уой! А мудуа, мудуа, мудуа!

— Скоро ще дойде един човек, един бял човек — подхвана Ерирола след необходимата пауза. — Той е мисионер и ще дойде още днес. Ра Вату с удоволствие бе получил ботушите му. Той иска да ги подари на своя добър приятел Монгондро и си е наумил да му ги изпрати заедно с краката, защото Мангондро е стар човек и зъбите му са вече развалени. О, Були, гледай краката да бъдат изпратени ведно с ботушите. Колкото до останалата част от мисионера, тя може да остане тука.

Задоволството, предизвикано от мисълта за китовия зъб, изчезна от очите на Були и той се огледа нерешително. Но вече беше приел зъба.

— Какво значение има някакъв си мисионер — насърчи то Ерирола.

— Да, какво значение има някакъв си мисионер — откликна Були, осъзнал се вече — Нека трима-четирима от по-младите да вървят и да пресрещнат мисионера по пътеката. Гледайте да донесете ботушите му.

— Вече е късно — каза Ерирола. — Чуйте! Ето го, идва.

От гъстия храсталак изскочи Джон Стархърст, следван по петите от Нарау. Забележителните му ботуши се бяха напълнили с вода, докато бе прегазил потока, и сега жвакаха при всяка крачка. Стархърст се огледа с искрящ поглед. Воден от непоклатима вяра, непознаващ ни съмнение, ни страх, той бе възхитен от всичко наоколо си. Знаеше, че откак свят светува, той беше първият човек, който стъпва в планинската крепост Гатока.

Сламените къщи бяха накацали по стръмния планински склон или над бързотечната Реуа. От двете страни на реката се извисяваха страшни пропасти. Слънцето проникваше в тази тясна клисура не повече от три часа на ден. Не се виждаха никакви палми, никакви банани, но гъста тропическа растителност обхващаше всичко, спущаше се на призрачни гирлянди от стръмните върхове на пропастта и никнеше стихийно по напуканите канари. В дъното на клисурата Реуа се хвърляше от осемстотин фута височина и въздухът около тази скалиста твърдина ехтеше от грохота на водопада.

Джон Стархърст видя Були и последователите му да излизат от къщата на Були.

— Нося ви добри вести — каза вместо поздрав мисионерът.

— Кой те изпраща? — спокойно попита Були.

— Бог.

— Това е ново име за нашия остров — засмя се Були. — На кои острови, селища или проходи е главатар той?

— Той е главатар на всички острови, на всички селища и всички проходи — отговори тържествено Джон Стархърст. — Той е господар на небето и земята и аз съм дошъл да ви донеса неговото слово.

— А изпраща ли ни той китов зъб? — попита безочливо Були.

— Не, но нещо много по-ценно от китовия зъб е...

— Обичаят е главатарите да си изпращат китови зъби — прекъсна го Були. — Или твоят главатар е стиснат, или ти си глупак, щом идваш с празни ръце в планините.

Като каза това, Були му посочи китовия зъб, който бе получил от Ерирола.

Нарау изохка.

— Това е китовият зъб на Ра Вату — прошепна той на Стархърст. — Знам го много добре. Сега с нас е свършено.

— Благородна постъпка — отговори му мисионерът, като прокара ръка по дългата си брада и намести очилата си. — Ра Вату е уредил да ни приемат добре.

Но Нарау пак изохка и отстъпи от петите, които бе следвал така предано.

— Ра Вату скоро ще стане християнин — поясни Стархърст — и аз съм дошъл при вас, за да ви направя християни.

— Не ми е потрябвало твоето християнство — отвърна гордо Були. — Аз смятам да те пречукам още днес.

Були кимна на един от своите едри планинци, който пристъпи напред и размаха боздугана си. Нарау се стрелна към най-близката къща и потърси да се скрие между жените; но Джон Стархърст се шмугна под боздугана и обвини ръце около врата на палача си. От тази изгодна позиция той продължи да спори. Спореше за живота си и това му беше известно, но нито се развълнува, нито се уплаши.

— Ще извършиш злодеяние, ако ме убиеш — каза той на планинеца. — Не съм сторил нищо лошо било на тебе, било на Були.

Той така се бе вкопчил във врата на туземеца, че останалите не смееха да стоварят боздуганите си. И продължаваше да се вкопчва и да се припира за живота си с тези, които искаха смъртта му.

— Аз съм Джон Стархърст — продължи той спокойно. — Работя по тия места от три години, и то не за печалба. Дошъл съм сред вас за добро. Защо трябва да ме убивате? Никой няма да спечели от това.

Були погледна крадешком китовия зъб. Добре му бяха платили.

Тълпа голи диваци заобиколи мисионера и всички се боричкаха да го докопат. Разнесе се песента на смъртта, или песента на жаравата, и никой вече не можеше да чуе неговите обяснения. Но той така ловко се увиваше и гърчеше около палача си, че не можеха да му нанесат смъртоносния удар. Ерирола се усмихваше, а Були се разядоса.

— Махайте се от очите ми! — извика той. — Какво ще кажат хората от крайбрежието, като научат за това — дузина планинци срещу един мисионер без оръжие, слаб като жена, а надвива всичките!

— Почакай, о, Були — извика Джон Стархърст в разгара на боричкането, — и аз ще надвия дори тебе. Защото моите оръжия са Истината и Правдата, а на тях нищо не може да устои.

— Тогава пристъпи към мен — отвърна Були, — защото моето единствено оръжие е един нищо и никакъв боздуган и както каза ти, той няма да може да ти устои.

Групата около Джон Стархърст се разпръсна и той остана сам, лице срещу лице с Були, който се бе подпрял на огромен чепат боздуган.

— Ела при мен, мисионере, и ми надвий — предизвика го Були.

— Ще дойда, ей тъй с голи ръце, и ще те надвия — каза Джон Стархърст, избърса и нагласи очилата си и тръгна към него.

Були вдигна боздугана си и зачака.

— Преди всичко нищо няма да спечелиш от моята смърт — започна пак той с доводите си.

— Боздуганът ми ще ти отговори вместо мен — отвърна Були.

— На всеки довод на мисионера той отговаряше по същия начин, като същевременно го дебнеше, за да не му даде възможност да се шмугне ловко под вдигнатия боздуган. И тогава Джон Стархърст за първи път разбра, че му предстои да умре. Той не се опита да се изплъзне. Стоеше гологлав на слънцето и се молеше гласно — загадъчната фигура на неизменния бял човек, който с библия, куршум или бутилка ром преследваше изненадания дивак във всяка негова крепост. Така стоеше Джон Стархърст в скалистата крепост на Були от Гатока.

— Прости им, защото те не знаят какво вършат — молеше се той. — О, всевишни! Имай милост към Фиджи. Смили се над Фиджи. О, всемогъщи, чуй ни заради него, твоя син, когото ти ни изпрати и чрез когото всички хора могат да станат твои чада. От теб излязохме ние и знаем, че можем да се върнем при теб. Мрак цари в тази страна, о, боже, мрак цари. Но ти си всемогъщ и ще я спасиш. Протегни десницата си, о, боже, и спаси Фиджи, спаси нещастните канибали.

Були ставаше все по-нетърпелив.

— Ей сега ще ти отговоря — избъбра той и стовари боздугана си с две ръце.

Нарау, който се бе скрил между жените, чу звука от удара и потрепера. Разнесе се песента на смъртта и той беше сигурен, че мъкнат тялото на любимия му мисионер към огнището, защото чуваше думите:

Мъкнете ме леко, мъкнете ме леко, защото съм пръв между първите в моята страна.

После един глас се издигна над хора:

— Къде е храбрецът?

Стотици гласове изреваха отговора:

— Отиде в огнището и бе опечен.

— Къде е страхливецът? — попита солистът.

— Отиде да обади! — ревнаха в отговор стотици гласове. — Отиде да обади! Отиде да обади!

Нарау изохка с изтерзана душа. Думите на старата песен бяха верни. Той беше страхливецът и не му оставаше нищо друго, освен да отиде и да обади за станалото.

[1] Вид мекотело (трепанг). — Б. пр. ↑

ШИНАГОТО

Коралите се множат, палмите растат, а човек си отива. Поговорка от Таити

А Чо не разбираше френски. Той седеше в претъпканата съдебна зала крайно уморен и отегчен и слушаше нестихващия гръмлив френски език, на който говореха чиновниците. За А Чо това беше само някакво крякане и той се удивляваше на глупостта на французите, които загубиха толкова време, за да открият убиеца на Чунг Га, и въпреки всичко не го откриха. Петстотинте кули от плантацията знаеха, че А Сан бе извършил убийство, а ето А Сан дори не бе арестуван. Наистина всички кули тайно се наговориха да не свидетелствуват един против друг, но всичко това беше толкова просто: французите би трябвало да са достатъчно способни да открият, че именно А Сан е търсеният. Колко са тъпи само тия французи!

А Чо не бе извършил нищо, от което да се страхува. Той нямаше пръст в убийството. Вярно е, че бе присъствувал там и Шемер, надзирателят на плантацията, който се втурна веднага след станалото и го залови заедно с четирима-петима други. Но какво от това? Чунг Га беше намушкан само два пъти. Очевидно два удара не могат да бъдат нанесени от пет или шест души. Ако всеки удар е бил нанесен от различни хора, най-много двама можеше да са извършили убийството.

Така разсъждаваше А Чо, докато заедно с четиримата си другари извърташе и лъжеше в показанията пред съда. Чули шум при убийството и също като Шемер се втурнали към мястото. Пристигнали там преди него — това бе всичко. Е, вярно, Шемер тържествено заяви, че след като бил привлечен от шума, стоял поне пет минути навън; а когато влязъл, намерил обвиняемите вече вътре; не било възможно да влязат непосредствено преди него, защото той стоял до вратата. Но какво от това? А Чо и четиримата други обвиняеми казаха, че Шемер има грешка. В края на краищата ще ги пуснат. Те бяха уверени в това. Само за два удара с нож не могат

да отрежат главите на петима. Освен това никой от ония дяволи чужденци не бе видял убийството. Но французите са толкова глупави. А Чо знаеше много добре, че в Китай съдията би наредил да ги изтезават, за да научи истината. Заиграе ли тоягата, истината лесно се научава. Но французите не измъчват. Ама че глупци! И затова никога няма да открият кой уби Чунг Га.

Но А Чо не разбираше всичко. Английската компания, която притежаваше плантацията, бе докарала в Таити, и то при големи разходи, тези петстотин кули. Акционерите вдигаха врява за дивиденди, а компанията все още не им даваше нищо. Ето защо тя не искаше работниците, които ѝ струваха скъпо, да започнат да се избиват един друг. А тук бяха и французите, които ревностно се стремяха да наложат достойнствата и добродетелите на френския закон. Няма нищо по-хубаво от това да се дава по един урок от време на време. Пък и за какво е Нова Каледония, ако не за да пращат там хора да изживяват дните си в мизерия и мъки, хора, наказани заради една единствена вина — че са били добри и човечни?

А Чо не разбираше всичко това. Седеше в залата и чакаше обърканото правосъдие да го освободи заедно с другарите му, за да се върнат в плантацията и да работят според уговореното в спогодбата. Присъдата ще бъде обявена скоро. Работата е вече към края. Той виждаше това. Няма вече показания, няма вече чесане на езици. Френските дяволи също бяха изморени и очевидно и те чакаха с нетърпение присъдата. Докато чакаше, той се върна мислено назад и си спомни времето, когато подписа договора и отпътува с кораба към Таити. Тежък беше животът в неговото крайбрежно село и като се обвърза с договор, за да работи в Южните морета за петдесет мексикански цента на ден, той се смяташе щастлив. В селото му имаше мъже, които работеха усилено цяла година за десет мексикански долара, и жени, които плетяха мрежи, също цяла година, за пет долара. В къщите на търговците пък имаше прислужнички, които получаваха четири долара пак за същия срок. А тук той щеше да получава петдесет цента на ден; за един ден, само за един ден щяха да му плащат такава царска сума! Какво от това,

че работата е тежка? Като изтече петата година, ще се върне вкъщи — това беше вписано в договора — и няма да е нужно да работи повече. Ще бъде богат за цял живот, със собствена къща, жена

и деца, които ще растат и ще го почитат. Да, а зад къщата ще има градинка — място за размисъл и отмора, със златни рибки в малкото езерце, а на дръвчетата камбанки, които ще звънтят при полъха, на вятъра. Всичко това, разбира се, ще е оградено с висока стена, така че никой да не тревожи почивката и размишленията му.

Е, три от тези пет години изминаха.. Това, което бе вече припечелил, го правеше богат човек (в родината му) и само две години още се изпречваха на пътя между памучната плантация в Таити и размисъла и отмората, които го очакваха. Но тъкмо сега той губеше от парите си само защото случайно бе присъствувал на убийството на Чунг Га. Три седмици вече лежеше в затвора и за всеки ден от тези три седмици беше изгубил по петдесет цента. Но сега ще произнесат присъдата и той ще се върне на работа.

А Чо беше двадесет и две годишен. Весел и добродушен, за него беше нещо обикновено да се усмихва. Имаше тънко тяло, както всички азиатци, а лицето му беше топчесто, кръгло като месечина. От него лъхаше благородно спокойствие и сърдечно добродушие — нещо необикновено за съселяните му. Дори погледът му потвърждаваше това. Той никога не създаваше тревоги и не участвуваше в свади. Не играеше и комар. Сърцето му не беше достатъчно кораво за сърце на комарджия. Дребни неща и прости удоволствия го правеха щастлив. Тайнствеността и покоят на хладната привечер след изтощителния труд в плантацията му доставяха безкрайно удоволствие. Можеше да седи с часове Загледан в някое самотно цвете, разсъждавайки върху тайните и загадките на битието. Една синя чапла на тънка ивица пясък, сребърните пръски от хвърчаща риба или бледорозовият залез над лагуната го караха да забрави напълно скучния изтощителен ден и тежкия бич на Шемер.

Шемер, Карл Шемер, беше звяр, жесток звяр. Но заслужаваше заплатата си. Той изсмукваше и последната капка от петстотинте роби; защото те

бяха роби, докато изтече договорът им. Не жалеше труда си, за да изтръгне сетната сила от тези петстотин запотени тела и да я превърне в бали пухкав памук, готов за износ. Властната му първобитна, здраво вкоренена в него жестокост му даваше възможност да осъществява това. За целта му помагаше и дебелият кожен камшик, три инча широк и един ярд дълъг, от който Шемер не се делеше и който, когато беше

необходимо, шибаше голия гръб на някой кули, отеквайки като пистолетен изстрел. Този звук .се чуваше често, когато Шемер яздеше по разораното поле.

Веднъж, в началото на първата година от договора, той уби някакъв кули само с един удар на юмрука си. Наистина не пръсна главата му като яйце, но ударът беше достатъчно силен, за да повреди съдържанието ѝ, и след като боледува седмица, човекът умря. Ала китайците не се оплакаха на дяволските французи, които управляваха в Таити. Те смятаха това за своя лична работа. Шемер беше техен проблем. Трябваше да избягват яростта му, така както избягваха отровата на стоножките, които се спотайваха в тревата или в дъждовните нощи пропъльзваха в спалните помещения. Шинаго, така ги наричаха ленивите чернокожи жители на острова, гледаха да не дразнят твърде много Шемер. Но това беше толкова трудно, колкото и да го задоволят с труда си. Както и да е, този удар на Шемеровия юмрук коштуваше хиляди долари на компанията, ала за Шемер не последваха никакви неприятности.

Французите, които нямаха усет на колонизатори и правеха безрезултатни детински опити да разработят богатствата на острова, се радваха, като виждаха, че английската компания преуспява. Какво ги интересува тях Шемер и неговият опасен юмрук? Или шинагото, който умря? Та той беше само един шинаго. И освен това бе умрял от слънчев удар. Но тъкмо това, именно това правеше смъртта на този шинаго изключителна. Лекарят каза доста неща в рапорта си. Той беше съвсем безпристрастен. Трябваше да се плащат дивиденди, иначе към дългата редица неуспехи в историята на Таити щеше да се прибави още един,

Не може да ги разбере човек тези бели дяволи.

Докато седеше в залата в очакване на присъдата, А Чо размишляваше върху тяхната загадъчност. Нищо не издава онова, което става в главите им. Той бе виждал малцина от тях. Всички те си приличаха: офицерите и моряците от кораба, френските чиновници и няколкото бели от плантацията, включително Шемер. Мозъкът им работи по някакъв тайнствен начин, който не можеш да схванеш. Гневят се без видима причина и гневът им винаги е опасен. Тогава са като диви зверове. Тревожат се за дребни работи, а при случай могат да изсмучат силата дори на един шинаго. Не са въздържани като

китайците. Чревоугодници са, ядат прекомерно и пият прекомерно. Един шинаго никога не може да знае дали дадена постъпка ще им достави удоволствие, или ще предизвика буря от гняв. Мислите на белите дяволи са скрити сякаш зад завеса, отвъд която погледът на шинагото не може да проникне. И на всичко отгоре това тяхно страхотно умение, тази способност да вършат всякаква работа, да движат нещата, да подчиняват на волята си всичко:

и пълзящата твар., и силата на природната стихия! Да, белите са странни и особени... и дяволи. Погледнете Шемер.

А Чо се чудеше защо толкова дълго се бави присъдата. Нито един от подсъдимите не бе докоснал Чунг Га. А Сан го уби сам. Извърши това, като изви главата му назад, сграбчи го с едната ръка За плитката, а с другата, пресягайки изотзад, заби ножа в тялото. Заби го на два пъти. Тук, в съдебната зала, като затвори очи, А Чо видя убийството още веднъж: караницата, непристойните думи, разменени между двамата, гнусните обиди, хвърлени върху достопочтени праотци, проклетия по адрес на незаченати още потомци; скока на А Сан, който сграбчи Чунг Га за плитката, ножа, който потъна на два пъти в плътта, бясното отваряне на вратата, нахълтването на Шемер, втурването към изхода и бягството на А Сан, развяващия се бич, с който Шемер ги натика в ъгъла, и револверния изстрел — сигнал за помощ. А Чо потрепера, изживявайки отново всичко това. Един удар на бича бе наранил бузата му, свличайки част от кожата. Шемер посочи белега от свидетелската скамейка, като удостоверяваше самоличността на А Чо. Едва сега белегът

бе започнал да зараства. Добър удар беше. За малко не извади окото му. Но сега А Чо забрави цялата случка, защото пред зора му изплува градината за размисъл и отмора, която ще има, когато се завърне у дома.

Той седеше с безучастно лице, докато съдията четеше присъдата. Лицата на четиримата му другари бяха също така безучастни. И те останаха непроменени, когато преводачът обясни, че съдът счита и петимата виновни за убийството на Чунг Га и че на А Чоу трябва да му бъде отрязана главата, А Чо да излежи двадесет години затвор в Нова Каледония, Уонг Ли — дванадесет години и А Тонг — десет години. Нямаше смисъл да се вълнуват за това. Дори лицето на А Чоу остана безизразно, въпреки че тъкмо неговата глава щеше да бъде отрязана.

Съдията прибави няколко думи и преводачът обясни, че лицето на А Чоу, което е било засегнато най-силно от Шемеровия камшик, установява категорично самоличността му, че щом един от петимата трябва да умре, това трябва да бъде той. Фактът, че лицето на А Чо е също така силно ударено, доказва положително, че той присъствувал при убийството и несъмнено е участвувал в него, за което заслужава двадесет години каторга. И така подред до десетте години на А Тонг бе обяснена съответната причина за всяка присъда. „Нека шинаго запомнят добре този урок — провъзгласи съдът накрая, — защото те трябва да разберат, че законът в Таити ще бъде спазен, дори небесата да се продънят.“

Откараха петимата обратно в затвора. Те не бяха нито ужасени, нито огорчени. Присъдата, колкото и неочаквана, беше точно това, на което бяха свикнали, когато имаха работа с белите дяволи. От тях един шинаго едва ли може да очаква друго, освен най-неочакваното. Тежкото наказание за престъпление, което не бяха извършили, не беше по-странно от безбройните странни неща, които белите вършеха. А Чо наблюдаваше А Чоу с известно любопитство. Неговата глава ще бъде отрязана на гилотината, която е издигната вече в плантацията. За него няма да има преклонна старост, нито градина на спокойствието. А Чо философствуваше и разсъждаваше върху живота и смъртта. За себе си той не

се безпокоеше. Двадесет години са просто двадесет години. С толкова години градината се отдалечава от него — това е всичко. Млад е. Азиатското търпение е в мозъка на костите му. Той ще изчака тези двадесет години, а през това време горещата му кръв ще се поуталожил и градината на спокойната наслада ще му подхожда повече. Помисли какво име да й даде. Ще я нарече „Градина на утринния покой“. Тази мисъл го направи щастлив през целия ден и го подтикна да измисли поучителна максима за достойнството на търпението, която се оказала голяма утеха особено за Уонг Ли и А Тонг. А Чоу не искаше и да знае за максимата. Главата му щеше да бъде отделена от тялото толкова скоро, че нямаше нужда от търпение, за да дочака това събитие. Той пушеше с удоволствие, хранеше се добре, спеше добре и не се безпокоеше от бавния ход на времето.

Крюшо беше стражар, той беше изкарал двадесет години служба в колониите — от Нигерия и Сенегал до Южните морета, но тези

двадесет години очевидно не бяха прояснили неговия мътен ум. Той беше така несъобразителен и тъп, както когато беше обикновен селянин от Южна Франция. Познаваше само дисциплината и страха от началството и разликата между бога и полицейския сержант се изразяваше за него само в различна мярка робско подчинение и покорство. Всъщност, освен в неделя, когато божите представители имаха думата, сержантът заемаше в неговия ум повече място от бога. Обикновено бог бе твърде далече, докато сержантът беше винаги съвсем близо.

Именно Крюшо получи заповедта на главния съдия до тъмничаря, в която беше наредено последният да предаде на Крюшо лицето А Чоу. Но случи се тъй, че предишната вечер главният съдия бе дал банкет на капитана и офицерите от френския военен кораб. Ръката му трепереше, докато пишеше заповедта, а очите така ужасно го боляха, че той не я прочете. В края на краищата подписваше смъртта на един шинаго. И така съдията не забеляза, че бе изпуснал последната буква от името на А Чоу. Заповедта гласеше „А Чо“ и когато Крюшо я представи, тъмничарят му предаде лицето А Чо. Крюшо настани това лице до себе си в каруцата, теглена от две мулета, и потегли.

А Чо се радваше, че е навън, на слънчева светлина. Седна до стражаря и засия. Сияеше повече от всякога, когато забеляза, че мулетата се насочиха на юг към Аtimaоно. Несъмнено Шемер е пратил за него, за да го върнат обратно. Шемер иска той да работи за него. Много хубаво. А Чо ще работи добре. Никога няма да даде повод на Шемер да се оплаче. Денят беше горещ. Пасатите бяха спрели. Потяха се мулетата, потеше се Крюшо, потеше се и А Чо. Но той понасяше топлината най-търпеливо. Три години бе работил на плантацията под това слънце. Усмиваше се, усмиваше се толкова весело и така добродушно, че дори тежкия ум на Крюшо се размърда и се зачуди.

— Ти си много смешен — каза той най-после. А Чо кимна и се усмихна още повече. За разлика от съдията, Крюшо му говореше на езика на племето канака, който знаеха всички шинаго и всички дяволи чужденци. А Чо също разбираше този език.

— Много се смееш — мърмореше Крюшо, — а в такъв ден трябва да ти е мъчно.

— Радвам се, че съм вън от затвора.

— Това ли е всичко? — сви рамене стражарят.

— А няма то не стига? — беше отговорът.

— Не вярвам да се радваш на това, че ще ти отрежат главата.

А Чо го погледна с внезапно недоумение и каза:

— Защо, аз отивам в Атимаоно, за да работя на плантацията при Шемер. Не ме ли караш към Атимаоно?

Крюшо поглади замислено дългите си мустаци.

— Хм, добре — каза той най-после, като шибна с камшика дясното муле, — значи не знаеш.

— Какво да знам? — Смътна тревога започна Да обзема А Чо. — Шемер няма ли да ми разреши Да работя пак при него?

— След днешния ден, не! — Крюшо се разсмя силно. Хубава шега наистина. — Виждаш ли, от Днес нататък ти няма да можеш да работиш. Човек с отрязана глава сигурно не може да работи, а? — Той мушна с пръст шинатото в ребрата и се захили.

А Чо запази мълчание в продължение на една миля, в която мулетата бягаха в тръс. След това проговори:

— Шемер смята да ми отсеке главата ли?

Крюшо кимна с усмивка.

— Има някаква грешка — каза А Чо мрачно. — Аз не съм шинатото, на когото трябва да му отрежат главата. Аз съм А Чо. Многоуважаемият съдия каза да ме затворят за двайсет години в Нова Каледония.

Стражарят се засмя отново. Хубава шега. Този смешен малък шинато се опитва да измами гилотината. Мулетата минаха през горичка от кокосови палми и вече половин миля вървяха покрай блесналото море, когато А Чо проговори пак:

— Казвам ти, аз не съм А Чоу. Многоуважаемият съдия не каза, че трябва да отсекаат моята глава.

— Не се страхувай — рече Крюшо с човеколюбивото намерение да успокои своя арестант. — Не е трудно да се умре по този начин. Става бързо, ей така — и той щракна с пръсти. — Не е като да увиснеш на въжето и цели пет минути да риташ и да правиш гримаси. Все едно че заколваш пиле с брадва. Отсичаш му главата и толкова. С човека е същото. Пфу! — и всичко е свършено. Не боли. Не можеш дори да разбереш дали боли. Не можеш да разбереш. Главата ти я няма, та не можеш да мислиш. Много е хубаво. Аз искам да умра по този начин, изведнъж. Ти си щастлив, че ще умреш така. А можеше да

се заразиш от проказа и да се разпаднеш бавно, на парчета: един пръст, после друг, след това палецът, пръстите на краката... Знам един, дето го попариха с вряла вода. Два дни минаха, докато умре. От един километър можеше да го чуеш как вие. А ти? Ах, толкова е лесно! Чък! — и ножът прорязва врата ти. Всичко е свършено. А ножът може и да погъделичка дори. Кой знае? Никой умрял по този начин не се е върнал да каже.

Той сметна последните си думи за много духовита шега и половин минута се превива от смях. Веселостта му беше донякъде и привидна, но той смяташе за свой човешки дълг да ободри шинагото.

— Казвам ти, че аз съм А Чо — настояваше китаецът, — и не искам да ми отсекаат главата.

Крюшо се навъси. Този шинаго отива вече твърде далеч с щуротиите си.

— Аз не съм А Чоу...

— Стига! — прекъсна го стражарят и изду бузи, за да изглежда по-свиреп.

— Казвам ти, че аз не съм... — започна отново

АЧо.

— Млък! — ревна Крюшо.

След това пътуването продължи в мълчание. От Папееите до Атимаоно има двадесет мили и когато шинагото се осмели да заговори пак, бяха изминали

повече от половината разстояние.

— Аз те видях в съдебната зала, когато много-уважаемият съдия издирваше вината ни — подхвана той. — Е, добре, не помниш ли, че А Чоу, оня, дето трябваше да му отрежат главата, беше висок

човек? Я ме погледни.

Той се изправи внезапно и Крюшо видя, че този беше нисък. И също тъй внезапно в паметта на Крюшо се мярна фигурата на А Чоу, а тази фигура беше висока. За стражаря всички шинаго бяха еднакви. Нямаше разлика в лицата. Но можеше да направи разлика между висок и нисък ръст и разбра, че до него на седалката седи друг човек. Той дръпна така рязко юздите, че окът изхвъркна напред,

помъквайки мамутите на мулетата.

— Виждаш ли, че е станала грешка — каза А

Чо, като се усмихна доволно.

Крюшо обаче мислеше. Вече .съжаляваше, че спря колата. Не можеше да се досети за грешката на съдията и му беше невъзможно Да я открие. Но много добре разбираше, че му бяха предали този шинаго, за да го отведе в Атимаоно, и че негов дълг беше да го заведе там. Какво от това, ако човекът не е същият и отрежат главата му? В края на краищата той е само шинаго, всичко е свършено и какво е всъщност един шинаго? А може и да няма грешка. Откъде да знае какво имат на ум началниците? Те си знаят най-добре работата, кой е той, та да мисли вместо тях? Веднъж, много отдавна, се бе опитал да стори това и сержантът му каза:

„Крюшо, ти си глупак. Колкото по-бързо разбереш това, толкова по-добре за тебе. Не си създаден да мислиш. Ще се подчиняваш и ще оставиш мисленето за началството.“ Споменът му причини болка. Ако се върне в Папеете, ще забави екзекуцията в Атимаоно и ако се окаже, че е сгрешил, ще получи мъмрене от сержанта, който чака в плантацията да

му докарат затворника. В такъв случай ще има мъмрене и от началството в Папеете.

Той замахна с камшика и потегли. Погледна часовника си. Ако кара така, ще закъснее половин час и сержантът ще се разгневи. Подкара мулетата в ускорен тръс. Колкото повече А Чо настояваше да обясни грешката, толкова по-опърничав ставаше Крюшо. Настроението му съвсем не се подобри, като разбра, че до него седи друг човек. Съзнанието, че не беше виновен за станалото, затвърди у него увереността, че това, което върши, макар и погрешно, е правилно. Той би предпочел съзнателно да съдействува за унищожението на дузина невинни шинаго, отколкото да си навлече гнева на сержанта.

А пък на А Чо, след като стражарят, го удари с дръжката на камшика по главата и му кресна да млъкне, не му остана друго, освен да мълчи. Дългото пътуване продължи в мълчание. А Чо обмисляше .странните постъпки на дяволските чужденци. Нямахше обяснение. Това, което правеха с него, съответствуваше на всичките им останали действия. Първо осъждат петима невинни, а след това искат да отсекаат главата на човек, за когото дори те въпреки невежеството си смятаха, че не заслужава повече от двадесет години затвор. И той не можеше да направи нищо. Ще седи покорно и ще понесе онова, което тези господари на живота са му отредили; Изведнъж го обзе страх и го изби

студена пот, но веднага надмогна страха. Опитва се да се примири със съдбата си, като се мъчеше да си припомни пасажи от Ин Чих Уен („Трактат за спокойния живот“). Но същевременно не можеше да се откъсне от своята бленувана градина за размисъл и отмора. Това го смущава известно

време, докато го завладя напълно само мечтата му и А Чо се видя; седнал, в градината, заслушан в песента на камбанките и дръвчетата. И ето! Както седеше, отдаден на мечтите, той можа да си спомни и преповтори фрагмент от „Трактат за спокойния живот“.

Така времето мина неусетно, докато най-после стигнаха Аtimaоно и мулетата се доближиха до ешафода, в чиято сянка стоеше нетърпеливият сержант. Подкараха А Чо по стълбата на ешафода. От едната страна под себе си той видя всички кули от плантацията. Шемер бе решил, че случаят е подходящ да се даде нагледен урок, и за целта бе събрал принудително всички кули от полето, за да присъствуват на екзекуцията. Като зърнаха А Чо, те зашепнаха помежду си. Разбраха грешката, но запазиха това за себе си. Безмилостните бели дяволи несъмнено бяха променили решението си. Вместо да отнемат живота на един невинен, отнемаха го на друг. А Чоу или А Чо — какво значение има кой? Те никога нямаше да разберат белите кучета, както и белите кучета не можеха да ги разберат. Главата на А Чо ще бъде отсечена, а двете години, които им оставаха, ще изтекат и те ще се върнат в Китай.

Гилотината бе направил самият Шемер. Той беше сръчен човек — не бе виждал никога гилотина, но френските чиновници му бяха обяснили принципа. По негово настояване наредиха екзекуцията да стане в Аtimaоно вместо в Папеете. Шемер успя да ги убеди, че мястото на престъплението е най-подходящо за изпълнение на наказанието — това щеше да окаже благотворно въздействие върху петстотинте шинаго от плантацията. Шемер предложи сам да изпълни ролята на палача. Именно в качеството си на такъв немецът беше сега на платформата и изпробваше приспособлението, което-бе построил. Под гилотината лежеше къс бананово дърво с дебелина колкото човешки врат. А Чо наблюдаваше захласнат. Като завъртя една ръчка, Шемер издигна острието до върха на малкия скрипец, който бе направил. Едно дръпване, якото. въже освободи острието и то .префуча надолу, ..разсичайки трупчето дърво като бръснач.

— Как работи? — попита сержантът, като се качи на платформата. .

— Прекрасно — отговори ликуващият Шемер. — Нека ви покажа. Той завъртя отново ръчката, която издигаше острието, дръпна, възето, ножът полетя надолу и се вряза в мекото дърво. Но този път се заби само на две трети от дебелината му. Сержантът се навъси.

— Не върши работа — рече той. Шемер избърса потта от челото си.

— Нужна е по-голяма тежест — каза той, отиде до края на платформата и заповяда на ковача Да донесе желязо от двадесет фунта. Когато

Д Шемер се наведе да прикрепи тежестта към острието, А Чо хвърли поглед към сержанта и видя възможността, която му се представяше. д — Многоуважаемият съдия каза, че трябва да се отсеке главата на А Чоу — започна той.

Сержантът кимна нервно. Той си мислеше за петнадесетте мили езда, която му предстоеше този следобед към другия край на острова, и за Берта, дъщерята на Лафиер, търговеца на перли, която го очакваше там.

— Добре, ама аз не съм А Чоу. Аз съм А Чо. Многоуважаемият тъмничар е направил грешка. А Чоу е висок човек, а виждате, че аз съм нисък.

Сержантът го погледна бързо и видя грешката.

— Шемер! — извика той заповеднически. — Ела тук!

Немецът изгрухтя нещо, но остана наведен над работата си, докато парчето желязо бе затегнато така, че го задоволи напълно.

— Готов ли е вашият шинаго? — запитва той.

— Я го погледни — отговори сержантът. — Този ли е шинагото?

Шемер бе изненадан. Той цветисто изпсува и погледна със съжаление уреда, който бе направил със собствените си ръце и чието действие жадуваше да види.

— Слушайте — каза той най-последно, — не можем да отлагаме тая работа. Аз вече изгубих три работни часа от труда на тези петстотин шинаго. Още веднъж не мога да си позволя цялата тази загуба, затова, че човекът не бил същият. Да свършим представлението все едно с кого. Става въпрос за един шинаго.

Сержантът си спомни дългия път, който го чакаше, спомни си и за дъщерята на търговеца и започна да се колебае.

— Ако се разбере, ще стоварят вината на Крюшо — подканяше го немецът. — Но почти няма вероятност да се разбере. Във всеки случай А Чоу няма да издаде.

— Каквото и да е, няма да обвинят Крюшо — каза сержантът. — Грешката ще да е на тъмничаря.

— Да свършим тогава. Нас не могат да ни обвинят. Та кой може да различи китайците един от друг? Ще кажем, че просто сме изпълнили нареждането с шинагото, който ни е бил предаден. При това аз наистина не мога да отлича втори път от работа тези кули. — Те говореха френски и А Чо макар да не знаеше нито дума от този език, разбра, че решаваха съдбата му. Разбра също, че решението зависи от сержанта и го зяпна в устата.

— Добре — каза сержантът. — Давай. Той е само един шинаго.

— Смятам да опитам още веднъж, за по-сигурно — й Шемер бутна напред трупчето дърво под ножа, който бе вече издигнал до върха.

А Чо се опита да си спомни максими от „Трактат за спокойния живот“. Дойде му наум „живей в разбирателство“, но това не подходеше. Той нямаше да живее. Смъртта беше близо. Не, това не върви. „Прощавай злото“? Да, но нямаше зло, което да прости. Шемер и останалите вършеха това без злоба. За тях то беше просто част от работата, която трябваше да свършат, точно така, както прочистването на джунглата, копаенето на кладенци и засяването на памука бяха част от тази работа. Шемер дръпна въжето и А Чо забрави максимите. Ножът се стовари долу с трясък, отсичайки гладко парчето дърво.

— Прекрасно! — възкликна сержантът, като се спря да запали цигара. — Прекрасно, приятелю. Шемер беше доволен от похвалата.

— Ела насам, А Чоу — каза той на таитянски.

— Но аз не съм А Чоу... — започна А Чо.

— Млък! — беше отговорът. — Ако още веднъж отвориш уста, ще ти счупя главата.

Надзирателят го заплаши с юмрук и той замълча. Каква полза да протестира? Тези дяволски чужденци имат винаги особени разбирания. Той се остави да го привържат към изправената дъска, която имаше размера на тялото му. Шемер затегна здраво въжетата,

толкова здраво, че те се врязаха в плътта му и я нараниха. Но той не се оплака. Болката нямаше да трае дълго. Почувствува, че повалят дъската, за да я поставят в хоризонтално положение, и затвори очи. В този миг той зърна за последен път своята градина за размисъл и отмора. Стори му се, че е седнал сред градината. Появяваше хладен ветрец и камбанките по дръвчетата звънтяха нежно. Някъде пееха птички, а иззад високата стена долиташе неясен шум от селото.

Тогава разбра, че дъската беше поставена вече хоризонтално. Мускулите го боляха от напрежение и усети, че лежи по гръб. Отвори очи. Точно над него ножът блестеше на слънцето. Той видя прибавената допълнителна тежест и забеляза, че един от възлите се бе разхлабил. Тогава чу гласа на сержанта, който се разнесе в отсечена команда. Д Чо затвори бързо очи. Не искаше да види как се спуска ножът. Но го почувствува. Беше един безкраен летящ миг и в този миг си спомни за Крюшо и това, което Крюшо бе казал. Но Крюшо грешеше. Ножът не гъделичкаше. Той разбра това, преди да престане да разбира.

КУЛАУ ПРОКАЖЕНИЯ

— Понеже сме болни, отнемат ни свободата. Ние се подчинявахме на закона. Не вършихме нищо лошо. И въпреки това искат да ни хвърлят в затвора. Молокаи е затвор. Знаете го. Ето Ниули, сестра му, бе изпратена в Молокаи преди седем години. Не я е видял оттогава. Нито ще я види някога. Тя трябва да стои там, докато умре. Това не става по нейна воля. Нито по волята на Ниули. Става по волята на белите хора, които управляват страната. А какви са тези бели хора? Знаем какви са. Знаем го от бащите си и от бащите на нашите бащи. Пък и имаше защо да приказват смирено, защото ние бяхме много, бяхме силни и всички острови бяха наши. Както вече казах, те говореха смирено. Бяха два вида. Едните искаха от нас позволение, великодушно позволение, да ни проповядват словото божие. Другите искаха от нас позволение, великодушно позволение да търгуват с нас. Това беше началото. Днес всички острови са техни, цялата земя, всичкият добитък — всичко е тяхно. Тези, които ни проповядваха словото божие, и онези, които ни проповядваха словото-на рома, се обединиха и станаха големи началници. Живеят като царе в къщи с много стаи, имат множество слуги, които се грижат за тях. Хората, които нямаха нищо, сега имат всичко и ако вие или аз, или кой да е капака гладува, те ни се подиграват и казват: „Добре де, защо не работите? За това са плантацияте!“

Кулау млъкна. Вдигна едната си ръка и с възлести, разкривени пръсти свали яркоцветния венец от ружи, който красеше черните му коси. Лунната светлина заливаше всичко наоколо със сребро. Беше мирна нощ, при все че всички, които седяха около него и го слушаха, имаха вид на хора, пострадали в бой. Имаха лъвски лица. У едного, където би трябвало да има нос, зееше дупка, у другиго на мястото на изгнила ръка висеше късо чуканче. Тридесет души мъже и жени, отлъчени от хората, защото бяха белязани със знака на звяра.

Седяха те, накичени с цветя, в уханната лъчиста нощ и от устните им се отронваха дрезгави звуци, а в гърлата им хриптеше

одобрение на речта на Кулау. Тези същества са били някога мъже и жени. Но вече не бяха такива. Бяха чудовища с лица и тела, представляващи, страшна карикатура на всичко човешко. Бяха ужасно осакатени и обезобразени, сякаш с хилядолетия са били измъчвани в ада. Ръцете им, ако още съществуваха, напомняха лапи на харпии. Лицата им представляваха несполучливи и объркани маски, изпочупени и смазани от някакъв безумен бог, който си е играл с машината на живота. У някои този безумен бог бе заличил половината лице, а една жена ронеше парливи сълзи от две ужасни кухни, където някога са били очите. Някои се измъчваха от болки и от гърдите им се изтръгваха стенания. Други кашляха със звук, напомнящ цепене на платно. Двама бяха идиоти и приличаха повече на огромни маймуни, дотолкова разкривени при създаването им, че и една маймуна дори би изглеждала ангел пред тях. С венци от увехнали златисти цветя, натежали на главите им, те се кривяха и бръщолевеха в лунното сияние. Единият, с подуто ухо, провиснало като ветрило до рамото, откъсна прекрасно оранжевоалено цвете и закичи чудовищното си ухо, което се поклащаше при всяко мръдване.

А Кулау беше цар на тия същества. Тук беше неговото царство — тази потънала в цветя клисура, с надвиснали чукари и зъбери, от които долиташе врецене на диви кози. От три страни се издигаха мрачни стени, нагиздени с фантастични завеси от тропическа растителност и със зейнали в тях отвори на пещери — скалните леговища на поданиците на Кулау. Откъм четвъртата страна клисурата завършваше със страхотна пропаст и там, далече долу, се виждаха върховете на пониски планини и чуки, в чието подножие се пенеха и ечаха крайбрежните вълни на Тихия океан. При хубаво време на скалистия бряг, откъдето започваше долината Калалау, можеше да спре лодка; но само при много хубаво време. Тогава и хладнокръвен планинец би могъл да се изкачи от брега до горния край на долината Калалау, в този

кът сред върховете, където царуваше Кулау; ала този планинец трябваше да е с много голямо самообладание и да познава козите пътеки. Истинско чудо беше, че тълпата човешки останки, от които се състоеше племето на Кулау, бе успяла въпреки цялата си безпомощност и неволя да се довлече по стръмните кози пътеки до това непристъпно място.

— Братя... — подхвана Кулау.

Но един от кривящите се маймуноподобни изроди нададе безумен вик и Кулау почака, докато пронизителният кикот се блъсне от една скалиста стена в друга и отекне далече в мъртвилото на нощта.

— Братя, не е ли чудно? Земята беше наша, а ето, вече не е наша. Какво ни дадоха за нашата земя тези проповедници на словото божие и словото на рома? Получил ли е кой и да е от вас един долар, поне един долар, за тази земя? А тя е все пак тяхна и те ни казват, че можем да отидем да работим на тази тяхна земя, но всичко, което получим от нашия труд, ще бъде тяхно. А пък едно време не е трябвало да работим. И отгоре на всичко, когато се разболеем, ни отнемат свободата.

— Кой докара тук тази болест, Кулау? — попита Килолиана, мършав и жилав мъж с лице, което приличаше толкова много на ухилен фавн, че човек неволно очакваше да види раздвоени копита на краката му. А краката му наистина бяха раздвоени, но цепнатините по тях представляваха страшни язви и моравочервени гнойници. Въпреки всичко това беше Килолиана, най-смелият катерач измежду всички тях, човекът, който познаваше всяка козя пътечка и бе довел Кулау и нещастните му поданици в далечните пущинаци на Калалау.

— Виж, това е хубав въпрос — отговори Кулау. — Понеже отказахме да обработваме безкрайните полета със захарна тръстика, където едно време са пасли нашите коне, те докараха през морето роби китайци. А с тях дойде и китайската болест, от която се разболяхме и заради която искат да ни заточат! на Молокаи. Ние сме се родили на Кауаи. Ходили

сме на другите острови, едни тук, други — там, на Оаху, на Мауи, на Хавай, на Хонолулу. Въпреки това винаги сме се връщали на Кауаи. Защо сме се връщали? Сигурно има причина. Причината е, че обичаме Кауаи. Тук сме се родили. Тук сме живели.

И тук ще умрем... освен... освен ако между нас има малодушни. Те не ни трябват. Тяхното място е на Молокаи. Ако има такива, нека не остават тук. Утре войниците ще слязат на брега. Нека малодушните отидат при тях. Веднага ще ги изпратят на Молокаи. А ние — ние ще останем и ще се бием. Но знайте, че няма да умрем. Ние имаме пушки. Знаете тесните пътечки, по които хората трябва да пълзят един след друг. Аз, Кулау, някогашният ловец на диви бикове от Ниихау, мога да задържа пътеката сам срещу хиляда мъже. Ето Капалеи, който

е бил някога съдия на хората и почитан човек, а сега е подгонен плъх като вас и като мене. Чуйте го. Той е мъдър.

Капалеи стана. Някога е бил съдия. Завършил бе колежа в Пунахоу. Седял бе на една трапеза с лордове, началници и високопоставени представители на чужди сили, които закриляха интересите на търговците и мисионерите. Такъв е бил Капалеи. Ала сега, както каза Кулау, беше подгонен плъх, човек извън закона, потънал толкова дълбоко в тинята на човешкия ужас, щото стоеше и над закона, и под нето. От лицето му бяха останали само зеещи дупки и очи без мигли, които горяха под окапали вежди.

— Да не започваме размирици — заговори той. — Ние искаме да ни оставят на мира. Но ако не ни оставят на мира, тогава размириците идат от тях и им се пада да бъдат наказани. Както виждате, пръстите ми са окапали. — Той вдигна чукачетата си, та да ги видят всички. — Но все още ми е останала едната става от палеца и тя може да натиска спусъка така твърдо, както го е натискал едно време окапалият ѝ съсед. Ние обичаме Кауаи. Да живеем тук или да умрем тук, но да не отиваме в затвора на Молокаи. Болестта не е наша. Ние не сме прегрешавали. Хората, които проповядваха словото божие и словото на рома, докараха болестта заедно с робите кули, които обработват откраднатата земя. Аз бях съдия. Зная закона, разбирам какво е справедливост и ви казвам, че не е справедливо да откраднеш на един човек земята, да го заразиш с китайската болест и след това да го хвърлиш за цял живот в затвора.

— Животът е кратък, а дните му са изпълнени с мъка — рече Кулау. — Да прием, да танцуваме и да бъдем щастливи, колкото можем.

От едно от скалните леговища донесоха кратуни и те тръгнаха от ръка на ръка. Кратуните бяха пълни с люта ракия от корените на растението ти ѝ когато течният огън се разля по жилите и нахлу в мозъка, хората забравиха, че са били някога мъже и жени, защото отново станаха мъже и жени. Жената, която ронеше парливи сълзи от празните очни кухни, се превърна в истинска жена, трептяща от живот, когато прекара пръсти по струните на юкулели¹ и издигна глас в първобитен любовен зов, какъвто сигурно се е носил из горските гъстащи.на първичния свят. Въздухът закънтя от нейния нежноповелителен и изкушаващ повик. На една рогозка, в такт с

песента на жената, танцуваше Килолиана. Не можеше да има никакво съмнение. Всичките му движения бяха танц на любовта, а до него, на рогозката, танцуваше жена, чиито широки бедра и високи гърди съвсем не съответстваха на разяденото от болестта лице. Това беше танц на живи Мъртъвци, защото в техните разкапващи се тела животът все още разпалваше любов и копнежи. Жената, от чиито невиждащи очи се лееха парливи сълзи, не преставаше да надава любовния си зов, танцуващите продължаваха танца на любовта, а кратуните продължаваха да минават от ръка в ръка, докато в съзнанието на всички се пробудиха призраците на спомена и желанието. А до жената на рогозката танцуваше стройна девойка с красиво и непокътното лице, но по ръцете, които вдигаше и отпускате, вече личаха разрушителните белези на болестта. А двамата идиоти с кривене и странни звуци танцуваха настрана някаква фантастична пародия на любовен танц, окарикатурен от тях, както самите те бяха окарикатурени от живота.

Ала любовният зов на жената секна недовършен, кратуните се търкулнаха на земята, танцуващите спряха и всички впериха очи в безкрая над морето, където в озарения от луната въздух като блед призрак блесна ракета.

— Войниците — промълви Кулау. — Утре ще има сражение. Добре е да поспим, та да бъдем готови.

—
'Юкулели — вид хавайска китара. Б. пр.

Прокажените се подчиниха, промъкнаха се в леговищата в скалите и само Кулау остана да седи неподвижно в лунното сияние, с пушка на колене, загледан далече долу в приближаващите към брега лодки.

Далечният горен край на долината Калалау беше добре избран за убежище. С изключение на Килслиана, който знаеше обиколните пътеки нагоре по отвесните стени, никой не можеше да стигне клисурата, освен ако минеше по острия като нож гребен. Този преход беше дълъг сто крачки. В най-добрия случай едва ли беше по-широк от една педя. От двете страни зееше бездна. Едно подхлъзване надясно или наляво и човек политаше към смъртта. Но успее ли да мине, щеше да се намери в земен рай. Море от растителност къпеше

долината, разливаше зелените си вълни от стена до стена, спускаше се от всяка изданина на водопади от лози и запращаше пръски от папрат и въздушни корени в многобройните цепнатини. През дългите месеци от царуването на Кулау той и неговите поданици бяха воювали с това растително море. Изтикали бяха задушавашата джунгла и буйната пъстрота на нейните цветя зад дивите банани, портокали и манго. На малки полянки растеше див арорут¹, по каменните тераси с натрупала се по тях пръст имаше лехи с таро² и пъпеша; на всяко открито място, където проникваше слънчева светлина, растяха папая³, натезали от златисти плодове.

Кулау бе избягал от ниската долина край брега в това убежище. Ако сега го подгонеха и от тука, той знаеше клисури между върховете, извисяващи се в пазвите на планините, където можеше да отиде и да заживее с поданиците си. А сега лежеше, сложил до себе си пушката, и през завесата на сплетения листак се вираше във войниците долу на брега. Кулау забеляза, че са докарали големи оръдия, които отразяваха блясъка на слънцето като огледала. Острият гребен лежеше точно пред него. Той виждаше как по пътеката нагоре, към върха,

1. Арорут — американско тропическо растение, от което се получава много хранително нишесте. Б. пр.

2. Таро — тропическо растение с ядливи корени. Б. пр. 3. Папая — тропическо дърво с ядливи плодове. Б. пр.

пълзят мънички като точици хора. Прокаженият знаеше, че това не са войници, а полицаи. Ако те не успеят; ще се намесят и войниците, о Кулау погали с обич цевта на пушката със сгърчената си ръка и провери дали по мушката не се е набил прах. Беше се научил да стреля като ловец на диви бикове на Ниихау, където още не бяха забравили изкусната му и точна стрелба. Когато бавно пъплещите точици се приближиха и станаха по-големи, той определи разстоянието, прецени какво отклонение може да даде вятърът, който духаше под прав ъгъл спрямо мерната линия, и пресметна дали няма да надхвърли целта, която беше доста по-ниско от него. Реши да не стреля. Издаде присъствието си едва когато те стигнаха началото на гребена. Кулау не се показва, а заговори от гъстака.

— Какво търсите? — запита той.

— Търсим Кулау Прокажения — отговори човекът, който водеше туземната полиция, но сам беше синеок американец.

— Трябва да се върнете — рече Кулау.

Прокажения познаваше този човек, помощникшериф, защото именно той го бе подгонил от Ниихау, през Кауаи, до долината на Калалау, а оттам в клисурата.

— Кой си ти? — запита шерифът.

— Аз съм Кулау Прокажения — гласеше отговорът.

— Излизай тогава. Ти ни трябваш. Жив или мъртъв. Твоята глава е оценена за хиляда долара. Не можеш да ни избягаш.

Кулау високо се изсмя в гъстака.

— Излизай! — заповяда шерифът, но в отговор настъпи мълчание.

Американецът се посъветва с полицаите и Кулау разбра, че те се канеха да се хвърлят срещу него;

— Кулау — извика шерифът. — Кулау, идвам да те хвана.

— Тогава погледни добре слънцето, морето и небето, защото ги виждаш за последен път.

— Е, добре де, Кулау — помирително каза шерифът. — Зная, че винаги улучваш целта. Но ти няма да ме застреляш. Никога не съм ти сторил зло.

Кулау изсумтя в хрусталака.

— Слушай, ти знаеш, че никога не съм ти сторил зло, нали? — не млъкваше шерифът.

— Ти ми причиняваш зло, като се мъчиш да ме хвърлиш в затвор — отговори Прокажения. — Причиняваш ми зло и като се мъчиш да получиш хиляда долара за моята глава. Ако искаш да останеш жив, не мърдай от мястото си. . .

— Трябва да дойда и да те хвана. Съжалявам, но това е мой дълг.

— Ще умреш, преди да стигнеш дотук.

Шерифът не беше страхливец. И все пак не можеше да се реши. Той надникна в пропастта от двете страни и плъзна поглед по острия ръб, по който трябваше да мине. След това взе някакво решение.

— Кулау — викна той. Но гъстакът мълчеше.

— Кулау, не стреляй. Идвам.

Шерифът се обърна, даде някакви нареждания на полицаите и пое по опасния път. Напредваше бавно. Това приличаше на ходене по

въже. Нямахте за какво да се хване, наоколо имаше само въздух. Лавата на вулканичната скала се трошеше под краката му и парчетата, които се откъсваха, политаха от двете страни в бездната. Слънцето прежуряше, лицето му потъна в пот. Но той не преставаше да върви напред, докато не стигна до средата на пътя.

— Стой! — заповяда от гъстака Кулау. — Още една крачка и ще стрелям.

Шерифът спря и се олюля, мъчейки се да запази равновесие над пропастта. Лицето му беше бледо, но в очите светеше решителност. Той облиза пресъхналите си устни, преди да проговори:

— Няма да ме застреляш, Кулау. Зная, че няма да ме застреляш.

Отново тръгна напред. Куршумът го накара да се извие настрана. Когато полетя надолу, на лицето му бяха изписани яд и изненада. Опита се да се спаси, като се хвърли напреко върху острия ръб, обаче смъртта го застигна веднага. В следния миг острият ръб беше празен. После започна нападението. Петима полицаи, един подир друг, се затичаха със завидна решителност по острия гребен. Едновременно с това останалите от потерята откриха огън по гъстака. Това беше лудост. Кулау натисна спусъка толкова бързо, че петте изстрела се сляха в едно изтрещяване. Той промени мястото си, приклепнал под куршумите, които свиреха и се връзваха в храстите, и надзърна през гъстака. Четирима от полицаите бяха последвали шерифа. Петият, още жив, лежеше напреко на острия гребен. Оттатък, спрели стрелбата, стояха останалите живи полицаи. За тях нямаше спасение на голата скала. Преди да успеят да се смъкнат долу, Кулау щеше да ги избие до един. Той не стреляше и след като се посъветваха, един от тях свали бялата си риза и я размаха като флаг. Съпроводен от друг, той се запъти по острия ръб към ранения си другар. Кулау с нищо не се издаде, остана да ги наблюдава как бавно се оттеглят, като слизат към долината и се превръщат в точки. След два часа Кулау наблюдаваше от друг храст отряд полицаи, които се мъчеха да се изкачат от противоположната страна на долината. Той виждаше как дивите кози бягат пред тях, а те се изкачваха все по-високо и по-високо, докато най-сетне Прокажения се усъмни в своята преценка и изпрати да повикат Килолиана, който веднага допълзя при него.

— Не, там няма път — рече Килолиана.

— Ами козите? — попита Кулау.

— Те идват от съседната долина, но не могат да преминат в тази. Път няма. Тези хора не са по-умни от козите. Може да паднат и да се убият. Хайде, да ги огледаме.

— Храбри мъже са — каза Кулау. — Да погледаме.

Двамата останаха да лежат един до друг сред виещия се повет, с надвиснали над главите им цветове на и наблюдаваха как дребните като пращинки хора се катерят нагоре, докато накрая се случи това, което очакваха: трима души се подхлъзнаха, търкулнаха, свлякоха, преметнаха се от една издатина в скалите и полетяха цели петстотин стъпки надолу.

Килолиана се засмя.

— Няма да ни тревожат повече — забеляза Килолиана.

— Имат оръдия — отвърна Кулау. — Войниците още не са си казали думата.

В сънливия следобеден пек повечето прокажени спяха в скалните си леговища. Сложил на колене почистената, заредена пушка, Кулау дремеше пред

входа на своята бърлога. Момичето със сгърчената кожа лежеше долу в гъстака и пазеше острия гребен, когато тътнежът на някакъв взрив на брега стресна Кулау и прогони съня му. В следния миг нещо сякаш раздра въздуха. Страшният тътен уплаши Прокажения. Стори му се, че всички богове са вкопчили ръце в обвивката на небето и я разкъсват тъй, както Жените цепят парче платно. Но звукът от това раздиране беше невероятно силен и бързо се приближаваше. Кулау плахо вдигна очи, сякаш очакваше да види. Сетне снарядът избухна високо на скалата над главата му в стълб от черен дим. Чукарът се раздробил и парчетата се посипаха в подножието.

Кулау прокара ръка по изпотеното си чело. Беше страхотно потресен. Никога досега не бе чувал оръдейна стрелба и тя се оказала ужасна от всичко, което можеше да си представи.

— Един — каза Капалеи, решил изведнъж да брои изстрелите.

Л Вторият и третият снаряд с писък прелетяха през скалистата стена и избухнаха, където не можеха да ги видят. Капалеи отмерено броеше. Прокажените се струпаха на откритото място пред пещерите. Отначало се уплашиха, но тъй като снарядите продължаваха да прелитат над главите им, те се успокоиха и започнаха да се любуват на зрелището, двамата идиоти кряскаха от възторг и правеха дивашки

скокове при прелитането на всеки раздиращ въздуха снаряд. Кулау започна да си възвръща самообладанието. Стрелбата не причиняваше никаква вреда. Явно с такива големи снаряди и от толкова голямо разстояние войниците не можеха да се прицелват така точно, както с пушка. Но ето че в положението настъпи промяна. Снарядите започнаха да избухват пред целта. Един се бръсна долу, в гъстака до острия гребен. Кулау се сети за момичето, което лежеше там на пост, и изтича да види. Когато се вмъкна в храстите, там все още димеше. Остана изумен. Клоните бяха разчекнати и изпочупени. Там, където бе лежало момичето, имаше дупка в земята. Самото момиче беше разкъсано на парчета. Снарядът бе избухнал точно върху него.

Кулау надникна, за да се увери, че войниците не се опитват да преминат гребена, и веднага се завтече

обратно към пещерите. А снарядите не спираха да стенат, вият и пицят край него и долината тътнеше и ехтеше от взривовете. Когато вече можеше да види пещерите, пред очите му ,се мярнаха двамата идиоти, които подскачаха, хванали се ръка за ръка с остатъците от окапалите си пръсти. Още докато тичаше, Кулау видя стълб черен пушек да бликва от земята близо до идиотите. Взривът ги раздели и захвърли на разни страни. Единият остана да лежи неподвижно, но другият запълзя по ръце към пещерата. Краката се влачеха безпомощно подире му, от тялото му бликаше кръв. Целият беше в кръв и скимтеше като кученце. Останалите прокажени, с изключение на Капалеи, се бяха изпокрили в пещерите.

Седемнадесет промълви Канален. Осемнадесет добави той.

Последният снаряд се пръсна току пред входа на една от пещерите. Този взрив накара всички да изскочат пак навън. Обаче от улучената пещера не се показва никой. През парливия и лют дим Кулау пропълзя вътре. Там се търкаляха четири ужасно обезобразени трупа. Единият беше на жената с невиджащите очи, които и до този миг не бяха спрели да ронят сълзи.

Когато излезе, Кулау намери поданиците си изпаднали в паника; те вече започваха да се катерят по козята пътека, която водеше от клисурата към безредно струпаните върхове и пропасти. Раненият идиот тихичко скимтеше, влачеше се с ръце по земята и се мъчеше да ги следва. Ала още при първата стръмнина по стената силите му изневериха и той изостана.

По-добре ще е да го убием рече Кулау на Капалеи, който продължаваше да седи на същото място.

Двадесет и два отговори Капалеи. Да, би било по-разумно да го убием. Двадесет и три. . . Двадесет и четири.

Идиотът рязко изписка, когато видя насочената срещу него пушка. Кулау се поколеба и свали оръжието.

Не е лесно да го направиш забеляза той.

Ти си глупак, двадесет и шест, двадесет и седем каза Капалеи. Чакай да ти покажа.

Той се изправи и с тежък къс скала в ръка се приближи до ранения. Когато вдигна камъка, за да го стовари, един снаряд попадна точно в нещастника и го освободи от необходимостта да извърши намисленото, а същевременно сложи край и на неговото броеие.

Кулау остана сам в клисурата. Видя как последните му поданици затътриха сакатите си тела през вала и изчезнаха. Тогава се обърна и слезе в гъстака, където бе загинало момичето. Оръдейната стрелба все още продължаваше, но Кулау остана там, защото забеляза, че далече долу войниците бяха започнали да се изкачват. Един снаряд се пръсна на шест-седем крачки. Притиснал се към земята, Кулау чу как парчетата прелетяха над него. Дъжд от цветове на хау се изсипа отгоре му. Кулау вдигна глава да погледне надолу към пътеката и въздъхна. Много го беше страх. И куршумите бяха страшни, но оръдейната стрелба беше непоносима. Винаги, когато край него изсвистяваше снаряд, той потреперваше и се свиваше; но винаги отново вдигаше глава да наблюдава пътеката.

Най-сетне стрелбата секна. „Сигурно са спрели, защото войниците са вече много близо“ — помисли си той. Те пълзяха по пътеката един подир друг и Кулау се опита да ги преброи, но обърка сметката. Във всеки случай имаше стотина войници и всички бяха дошли заради Кулау Прокажения. За миг го обзе чувство на гордост. С оръдия и пушки, с полиция и войници, идваха заради него, заради един човек или по-скоро, заради обезобразената човешка развалина. За него, жив или мъртъв, предлагаха хиляда долара. Никога през целия си живот не бе притежавал толкова много пари. Тази мисъл го изпълни с огорчение. Капалеи беше прав. Той, Кулау, не бе сторил никакво зло. Понеже имаха нужда от работна ръка за откраднатата земя, хаоле1 бяха докарали китайските кули, а с тях бе дошла и болестта. Сега,

понеже бе хванал тази болест, струваше хиляда долара. Но не самият той. Неговият за нищо негоден лещ, изгнил от болестта или разкъсан от избухнал снаряд — ето кое струваше толкова много пари.

1 Хаоле — бял човек. Б. пр.

Когато войниците стигнаха до острия като нож гребен Кулау понечи да ги предупреди. Обаче погледът му се спря върху трупа на убитото момиче и той замълча. Когато шест души се решиха да тръгнат по острия ръб, Прокажения откри огън. И не спря, докато острият ръб опустя. Кулау изпразни магазина, напълни го отново и го изпразни още веднъж. И продължаваше да стреля. Всички претърпени обиди пламтяха в ума му и той бе обзет от стихийна жажда за мъст. Войниците, проточили се по цялата дължина на козята пътека, стреляха и при все че бяха залегнали и търсеха укритие във всяка дори и най-малка вдлъбнатина, бяха открита мишена за Кулау. Куршумите свистяха и плющяха около него; от време на време някой рикошираше и остро изсвирваше във въздуха. Един куршум раздра кожата на черепа му, втори го парна по ключицата, без да разкъса кожата.

Беше клане, което се вършеше само от един човек. Войниците започнаха да отстъпват, след като вдигнаха ранените си другари. Както ги косеше, Кулау усети миризма на изгоряло месо. Огледа се и едва тогава разбра, че горяха собствените му ръце — толкова се бе загоряла пушката. Проказата бе почти напълно разрушила нервите. Макар че месото гореше и миризмата достигаше до носа му, той не усещаше нищо друго.

Кулау лежеше в гъстака и се усмихваше, ала изведнъж се сети за оръдията. Без съмнение щяха отново да открият стрелба по него, този път точно по гъстака, от който ги бе косил. Едва успя да промени позицията си и да се скрие зад малка издатина на скалата, където, както бе забелязал, не падаха никакви снаряди, и огънят се поднови. Кулау преброи изстрелите. Още шестдесет снаряда се стовариха в клисурата, преди оръдията да замлъкнат. Малкото пространство беше така изровено от ями, че не можеше да се допусне там да е останало живо същество. Така мислеха навярно войниците, защото под палещите лъчи на следобедното слънце отново се заизкачваха по

козята пътека. И пак се развихри бой за острия гребен, и те пак отстъпиха и слязоха на брега.

Още два дена Кулау пази гребена, макар войниците да го атакуваха и да сипеха снаряди в прикритието му. Тогава на билото зад клисурата дойде Пахау, прокаженото момче, и му викна, че Килолиана отишъл на лов за кози, за да имат какво да ядат, но там паднал и загинал, а жените се изплашили и не знаели какво да правят. Кулау повика момчето долу, даде му пушка и го остави да пази гребена. Завари племето си обезверено. Повечето бяха твърде безпомощни, за да се грижат за прехраната си при такива непоносими условия, и всички гладуваха. Той избра две жени и един мъж, у които болестта не беше толкова напреднала, и ги изпрати обратно в клисурата да донесат храна и рогозки. Ободри и утеши останалите и дори най-малодушните се заловиха да правят колиби.

Обаче онези, които изпрати за храна, не се върнаха и той се запъти обратно към клисурата. Когато излезе на върха на стената, изтрепяха петшест пушки. Един куршум простреля рамото му, друг се сплеска на канарата и отскочилото парче от нея поряза бузата му. Докато ставаше всичко това, преди да се дръпне назад, той забеляза, че клисурата гъмжи от войници. Собствените му хора го бяха предали. Оръдейната стрелба ги бе изплашила и те бяха предпочели да ги затворят на Молокаи.

Кулау отстъпи назад и свали един от патрондашите си. Залепнал между скалите, изчака да се очертаят ясно пред погледа му главата и раменете на първия войник и тогава натисна спусъка. Малко след третия изстрел, вместо глава и рамене, над ръба на стената се показа бяло знаме.

— Какво искате? — попита той.

— Тебе, ако си Кулау Прокажения — гласеше отговорът.

Кулау забрави къде се намира, забрави всичко — лежеше и се удивляваше на чудната упоритост на тези хаоле, които искаха да наложат волята си, пък ако ще и небето да се продъни. Да, искаха да наложат волята си на всички и на всичко, ако ще и да загинат, докато сполучат. И той можеше само да им се възхищава, като помислеше за тази воля, която беше по-силна от живота и караше всички да се прекланят пред заповедите им. Той се убеди в безнадёжността на

Своята борба. Не можеше да се противопостави на ужасяващата воля на хаоле. И хиляда души да убиеш, те пак щяха да изникнат,

все по-многобройни и по-многобройни, като морския пясък, и да се нахвърлят върху него. Не знаеха какво е поражение. Това беше тяхна слабост и тяхно достойнство. Тъкмо то липсваше на неговия народ. Сега Кулау разбра как една шепа проповедници на бога и проповедници на рома са могли да завладеят страната. Това е станало, защото. . .

— Е, какво ще кажеш? Ще дойдеш ли с мене?

Беше гласът на човека, който не се виждаше изпод бялото знаме. Ето че и той, като всеки хаоле, се стремеше право към целта.

— Да поприказваме най-напред — обади се Кулау.

Човекът подаде глава и рамене, а сетне и цялата си снага. Беше младеж на около двадесет и пет години, голобрад и синеок, строен и стегнат в капитанската си униформа. Той запристъпя напред, докато Кулау не го спря, и седна на петшест разкряча от него.

— Смел човек си ти — промълви учудено Кулау. — Можех да те убия като муха.

— Нямахте да го сториш — отговори офицерът.

— Защо?

— Защото си човек, Кулау, макар и лош човек. Зная кой си. Ти убиваш честно.

Кулау изсумтя, но в душата си беше поласкан.

— Какво направи с моите хора? — запита той. — С момчето, двете жени и мъжа?

— Те се предадоха, а сега идвам, за да се предадеш и ти.

Кулау се изсмя недоверчиво.

— Аз съм свободен човек — заяви той. — Не съм направил нищо лошо. Единственото нещо, което искам, е да ме оставите на мира. Свободен съм живял и свободен ще умра. Никога няма да се предам.

— Тогава твоите хора са по-умни от тебе — отвърна младият капитан. — Виж ги, идват.

Кулау се обърна и загледа приближаващите се остатъци от племето си. Със стонове и въздишки, страшното шествие се проточи край него в цялата си окаяна злочестина. На Кулау бе съдено да вкуси още по-голяма горчивина, защото на минаване те го обсипваха с хули и

обиди, а задъхващата се вещица, с която приключваше върволицата, спря, протегна напред мършавите си лапи на харпия, заклати озъбената си мъртвешка глава и прокле Кулау. Един

по един те се спускаха през ръба на издатината и се предаваха на скритите войници.

— Сега можеш да си вървиш — каза Кулау на Капитана. — Никога няма да се предам. Това е последната ми дума. Сбогом. Капитанът се плъзна по скалата при войниците си.

В последния миг, без парламентьорски флаг, той вдигна с ножницата от сабята фуражката си и куршумът на Кулау я прониза.

Този следобед с оръдейния огън от брега прогониха Кулау от клисурата, а когато се оттегли високо в непристъпните гънки между зкалите, войниците потеглиха подир него. Шест седмици го гонеха от гънка в гънка, по вулканични върхове и по кози пътеки. Щом Кулау се скриеше в гъстаците от лантана, те се нареждаха в верига като излезли на хайка ловци и го гонеха като див заек през лантаната и храсталаците от Шгуава. Но той все се извърташе, връщаше се по следите си и се изплъзваше. Нямаше никаква възможност а го хванат натясно. Когато го обкръжаваха много близо, точната му стрелба ги държеше на разстояние и те отнасяха ранените по козите пътеки долу на брега. Имаше случаи, когато се прицелваха в кафявото му тяло, подало се за миг сред храстите. Веднъж пет души го застигнаха на открита козя пътека между две теснини. Те изпразниха пушките си по него, а той продължи да се катери с куцане по шеметния си път. След това намериха кървави петна и разбраха, че са го ранили. В края на шестата седмица се отказаха. Войниците и полицаите се върнаха в Хонолулу и оставиха долината Калалау в негово владение, макар че от време на време ловци на глави тръгваха да го гонят само за да намерят собствената си смърт.

— Подир две години Кулау се промъкна за сетен път в един гъстак и легна сред листа и цветове на див джинджифил. Свободен бе живял и свободен умираше. Започна леко да ръми и той метна парцаливо одеяло върху обезобразените остатъци от краката си. Тялото му беше покрито с мушама.

Кулау сложи на гърдите си своя маузер и отдели един миг, за да избърше с обич влагата от цевта.

На ръката, с която бършеше, вече нямаше нито един пръст, с който би могъл да натисне спусъка.

Той затвори очи, понеже по обзелата го слабост и по замайването в главата бе разбрал, че краят му е близо. Като див звяр бе потърсил потайно убежище, за да умре. В полусъзнание, с безцелно блуждаещите си мисли Кулау се върна назад, към живота през ранната си младост на Ниихау. Когато животът започна да гасне и трополенето на дъжда да заглъхва в ушите, стори му се, че пак укротява диви коне, че необяздени жребци се вдигат на задните си крака и ритат под него, а стрепената му са вързани едно за друго под коремите им, или че бясно се носи по заградения корал и каубоите, които му помагат, бягат и скачат през оградата. В следния миг, сякаш съвсем естествено, той се видя да гони диви бикове по високопланинските пасбища, да ги хваща с примка и да ги отвежда в долините. Потта и прахолякът зад оградата, където дамгосваха добитъка, отново пареше очите и смъдеше в ноздрите му.

Цялата му жизнерадостна, пълнокръвна младост стана отново негово притежание, докато остриите болки на приближаващия край не го върнаха към действителността. Кулау вдигна обезобразените си ръце и ги загледа с почуда. Че как? Кога? Защо е трябвало здравето на необузданата му младост да се превърне в това? После си спомни всичко и още веднъж, само за миг, стана Кулау Прокажения. Клепачите му уморено се затвориха и ромонът на дъжда стихна в ушите. Безкрайна тръпка пробяга по тялото му. После и тя отмина. Кулау повдигна глава, но тя отново клюмна. Тогава очите му се отвориха и не се затвориха вече. Последната му мисъл беше за неговия маузер и той го притисна до гърдите със скръстени останали без пръсти ръце.

ПЕРАТА НА СЛЪНЦЕТО

I

Островът Фиту-Айва беше последната независима полинезийска крепост в Южните морета. Три обстоятелства допринасяха за независимостта на Фиту-Айва. Първото и второто бяха уединението му войнствеността на неговото население. Но в края на краищата тези обстоятелства не биха спасили острова, ако Япония, Франция, Великобритания, Германия и Съединените щати не бяха проявили едновременно интересите си към него. Подобно на гавроши, които се дърпат за едно пени, те се счепкаха за острова и така си пречеха едни на други. военните плавателни съдове на петте сили се скупчиха в единственото малко пристанище на Фиту-Айва. Носеха се слухове за война, отправяха се заплахи. Хората из целия свят четяха по време на сутрешната си закуска информация за Фиту-Айва. И както се изрази навремето един матрос янки, ѝ всички стъпиха едновременно в една и съща копаня. Ето защо остров Фиту-Айва избягна даже и обединения протекторат и неговият крал Тулифау, или Ууи Тулифау, продължаваше да раздава височайше Правосъдие от своя дворец, изграден с калифорнийско дърво от един сиднейски търговец. Туй Ту-ифаУ беше крал от главата до петите, крал от първата секунда на своя живот. Нещо повече, когато навършиха петдесет и осем години и пет месеца неговото владичество, кралят беше само на петдесет и осем години и три месеца. Това ще рече, той бе царствувал с пет милиона секунди повече, отколкото бе живял на този свят, защото го бяха коронясали два месеца преди да се роди.

Беше крал в истинския смисъл на думата, фигурата му беше царствена и се извисяваше на шест ъ половина фута. Без да бъде излишно пълен, той тежеше триста и двадесет фунта. Впрочем подобен ръст и тегло не бяха рядкост сред полинезийските вождове. Жена му — кралица Сепели, беше висока шест фута и три инча и тежеше двеста и шестдесет

фунта, докато нейният брат Уилиами, който командуваше армията в промеждутъците, когато се оттегляше за малко от поста

първи министър, я надвишаваше с един инч на ръст и точно с петдесет фунта по тегло. Туй Тулифау имаше весел нрав и беше голям почитател на хапването и пийването. Също тъй весели и добродушни бяха и всички негови поданици, освен когато се разгневяваха. Тогава бяха способни да замерват с умрели прасета тези, които възбуждаха техния гняв. Независимо от всичко, когато се наложеше, те умееха да се сражават като моарийците, в това неведнъж се бяха убеждавали в миналото разбойниците — търговци на сандалово дърво и роби, когато стъпваха на техния бряг.

II

„Кентени“, шхуната на Грийф, премина през Каменните стълбове при входа на залива преди цели два часа и сега пълзеше към пристанището, гонена от лекия полъх на бриза, който не се решаваше да задуха истински. Вечерта беше прохладна и звездна. Всички се суетяха на кърмата и очакваха шхуната, която пълзеше като охлюв, да се добере до удобно място, за да хвърли котвата. Уили Смей, магазинерът, изскочи от кабината и веднага привлече вниманието на останалите с новите дрехи, които бе облякъл по случай слизането си на сушата. Помощниккапитанът огледа ризата му, ушита от най-тънка бяла коприна, и се закиска.

— Сигурно тази вечер отиваш на танци? — подхвърли Грийф.

— Не — отвърна вместо него помощниккапитанът. — Това е в чест на Таитуга. Уили е влюбен до уши в нея.

— Нищо подобно — започна да протестира Уили.

— Тогава тя е влюбена в теб, а това е едно и също — продължи помощниккапитанът. — Няма да мине и половин час, след като слезеш на брега, и ти, с венец на главата и цвете зад ухото, ще прегърнеш своята Таитуга.

— Това е най-обикновена завист — изсумтя Уили Смей. — И на тебе ти се иска да я прегърнеш, ама не можеш.

— То е само защото не мога да си намеря такава риза. Обзалагам се на половин крона, че ще отплуваш от Фиту-Айва без ризата.

— И ако не я получи Таитуга, тогава навярно ще я вземе Туй Тулифау — предупреди го Грийф. — Гледай да не му се мяркаш пред очите с тази риза, иначе ще трябва да се простиш с нея.

— Точно така — съгласи се капитан Бойг, като откъсна за миг поглед от блещукащите светлинки на къщите, пръснати по брега, които наблюдаваше. — Когато пристигнахме тук миналия път, той наложи глоба на един от моите канаки и му взе модерния колан и ножа заедно с ножницата. — Капитанът се обърна към своя помощник. — Можете

да хвърлите котва, господин Меш. Не отпускайте много веригата. Няма изгледи да задуха, а утре сутринта може да се преместим срещу навесите със

сушените кокосови ядки.

Минута по-късно котвата полетя с дрънчене надолу. До борда вече стоеше спусната във водата лодка и групата, която отиваше на брега, се настани в нея. Освен канаките, които слизаха до един на сушата, в лодката бяха Грийф и Уили. В началото на малкия коралов кей Уили Смей смънка някакво извинение, отдели се от своя шеф и изчезна в палмовата алея. Грийф се отправи в противоположна посока, покрай фасадата на стара мисионерска черква. Тук на брега, сред гробовете, леко облечени в аху и лавалава, окичени с венчета, гирлянди и големи, фосфоресциращи ружи, втикнати в косите им, танцуваха младежи и девойки. Малко по-нататък Грийф мина край дълга колиба химине, направена от трева, където няколко десетки по-възрастни хора, насядали в дълги редици, пееха стари черковни песни, научени от мисионери, за които вече никой не си спомняше. Той мина и край двореца на Туй Тулифау. По светлините и шума Грийф разбра, че там, както обикновено, пируваха. От всички щастливи острови в Южните морета Фиту-Айва беше най-щастливият. Тук пируваха и се веселяха при раждания и смърт и с еднакво усърдие чествуваха както умрелите, така и още неродените.

Грийф продължаваше да се движи по Пътя на раките, който криволичеше и се виеше през роси ни цветя и папратовидни водорасли. Топлият въздух беше изпълнен с благоухания, а над главата на фона на звездното небе, се открояваха отрупани с плодове мангови дървета, величествени авокадод и корони на стройни палми. Тук-там се мяркаха колиби от трева. От мрака долитаха гласове и смях. Малко по-далече, в морето, проблясваха светлинки и се дочуваше тиха песен — рибарите се завръщаха от рифа.

Най-после Грийф кривна встрани от пътя и в тъмното се препъна в едно прасе, което изгрухтя недоволено. Той надникна през отворената врата и видя як, възстар туземец, седнал на куп рогозки. От време на време туземецът замахваше несъзнателно към босите си крака с връзка кокосови нишки и разгонваше мухите. Той носеше очила и четеше съсредоточено някаква книга. Грийф беше убеден: че е библия на

английски. Човекът беше Иеремия — неговият търговски агент, кръстен на пророк Иеремия.

Кожата на Иеремия беше по-светла, отколкото у останалите жители на Фиту-Айва, но това беше напълно естествено за един чистокръвен самоанец,,

каквото беше той. Възпитан от мисионери, той бе служил предано на тяхното дело като учител в западните коралови острови, населени с людоеди. За награда го бяха изпратили във Фиту-Айва, този: същински рай, където всички бяха добри миряни и нямаше кого да връща в правия път. За зла участ Иеремия беше прекалено начетен. Случайно попадналият в ръцете му том на Дарвин, свадливата му съпруга и една хубавичка вдовица от Фиту-Айва стигаха, за да го вкарат в редовете на заблудилите се. Това не беше вероотстъпничество. Въздействието на Дарвин беше такова, че го хвърли в интелектуална апатия. Каква беше ползата човек да се мъчи да опознае сложния и загадъчен свят, особено когато има зла жена? Иеремия започна да изпълнява с по-малко старание своите задължения, началниците му все по-настойчиво го заплашваха, че ще го върнат обратно на кораловите острови, и езикът на жена му ставаше съответно все по-остър. Туи Тулифау беше симпатичен монарх и всички знаеха, че когато си пийне порядъчно, неговата

кралица го потупва. От политически съображения — и кралицата произлизаше като него от царски род, а брат ѝ командуваше армията — Туи Тулифау не можеше да се разведе. Но той можеше да разведе Иеремия и жена му и го направи. След това Иеремия се зае с търговия и се ожени за своята избраница. Опита се сам да върти търговия, но не му провървя главно поради разорителното покровителство на Туи Тулифау. Да откаже кредит на този весел монарх, означаваше да си навлече конфискация на имуществото: а да му отпусне кредит, беше равносилно на разорение. След като се разтакава цяла година по крайбрежието, Иеремия постъпи на служба при Грийф и ето вече дванадесет години с чест изпълняваше длъжността на търговски агент. Търговията вървеше много добре, защото Грийф беше първият човек, който успяваше да откаже кредит на краля или, ако му отпуснеше, съумяваше да си го прибере.

Когато Грийф влезе, Иеремия го погледна загрижено над рамките на очилата си, със същата загриженост отбеляза страницата, до която

беше стигнал, сложи Библията настрани и стисна ръката му.

— Радвам се, че идвате лично — каза той.

— А как другояче да дойда? — засмя се Грийф. Но Иеремия не притежаваше никакво чувство за хумор, затова не обърна внимание на забележката му.

— Търговията на острова се намира в плачевно състояние! — каза бавно и тържествено той, като произнасяше тъжно многосричните думи. — Моят търговски баланс е отвратителен.

— Изглежда, търговията върви зле?

— Напротив, много добре. Рафтовете са празни, съвършено празни. Но... — В очите му блесна горделиво пламъче. — Но складът е натъпкан със стока. Държа го непрекъснато под ключ.

— Вероятно на Туй Тулифау си отпуснал много неща на кредит?

— Тъкмо обратното. Нищо не е вземал на кредит, а освен това уреди и всичките си стари сметки.

— Не те разбирам, Иеремия — призна Грийф. — Що за шега? Рафтовете празни, всички стари сметки уредени, складът заключен, как да си обясня всичко това?

Иеремия не отвърна веднага. Пресегна се към задния край на рогозката и измъкна оттам голяма кутия. Грийф с учудване забеляза, че кутията не е заключена. Самоанецът обикновено беше особено предпазлив при нейното съхраняване. Кутията изглеждаше претъпкана с банкноти. Иеремия взе поставената най-отгоре банкнота и му я подаде.

— Ето обяснението!

В ръката на Грийф попадна една добре изработена банкнота и той прочете на нея: „Първата кралска банкнота на Фиту-Айва при поискване ще заплати на приносителя една лира стерлинга“. В центъра на банкнотата се виждаше неясно изображение на лицето на някакъв туземец. Отдолу стоеше подписът на Туй Тулифау и подписът на Фулуалеа, с пояснителен надпис: „Министър на финансите“.

— Кой, по дяволите, е този Фулуалеа? — попита Грийф. — Това е фиджианска дума и означава „Пера на слънцето“, нали?

— Точно така, Пера на слънцето. Така се е нарекъл този гнусен мошеник. Той дойде от Фиджи и преобърна търговията във Фиту-Айва с главата надолу.

— Навярно е някой хитрец от Левука? Иеремия поклати тъжно глава.

— Не, този негодник е бял човек. Присвоил си е това благородно и звучно фиджианско име и го е захвърлил в калта заради своите нечестни цели. Той научи Туй Тулифау да пие. Направи го пияница. И непрестанно го държи пиян. В замяна го назначиха за министър на финансите и му възложиха куп други работи. Той пусна тези фалшиви пари и принуди хората да ги приемат. Въведе данък върху складовете, данък върху ядките на кокосовите орехи, данък върху тютюна. Въведе ни са такси и правилници за влизане в пристанището и ред други данъци. От населението не събират никакви данъци, само от търговците. Когато въведоха данъка върху сушените ядки от кокосови орехи, аз съответно снижих цената, на която ги изкупувахме. Тогава, хората започнаха да роптаят и Перата на слънцето издаде нов закон. Старата цена се възстанови, като се забрани тя да се снижава от когото и да било. На мен наложи глоба две лири и пет прасета, защото всички знаеха, че имам точно пет прасета. Ще ги намерите записани в разходната книга. Хоу-кинс, търговският агент на компанията „Фолкръм“, бе глобен в началото с едно прасе, след това с джин и понеже продължи много да шуми около това, дойдоха войници и запалиха магазина му. Аз преустанових продажбите. Тогава Перата на слънцето отново ми наложи глоба и ме заплаши, че ще запали моя магазин, ако се опитам да наруша отново закона. Така продадох всичко, което се намираше по рафтовете, и ето че сега касата е претърпкана с ненужна хартия. Ще бъда огорчен, ако изплатите заплатата ми с тези пари, но това ще бъде справедливо, напълно справедливо. Кажете сега какво да правим?

Грийф сви рамене.

— Първо трябва да се срещна с този Пера на слънцето и да си изясня положението.

— Тогава побързайте — посъветва го Иеремия,— докато още не е успял да ви наложи безброй глоби. По такъв начин той обира всичките монети, които се намират в страната. Обрал е вече всичко, с изключение на парите, които са заровени в земята.

III

Като се връщаше обратно по Пътя на раките, под фенерите, които осветяваха входа на кралския дворец, Грийф срещна нисичък, пълен господин с измачкани памучни панталони и гладко избръснати румени бузи. Човекът тъкмо излизаше от двореца. Нещо от самоуверената му, твърда походка се стори познато на Грийф и той веднага се сети. Бе срещал този човек по бреговете на поне десетина пристанища по Южните морета.

— Корнелий Дизи ли виждам? — извика той.

— Да, а това сте вие, Грийф — отвърна мъжът и двамата си стиснаха ръцете.

— Ела с мен, на борда има чудесно ирландско уиски — покани го Грийф.

Корнелий изпъчи гърди и застана важно.

— Не, господин Грийф. Сега аз се наричам Фулуалеа и няма да успеете като едно време да ме съблазните с пиене. При това по волята на негово величество, милостивия крал Тулифау, аз съм министър на финансите. Изпълнявам и длъжността върховен съдия, освен в случаите, когато кралят сам пожелае да се позабавлява с везните на правосъдието.

Грийф подсвирна от учудване.

— Ти си значи Перата на слънцето!

— Предпочитам да ме наричате с моето местно име — поправи го той. — Имам чест да ви се представя: Фулуалеа. Без да забравям старото приятелство, господин Грийф, с голямо съжаление трябва да ви съобщя новината. Вие сте длъжен да заплатите законните вносни мита, така както и всеки друг търговец, който идва с намерението да ограбва жителите на кораловите острови, мирните полинезийци. Какво исках да кажа? Ах, да! Спомних си. Вие нарушихте правилника. Влязохте в пристанището на Фиту-Айва след залез слънце с престъпни намерения, без да запалите светлините на борда. Не ме прекъсвайте! Видях ви със собствените си очи. За това нарушение трябва да платите

глоба в размер на пет лири. Имате ли джин на кораба? Това също е голямо нарушение. Животът на моряците в нашето благоустроено пристанище ни е много скъп и не можем да го излагаме на риск, за да спестите газ за едно пени. Защо не ми отговорите дали имате джин? Питам ви като началник на пристанището.

— Натоварил си се с много задължения — ухили се Грийф.

— Такъв е тежкия дълг на белия човек. Тези търговци мошеници са струпали всичко върху бедния Туй Тулифау, най-добрия от всички монарси из Южните морета, и смучат от царската трапеза. И аз именно, Корнелий-Фулуалеа, се заех да внедря тук законен ред. Много ми е неприятно да ви съобщя, но като началник на пристанището съм длъжен да ви обвиня и в нарушение на карантината.

— Каква карантина?

— Има нареждане от пристанищния лекар. Всякакви контакти с брега са забранени, докато корабът не мине през карантината. Представяте ли си какво страшно бедствие ще причините на доверчивите индонезийци, ако на вашия кораб има варицела или коклюш? Кой ще защити добродушните и доверчиви туземци? Аз, Фулуалеа, Перата на слънцето, съм се заел с тази велика мисия,

— А кой, по дяволите, е този пристанищен лекар? — заинтересува се Грийф.

— Аз, Фулуалеа. Вашето нарушение е много сериозно. Считайте, че сте глобен с пет сандъка първокласен холандски джин. Грийф избухна в искрен смях.

— Все ще се разберем някак си, Корнелий. Ела да пийнем по чашка на борда.

Перата на слънцето с величествен жест отклони предложението.

— Това е подкуп. С подкупи не се занимавам, защото не е в нрава ми. А защо не представихте корабните документи? Като началник на митницата ви глобявам пет лири и още две каси джин.

— Слушай, Корнелий. Разбирам да се пошегуваш, но това минава вече всякакви граници. Тук не е Левука. Окоето ми няма да мигне да ти разбия носа. Не си въобразявай, че си ме изплашил.

Смутен и объркан, Перата на слънцето отстъпи.

— Само да смеете да ме докоснете — каза той със заплашителен глас. — Вие сте прав. Тук не е Левука. И тъкмо затова, защото сега зад гърба ми е Туй Тулифау и цялата кралска армия, аз мога и ще ви

поставя на място. Трябва веднага да платите глобите, в противен случай ще конфискувам кораба ви. Вие не сте първият. И Питър Джиин, закупчикът на перли, се промъкна в пристанището, нарушавайки всички правила, а отгоре на това вдигна страшна врява заради някакви си дребни глоби, които няма да плати; сега е на брега и обмисля как да не ги плати.

— Да не искаш да кажеш...

— Разбира се, че го направих. Изпълнявайки моята висока длъжност, конфискувах шхуната му. Една пета от нашата вярна армия сега се намира на борда ѝ. Точно след седмица шхуната ще бъде продадена. В трюма ѝ има десет тона раковини, които мога да отстъпя срещу джин. Това ще бъде изгодна сделка за вас. Колко джин казахте, че имате?

— Пак за джина ли?

— Защо не? Туй Тулифау пие по кралски. Вярно е, че кара мозъка ми да работи извънредно, за да измислям начини да го снабдявам с джин. Когато се напие, става страшно отстъпчив. Цялата банда придворни са вечно пияни. Безобразие! Е,;

мистър Грийф, ще заплатите ли доброволно глобата, или ще ме принудите да приложя по-строги мерки?

Грийф се обърна, рязко към него.

— Корнелий, ти си пиян. Размисли и ела на себе си. Старите безгрижни дни отлетяха. Тези номера вече не ми минават.

— Ако мислите да се връщате на кораба, Грийф, аз ще ви спестя тази неприятност. Зная що за човек сте. Предвидих вашата твърдоглава упоритост и взех мерки. Ще намерите целия си екипаж на брега. Вашата шхуна е конфискувана!

Грийф пристъпи към него, като все още вярваше, че Корнелий се шегува. Фулуалеа отново изплашено отстъпи. Фигурата на някакъв едър мъж се мярна зад него в тъмнината.

— Ти ли си, Уилиами? — попита Фулуалеа с напевен глас. — Ето ти още един морски пират. Защити ме със силата на твоите ръце, о могъщи братко мой!

— Привет, Уилиами — обади се Грийф. — Откога Фиту-Айва се управлява от един левукски безделник? Той ми каза, че моята шхуна е конфискувана. Истина ли е това?

— Истина е — изръмжа басово Уилиами. — Имаш ли още копринени ризи като тази на Уили Смей? Туй Тулифау иска такава риза. Дочул е вече за нея.

— Ще я получи — прекъсна го Фулуалеа. — Кралят ще има и ризи, и шхуни.

— Твърде своеволно постъпваш, Корнелий — промърмори Грийф. — Това е явно разбойничество. Ти конфискуваш моята шхуна без всякакво основание.

— Как така без основание? Като че ли преди пет минути на същото това място вие не отказахте да заплатите глобите, които ви наложих?

— Но шхуната е била конфискувана преди това.

— Разбира се, но какво от това? Знаех, че вие ще откажете да платите. Всичко е законно, неправда не е допусната. Правдата, това е най-лъчезарната звезда, пред чийто сияещ олтар Дизи или Фу-

луалеа — което е едно и също — се прекланя винаги, о Махайте се, господин търговецо, или ще повикам дворцовата стража. Уилиами, този търговец е непо— д правим. Извикай стражата!

Уилиами наду свирката, която висеше на широките му голи гърди, завързана на шнур от кокосови нишки. Грийф замахна гневно с юмрук към Корнелий, но той се шмугна зад масивния гръб на Уилиамс, където беше на сигурно място. По пътеката:

на двореца вече тичаха дванадесет снажни полинезийци, високи по шест фута, и се строиха зад своя

началник. — Махайте се, господин търговецо — заповяда Корнелий. — Разговорът ни е приключен. Утре ще разгледаме вашите провинения в съда. Длъжен сте да се явите в двореца точно в десет часа, за да отговаряте за следните провинения: нарушение на общественото спокойствие, бунтарски и предателски изявления, дръзко нападение на върховен съдия с намерение за побой, нараняване и нанасяне на тежки осакатявания, неспазване на карантината, нарушаване на установените в пристанището правила и грубо незачитане на митническите норми. Утре, драги, утре сутринта, още преди да е паднал плодът от хлебните дървета, правосъдието ще си каже думата. И господ да има милост към душата ви!

IV

Преди да бе дошло време за делото, Грийф, придружен от Питър Джин, успя да издействува среща с Туй Тулифау. Заобиколен от няколко вожда, кралят лежеше в дворцовата градина на рогозки, постлани под сянката на авокадови дървета. Въпреки ранния час дворцовите прислужнички неуморно разнасяха джин. Кралят се зарадва много, като видя своя стар приятел Давида, и изказа съжаление, че си е навлякъл неприятности с новите разпореждания. Но упорито избягваше да разисква повече този въпрос. На всички протести на ограбените търговци кралят отвърщаше с предложение да пийнат по чашка. „Наздраве“ беше неизменният му отговор. Само веднъж изрази своите чувства и каза, че Перата на слънцето е прекрасен човек и в двореца никога не е царяло такова благополучие като сега. В хазната за пръв път имало толкова много пари, а в двореца — толкова джин.

о — Много съм доволен от Фулуалеа — каза в заключение той. — Наздраве!

— Трябва да изчезваме оттук колкото се може по-скоро — пошепна малко по-късно Грийф на Питър Джим, — в противен случай съвсем ще се напием. Освен това след няколко минути ще ме съдят за палеж, ерес, проказа или бог знае още за какво друго, затова главата ми трябва да е бистра.

Когато се отдалечаваха от краля и неговите придворни, погледът на Грийф попадна за миг на кралица Сепели. Тя надничаше крадешком към своя августейши съпруг и неговите сътрапезници и по изражението на намръщаното ѝ лице Грийф разбра, че трябва да действа само чрез нея.

В друг сенчест ъгъл на големия дворецов парк Корнелий председателствуваше съда. Заседанието, изглежда, бе започнало рано, защото, когато Грийф пристигна, делото на Уилям Смей вече привършваше. Цялата кралска армия, с изключение на частта, която

охраняваше конфискуваните морски съдове, присъствуваше, на съдебното заседание.

— Да стане подсъдимият — каза Корнелий, — за да изслуша справедливото и милостиво решение на съда. За безпътност и непристойно поведение, неподобаващо на един магазинер на кораб, съдът го наказва с глоба. Подсъдимият твърди, че няма пари. Добре. За съжаление нашият съд не разполага със затвор. Поради тази причина и предвид бедността на подсъдимия съдът го глобява една бяла копринена риза, по модел, изработка и качество еднаква с тази, която е в момента на гърба му.

Корнелий даде знак с глава и няколко войници отведоха Уили заедно авокадово дърво. Минутка след това Уили се появи без въпросната дреха на гърба си и седна до Грийф.

— В какво си се провинил? — попита го Грийф.

— Да ме вземат мътните, ако зная. А вие какво престъпление сте извършили?

— Следващият — каза Корнелий със строго официален тон. — Обвиняеми Дейвид Грийф, станете! Съдът разгледа показанията по вашето дело, или поточно дела, и взе следното решение... Млъкнете!

— изрева той на Грийф, който се опита да го прекъсне. — Повтарям, че всички показания против вас са разгледани, и то най-внимателно. Съдът не желае да утежни положението на обвиняемия, затова се възползува от случая да го предупреди, че с подобно поведение ще си навлече присъда и за оскърбление на съда. За открито и нагло нарушение на установените в пристанището правила и норми, неспазване на карантината и нарушение на законите на мореплаването неговата шхуна „Контени“ се конфискува в полза на правителството на Фиту-Айва и след десет дни, считано от днес, ще бъде продадена на публичен търг заедно с всички нейни принадлежности и товари. Освен това за извършените от подсъдимия престъпления, като грубо и необуздано поведение и явно незачитане на законите, установени в кралството, същият се глобява сто лири стерлинги и четиринадесет каси джин. Подсъдими, не ви се дава думата. Отговорете само на един въпрос. Ще платите ли, или не?

Грийф поклати отрицателно глава.

— В такъв случай — продължи Корнелий — смятайте, че сте арестуван, но временно оставен на свобода, защото на острова няма затвор, в който да ви задържим. И накрая, на съда стана известно, че рано тази сутрин подсъдимият умишлено е изпратил подчинените нему канаии на рифа да ловят риба за закуска. Това е явно нарушение на правата на рибарите от Фиту-Айва. Нашата промишленост трябва да се защитава. Съдът порицава това действие на подсъдимия и при първото повторение на нарушението той и всички виновни ще бъдат изпратени веднага на каторжна работа по благоустрояването на Пътя на райитите. Заседанието е закрито!

На излизане от кралския дворец Питър Джин побутна Грийф да погледне към Туй Тулифау, който все още се излежаваше върху рогозките. Ризата на Уили Сми, опъната до скъсване, вече обвиваше тлъстото му кралско тяло. — Всичко е ясно — каза Питър Джин на съвещанието в къщата на Иеремия. — Дизи вероятно е

събрал вече всички пари, които се намират на острова. Междувременно, за да не му пречи кралят,

той го пои с джина, който граби от нашите кораби. Когато му се удаде сгоден случай, ще заграби всички пари и ще офейка с твоята или моята шхуна.

— Той е долен човек — заяви Иеремия, като престана да трие стъклата на очилата си. — Негодник и мошеник. Заслужава да бъде замерен с умряло прасе, с вмирисано умряло прасе.

— Точно така — съгласи се Грийф. — Трябва да бъде ударен с мъртво прасе. Няма да се учудя, Иеремия, ако ти свършиш тази работа. Избери непременно едно мъртво и вече вмирисано прасе. Туй Тули фау е сега при навеса на лодките и отваря една от моите каси с шотландско уиски. Аз ще отида в двореца, за да разговарям тайно с кралицата. В това време ти извади малко стока от склада и я нареди по рафтовете. На теб, Хоукинс, също ще дам от моята стока. Ти, Питър, се заеми с немския магазин. Започнете да продавате и приемайте книжните пари. Бъдете спокойни, аз поемам всички евентуални загуби. След три дни, ако не се лъжа, ще се свика, всенародно събрание, в противен случай ще има революция. Ти, Иеремия, пръсни пратеници по целия:

остров, при рибарите, земеделците, навсякъде, даже, в планината при ловците на диви кози. Нека всички, се съберат в двореца на краля точно след три дни.

— А войниците? — възрази Иеремия.

— Аз поемам грижата за тях. От два месеца не са им плащали заплати. При това Уилиами е брат на кралицата. И не излагайте по рафтовете много стока наведнъж. Когато войниците дойдат да купуват с книжни пари, не им продавайте нищо.

— Тогава те ще изгорят магазините! — отвърна Иеремия.

— Оставете ги. Крал Тулифау ще заплати всичко, ако войниците се осмелят да го сторят.

— И моята риза ли ще заплати? — попита Уили Смей.

— Това си е чисто лична работа между вас двамата — отвърна Грийф,

— Гърбът на ризата е започнал да се пука — каза жално Уили. — Забелязах това още тази сутрин, пък

кралят я бе носил едва десетина минути. Платих тридесет шилинга за ризата, а успях да я облека само веднъж. — Откъде да взема умряло прасе? — попита Иеремия.

— Ще трябва да заколиш някое — отвърна Грийф. —

Заколи едно по-малко прасе.

— Едно малко прасе струва десет шилинга.

— Няма значение, запиши сумата в графата за текущи разходи.

Грийф помълча малко и добави:

— Ако искаш прасето да се вмирише добре, заколи го още сега.

VI

— Ти, Давида, говориш прави думи — каза кралица Сепели. — Откакто дойде Фулуалеа, всички сякаш побесняха, а Туй Тулифау изтлупя от джина, с който се налива непрестанно. Ако не свика великия съвет, ще го набия. Когато е пиян, човек може лесно да се справи с него.

Тя сви юмрука си. Фигурата на амазонката беше така внушителна, а лицето ѝ изразяваше такава решителност, че у Грийф не остана и капка съмнение относно свикването на съвета.

Езикът на Фиту-Айва беше близък до самоаския, на който Грийф говореше като местен жител.

— Ти, Уилиами — каза тя, — спомена, че войниците искали монети и отказвали да вземат книжните пари, които им предлагал Фулуалеа. Убеди ги да вземат книжните пари и нареди още утре да им платят.

— Защо се вълнуваш толкова? — възрази Уилиами. — Кралят си е все така пиян,. Хазната е пълна с пари. Аз също съм доволен. Вкъщи имам две каси джин и йразлични други работи от магазините на Хоукинс.

— Ти, братко мой, си удивителен глупак — избухна Сепели. — Не чу ли какво каза Давида? За

какво ти са тези уши? Когато джинът и всичко друго, което си насъбрал в твоята къща, се свърши,

когато търговците престанат да ги носят на острова и Перата на слънцето избяга в Левука с всичките пари на Фиту-Айва, какво ще правиш тогава? Монетите са злато и сребро, а хартията, каквото и да я правиш, си остава все хартия. Уверявам те, че народът се възмуцава. В двореца няма риба. хлямът и сладките картофи като че пропаднаха вдън земя вече не се раждат. Цяла седмица, откак от планината не са ни изпратили дори и една коза. Макар че Перата на слънцето принуждава търговците да изкупуват ядките на кокосовите, орехи по старите цени, хората не ги продават, защото разбират, че книжните

пари не струват нищо. Ето, днес изпратиха хора в двадесет къщи. В нито една от тях не са намерили яйца. Може би Перата на слънцето е омагьосал кокошките? Това не зная, зная само, че яйца няма. Добре, че пияниците ядат малко, иначе в двореца щеше да настъпи глад. Кажете на вашите войници! да приемат заплатите си, макар че им ги плащат с книжни пари.

— Не забравяйте — предупреди Грийф, — при все че магазините ще бъдат отворени, на войниците няма да се продава нищо срещу книжни пари. След три..! дни ще се състои съветът и Перата на слънцето ще бъде мъртъв като заклано прасе.

VII

В деня на съвета населението на острова се насъбра в Столицата. С кану и риболовни кораби, пеша¹ и на магарета петте хиляди жители на Фиту-Айва се струпаха в града. Изминалите три дни бяха изпълнени с вълнуващи събития. Най-напред търговците започнаха да разпродават най-различни стоки. Те отказваха да продават само на войниците и ги

съветваха да се обърнат към Фулуалеа за монети.

„Нали на книжните пари пише — говореха търговците, — че при поискване срещу тях ще се дават монети?“ Единствено големият авторитет на Уилиами възпираше войниците да не опожарят магазините на

¹ Я м (англ. уат) — вид тропическо растение, което използва за ядене. Б. пр.

търговците. Въпреки това едия от складовете на Грийф с сушени кокосови орехи изчезна в пламъците на пожара и Иеремия записа загубата за сметка на краля. Иеремия също стана жертва на ругатни и присмех; на всичко отгоре счупиха и очилата му. Пръстите на Уили Смей се обелиха. Обелиха ги трима разгорещени войници, които един след друг и с всичка сила удариха челюстите си в свитите му юмруци. Капитан Бойг получи същите наранявания. Единствен Питър Джи отърва кожата си, защото по щастлива случайност в неговите юмруци не се удариха челюст.и, а кошници с хляб.

Съветът се свика в дворцовия парк. Туй Тулифау щ седеше до кралица Сепели, заобиколен от своите сътрапезници — вождовете. Дясното око и дясната страна на брадата му бяха подути, като че ли и той се бе натъкнал на някой чужд юмрук. Тази сутрин в двореца се носеше слух, че кралица Сепели му бе хвърлила як съпружески бой. Във всеки случай нейният съпруг днес беше трезвен и тлъстото му тяло прозираше унило през разкопчаната копринена риза на Уили Омии. Туй Тулифау непрестанно утоляваше мъчителната си жажда с

млади кокосови орехи. Извън парка, възпирани от войниците, се тълпяха обикновените хорица. В двореца бяха допуснати само някои по-дребни вождове, селски девойчета и местни красавици и пратениците със своите съветници. Корнелий Дизи, както подобава на едно високопоставено и уважавано лице, седеше отдясно на краля. От лявата страна на кралицата, точно срещу Корнелий, заобиколен от белите търговци, които го бяха избрали за свой представител, седеше Иеремия. Лишен от своите очила, той бе вперил късогледите си очи в министъра на финансите.

Един след друг ставаха и говореха пратениците от надветрената и подветрената страна на крайбрежието и пратениците от планинските села, всеки един поддържан от придружаващите го вождове и от по-незначителни оратори. Всички говореха за едно и също. Оплаквах се от книжните пари. Работите на острова вървели зле. Никой не сушал вече ядки от кокосови орехи. Народът станал недоверчив. До там дошли работите, че всички искали да изплатят своите задължения, а никой не желяел да получи обратно парите си. Кредиторите даже бягали от своите длъжници. И всичко само затова, защото книжните пари не стрували нищо. Цените непрестанно се увеличавали, а продуктите все по-мъчно се намирали на пазара. За едно пиле се плащало три пъти повече и когато го купиш, то се оказвало толкова жилаво, че ако не успееш да го продадеш веднага, умираше от старост. Бъдещето на целия остров било твърде мрачно, както показвали разни знамения и предвещания. Плъхове нападали някои области. Реколтата била слаба. Плодозете на ананозите¹ дървета били малко. На подветрената страна на крайбрежието най-необяснимо окапали листата на най-хубавото авокадово дърво. Манговите плодове тази година били съвсем безвкусни. Червеи нападнали бананите. Рибата изчезнала от океана, навъдили се безброй акули. Дивите кози се покатерили по непристъпните височини. Брашното в складовете загорчало. Из планините се чувал от време на време някакъв тътен, а нощем бродели духове; една жена от ПунтаПуна изведнъж онемяла, в село Ейхо се родила коза с пет крака. Старейшините от селата бяха твърдо убедени, че всички тези злини се дължат на странните пари, пуснати от Фулуалеа.

От името на армията говори Уилиами. Той каза, че неговите войници са недоволни и се бунтуват. Въпреки кралската заповед

търговците не приемали новите пари. Той не можел да каже нищо друго, но изглеждало, че странните пари на Фулуалеа са виновни за всичко.

След това от името на търговците думата взе Иеремия. Когато се изправи, всички забелязаха, че между широко разкрачените му нозе е поставена голяма кошница, изплетена от трева. Иеремия се разпростря върху качествата на тъканите, носени на острова от търговците, спомена тяхното разнообразие, красота и трайност, предимствата им пред местната тапа — промокаема, нетрайна и груба. Никой не носел вече тапа, докато преди да пристигнат на острова търговците, всички носели тапа, нищо друго освен тапа. А какво да каже за мрежите против комари, които се продават почти без пари в магазините и които и най-изкусният тъкач на мрежи във

А н а ново дърво — вид тропическо дърво. 5. пр.

Фиту-Айва не би могъл да измайстори и за хиляда години! Понататък той се разпростря върху несравнимите достойнства на пушките и брадвите; на стоманените рибарски въдици, стигна чак до иглите, конците и риболовните влакна и приключи с бялото брашно и газта.

След това Иеремия изложи своите доводи в строга последователност, със съответните „първо“, „второ“ и следващи подточки, заговори за организацията на работата, за реда и цивилизацията. Твърдеше, че търговецът е носител на цивилизацията и неговата дейност трябва да се покровителствува, в противен случай той няма да идва на острова. Далече на запад имало острови, където не покровителствували търговците. И какъв бил резултатът? Търговците не посещавали тези острови и хората там живеели като диви животни. Ходели голи, за копринени ризи не били и чували (тук Иеремия насочи погледа си към краля и намигна многозначително) и се самоизяждали.

Подозрителните хартийки, пуснати от Перата на слънцето, не са никакви пари. Търговците знаели какво представляват истинските пари, затова не искали да ги приемат. Ако във Фиту-Айва настояват търговците да приемат тези пари, те щели да си заминат завинаги. Тогава днешните жители на Фиту-Айва, които са забравили как се тъче тапа, ще тръгнат голи и ще почнат да се изяждат едни други.

Иеремия говори цял час за още много други работи, като се връщаше винаги към това, колко непоносим щял да стане животът им, когато ги напуснат търговците.

— И тогава — каза в заключение той — знаете ли как ще наричат из целия свят жителите на Фиту-Айва? Кай-канака¹, така ще ни наричат. Кай-канака, кай-канака!

Туй Тулифау каза само няколко думи.

— Ние чухме какво мисли народът, армията и търговците — каза той. — Сега е ред да чуем Перата на слънцето. Не може да се отрече, че той върши чудеса със своята финансова система. Неведнъж ми е обяснявал действието на тази система — заключи Туй Тулифау. — Всичко е много просто. Сега ще го обясни и на вас.

' Людоеди. Б. а.

Корнелий заяви, че всичко идвало от белите търговци, които устроили заговор против него. Иеремия бил напълно прав за безбройните положителни качества на бялото брашно и газта. Жителите на Фиту-Айва не желали да стават кай-канаки. Фиту Айва се стремил към цивилизацията, към все по-голяма и по-голяма цивилизация. В това се състояло и най-важното, затова те трябвало да го слушат?! много внимателно. Книжните пари били главният;! белег на най-висша цивилизация. Ето защо той, Перата на слънцето, ги въвел тук. По същата причина търговците се опълчили против тях. Те не желаят ли Фиту-Айва да стане цивилизована страна. А защо докарват стоките си във Фиту-Айва чак от другия край на океана? Той, Перата на слънцето, ще им

каже защо именно на това голямо събрание, и то;

право в лицето. В техните собствени страни хората били твърде много образовани, за да позволят на търговците да извличат такива огромни печалби

каквито изсмукват от Фиту-Айва. Ако жителите на острова станели цивилизован народ, цялата търговия на белите търговци щяла да се изпари във въздуха.! Тогава всеки човек от Фиту-Айва можел, ако пожелае, сам да стане търговец.

Ето защо белите търговци се бунтуват против книжните пари, които той, Перата на слънцето, въвел на острова. Защо го наричали Перата на слънцето? Затова, защото носи светлина от безбрежната

вселена. Книжните пари — това е светлината. Крадците търговци не могат да виреят на светлина. Затова се борят против нея.

Той можел да докаже това пред славния народ на Фиту-Айва. И щял да го докаже чрез устата на, своите врагове. Известно било, че всички високо— цивилизовани народи са въвели системата на книжните пари. Нека самият Иеремия да каже не е ли така.

Иеремия мълчеше.

— Виждате ли — продължи Корнелий, — не отговаря. Не може да отрече истината. Англия, Франция, Германия, Америка, всички велики страни от Папалангата са въвели системата на книжните пари. Тя съществува от векове. Аз се обръщам към тебе, Иеремия, като към честен човек, който по-рано усърдно проповядваше божията вяра, можеш ли да отречеш,

че в тези велики страни съществува подобна система?

Иеремия не можа да отрече това и пръстите му заиграха нервно по връзките на кошницата, поставена до краката му.

— Виждате ли? Всичко, което казах, е истина — продължаваше Корнелий. — Иеремия също е съгласен с мен. А сега се обръщам към вас, добри хора

от Фиту-Айва. Ако книжните пари са подходящи за задморските страни, защо да не са подходящи и за Фиту-Айва?

— Не е така — извика Иеремия. — Хартийките на Перата на слънцето са съвсем различни от книжните пари на великите държави.

Очевидно Корнелий се бе подготвил за това възражение. Той вдигна високо във въздуха една от банкнотите, които бе въвел на острова, за да я видят добре ноиаките.

— Какво е това? — попита той.

— Хартия, проста хартия — отвърна Иеремия.

— А това?

Този път Корнелий държеше в ръката си една английска банкнота.

— Това са английски книжни пари — обясни той; на съвета, като приближи банкнотата към Иеремия, за да я разгледа по-добре. — Кажи, Иеремия, вярно

ли е, че това са английски книжни пари?

Иеремия кимна неохотно с глава в знак на съгласие.

— Ти каза, че парите на Фиту-Айва не са нищо друго освен хартия. А тези английски пари какво са? Трябва да отговориш като честен човек. Всички очакваме твоя отговор, Иеремия!

— Те са... те са... — започна обърканият Иеремия, след това замънка отчаяно; той не беше силен а софистиката.

— Хартия, проста хартия — довърши вместо него Корнелий, като подражаваше неговия смутен говор.

По лицата на присъстващите личеше, че Корнелий е успял да убеди всички. Кралят възторжено

Ръкопляскаше и говореше тихо:

— Всичко е ясно, съвсем ясно.

— Както виждате, Иеремия сам призна всичко. — т позата и лицето на Дизи струеше триумфът на победата. — Той не можа да открие никаква разлика, защото такава разлика не съществува. Нашите книжни пари са като английските. Те са истински пари.

В това време Грийф пошепна нещо на ухото на Иеремия, който кимна с глава и започна да говори:

— На всички папаланги е известно-, че английското правителство обменя книжните пари с монети.

Дизи се почувствува окончателно победител. Той размаха във въздуха една от банкнотите на Фиту-Айва.

— Нима тук, не е написано същото? Грийф пошепна нещо на Иеремия.

— Написано ли е, че срещу тези книжни пари ще заплащате монети? — попита Иеремия.

— Да, точно това е написано.

Грийф за трети път подсказа нещо на Иеремия

— При поискване ли? — попита Иеремия.

— Да, при поискване — убеди го Корнелий.

— Тогава аз искам да обменя моите книжни пари още сега — заяви Иеремия, като измъкна малка пачка банкноти от кесията, която висеше на пояса му.

Корнелий обгърна пачката с бърз и пресметлив поглед.

— Добре — съгласи се той. — Аз ще ти дам веднага монетите. Колко пари имаш тук?

— Сега ще видим как действа нашата нова система — обяви кралят, като споделяше триумфа на своя министър.

— Чухте ли? Ще обменя книжните пари с монети! — извика Иеремия на присъстващите.

В същото време бръкна с две ръце в кошницата и започна да вади оттам още много други пачки с фитуайвански банкноти. Тогава във въздуха се разнесе някаква особена миризма, която усетиха всички в съвета.

— Аз имам хиляда двадесет и осем лири, двадесет шилинга и шест пенса — продължи Иеремия. — Ето и торба за монетите.

Корнелий се стъписа. Той не очакваше, че Иеремия ще поиска такава голяма сума, а и като огледа:

с тревожен поглед събранието, забеляза, че вождове, и пратеници измъкват от джобовете си цели пачки:

банкноти. Войниците, с двумесечните си заплати в:

ръце, напиреха към съвета, а зад тях се тълпеше народът, помъкнал още повече пари.

— Вие създавате паника, за да унищожите нашата банка — обърна се укорително Корнелий към Грийф.

— Ето торба за монетите — настояваше Иеремия.

— Трябва да отложим обмяната — промълви отчаяно Корнелий. — Банката сега е затворена. Иеремия размаха пачка банкноти.

— Тук не пише нищо за работното време на банката. Пише: „при поискване“ и аз искам парите да ми се обменят сега!

— Кажете им да дойдат утре, о Туй Тулифау — обърна се Корнелий с молба към краля. — Утре всичко ще им бъде платено.

Туй Тулифау се подвоуми, но неговата кралица го изгледа страшно и мускулите на бронзовата ѝ ръка се опънаха, когато сви заплашително юмрук. Той се опита да отмести погледа си от нея, но не успя. Кралят се изкашля нервно.

— Ние искаме да видим как действа твоята система — нареди той. — Хората са дошли отдалече.

— Нима искате да изплатя толкова много пари? — прошепна Дизи на краля.

Сепели чу какво каза Дизи и изсумтя така свирепо, че кралят неволно се отдръпна от нея.

— Не забравяй прасето — пошушна Грийф на Иеремия, който веднага стана.

С един жест Иеремия спря надигащия се порой от човешки гласове.

— Във Фиту-Айва съществуваше стар и почитан обичай — каза той. — Когато се докажеше, че някой човек е престъпник, чупеха всичките му стави с тояга, а след това го завързваха на кол и го оставяха на някоя плитчина в морето, докато акулите го изядат жив. За съжаление тези дни отдавна са минали. Но у нас все още се е запазил друг стар и почитан обичай. Той е познат на всички. Изобличеният в кражба и лъжа се бие с умряло прасе.

Бръкна с дясната си ръка в кошницата и макар че беше без очила, с умрялото прасе, което извади от нея, улучи точно врата на Дизии. Иеремия запрати прасето с такава сила, че министърът на финансите се търкулна встрани. Преди да се бе окопитил, с ловкост, неподозирана за жена, която тежи двеста и шестдесет фунта, към него се хвърли Сепели. С една ръка тя хвана Корнелий за яката на ризата, а с другата замахна с прасето и сред възторжения рев на своите възхитени поданици се разправи по кралски с него.

На Туй Тулифау не остана нищо друго, освен да се примири с позора на своя любимец. Той отхвърли, назад своето огромно, мазно тяло, излегна се върху рогозките и се разтресе от гръмогласен, исполински смях.

Когато Сепели пусна прасето и министъра, видя пратеник от надветрената страна на крайбрежието, повдигна веднага вмирисания труп на прасето. Корнелий се изправи и хукна да бяга, но хвърленото след него прасе го удари през краката и той отново се преметна. Народът и армията с викове и смях се включиха в забавлението. Както и да се кривеше, както и да се отскубваше, бившият министър на финансите беше посрещан или повален от свистящото във въздуха прасе. Корнелий се мяташе между аво-кадоеите дървета и палмите като подплашен заек. Нито една ръка не се докосна до него, неговите мъчители дори му даваха път, но го преследваха упорито и непрекъснато запращаха прасето върху него.

Когато Корнелий и преследвачите му се скриха от погледа по Пътя на раките, Грийф поведе търговците към кралската хазна. До вечерта и последната фитуайванска банкнота бе обменена с монети.

VIII

В приятната прохлада на здрача от крайбрежния гъсталак се откъсна малка лодка от издълбано дърво и се насочи към шхуната „Кентени“. Лодката беше продънена и неизползваема, а човекът в нея гребеше бавно, като спираше от време на време, за да изгребва насъбралата се вътре вода. Матросите канаки злорадо се закискаха, когато човекът се приближи до шхуната и с мъчителни усилия започна:

да се изкачва към борда. Беше невероятно мръсен и имаше вид на замаян човек.

— Може ли да поговоря за малко с вас, господин Грийф? — попита той тъжно и смирено.

— Може, само че седни по-далече и откъм подветрената страна — отвърна Грийф. — Не, не, още по-далече. Така е по-добре.

Корнелий приседна на перилата на борда и хвана с две ръце главата си.

— Да, да — каза той, — от мен се носи зловоние като от труповете на бойно поле. Главата ми ще се пръсне от болки. Вратът ми сигурно е счупен, а всичките ми зъби се клатят. В ушите ми нещо бръмчи, като че там са свили гнездо безброй оси. Чак мозъкът на костите ми е разтърсен. Това, което преживях, прилича на земетресение и чума. Върху мен валеше град от прасета. — Замълча с въздишка, която премина в стон. — Преследваше ме ужасна смърт. Смърт, каквато не си е представял нито един поет. Да те изгризат плъхове, да те варят в казан с масло или да те разчекнат, завързан на два диви коня, безспорно би било твърде неприятно. Но да те бият до смърт с умряло прасе! — Той потръпна при ужасния спомен. — Това наистина надхвърля всякакво човешко въображение.

Капитан Бойг шумно изпусна въздух от носа си и се премести заедно със стола си по-далеч от Корнелий.

— Разбрах, че отивате в Ян, господин Грийф — продължи да говори Корнелий. — Искам да ви помоля за две неща: да ме заведете

дотома и да ми дадете една глътка от онова уиски, от което се отказах в деня на вашето пристигане.

Грийф плесна с ръце на чернокожия прислужник и му нареди да донесе сапун и пешкири.

— Хайде, Корнелий, иди най-напред да се изкъпеш — каза той. — Момчето ще ти даде панталони и риза. Впрочем, преди да тръгнеш, кажи ми как се случи парите в хазната да излязат повече, отколкото пуснатите от теб книжни банкноти?

— Тези пари са мои, донесох ги със себе си, за да има с какво да започна.

— Ние взехме решение да поискаме обезщетение за всички разходи и загуби от Туй Тулифау — каза Грийф. — Така че намереният в хазната излишък Ще ти бъде върнат. Ще задържим само десет шилинга.

— За какво?

— Да не мислиш, че мъртвите прасета растат на дърветата? Сумата от десет шилинга, похарчени за прасето, е вписана в нашите разходи.

Корнелий потрепера отново при спомена за прасето и кимна с глава в знак на съгласие.

— Слава богу, че прасето беше по-малко и не струваше петнадесет или двадесет шилинга.

Издание:

Джек Лондон. Бялото мълчание (сборник разкази)
Издателство „Отечество“, София, 1982

Best Short Stories of Jack London
The Sun Dial Press, New York, 1945

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.